

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: J. M. VAN ELK, Handelsagent te Dordrecht, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Middelburg, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 701.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Middelburg, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoeken van kwakzalversmiddelen en specialités worden gehonoreerd.

Heftdrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

Bij dit behoort een Bijvoegsel.

In Memoriam.

Te 's Gravenhage is onlangs overleden het lid onzer Vereeniging, de heer Mr. E. L. VAN EMBDEN, advocaat aldaar, die aan onze Vereeniging wel verdiend heeft, dat hier thans eenige woorden aan zijn nagedachtenis worden gewijd. Al was het bij zijn leven slechts weinigen bekend, thans mag het Bestuur wel mededeelen, dat de overledene gedurende juist 13 jaren geheel belangeloos als juridisch adviseur der Redactie heeft gefungeerd.

Met de hem eigene nauwgezetheid onderzocht Mr. van Embden al die jaren de copy van ieder maandblad met het oog op eventuele rechtskwesties, en zulks met goed gevolg. Het eenige proces, dat de Vereeniging in die jaren heeft moeten voeren, heeft zij gewonnen.

De Vereeniging en het Maandblad derven dus door het verscheiden van Mr. van Embden een grooten steun. Het vele, door hem voor het Maandblad gedaan, blijve daarom nog lang bij de Vereeniging in dankbare herinnering.

Namens het Bestuur,

J. M. VAN ELK,

Voorzitter.

A. J. WIJNNE,

Secretaris-Penningm.

Inhoud van het Hoofdblad :

Hoofdartikel: Vervlogen idealen.

Berichten: Publicatie van den Gezondheidsraad te Karlsruhe, betreffende H. Th. Biermann. — Uit het Ontwerp-Werk-program van den Vrijzinnig-Democratischen Bond. — Verbetering van de pharmaceutische wet. — Uitgave van Vox medicorum. — Hubert Ullrich de wijnhandelaar.

Mededeelingen van verschillenden aard: Samenstelling der middelen in 1901 onderzocht. — Naar aanleiding van de verklaring in de Tweede Kamer. — Kwakzalvers-advertenties. — State Medical Institute — Verbod van verkoop en adverteeren van geheimmiddelen.

Ingezonden: Aan den heer de Savornin Lohman. — Kwakzalverij met z. g. voorbehoedmiddelen.

Correspondentie.

VERVLOGEN IDEALEN.

Dezen titel, ontleend aan een boek van een hedendaagsch, bekend schrijver, mogen wij gerust boven dit artikel plaatsen. Groot waren onze idealen niet; in ons hoofdartikel van October van het vorig jaar schreven wij reeds, dat onze verwachtingen omtrent door de Regeering te nemen maatregelen tot beteugeling der kwakzalverij, door den inhoud van de troonrede niet hoog gespannen waren . . . maar nog altijd hadden wij hoop, dat wij de zaak te donker inzagen.

Ook die hoop is verdwenen.

Bij de behandeling van de staatsbegroting voor het dienstjaar 1902, kwam in de zitting van 11 December j.l. de kwakzalverij ter sprake. Naar aanleiding van een vraag naar de noodzakelijkheid van een wijziging der wet, regelende de uitoefening der artseneerbereidkunst, wees de heer DE RAS er op, dat, bij den tegenwoordigen stand der zaken, „de kwakzalverij en beunhazerij hand over hand toenemen.” Zijne opmerking lokte, volgens de Handelingen der Staten-Generaal, aan den heer DE SAVORNIN LOHMAN en aan den MINISTER VAN BINNENL. ZAKEN de volgende antwoorden uit:

De heer DE SAVORNIN LOHMAN: „Ik wenschte zoo gaarne, dat in Nederland de menschen zich mochten laten genezen zooals zij zelf goedvinden. Ik heb er niets tegen, dat er verboden wordt onbevoegd geneeskunde uit te oefenen, in dien zin, dat iemand zich geen titel mag aanmatigen die hem niet toebehoort; maar wanneer iemand een geneesmiddel bezit, waarvan hij ook buiten de academie om de heilzame werking heeft leeren kennen, dan moest hij dat mogen gebruiken en toedienen aan anderen. Wanneer men nu de zoogen. kwakzalvers slechts vervolgde wanneer het duidelijk was dat zij met hun geneesmiddelen veel nadeel stichtten, zou ik nog zeggen: geeft het heft niet uit handen om in dat geval te kunnen optreden. Maar dit is het geval niet. Men vervolgt naar het schijnt bij voorkeur die menschen, welke meer genezen dan de dokters. Het is vaak een quaestie van concurrentie.

„Daarom zou ik zoo gaarne wenschen, dat deze Minister van Binnenlandsche Zaken, die allerlei wetten ter herziening ter hand zal nemen, hierop zijne aandacht vestigde en dat hij in de wet op de geneeskunde niet meer opnam een bepaling, die belet, dat men zich laat behandelen door wie men wil, maar alleen het verbod, dat iemand een wetenschappelijken titel voert, die hem niet toekomt.”

De MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN:

„Het protest van den heer de Savornin Lohman tegen het denkbeeld om op de kwakzalvers wat scherper toe te zien, vindt ook wel mijne sympathie. Ik deel niet in dien algemeenen kwakzalvershaat, wat wel hier van komen zal, dat ik niet zoolang in officieele functiën heb verkeerd, wat gewoonlijk zekere neiging opwekt tot afkeer

van alles wat niet officieel is. Als men zoo'n 64 jaar zich bewogen heeft op niet-officieel terrein, krijgt men zekere voorliefde voor het francitieurschap.

„Zeker, alles wat onrecht is, alles wat aanleiding geeft tot het bezigen van valsche titels, alles wat kwaad kan doen, behoort te worden tegengegaan, maar ik stem het den heer de Savornin Lohman toe, dat de vraag wel dient te worden overwogen, in hoeverre de toenemende bestrijding van de kwakzalverij niet haar grond heeft in zekere concurrentie, die men zich liever niet zou aangedaan zien.”

Is 't te verwonderen dat na deze woorden onze, zelfs zwakke, idealen vervlogen zijn?

Maar bij deze verzuchting mogen wij 't niet laten; het „protest” van den heer LOHMAN en de sympathiebetuiging van den Minister eischen van onze zijde een woord van protest.

Ernstig treden wij op tegen de *verdachtmaking* (wij kunnen en willen daarvoor geen ander woord gebruiken — al is misschien een dergelijke bedoeling er niet aan gehecht) dat vrees voor concurrentie reden is van de bestrijding der kwakzalvers. Daargelaten de beleediging, die daardoor wordt aangedaan aan tal van eerlijke geneesheeren en apothekers, voor wie de zorg voor het algemeen welzijn niet achterstaat bij de zorg voor hun eigen belang, zou men, bij eenig nadenken, kunnen en moeten inzien, dat deze beschuldiging, zoo dikwijls geuit door kwakzalvers — en aan hen is het bij hun zucht tot zelfbehoud te vergeven — niet past in den mond van ernstige mannen. Want zij mist allen grond.

Wij verwachten geen tegenspraak wanneer wij beweren, dat onze Vereeniging vooraan staat in de rijen der kwakzalverij-bestrijders. Welnu, men sla een blik in de ledenlijst en overtuige zich hoe groot het getal leden is, dat geen concurrentie van de kwakzalvers heeft te vreezen en dat toch, om het goede doel, vrijwillig en uit overtuiging onze Vereeniging en haar streven steunt.

Men sla een blik op het hoofd van ons Maandblad en men zal zien dat de mannen die het Bestuur vormen, zij die zich geheel belangeloos aan de spits der strijders plaatsen, die tijd en moeite in ruime mate beschikbaar stellen om aan een maatschappelijk euvel paal en perk te stellen, voor hun eigen belang, niet bang behoeven te zijn voor de concurrentie van kwakzalvers!

Wat zullen de charlatans juichen na deze uitspraak in de Tweede Kamer en hun gejuich zal nog grooter zijn nu zij weten welke hooggeplaatste verdedigers van hun schandelijk bedrijf zij bezitten. Met instemming lezen wij 't geen daarover in de *N. Rott. Ct.*, van 17 Dec. j.l. door Dr. H. G. HAMAKER is geschreven en dat volkomen in onzen geest valt. Wij meenen daarom niet beter te kunnen doen dan een groot deel van zijn stuk hier te laten volgen:

„Noodlottig te noemen, is het feit, dat dank zij hare verdediging door mannen van zóó groot gezag, de kwakzalverij nog grooter vlucht zal nemen. Immers, hoeveel meer onontwikkelde en bijgeloovige zieken zullen zich nog eerder in de handen van kwakzalvers overgeven, wanneer mannen, als deze beide, er hunne sanctie aan geven; hoeveel brutaler zal aan den anderen kant de kwakzalverij het hoofd opsteken.

„En dat dit noodlottig is, zal ieder toegeven, die weet hoe onnoemelijk veel kwaad door kwakzalvers wordt gesticht. En dat zijn in de eerste plaats wij medici, vooral zij onder ons, die op het platteland werkzaam zijn, waar de kwakzalverij het allerwelgertiert. Dat is de reden waarom juist wij het tot onze duurste plichten moeten blijven rekenen om in het belang der volksgezondheid de kwakzalverij te blijven bestrijden, ook al zou de heele menschheid er ons van verdenken slechts uit eigen belang te handelen.

„Wanneer waar was wat de heer DE SAVORNIN LOHMAN schijnt te meenen, dat iemand, die buiten de academie om de heilzame werking van een middel heeft leeren kennen, dan ook wist wanneer hij dat moet toepassen, en wanneer 't niet mag worden gebruikt, omdat 't schade zoude doen of omdat een ander middel beter effect kan geven, zou men die uitvinders onder de kwakzalvers misschien hun gang kunnen laten gaan. Maar zoo staat de zaak niet. Die lieden kunnen hunne zieken niet beoordeelen, kunnen geen diagnose stellen, en kunnen dus niet weten of het middel bij hunne patiënten de gewenschte uitwerking zal hebben. En hoe zouden ze 't ook kunnen. Wanneer men bedenkt, hoeveel jaren van degelijke studie artsen hebben moeten doormaken om hun vak machtig te worden en wanneer men daarbij weet, dat het ook voor de best geschoolde en meest ervaren artsen nog vaak zeer moeilijk is om tot een juist inzicht omtrent de ziekte van een patiënt te komen, ja dit in een aantal gevallen eerst na dagenlange observatie gelukt, kan men tot geen andere conclusie komen, dan dat het geheel onmogelijk moet zijn voor kwakzalvers, die gewoonlijk van de beginselen der geneeskunde, van de grovere anatomische verhoudingen van 't mensche lichaam geen flauwe notie hebben.

„Ieder medicus zal kunnen toegeven dat het er in sommige gevallen den schijn van heeft of een kwakzalver een patiënt geneest, ja dat in sommige dier gevallen de genezing inderdaad aan de voorschriften van den behandelenden kwakzalver te danken is; doch gewoonlijk is dit slechts schijn en heeft men te doen met ziektegevallen, die ook zonder eenige behandeling zouden zijn genezen (zoos als er immers vele zijn) of met zulke, waar een sterke suggestie (hier meestal auto-suggestie, gegeven door 't sterke geloof der patiënten in het vermogen van den kwakzalver) voldoende is om de genezing te bewerken. Tot deze laatste categorie behooren de meeste der gevallen, waarin na vergeefsche raadpleging van dokters, door kwakzalvers genezing wordt gebracht; het zijn die, helaas talrijke patiënten, die meer gelooven in de macht der kwakzalvers dan in die der geschoolde artsen.

„Maar, zal men zeggen, in ieder geval worden die patiënten dan toch geholpen, het moge dan zijn, dat het nu niet juist altijd door de kunst van den kwakzalver komt. Zeker, en men zou dat kunnen laten gaan, wanneer 't niet ware, dat daarnaast door de kwakzalvers, juist door hun gebrek aan kennis, zoo onnoemelijk veel kwaad werd gedaan. Maar dat weet het groote publiek en weten blijkbaar ook de heeren DE SAVORNIN LOHMAN en KUYPER niet. De oorzaak hiervan is niet vèr te zoeken:

„Wanneer iemand tijdens de behandeling van een kwakzalver geneest, wordt dit als een wonder rondgebazuind, in de eerste plaats door den kwakzalver zelf, voor wien het een goede reclame is; maar wanneer iemand na geleden schade (steeds in de beurs, maar ook heel dikwijls helaas aan de gezondheid) tot de overtuiging komt, dat hij bedot is, schaamt hij zich en houdt zijn mond. Dit is de reden waarom wel de enkele genezingen, maar niet het groot aantal verknoede gevallen bekend worden. Wij medici krijgen echter vele van die gevallen te zien, en leeren daardoor de ellende door de kwakzalverij gesticht meer in haar vollen omvang kennen; en daarom in de eerste plaats zijn wij het, die de kwakzalverij bestrijden; een strijd, die nog wel zoo veel succes zou kunnen hebben, wanneer onze ambtseed ons niet verbood de concrete gevallen te publiceeren.

„En laten ten slotte deze beide sprekers in de Tweede Kamer bedenken, dat er onder 't gilde, dat zij aldus de hand boven het hoofd houden, een groot aantal gewetenlooze bedriegers schuilen, die door grove leugens in advertenties (helaas nog steeds door de meeste couranten opgenomen) en brochures het publiek verlokken om zonder kennis van zaken middelen toe te passen, waarvan zij zelve de waarde-loosheid zeer goed inzien.

„O ik ben overtuigd, dat, wanneer de beide mannen zich de moeite hadden willen geven, omtrent deze dingen informaties te nemen bij eenige, ook voor

hen betrouwbare medici, zij deze noodlottige woorden nooit zouden hebben gesproken.

„Mocht het hun alsnog duidelijk worden hoe verderfelijk de invloed van dit, door hen gesproken, woord, moet wezen, dan hopen wij, en hun verleden kennende, met reden, dat zij nog zullen trachten het gestichte kwaad ongedaan te maken, door hunne woorden openlijk te herroepen. Mochten zij dit niet kunnen of willen, dat dan ieder, die het met het bovenstaande eens is, openlijk protesteere; dat dan tegenover het oordeel van deze beide mannen gesteld worde dat van een zoo indrukwekkend mogelijk aantal andersdenkenden van gezag.

„En dat vooral niet-medici en -apothekers onder hen hunne stem doen hooren, want de kans bestaat helaas, dat protesten van mijne collega's en mij worden ter zijde gelegd, als zijnde het gevolg van concurrentie-vrees.”

BERICHTEN.

Publicatie van den Gezondheidsraad te Karlsruhe. Een zekere H. TH. BIERMANN, fabrikant van galvano-electrische apparaten te Wiesbaden, verzendt een brochure, waarin hij zijn elektrische kettingen, elektrische gordels, een galvano-electrisch massage-apparaat en een „Frottirheil-apparaat” tegen jicht, ischias, reumatiek, zenuwen en andere ziekten aanbeveelt.

Wij hebben reeds in vorige jaren gewaarschuld tegen de toestellen van Biemann, daar deze de geneeskrachtige werking, die daaraan wordt toegeschreven, niet bezitten, doch vinden in de verspreiding van de bovenbedoelde brochure aanleiding onze waarschuwing te herhalen.

Karlsruhe, 19 Nov. 1901.

In het Ontwerp-Werkprogram van den Vrijzinnig-Democratischen Bond is o. a. opgenomen het verlangen naar „meer afdoende maatregelen in het belang van de volksgezondheid, o. a. tegen vervalsching van levens- en genotmiddelen en tegen de kwakzalverij”.

Verbetering van de pharmaceutische wet. In de najaarsvergadering van den geneeskundigen raad voor Noord-Holland leidde een korte discussie over den verkoop van z.g. geheime geneesmiddelen tot het besluit, de aandacht van den minister te vestigen op gebreken in de desbetreffende wet.

Vox medicorum wordt met 1 Januari door den heer J. VAN DRUTEN, te Utrecht uitgegeven.

* Hubert Ullrich de wijnhandelaar, ons meer bekend als de fabrikant van den „kruidenwijn”, laat ook in zijn andere qualiteit iets van zich hooren. Aan uitgevers van dagbladen, die zijn advertentie plaatsten, heeft hij thans een schrijven gericht, waarin hij in „Unsere langjährige angenehme Geschäftsverbindung” aanleiding vindt om zich voor de levering van wijnen aan te bevelen. Nu, de uitgevers mogen zoo'n goeden klant ook wel eens begunstigen!

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Opgaaf van de samenstelling der middelen, vanwege de Vereeniging tegen de Kwakzalverij, in 1901 onderzocht en behandeld in den vorigen jaargang van het Maandblad.

Met het oog op de met 1 Januari nieuw toegetreden leden en het groot getal nieuwe abonnee's wordt deze opgaaf nogmaals opgenomen.

ANTI-BRUMAL bestaat uit tannine (looizuur) 0,5 gram, glycerine 12,5 gram en rozenwater 87 gram, gekleurd met eosine. (N°. 5.)

ANTI-IMPETIGO is een geparfumeerde zeepoplossing, anders niets. (N°. 7.)

APOPLEGMATISONTA is niets anders dan een zwakke oplossing — 0,47 % — van ammonia in water. (N°. 12.)

BOOM'S MIGRAINE-PASTILLES bevatten antipyrine en coffeine. (N°. 9.)

BOOM'S RHEUMATIEK-PASTILLES zijn bereid uit dubbelkoolzure soda, salicylzure soda, zwavelzure magnesia, zwavelzure soda, suiker, amandelolie en talk en bevatten, volgens de opgave van den fabrikant, ook nog phenacetine. (N°. 3.)

BOOM'S STAAL-PASTILLES bevatten als werkzaam bestanddeel: lactas ferrosus (melkzuur ijzer). (N°. 6.)

BIJSTERVELD. Een der middelen van A. W. van Bijsterveld bleek te zijn Sol. ferri album. (Eiwitstaal), maar van slechte hoedanigheid. (N°. 10.)

CALAYA, een looizuur en bitterstof bevattende, alcoholisch strooperige vloeistof, vermoedelijk een aftreksel van den Pambotano-bast. (N°. 10.)

CATARHA is een oplossing van 3 % boorzuur in water, waarbij een weinig lysol of ichthyol is gevoegd. (N°. 5.)

ETÉ D'OR, een mondwater, bestaande uit een spiritueuse oplossing van menthol en kruidnagelolie, zeer waarschijnlijk vermengd met wat thymol en bergamotolie. (N°. 5.)

KANKERMIDDEL VAN H. LEHMBROOK is een slecht bereid, grof poeder van folia digitalis (vingerhoedskruid). (N°. 10.)

KRAAL'S LIKDOORNPLEISTER bestaat uit gele was, celophonium en hennepextract (extr. cannabis), bestrooid met salicylzuur. (N°. 7.)

NICHOLSON'S GECONCENTREERD PRODUCT, waarmee men zeer voorzichtig moet omgaan, was niets anders dan licht-bruine suiker. (N°. 9.)

NICHOLSON'S SNIJPOEDER bevatte rijst- en maismee, benevens zwarte peper. (N°. 9.)

OPRECHTE ZWITSERSCHE GAL-POPPEL zijn pakjes kruiden, bestaande uit een mengsel van fol. menthae crisp. (kruizementbladen), rad. helenii (alantswortel), rad. gentianae (gentiaanwortel), rhiz. calami (kalmuswortel), stipit. dulcamarae (bitterzoet), herb. cardui benedict. (duizendguldenkruid), summ. absynth. (alsemknoppen) en aloë. (N°. 6.)

PILULES ORIENTALES bevatten een ijzerverbinding, zeer waarschijnlijk lactas ferrosus (melkzuur ijzer) en olie van komijnzaad. (N°. 3.)

POEDER TEGEN ASTHMA, een mengsel van tot poeder gebracht rad. liquirit. (zoethout), flor. sulfur. (bloem van zwavel), bicarb. natricus (dubbelkoolzure soda), zeer weinig rad. rhei (rhabarber) en alumen (aluin), en vermoedelijk rad. zedoariae (zedoariawortel). (N°. 9.)

SMEERSEL TEGEN RHEUMATHIEK, van een reizend koopman, bleek te bestaan uit olie en ammonia (vliegende geest). (N°. 4.)

STAPHORSTER BOERTJE. Een zijner middeljes, een poeder, bevatte pulv. rad. liquirit. (zoethoutpoeder) en bicarb. natricus (dubbelkoolzure soda). (N°. 7.)

THERMOGENE, watten, licht gekleurd met aniline-oranje, en doortrokken met een aftreksel van Spaansche peper (tinctura capsici). (N°. 7.)

WOLDOEK, verkrijgbaar bij A. VAN TUYLL, te Amsterdam, is een vetafgeevende wol, nog sterk met vette olie gedrenkt en vrij onregelmatig gekleurd met alizarine (de kleurstof van het meekrap). (N°. 6.)

Naar aanleiding van de verklaring in de Tweede Kamer.

Behalve door Dr. HAMAKER (zie ons hoofdartikel) is van verschillende zijden protest aangeteekend tegen de uitlatingen en beschuldiging van den Min. van Binnenl. Zaken en den heer LOHMAN. Voor zoover die protesten ons onder de oogen kwamen, laten wij een uittreksel daarvan hier volgen.

Het Rotterdamertje schrijft:

„n Prettig vooruitzicht voor de mannen der wetenschap.

„Doch véél ernstiger in hare gevolgen zal deze uitlating zijn voor de kleine luijden, voor de menschen die, in hunne ál te lichtgelovigheid spoedig het oor leenen aan den volksbedrieger, die bij voorkur hen tot zijn slachtoffers kiest.

„'t Zou ons niets verwonderen, wanneer de door van Bijsterveldt op te richten vereeniging van onbevoegd geneeskundigen (!) Minister Kuyper en jonkheer Savornin Lohman het eere-lidmaatschap aanbod.

„Erg zou dat niet zijn; er kon hoogstens om gelachen worden, doch ernstiger in de gevolgen is dat feitelijke frontmaken voor de beunhazerij op geneeskundig gebied, tegen de officiële wetenschap.

„Zeker, het zal voorkomen dat een kwakzalver iemand geneest of liever, dat iemand geneest die toevallig ook nu en dan een kwakzalver bezoekt, maar het algemeen belang, de gezondheid en het leven der kleine luijden waarover toch ook, voor zoover mogelijk, een Regeering heeft te waken, zoo goed als er strafbepalingen worden gehandhaafd omtrent vergripen tegen het eigendom en het leven, eischen een wettelijke grens, wettelijke zekerheid, dat deze grootste schatten niet aan beunhazen worden toevertrouwd.”

In het Ned. Tijdschr. van Geneeskunde laat de heer HUIZINGA zich aldus uit:

„Hier ontbreekt mij thans de plaats om op het onderwerp, hier door twee zoo eminente mannen ter

loops besproken, dieper in te gaan; maar toch kan ik de opmerking niet weerhouden, dat juist van hen zeker door een ieder, die hiervan eenigszins op de hoogte is, ook door hen, die, zooals ik, geen voorstanders zijn van de strafbepalingen tegen onbevoegde uitoefening der geneeskunst, bij de behandeling daarvan minder onjuistheid en minder oppervlakkigheid zou zijn verwacht. Hoe kan een jurist als de heer LOHMAN het vermoeden doen ontstaan, dat onze wetgeving iemand zou verbieden „een geneesmiddel, dat hij bezit (?) te gebruiken”? Waar las hij ooit een wettelijke bepaling, die iemand „belet zich te laten behandelen door „wien men wil”? Dit alles verbiedt onze wetgeving niet, zij verbiedt „het behandelen”, niet „het zich laten behandelen”.

„Mocht 's Ministers toezegging tot praktische gevolgen leiden, dan zal zeker deze hoogst belangrijke vraag ernstiger moeten worden onderzocht dan nu blijkbaar nog geschiedde.”

In de *N. Rott. Ct.* van 19 Dec. j.l., 2e blad, vult de heer A. C. VAN DEN BIJLLAARDT JR. het stuk van Dr. HAMAKER aan met een uiteenzetting van de handelingen van tal van bekende kwakzalvers. Daar die handelingen, op verschillende tijden, reeds in ons Maandblad vermeld zijn, bepalen wij ons er toe de aandacht op bedoeld „Ingezonden stuk” te vestigen.

Evenzoo moeten wij handelen met het hoofdartikel uit de *Bildtsche Courant* van 26 Dec. j.l., waarin ons eerlid, de oud-Redacteur van ons Maandblad, Dr. VITUS BRUNSMAN, in hoofdzaak wijst op het artikel van Dr. Hamaker, in dit n^o. opgenomen.

KWAKZALVERS-ADVERTENTIES.

Het *Volksblad* van 27 Nov. j.l. bevat, onder bovenstaanden titel, het volgende van de hand van Mr. A. KERDIJK, dat wij dankbaar en met volle instemming overnemen:

„Velen, naar ik vertrouw, hebben uit de „Correspondentie” in een der nummers van verleden week met genoegen gezien, dat door de redactie van dit blad als regel is aangenomen, „alle kwakzalvers-advertenties streng te weren”. En als die velen een beetje verstandig zijn, hebben zij het aan de directie vergeven, dat een advertentie, echt van dien aard, „bij vergissing” toch was opgenomen.

„Juist de mogelijkheid, de waarschijnlijkheid zelfs, dat bij de dagelijksche drukte zulk een vergissing niet altijd zal uitblijven, is één der redenen, die door uitgevers en redacties van dag- en weekbladen soms worden aangevoerd om hun medeplichtigheid aan het zooveel kwaad brouwende bedrog van de kwakzalvers te bemantelen. Maar omdat zij zelf wel begrijpen, dat dit manteltje o zoo dun is, halen zij er dadelijk als tweede reden bij, dat de grens tusschen hetgeen wel en hetgeen niet als gevaarlijke kwakzalvers-advertentie moet worden aangemerkt, uiterst moeilijk te trekken valt — zoo moeilijk, dat het met den besten wil niet mogelijk wezen zou, behoorlijk onderscheid te maken.

„Die moeilijkheid wil ik toegeven, indien men het aldus verstaat: in sommige gevallen. Er zijn er inderdaad, die dicht bij de grens liggen, en waaromtrent verschil van oordeel ver van ondenkbaar is. Doch vooreerst is er voor hen, die met „den besten wil” bezield zijn een bekend deskundig informatiebureau, dat niets liever wenscht, dan kosteloos van advies te dienen. Bovendien en bovenal: stellig en zeker is verschil van meening wel ondenkbaar in tal van andere gevallen, waarin — door het aanprijzen van een-en-hetzelde voor alle mogelijke en onmogelijke zaken, door het beloven van volledige genezing van de ernstigste ziekten zonder onderzoek, door gansch den opzet van de advertentie — het verderfelijke kwakzalverskarakter ervan voor een ieder openbaar is. En het is immers plicht, wanneer men het kwade niet geheel kan weren, dit ten minste te doen zooveel mogelijk?

„Laat mij trouwen aan de betrokkenen deze vraag mogen voorleggen: Kunt gij, u voor uw spiegel plaatsend en flink eerlijk in uw eigen oogen kijkend, met de hand op het hart van uzelf de verzekering geven, dat gij krekender, als totnutoe, handelen zoudt, indien het lieve geld, hetwelk de kwakzalvers in massa komen aandragen, hier niet bij in het spel was? Toe, probeer het eens; liefst in de stilte van den nacht, wan-

neer uw stem, door niemand anders dan uzelf gehoord, een eigenaardig plechtigen klank heeft.

Zóóveel is zeker, dat het mij verheugt, dit blad aan geldverdiener op deze wijze niet te zien meedoen. Wat allermint bewijst, dat het de ruime ontvangsten uit die bron niet opperbest zou kunnen gebruiken. Maar wat wel bewijst, dat het ze liever derft, dan te eigenbete te bevorderen wat voor tallozen onder zijne lezers, behalve op wegsnijten van zuurverdiende penningen, kan neerkomen op ernstige schade voor hun gezondheid.”

State Medical Institute.

Nog steeds struikelt men in onze dagbladen, wier directies niet vies zijn onder de advertentien alles op te nemen waar maar voor betaald wordt, over de geheimzinnige advertentie: „geneesmiddel aan de mannen”, afkomstig van „The State Medical Institute” Amerika.

Een vorige keer, melding makende van de snorrende reclame van deze Amerikaansche firma in een ander blad „Het Volk”, waarin ik aantoonde „dat deze buitenlandsche kwakzalvers alles aanwenden om f 25 in den zak te krijgen, belovende met zorg van over de Oceaan elke zieke te zullen genezen ... door briefwisseling en geld, waarvoor men dan „levenskrachtgevende pillen” ontvangt! — dacht ik niet, dat „de firma” ten tweede male, nu angstaanjagend, zou pogen de f 25 binnen te krijgen van hen, wier adressen ze in hun bezit hebben.

Zooeven bereikte mij over de post uit Amerika de volgende aanmaning en waarschuwing:

„Waarde Heer:

„Op ontvangst van uw verzoek om een monsterpakje van onze remedies, hebben wij prompt geantwoord, en tezelfder tijd U eene volledige behandeling aangeboden voor de som van 25 gulden; maar tot nog toe zijn wij niet vereerd geworden met uwe bestelling.

„Positief, als wij zijn, dat gij deze behandeling noodig hebt, zijn wij verwonderd dat wij nog niets van U vernamen. Wij vreezen dat gij niet genoegzaam van het feit doordrongen zijt, dat iedere dag de inwikkelingen uwer zaak toenemen, en dat de spoediger onze behandeling begint de spoediger en gemakkelijker eene herstelling volgen kan.

„Indien gij uwe zaak dadelijk in onze handen stelt, en uwe hartelijke medewerking wilt verleenen, dan zal uwe herstelling tot sexueele gezondheid en kracht niet alleen spoedig, maar ook blijvend zijn.

„Daar wij veel moeite en kosten hebben gemaakt voor het voorschrijven eener vereischte behandeling en voor het toezenden van een monsterpakje, gevoelen wij dat we een zekere aanspraak mogen maken op uw spoedig antwoord.

„U de meest zorgvuldige attentie verzekerende,

Uw Dw. Dn.,

The State Medical Institute.”

Op dit epistel — schrijfmachinedruk — heel amicaal — zal ik zoo vrij zijn wéér niet te antwoorden. De Amerikaansche vrienden zullen denken — misschien vermelden ze 't wel in reclamebrieven die ze drukken in 't Engelsch — dat de heer .... Holland gestorven is, omdat hij te lang wachtte met onze remedies.....!

Om de brutalerige manier die „deze firma” er op na houdt, meende ik goed te doen, deze tweede poging in uw blad bekend te maken opdat in wijder kring bekend worde hoe Nederlanders hun geld met bankjes van f 25 kwijt kunnen, daarbij trouw geholpen door onze groen en rijp opnemende bladen.

Dat ook de in hun omgeving uitkomende bladen niet afkeerig zijn van geld „verdiener”, bewijst een mij tegelijkertijd gezonden exemplaar van *De Hollandsche Amerikaan*, te Kalamazoo, Mich., van 30 Sept. 1901, waar onder het redactioneel gedeelte ruim een kolom staat van een aanbeveling, waarop reeds in het vorig No. van dit Maandblad de aandacht is gevestigd.

Mogelijk is deze krant — zoo ze bestaat! — het eigendom dier firma, die haar „zaken” wel in 't groot schijnt te drijven.

Onder de advertentien vindt men remedies voor de vrouw.... tegen alle kwalen, blijkbaar uit den zelfden hoek.

.... Binnenlandsche kwakzalverij grijnst overal om je henen.... van uit Amerika komt per postpakket het binnen; inpalmende hen, die lijdende en dom zijn. X.

• Verbod van verkoop en van adverteeren van geheimmiddelen.

* Zoo langzamerhand komen alle Zwitsersche kantons er toe, verbodsbepalingen in het leven te roepen, waardoor de zwendelarij met zoogenaamde specialités daar te lande wordt aan banden gelegd.

De laatst verschenen zijn die van het kanton *Aargau* van 14 Juli 1900, kanton *St. Gallen*, 15 Maart 1901, kanton *Thurgau*, 6 April 1901 en kanton *Graubünden*, 3 Mei 1901.

De eene verordening is uitvoeriger en begeeft zich meer in details dan de andere; ten einde niet te veel ruimte in te nemen, laten wij hier volgen de meest beknopte, die uit het kanton *Graubünden*, luidende:

Art. 1. De aankondiging en de verkoop van geheimmiddelen en zoogenaamde geneeskundige specialités zonder vergunning van het departement der openbare gezondheid is verboden.

Art. 2. Het genoemd departement beslist welke middelen behooren tot die bedoeld in het vorig artikel.

Art. 3. Het genoemd departement kan geen vergunning geven tot het aankondigen of verkoopen van middelen:

- wanneer het middel schadelijk is voor de gezondheid of de samenstelling onzinnig;
- wanneer de advertentie, het etiket, het prospectus of dergelijke er op is ingericht om het publiek te misleiden;
- wanneer de verkoopprijs in verhouding tot de waarde onevenredig hoog is.

Art. 4. Het genoemd departement kan toezending verlangen van het middel in origineele verpakking en in eene hoeveelheid groot genoeg voor het onderzoek en tevens opgaaf van den verkoopprijs, van de samenstelling en vooruitbetaling van het bedrag der kosten van onderzoek.

Zoolang hieraan niet is voldaan, zijn aankondigen en verkoop in alle geval verboden.

Art. 5. Het genoemd departement publiceert een lijst van alle verboden middelen.

Art. 6. In de advertenties mag nimmer melding gemaakt worden van de vergunning tot verkoop enz. en evenmin mag op andere wijze het toestaan dezer vergunning als reclame dienst doen.

Art. 7. Het aanprijzen van zoogenaamde geneeskundige apparaten en toestellen tot genezing van ziekten en gebreken, het aanbieden van geneeskundige behandeling per brief, het publiceeren van getuigschriften van zoogenaamd genezen lijdens is verboden.

Art. 8. Overtreding dezer verordening wordt gestraft met een boete van 5 tot 500 frs.

Uitgevers en colporteurs van kranten, brochures, prospectussen enz., zijn mede verantwoordelijk voor verboden advertenties en publicaties.

Zwitserland heet niet minder dan Nederland een land der vrijheid; — vrijheid van beroep, vrijheid van handel, vrijheid van drukpers zijn er in eere, zoowel als hier te lande. Toch zijn de verschillende kantonnale regeeringen eenparig van oordeel, dat het publiek belang eischt een dam op te werpen tegen het voortwoekeren van de vrijheid van kwakzalverij en hare nadeelige gevolgen. Zou het niet eindelijk tijd worden Zwitserland na te volgen?

Nederland staat in niets-doen langzamerhand alleen.

INGEZONDEN.

Den heer de Savornin Lohman, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Hooggeachte Heer.

In de vergadering van de Tweede Kamer van 11 Dec. j.l. is door U, bij een incidenteel debat over bestrijding der kwakzalverij, o. a. gezegd: *wanneer iemand een geneesmiddel bezit waarvan hij ook buiten de academie om de heilzame werking heeft leeren kennen, dan moest hij dat mogen ge-*

bruiken en toedienen aan anderen en later: men vervolgt naar het schijnt bij voorkeur die menschen, welke meest genezen dan de dokters. Het is vaak een quaestie van concurrentie.

Niemand mag van U en op die plaats lichtvaardige beweringen veronderstellen; ik moet dus aannemen dat uwe ervaring en eene op feiten steunende overtuiging U hebben geleerd, dat er personen zijn, die geneesmiddelen bezitten, waarvan wel aan hen, maar niet aan „de academie” de heilzame werking bekend is en die meer menschen genezen dan de dokters, terwijl de vervolging en bestrijding van kwakzalvers vaak door concurrentie worden uitgelokt.

Naar aanleiding van deze krasse beweringen in het openbaar, zij het mij vergund een vraag tot U te richten; de reden en het recht daartoe wil ik vooraf met een enkel woord uiteenzetten,

In het jaar 1878 heb ik, in vereeniging vooral met Dr. Vitus Bruinsma¹⁾ een strijd aangeboden tegen de kwakzalverij met geneesmiddelen in Nederland. De onmiddellijke aanleiding was de intrede in ons land van de Engelsch-Amerikaansche methode om op groote schaal en door het vormen van maatschappijen de exploitatie en den verkoop van speciaal-geneesmiddelen te bevorderen, door het speculeeren op het lijden, de wanhoop en het ongeluk van zieken, gebrekkigen en ongeneeslijken.

Na publicatie van eenige boekjes en geschriften, waarin de schandelijke oplichterijen van sommigen werden aan het licht gesteld, werd een paar jaren later opgericht eene: *Vereeniging ter bestrijding der Kwakzalverij*, die nog bestaat en o. a. door het uitgeven van een *Maandblad tegen de Kwakzalverij* in het algemeen belang werkzaam is en het publiek geregeld tracht op de hoogte te houden van de nieuwe zoogenaamde geneesmiddelen en geneesmethodes, die telkens opduiken en waarvan in advertenties en reclames van allerlei aard de goedgelovigen de meest wondervolle genezingen worden voorgehouden. Jaren lang ben ik voorzitter geweest van deze Vereeniging en een der redacteuren van haar *Maandblad*, terwijl nog heden alle werkzaamheden der Vereeniging mij van nabij bekend zijn en ter harte gaan.

Ten gevolge dezer bemoeiingen heb ik gedurende bijna een kwart eeuw nauwkeurig kennis genomen van alle zoogenaamde familierecepten en geneesmiddelen, die in min of meer wijden kring hier en daar in ons land bekend zijn en waaraan heilzame werking in bijzondere gevallen wordt toegeschreven. Het middel tegen Vallende ziekte van de familie Sloet van Oldruitenborgh, de Oprechte Haarlemsche Olie van de firma Tilly, de Fistelpot van Klaas Ursem in de Beemster, de Urbanuspillen van Hochtin, het middel tegen Dronkenschap van de Wed. Aubring²⁾, de druppels van Lespinasse, de Pop- en Berenburger kruiden evenals tal van brandzalven en armelui's-pleisters; al deze zoogenaamde familiegeheimen van vroeger zijn onderzocht en nog tal van andere, waaraan bijzondere krachten werden toegeschreven en waarvan nog immer iedere bezitter buiten de academie om de heilzame werking had leeren kennen en beweerde daarmede meer te hebben genezen dan de dokters. Toch bleek geen dezer middelen ooit eenig onbekend bestanddeel te bevatten of op eene bijzondere wijze te zijn samengesteld.

Wanneer door U op een officieele plaats, ten aanhoore van geheel het Nederlandsche volk, wordt verkondigd, dat dit nogtans somwijlen wel het geval is, rust op U de plicht bij eerste aanvraag die bewering tot waarheid te maken en daarom verzoek ik U niet eenige, maar slechts een enkel geneesmiddel te noemen, dat iemand in Nederland

zou bezitten en waarvan de werking „aan de academie” onbekend is. Wederkeerig wil ik U onmiddellijk vijf en twintig en meer middelen met name opgeven, die dagelijks worden aangetrepen om hunne heilzame werking, doch waarvan duidelijk het bewijs te leveren is, dat zij alleen berusten op leugen en bedrog en waartegen reeds om die reden een strijd in het algemeen belang geoorloofd is, afgezien nog van de nadeelen die zij niet zelden aan de volksgezondheid te veel brengen.

Mocht door U niet voldaan worden aan mijn verzoek en evenmin, zooals U elders is verzocht³⁾, uw woorden door U worden ingetrokken, dan moge het Nederlandsche volk weten, dat Gij U niet hebt geschaamd, in 'slands vergaderzaal U de echo te maken van leuterpraatjes, honderdmaal weerlegd en een ernstig man onwaardig.

Uw antwoord tegemoet ziende, heb ik de eer te zijn

Uw Dienstv. Dienaar,
Dr. G. W. BRUINSMa.

Teteringen, 20 December 1901.

Mijnheer de Redakteur!

Ik lees dikwijls in de dagbladen, zooals nu weer in: De Avondpost van 17 en 18 Nov. een advertentie met het opschrift: *Nieuw-Malthusianisme*.

De meeste lezers meenen nu allicht, dat zulk een advertentie iets te maken heeft met den *Nieuw-Malthusiaanschen Bond*, goedgekeurd bij Kon. Besl. van 30 Jan. 1895 en bedoelende het publiek voor te lichten op sexueel gebied, als humanitair streven. Het is dan ook voor den leek oneindig moeilijk te beoordeelen, welke advertenties worden aangeboden ten bate en welke ten koste van het publiek.

Een nadere analyse van zulk een advertentie meen ik dus, dat geheel op den weg ligt van dit blad, en wel in tegenstelling met de advertenties van den N. Malth. Bond, die meestal luiden, zie bijv. De Avondpost van 1 Juni: „De N. Malth. Bond geeft gratis inlichtingen, welke middelen goed en welke niet goed zijn ter voorkoming van te groote gezinnen.” Of zooals in De Avondpost van 7 Nov.: „Middelenboekjes gratis op aanvraag te bekomen enz.”

De advertentie boven bedoeld begint daarentegen: „Grootste en volledigste inrichting.” (Altijd die absolute superlativi.) „Geillustreerde boekjes tegen postwissel van 70 ct. Prijsc. tegen 20 ct., alles onder couvert, franco.” — Die 90 ct. is men dus alvast kwijt.

Volgen twee speciale middelen, omschreven als: „Facilitas” het gemakkelijkste middel, f 12; aanbevolen door Dr. Hinz en Fischer.

„Sanitas Vrouwenbeschutting” per doos f 2.— Wat ons uit diagnostisch oogpunt interesseert is: de aard der twee middelen, hun kwalificatie en de prijs.

Om met het tweede middel te beginnen: men krijgt voor f 2.— een doosje met een aantal pastilles of tabletten, die als vaginaal-suppositoria geapliceerd worden, waarbij men hoopt, dat deze ongeveer op de hoogte van de uterus-opening zullen komen te liggen en dat ze, daar smeltende, een voldoende werking zullen uitoefenen. In veel gevallen zal dit werkelijk gelukken; maar ieder die weet hoe verschillend de ligging is der inwendige deelen, weet ook, dat er dikwijls niet veel van terecht kan komen.

Het is dus een gebrekkige beschutting, en zelfs al berekent men de sierlijke verpakking zoo hoog mogelijk, ook dan nog betaalt men de tabletten veel te duur.

Nog meer gelden deze zelfde bezwaren ten opzichte van „Facilitas.” Over dit middel een weinig uitvoeriger, want die tabletten zijn al oud, doch „Facilitas” is nog nieuw.

In het verleden jaar vertaalde werke van Dr. Anna Fischer-Dückelmann te Dresden: „Het Seksueele leven der Vrouw”, wordt dit middel aangetrepen en wel met zekere voorliefde boven andere middelen. Schrijfster was zoo vriendelijk, hoewel noch in de Deutsche, noch in de Nederlandsche uitgaven haar adres, noch dat van fabrikant voorkomt, mij op aanvraag het adres op te geven van den leverancier: Rob. Richter, Weisser Hirsch bei Dresden. Deze zond mij het apparaatje onder de

namen: Doppelball-Spritze, Venus-apparaat, Mutterdouche Venus, uitgevonden door Dr. med. Hinz, gepatenteerd.

Het bestaat uit een spuitje en een fleschje. Dit laatste bevat ongeveer 60 gram vloeistof zonder reuk, smaak of reactie. Wie onderzoekt het eens voor uwe Vereeniging?

De bijgevoegde Nota was als volgt: spuitje 5 Mark, buisje waarmee het wordt ingebracht 1 Mark, fleschje met vloeistof 1 Mark, port en rem-bours 1 Mark, samen 8 Mark, met verdere kosten f 5.02. Kan dus verkocht worden, en wordt ook werkelijk verkocht door den heer Trompert, instrumentmaker alhier, Hoogstraat 180, voor f 7.50. De prijs van f 12.— is dus wel heel excessief.

Maar de kwalificatie als „Facilitas”, het gemakkelijkste middel, is nog excessiever. Want het gebruik zooals dat beschreven wordt in genoemd werke van Dr. Fischer-Dückelmann en ook in het Middelenboekje van den N. Malth. Bond, bladz. 11, laatste alinea, is tamelijk omslachtig en de betrouwbaarheid is altijd nog zeer twijfelachtig.

Maar zooals het meer gaat, juist de duurste middelen worden altijd het meest in advertenties aanbevolen, zooals vroeger de atocos (poederspuut) als het beste middel.

En wanneer ik spreek van duur, dan bedoel ik hier niet alleen den absoluten, maar vooral den relatieven prijs. Duur in vergelijking met andere middelen, die gemakkelijker en zekerder zijn.

De Secr. v. h. Hoofdbestuur v. d.
N. Malth. Bond:
Dr. J. RUTGERS.

Rotterdam.

Ofschoon een bespreking van het Nieuw Malthusianisme, als zoodanig, in ons blad niet thuis behoort, zagen wij geen bezwaar het bovenstaande op te nemen, omdat daarvoor alleen sprake is van kwakzalverij met z. g. voorbehoedmiddelen. Het doet ons leed, dat wij over de samenstelling der middelen nog niets kunnen mededeelen; het resultaat van het onderzoek is nog niet ter onzer kennis gebracht. Daarover dus later.

RED.

CORRESPONDENTIE.

Als nieuwe leden zijn toegetreden de heeren:
Mr. L. P. DENEKAMP, advoc. en procureur, te 's-Gravenhage.
J. JONGMAN, apotheker, „Amsterdam.”
J. P. VAN DE MAREL, Milit. apoth., „Utrecht.”
G. M. VAN DER WAL, Offic. v. Gezondh., „Naarden.”
P. VAN DER WIELEN, lector ijd artsenijber., „Amsterdam.”
en de Rotterd. Tandheelkund. Vereeniging, „Rotterdam.”

Dr. H. F. A. P. te A., P. P. te A., J. R. te E. en W. G. te R. Uw zendingen zijn in dank ontvangen; ter gelegener tijd wordt er gebruik van gemaakt.

D. B. te A. Het doet ons genoegen dat de lezing van ons *Maandblad* u terughoudend heeft nog meer geld aan het *Instituut Dronet* te verspillen. Gij ziet dat het uitgekomen is, zooals wij reeds zoo dikwijls voorspelden.

Mr. G. T. te A. De circulaire „aan de voorstanders van het Nieuw-Malthusianisme in Nederland” kunnen wij niet opnemen. Zooals blijkt uit ons onderschrift bij het „ingezonden stuk” van Dr. R. in dit n^o, zullen wij ons met deze zaken alleen bemoeien wanneer er kwakzalverij met voorbehoedmiddelen of methodes in 't spel is.

J. M. C. P. te T. Hoe schandelijk het bedrog ook is, kunnen wij 't stukje niet in ons blad overnemen. Wij moeten ons alleen bepalen tot kwakzalverij met geneesmiddelen en geneesmethodes en hebben daaraan de handen vol geneeg.

W. M. H. A. te 's G. Niet alleen ten uwent, maar op verschillende plaatsen wordt dat boekje „De hoop der Zwakken” huis aan huis bezorgd. Door een uitbreide reclame trachten de lui van de *Pink-pillen* de goedgelovige menschen te overbluffen. Of 't lukken zal?

Die Engelsche reclame-biljetten laten wij maar rusten; wij hebben genoeg met de Nederlandsche te stellen.

P. A. v. d. G. te E. Het gebruik van het middel tegen zwaarlijvigheid: *Dr. Jauer's Normaltrank*, raden wij u sterk af. De reden zullen wij in 't volgend n^o. opgeven.

E. Th. S. te A., Postwissel ontvangen, hartelijk dank voor de moeite.

D. G. J. B. te N., Van uw verandert adres is nota genomen. Wij hopen dat u de maandbladen nu geregeld zult ontvangen. *Homoea* is ons onbekend.

J. K. J. te St. A. P. De gezonden Nos. der *Bildtsche Courant* in dank ontvangen.

— Eerst kort voor het afdrukken van ons blad, kregen wij inzage van den *Open brief* aan ons adres, opgenomen in het November-n^o. van „*De Natuurvriend*.” De Redactie van dit *Maandblad* schijnt het niet noodig geoordeeld te hebben ons een exemplaar te zenden van het blad, waarin het ons aanvalt. Ons eerste denkbeeld was, wegens deze handelwijze, het schrijven te negeren; wij zullen dit echter niet doen, om de Redactie van „*De Natuurvriend*” niet in de meening te laten dat zij ons verslagen heeft. Wij zullen in 't volgend n^o. antwoorden.

¹⁾ Deze was leeraar aan een gymnasium, en had dus met de geneeskundige praktijk niets te maken, terwijl ik nooit anders ben geweest dan geneesheer op een plaatsje in N.-Brabant, waar mijn praktijk door kwakzalvers zeker weinig schade kon lijden; — dat wij, tegen hen optredende, dus gedreven werden door vrees voor concurrentie, zo als door U gezegd wordt dat vaak het geval is, schuif ik met minachting ter zijde.

²⁾ Wanneer iemand voor dit middel, dat nog geregeld wordt geadvertiseerd, f 25 heeft opgezonden, ontvangt hij bij de toezending tegelijkertijd de mededeeling: indien de patiënt, d. i. de persoon die misbruik maakt van sterke drank, getrouw het voorschrift volgt, dan is er nog geen voorbeeld geweest, dat hij niet volkomen is genezen. Het eerste dier voorschriften is: zes en vijftig weken lang hoegenaamd geen alcohol te gebruiken!!!

³⁾ Dr. H. G. HAMAKER, N. Rott. Ct. 17 Dec. 1901.

<i>Biscuits Ollivier.</i>	H. W.	9	Hygiënisch Institut van Steiner & Cie.	2	Klein, Goosen	2, 3, 4
<i>Boekbeschuwing:</i>			Masseer-apparaat van Semerak.	2	Parapluiemaker-Homoeopaat.	12
De Tuberculose als volksziekte.		4	Middelen tegen beenziekten.	2	Reteau.	4
Een groot gevaar voor de gezondheid.		3	Musol van Rhamer.	9	Sanguinose.	2, 5, 6
Een waardeerdend woord aan den heer			Pink-pillen.	11	Spetter & C ^o ,	6, 7, 10
J. C. Bouman.		9	Plantengeneesmethode van Westphal.	10	Sublumaat-pastilles.	5
Tijdschrift voor toegepaste Scheikunde			Vitafer	11	Tandheelkunde. Onbevoegde uitoe-	
en Hygiëne.		3	<i>Klein.</i> Goosen	R. 2, 3, 4	ning van	2, 3, 4, 5, 7
<i>Boerenbedrog.</i>		7	<i>Kneipp.</i> De opvolger van	Ber. 8	Ursem's fistelpot.	5, 6, 7
<i>Boertje van Staphorst.</i>	2, Ber.	3, 4, Corr.	<i>Koekbakker.</i> Een, als geneeskundige.	6	Vogel. J. C.	3
<i>Boeten voor geneeskundigen.</i>	Ber.	5	<i>Kopolo.</i>	9	<i>Reclame in België.</i>	Ber. 10
<i>Boom bekroond</i>	Ber.	10	<i>Korteweg.</i> De geneeskundige	3	" " illustraties,	" 10
<i>Boom's maagpoeder</i>	H. W.	6	<i>Kraal's likdoornpleister.</i>	7	<i>Reclames.</i> Redacties en uitgevers.	2
" migrainine-pastilles.		9	<i>Krachtpoeder.</i> Oostersch	9	<i>Reimanns</i> bekroond.	7
" reumatiek-pastilles.		2, 3	<i>Kretschmer's toestellen</i> tegen doofheid en asthma.	9	" breukbanden.	2, 7, Ber. 5
" staal-pastilles.		6	<i>Kruidentwijn</i> van Hubert Ullrich.	6, 10, H. W. 10, Ber. 1, 4, 8, 11	" gepromoveerd.	" 5
<i>Bout, Juffr.</i> — De kikkerkuur.	R.	3, 4	<i>Kruisocht</i> tegen apothekers te Chicago.	Ber. 3	<i>Rheumatiek pastilles</i> van Boom.	2, 3
<i>Boven-Oostenrijksche Landdagen</i> en de kwakzalvers.	Ber.	11	<i>Kwakzalver.</i> Een, verwijderd.	6	<i>Relau's Zelfbewaring.</i>	H. W. 7
<i>Breukbanden</i> van Reimanns.	2, 7 Ber.	5	" en justitie	5	<i>Reteau.</i> Dr.	Ber. 1, R. 4
<i>Brieven uit de Maasstad.</i>		8, 11	" Niet altijd een beleediging.	10	<i>Rotterdamsch Ocularium.</i> Het	11, 12
<i>Brinkman Jr. P. P.</i>	R.	5	" Verdediging van een	6	<i>Samenstelling</i> der middelen in 1900 onderzocht.	1, 2
<i>Bucharest.</i> Een vraag om inlichting uit	Ber.	4	<i>Kwakzalvers.</i> Succes van de	12	" " " " 1901 "	12
<i>Bijsterveld.</i> A. W. van 2, 3. Ingez. 8.	Ber. 10, 12. Corr.	10, R. 6, 7	<i>Kwakzalversmiddelen.</i> Bepalingen tegen ver-	6	<i>Samitorosky.</i> S.	11, 12
" P. van 3, 8. Ber. 1. R. 3, 4, 6, 7, 10, 12			koop van	6	<i>Sanche's Oxydonor Victory.</i>	Ber. 2
			in Oostenrijk verboden.	6	<i>Sanders.</i> Henri	" 1
<i>Calaya.</i>		10	<i>Kwakzalverij-bal.</i> Een mislukt	Ber. 8	<i>Sanguinose.</i>	H. W. 3, R. 2, 5, 6
<i>Catarha.</i>		5	<i>Kwakzalverij.</i> Bestrijding van	5, 6	" Een belangrijk attest voor	Ber. 11
			" en oneerlijke concurrentie.	Ber. 9	Is — een geneesmiddel?	3, R. 6
<i>Dalton's Aural Institute.</i>	3, 7, Ingez.	9	" in Friesland.	10	<i>Sanol.</i>	Ber. 2
<i>Diploma's.</i> Handel in	Ber.	3	" Transvaal.	10	<i>Santal Midy.</i>	H. W. 3
<i>Drank voor zwakke borsten.</i>	Corr.	4	" op het Hygiënisch Congres	Ber. 7	<i>Schmid.</i> Middelen tegen beenziekten.	Ber. 2
<i>Drouet.</i> Institut	H. W.	9	<i>Laakbare onvoorzichtigheid.</i>	Ber. 12	<i>Schmid's</i> gehoorolie.	9
			<i>Lang.</i> De geneeskundige	3	<i>Schoonheidsmiddelen.</i> Een oordeel over	2
<i>Emil Goerdel's Thee.</i>		9	<i>Lauer's bergkruiden.</i>	2	<i>Schurk.</i> Mag men een, een schurk noemen?	Ber. 10
<i>Entrophier-tabletten.</i>		9	<i>Leeken-geneeskundigen.</i> Congres van	10	<i>Semerak.</i> Een masseer-apparaat.	" 2
<i>Eté d'Or.</i>	Corr.	5	<i>Lehmbrock's</i> middel tegen kanker.	10	<i>Scxueel leven van den mensch.</i> Het — <i>Boekbesch.</i>	12
<i>Eureka</i>		2	<i>Lezing</i> over kwakzalverij	2	<i>Slapende juffrouw.</i> De	4
			" natuurgeneeskunst.	3	<i>Snabilié</i> geen apotheker.	Ber. 7
<i>Familiën-thee</i> van Pohl.		9	<i>Likdoornpleister</i> van Kraal.	7	<i>Specialités.</i> Toezicht in Mecklenburg Schwerin	3
<i>Fellow's stroop</i> van Hypophosphieten. Ver-			<i>Locher's Antineon.</i>	9	<i>Spetter</i> en Co.	8, R. 6, 7, 10
giftiging door	Ber.	3	<i>Lupus.</i> Middel van Jurgensen tegen	3	<i>Staalpastilles</i> van Boom.	6
<i>Fistelpot</i> van Klaas Ursem.	3, R. 5, 6, 7		<i>Maandblad.</i> Advertenties in het	Ber. 7	<i>Staphorster boertje.</i> Poeder van het	Corr. 7
<i>Friesland.</i> Kwakzalvers in	Ber.	10	" Gratis verspreiding.	" 5	<i>State Medical Institute.</i>	11, Ber. 9
			<i>Magerheid.</i> Middelen tegen	9	De reclame voor	" 12
<i>Gal-poppen.</i> Oprechte Zwitsersche		6	" Poeder tegen	7	<i>Steiner's</i> Hygiënisch Institut.	" 2, 7
<i>Ganzewinkel.</i> H. van	R.	3, 4	<i>Mahler.</i> De middelen van	Corr. 4	<i>Sablumaat-pastilles.</i> Verkoop van	R. 5
<i>Geheimmiddelhandel.</i> Regeling in Duitschland.	Ber.	12	<i>Mariënbader-tabletten.</i> Onbehoorlijke reclame	8	<i>Succes</i> van de kwakzalvers.	12
<i>Gehoortrommels</i> uit de „Oude Post”.		7	voor	Ber. 8	<i>Tandheelkunde.</i> Onbevoegde uitoefening van	R. 2, 3, 4, 5, 7
<i>Gehoortrommels</i> van Moerck en Kretschmer.		9	<i>Middelburgsche Courant.</i> Polemiekt met de	3, 9, 11	<i>Tepelzalf.</i>	Corr. 2
<i>Gelderden.</i> W. D. van, De slapende Juffrouw.		4	<i>Migrainine-pastilles</i> van Boom.	9	<i>Teringlijders.</i> Advies voor	3
<i>Geneeskunde.</i> De nieuwe, Reclame voor	Ber.	9	<i>Musol.</i>	Ber. 9	<i>Thermogène-watten.</i>	7
" Onbevoegde uitoefening van		R. 2, 3, 5, 6, 7, 11	<i>Natuurarts.</i> Onbevoegd voeren van titel van	Ber. 6	<i>Titels.</i> Verboden, te Berlijn.	Ber. 4
" Een goed beroep.	Ber.	9	<i>Natuurgeneeskunst.</i>	4, 5, 9	<i>Toezicht</i> op spécialités in Mecklenburg Schwerin	3
<i>Geneesmiddel.</i> Een gevaarlijk		10	" Lezing over	Ber. 3	<i>Transvaal.</i> Kwakzalverij in	10
<i>Geneesmiddelen.</i> De nieuwe en de scheikundigen	Ber.	8	<i>Natuurvriend.</i> De	9	<i>Troonrede.</i> De	10
" Overvloed van	"	10	<i>Nicholson.</i> Een advertentie van, geweigerd.	8	<i>Tuberculose.</i> De, als volksziekte. <i>Boekbesch.</i>	4
<i>Geslachtsziekten.</i> Waarschuwingen tegen	"	4	" Officieele waarschuwing tegen	11	<i>Tulleken's</i> geneeswijze voor zenuwziekten.	7
<i>Getuigschriften</i> van Haverhoek.	"	12	" weer aan 't werk.	8, 9, "	<i>Twintig jaar.</i> Na	1
<i>Gevaar voor de gezondheid.</i> <i>Boekbesch.</i>		3	<i>Nieuwe Geneeskunde.</i> Een staaltje van de	12	<i>Tijdschrift</i> voor toegepaste Scheikunde en	
<i>Gezondheidstoezicht</i> op winkels in Oostenrijk.	"	4	<i>Nijssens.</i> Een advertentie van Dokter	5	Hygiëne. <i>Boekbesch.</i>	3
<i>Ginkel.</i> Van, De wonderdokter	R.	11	<i>Ocularium.</i> Het Rotterdamsch	11, 12	<i>Ullrich.</i> Hubert, en zijn principes.	Ingez. 12
			<i>Onbevoegd voeren</i> van titels.	Ber. 6	<i>Ullrich's kruidentwijn.</i> 6, 10, H. W. 10, Ber. 1, 4, 8, 11	
<i>Haarkleurmiddel,</i> Gevaarlijk	Corr. 8, Ber.	6	<i>Oostenrijk.</i> Verordening in	" 6, 11	<i>Ursem's fistelpot.</i>	3, H. W. 5, R. 5, 6, 7
<i>Haarlemmerolie.</i>	H. W.	3, 5, 10	<i>Oude bekende.</i> Een	" 12	<i>Vergadering</i> der Vereeniging. Algem.	9, 10
<i>Haas.</i> De, Reclame voor		8	<i>Pastilles Poncelet</i>	H. W. 1, 12	<i>Verordeningen</i> tegen kwakzalverij in Oostenrijk. 6, Ber. 6	
" voor het kantongerecht.	R.	12	<i>Pectorine.</i>	9	" " " " Zwitserland.	6
<i>Hämorrhoidal-pilken</i> van Ruppricht.	Ber.	2	<i>Pers.</i> Eigenaardige manieren in de	Ber. 1	<i>Vitafer.</i>	Ber. 11
<i>Hamersysteem</i> van Dr. Mezger. <i>Boekbesch.</i>	9, Corr.	8	<i>Pilules Orientales.</i>	3, 9	<i>Vitalistische methode.</i> De	2, Ingez. 7, "
<i>Handel in dokterstitels</i>	Ber.	3	<i>Pink-pillen.</i>	Ber. 11, H. W. 3	<i>Vogel.</i> J. C.	R. 3
<i>Haverhoek.</i> R.	R.	5	<i>Pius-Almanak.</i> Weigering van kwakzalvers-	Ber. 10	<i>Volksgeneesmiddel</i> Een nieuw	Ber. 10
" Getuigschriften van	Ber.	12	advertenties.	Ber. 10	<i>'oltakruis.</i> Fabrieken in Limburg.	" 2
<i>Homoeopaat-parapluihandelaar.</i>	R.	12	<i>Planeetkundigen.</i>	" 3	<i>Voorbehoedmiddelen.</i> Verkoop verboden in	
<i>Honderd jaar geleden.</i>	8, 9, 11		<i>Pohl's Familiënthee.</i>	9	Oostenrijk.	" 4
<i>Hubert Ullrich</i> en zijn principes.	Ingez.	12	<i>Poncelet Pastilles.</i>	H. W. 1, 12	<i>Vóór- of achteruitgang</i> in 100 jaar.	8, 9, 11
			<i>Prijsraag</i> voor een geschrift tegen kwak-	Ber. 4	<i>Vroedvrouwen.</i> Waarschuwing aan	Ber. 5
<i>Illustraties</i> en reclame-biljetten.	Ber.	10	zalverij.	8	<i>Waarheid.</i> De, onwillekeurig.	" 6
<i>Institut de la Surdité.</i>		9	<i>Publicatie</i> van vóór honderd jaar.	8	<i>Waarschuwingen</i> der politie in Duitschland.	9
" <i>Drouet.</i>	H. W.	9	" " " " " " Naar	9, 11	tegen geslachtsziekten.	" 4
" <i>Dalton's Aural</i>	3, 7, Ingez.	9	<i>Rechtszaken:</i>		<i>Wagner's</i> echte Russische thee.	9
" <i>State Medical</i>	11, Ber.	9	Anema. J. P.	3	<i>Weidemann's</i> Russische kruidenthee.	9
" " Reclame voor het	"	12	Artsenijbereidkunst. Onbevoegde uit-	5, 6, 7	<i>Weissmann.</i> Roman	4, H. W. 4
<i>Instituten.</i> " Ware en valsche	"	10	oefening van	3, 4	<i>Wettelijke bepalingen</i> tegen verkoop van	
			Bout. Juffr.	3, 4	kwakzalversmiddelen.	6
<i>Junogeen.</i>		9	Brinkman Jr. P. P.	5	<i>White's</i> oogwater.	9
<i>Jurgensen's</i> middel tegen lupus.		3	Bijsterveld. A. W. van	6, 7	<i>Woerden.</i> P. van, De geneeskundige	2, 3
<i>Just.</i> De natuurgeneeskundige.		9	" P. van	3, 4, 6, 7, 10, 12	<i>Woerlein's</i> maagdrank.	9
<i>Justitie</i> en kwakzalvers.	Ber.	5	Ganzewinkel, H. van	3, 4	<i>Woldoek</i> van v. Tuyll.	Corr. 6
			Geneeskunde. Onbevoegde uitoe-	2, 3, 5, 6, 7, 11, 12	<i>Wonderdokter.</i> Een, onder de groote lui.	6
<i>Kaeting's</i> borstpastilles.	H. W.	1	ning van	2, 3, 5, 6, 7, 11, 12	<i>Wormpoeders.</i> Gedood door	Ber. 12
<i>Karlsruhe:</i> Publicaties van den Gezondheids-			Ginkel. Van	10	<i>Zenuwziekten.</i> Tulleken's geneeswijze voor	7
raad te			Haas. De	12	Zwitserland. Geheimmiddelen in	6
Bergkruiden van B. Laver.	Ber.	2	Haverhoek, R.	5		
Breukbanden van Reimanns.	Ber.	2				
Corpulin van Henke.	Ber.	10				
Dr. med. Sanche's Oxydonor Victory.	"	2				
Hämorrhoidal-Pillen van Ruppricht.	"					

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: J. M. VAN ELK, Handelsagent te Dordrecht, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Middelburg, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 712.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Middelburg, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoeken van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

He tradrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per Jaar f 1.25

ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den Inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Hoofdartikel: De „Open brief” van „De Natuurvriend”.

Berichten: Lezingen over kwakzalverij. — Een nieuw register op het Maandblad. — Kwakzalversadvertenties geweerd in „Vox Medicorum”. — Ter navolging; de nieuwe advertentie over een haargroei-middel. — Ook een attest van Van Bijsterveld. — Hoe kwakzalvers gevormd worden. — Verbod tot bescherming van den mensch. — Inenting door onbevoegden.

Mededeelingen van verschillenden aard: De Uroscop P. van Bijsterveld: een protest en een huldebetuiging. — Magnetisch Nieuwer Amstelsch bronwater. — De kwakzalvers-advertentie in de „Wereldkroniek”.

Ingezonden: Antwoord van den heer de Savernin Lohman aan Dr. G. W. Bruinsma.

Correspondentie.

De „Open brief” van „De Natuurvriend”.

Hadden wij in ons vorig n^o., om daarin opgegeven redenen, niet beloofd op den bovenvermelden brief te antwoorden, wij hadden, nu wij het stuk oplettend hebben nagelezen, dat antwoord misschien in de pen gehouden. Want de brief, gericht „aan de Redactie” van ons Maandblad, is eigenlijk niets anders dan een terechtwijzing, aan de, door de Redactie van *De Natuurvriend*, zoo genoemde „medicijnartsen.” Waar wij nu op dien titel geen aanspraak maken en ook niet als verdedigers van de bedoelde artsen behoeven op te treden (zij zijn daartoe zelve wel in staat) behoeven wij de wijze lessen, in den brief neergelegd, niet op ons zelf toe te passen en zou 't ook overbodig zijn hier aan te voeren wat ons in die lessen minder „wijs” voorkomt. Het schijnt intusschen, dat de Redactie van het bedoelde Maandblad ons tot die „medicijnartsen” rekent, want zij schrijft aan ons adres: „Waar U ons de eer aan doet, in uw blad allerlei fraai's van de „natuurgeneeskundigen en van de natuurgeneeswijze „mede te deelen, willen wij daarop niet zwijgen, „omdat uwe wijze van strijdvoeren van dien aard „is, dat zwijgen onzerzijds gelijk zou staan met „toestemmen.”

Zeker, dat is tot ons gericht en daarom volgt hier een kort antwoord. Reeds eenige maanden hadden wij een dergelijk schrijven verwacht; want toen wij in het vorig jaar (April en Mei) over de „Natuurgeneeskunst” in 't algemeen schreven en later (September) over het optreden van *De Natuurvriend*, stelde de Redactie van dat Maandblad hare lezers in 't vooruitzicht, dat zij ons op danige wijze zou terechtwijzen. Eindelijk is die terechtwijzing gekomen en zijn wij bekeerd? In geen enkel opzicht.

Dat zou o. i. ook moeilijk gaan door een brief, waarvan, de Redactie houde ons die opmerking te goede, de grondtoon geen bestrijden, maar verwijten is (om het woord *schelden* niet te gebruiken). Want, hoe noemt men het volgende?

Na den aanhef, hierboven door ons aangehaald, gaat de Redactie aldus voort:

„Integendeel waar U ons betitelt met den naam van

kwakzalvers, hebben wij het recht tot verweer en zeggen juist van U, schoolgeneeskundigen, met meer recht dan gij van ons, „gij zijt kwakzalvers.” Hadden wij ons tot taak gesteld U niet aan te vallen, uwe manier van bestrijding noodzaakt ons er toe!

„Wat verstaat men met het woord „kwakzalver?” Iemand die niet kan bewijzen wat hij zegt, een bedrieger en grootspreker.

„Welnu, dat past precies op U, medicijnartsen! Gij zegt geneesheeren te zijn, en ge verstaat de kunst van genezen niet! Wilt ge bewijzen? Alleen dit: Waarom komen zoovelen hulp vragen bij de natuurgeneeswijze? Omdat de schoolgeneeskunde hen van den wal in de sloot hielp.”

Nadat, om dit te bewijzen, het oordeel van een geneeskundige, een Prof. FRAPPENT, is aangehaald, wordt de brief aldus vervolgd:

„Zingt daarom liever een paar toonen lager, dan strijd te voeren tegen een geneeswijze, die U niet kent, niet verstaat, niet begrijpt! Ge zegt verder, dat ge alleszins geneigd zijt om de z.g.n. natuurlijke geneesmiddelen aan te wenden.

„Ja, dat zegt ge; maar in de praktijk is het heel anders! Tong bekijken, pols voelen, recepten schrijven, veel meer al niet; en dat noemt ge het aanwenden der natuurlijke geneesmiddelen! En hebt ge ziekenfondsklanten voor U, dan is het recept dikwijls al geschreven voor de patiënt heeft uitgesproken.

„Wij kunnen geen diagnose stellen beweert ge? Als ge het laatste openbare examen van den „Deutschen Bundes der Vereine für naturgemässe Lebens-und Heilweise” had bijgewoond of het verslag gelezen, dan wist ge dat de diagnose niet vergeten wordt. Wij hebben echter de diagnose niet noodig zoo als gij, die niets zonder diagnose kunt uitvoeren. En hebt ge uwe diagnose dan komt ge gewoonlijk te laat. Niet wij, maar een uwer collega's leest U hierover de les, in zijn artikel „Over vroegtijdige behandeling” (Natuurvriend n°. 9). De patiënten hechten geen waarde aan uwe diagnose, die moogt ge voor U zelf behouden, als zij maar gezond worden, dat is de hoofdzak! Dat wij geen studie gemaakt hebben, is een andere grief die ge tegen ons hebt. Zeker wij hebben niet gestudeerd, dat wil zeggen niet officieel! En al wat niet officieel is, dat is bij U uit den boezel!

„Gelukkig dat de zieken niet vragen of hun natuurarts wel een officieel examen heeft gedaan; geneezing verlangen zij, meer niet!

„Niemand zal zelf zijn horloge repareren zegt ge verder. Juist, ge slaat den spijker op den kop!

„Weet ge waarom niet? Omdat er genoeg horlogemakers zijn die hun vak verstaan, en omdat de uurwerkmakerskunst hun in staat stelt alle horloges weder gezond te maken. De medicijnartsen kunnen echter geen mensch gezond maken; hunne „kunst” deugt niet! Toch is het „repareren” van een mensch in zeker opzicht gemakkelijker dan het in orde brengen van een horloge, want horloges die natuurgeneeskunst bezitten bestaan nog niet!”

Onze ruimte laat niet toe, meer van den „brief” over te nemen, maar 't bovenstaande is o. i. voldoende om onze lezers van den aard der bestrijding op de hoogte te brengen.

En wat daarop te antwoorden?

Wij meenen te kunnen volstaan met onze lezers te verwijzen naar onze artikelen van April, Mei

en September van het vorig jaar. Zij mogen dan beslissen in hoeverre de „Open brief” een *waardige* wederlegging is van een bestrijding, door bewijzen en voorbeelden gesteund. Voor diegenen, die niet in 't bezit zijn van de genoemde Maandbladen, volgen hier enkele aanhalingen.

Uit het n^o. van April:

„De natuurgeneeswijze is niets nieuws en bij lange na geen uitvinding van personen als PRIESSNITZ en SCHROTH, waarop de tegenwoordige z.g. natuurgeneeskundigen zich beroepen. Reeds HIPPOKRATES (460—377 v. Chr.) de vader van de wetenschappelijke geneeskunde, ofschoon niet afkeerig van het toedienen van artsennijmiddelen, was een groot voorstander van de aanwending van natuurlijke geneesmiddelen, waarvan de behandeling met water bovenaan stond. Licht-, lucht- en zonnebaden werden door de Grieksche en Romeinsche geneesheeren voorgeschreven en in de 6e eeuw wordt reeds gewag gemaakt van de massage, wetenschappelijk toegepast bij sommige ziekten.

„En hoe staat de tegenwoordige geneeskundige wetenschap tegenover deze methodes? Het spoor van hunne voorgangers volgende, zijn de huidige beoefenaars der geneeskunde alleszins geneigd, die z.g. natuurlijke geneesmiddelen aan te wenden. En nit overtuiging. Welke geneesheer zal ontkennen, dat bij vele ziekten koude of warme baden, doelmatige massage, waternverbanden enz. van veel nut kunnen zijn, dat heilgymnastiek, verblijf in zuivere lucht, krachtige hulpmiddelen bieden bij den strijd tegen sommige ziekten?

„Integendeel, zij allen zijn den stelregel toegedaan dat alle ziekten worden genezen door een natuurlijk proces, eigen aan het organisme, en dat de geneesheer slechts tot taak heeft, de natuur in den strijd tegen de ziekteoorzaak te hulp te komen.

„Maar zulk een hulp is *alleen* mogelijk bij een juiste herkenning van den aard der ziekte, welke kennis *alleen* kan worden verkregen door een geoefend, nauwkeurig begrip van den bouw (anatomie) en de levensverrichtingen (physiologie) van het menschelijk organisme in gezonden en in zieken toestand. Een door den *ervaren* geneesheer verricht onderzoek van den zieke, en wel van elken zieke afzonderlijk (de ware geneesheer behandelt geen ziekten, wel zieken) is *alleen* in staat hem den weg te wijzen, langs welken hij de natuur de gewenschte ondersteuning moet bieden. Voor elk speciaal geval heeft hij na te gaan waar hij met een of ander hulpmiddel in het natuurlijk proces heeft in te grijpen en welke die middelen moeten zijn, en slechts zijn voorbereidende studie stelt hem in staat dit met vrucht te doen.

„Hoe staan daar tegenover de z.g. natuurgeneeskundigen, waaronder sommigen zijn die niet de minste elementaire kennis bezitten? Met veel ophef en de roo-dige brutaliteit zoeken zij, langs den weg der reclame, praktijk te krijgen. Aardig en juist wordt dit o. a. geschilderd door Dr. Echtermeijer:

„De onzinnigste beloften worden in couranten, vlagschriften of vergaderingen in de wereld uitgebaaid. Onfeilbare geneezing — onder garantie — van alle ongeneeslijke, resp. z.g. ongeneesbare” ziekten, als kanker, tering enz. in enkele minuten. De meesten van deze gezondheidsapostelen, varende onder de vlag van de natuurgeneeskunst, hebben tot uitoefening van hun „bedrijf” niet de minste studie noodig, daar de „behandeling” van bijna alle ziekten slechts aan een paar

„monsters” behoefte heeft. Een lastige en tijdroovende omweg om tot de herkenning der betreffende ziekten te geraken is onnoodig, daar in elk geval toch met water en eventuele massage aan 't werk wordt gedaan. 't Is volkomen doelloos zich de geneeskundige studie eigen te maken, longziekte, typhus, hersenziekten, syphillis, influenza van elkaar te kunnen onderscheiden; hoe 't zij, de zieke krijgt bij elke ziekte toch zijne baden, waterverband, afwrijvingen enz. Dikwijls wordt het een na het andere geprobeerd.” „Ziet men, zoo vragen wij, nu niet duidelijk in, in welke gevaren men zich begeeft, wanneer men zijn gezondheid en leven zoo maar klakkeloos blootstelt aan de proefnemingen van personen die maar op goed geluk af aan 't werk gaan?

„Het fijne raderwerk van een horloge zal niemand zich vermeten te herstellen, die zich niet door een grondige vooroefening met de samenstelling heeft vertrouwd gemaakt. Maar in het oneindig fijner raderwerk van het menselijk organisme met ruwe hand in te grijpen, daartoe voelen zich duizenden bekwaam, die dikwijls op een lagen trap van ontwikkeling staan en van den bouw van het hoogste wezen der schepping niet het minste begrip hebben.

„Is 't niet al te dwaas zich aan dergelijke personen toe te vertrouwen?”

Uit het n^o. van Mei:

„Zijn de zich noemende natuurgeneeskundigen te goeder trouw?

„Een algemeen antwoord durven wij op deze vraag niet te geven. Het wil er bij ons nog altijd niet in, dat een man als Pastoor KNEIPP niet overtuigd was dat zijn methode werkelijk goed was; over zijne navolgers en z.g. leerlingen, die de methode langzamerhand tot een „zaakje” gemaakt hebben, denken wij zoo gunstig niet.

„Maar zeer ongunstig moeten we ons uitlaten over die personen, waarvan de bewijzen voorhanden zijn, dat geldmakerij bij hen op de voorgrond staat.”

En ten slotte in uit n^o. van September:

„Hoe wij over de „natuurgeneeskunst” als methode denken, kunnen onze lezers weten uit de Maandbladen van April en Mei; men zal het daarom begrijpen dat het hoog noodig is daartegen op te komen.

„En tevens zal men het begrijpen, dat wij ernstig waarschuwen tegen een *Maandblad*, waarin voor dat streven zooveel mogelijk propaganda wordt gemaakt. O, 't lijkt zoo mooi, 't klinkt zoo verleidelijk, wanneer men in dat blad leest, hoe de „natuurgeneeskunst” in allerlei opzichten de z.g. „geneeskunde” vooruit is, hoe oneindig beter de resultaten zijn door haar verkregen en hoeveel kwaad er door al die medicijnen van de gewone geneeskundigen is berokkend. Personen, van wie de meesten geen begrip hebben van de samenstelling en de levensverrichtingen van het menselijk lichaam, toonen u dit toch duidelijk aan! Duidelijk? Ja, oppervlakkig beschouwd; en daar er velen zijn die oppervlakkig lezen, kan 't niet uitblijven of 't daar geschreven moet indruk maken. Tot hen, die onder den invloed van „De Natuurvriend” geraken, richten wij het verzoek: Laat u toch niet te spoedig overreden. Leest eerst 't geen anderen — en ook ons *Maandblad*, dat, zoolang de voorraad strekt, gratis verkrijgbaar is — tegen de „natuurgeneeskunde” hebben te berde gebracht... en oordeelt dan.”

Wij willen het hierbij laten, Nog een paar woorden, die echter met den „Open brief” niet in direct verband staan.

„De *Natuurvriend*” bevat, behalve dien brief, ook nog een „Bloemruiker uit den Allopathischen tuin, (‘t woord staat er) aangeboden aan de Redactie van het *Maandblad* tegen de Kwakzalverij.” Die bloemruiker aanvaarden wij met genoegen, omdat er veel bloempjes in zijn, die wij, getuige ons *Maandblad* van April 1901, op eigen bodem hebben aangetroffen. Wij moeten voor de kennismaking verwijzen naar 't blad zelf.

Naar aanleiding van onze grief in ons vorig n^o. geuit, n.l. dat de Redactie van „De *Natuurvriend*” ons geen exemplaar had toegezonden van het blad, waarin de „Open brief” voorkwam, schrijft de Redactie ons, dat de schuld niet aan haar, maar aan de Administratie ligt. Aan het verzoek om dit te vermelden, voldoen wij bij deze.

BERICHTEN.

Lezingen over kwakzalverij. Tot ons genoegen kunnen wij mededeelen, dat een viertal heeren het plan heeft opgevat op enkele plaatsen lezingen over kwakzalverij ten beste te geven. De eerste dier lezingen werd gehouden door Dr. L. W. H. TJEENK WILLINK in het „Nut” te Vlaardingen, en de spreker had, volgens de *Nieuwe Vlaardingsche Courant*, daarbij het genoegen, den dank van den Voorzitter van het „Nut” in

ontvangst te nemen „voor zijn leerrijke en aangename rede.”

Dat die rede ook op andere wijze succes had, bleek ons uit de toetreding van tien heeren uit Vlaardingen, die zeker niet door concurrentie-vrees gedreven werden, als lid onzer Vereeniging. Ook onzen dank aan Dr. TJEENK WILLINK!

Een mededeeling over een tweede lezing werd ons door het *Volksblad*. Daaruit bleek, dat het lid onzer Vereeniging, de heer E. J. ABRAHAMS, arts te Amsterdam, een causerie over kwakzalverij had gehouden in een vrij goed bezochte vergadering van den Toynbeehall in de Jodenwijk aldaar.

De sprekers en ook onze lezers zullen het ons ten goede houden, dat wij, wanneer, zooals in beide hier besproken gevallen, de inhoud der lezing in hoofdzaak overeenkomt met 't geen wij maand in, maand uit in ons *Maandblad* verkondigen, een mededeeling van dien inhoud achterwege laten. Alleen willen wij wijzen op het *groot nut*, dat op die wijze, door het gesproken woord, kan worden verspreid.

Wij betuigen ook heer ABRAHAMS onzen hartelijken dank!

Een nieuw register op het *Maandblad*, loopende over de jaargangen 11—20, is door den heer J. VAN RIEL, lid van het bestuur onzer Vereeniging, gereed gemaakt. Het zal zoo spoedig mogelijk worden uitgegeven.

Kwakzalversadvertenties. In een circulaire, verspreid door den uitgever van *Vox Medicorum*, wordt o. m. meegedeeld: „dat alle advertenties en berichten, die den toets van het echte niet kunnen doorstaan, en de richting der kwakzalverij volgen, niet zullen worden opgenomen.”

Ter navolging. Door de advertentie-expeditie „Continental” te Kopenhagen worden de Nederlandsche bladen uitgenoodigd een advertentie te plaatsen ter aanbeveling van een wereldberoemd *haargroeimiddel*.

De uitnoodiging luidt aldus:

„Weledele Heer!

Hiermede zenden wij U twee clichés en manuskript tot eene advertentie, welke wij U verzoeken, voorloopig een mal op te nemen. De advertentie zal niet in een bijblad, maar slechts in het hoofdblad staan, en op eene in het oog vallende plaats. Daarna verzoeken wij U, ons een exemplaar van Uw blad te zenden, en ons Uwe laagste prijs voor 52 advertentien in het jaar op te geven.

„Wij vestigen Uwe attentie op de omstandigheid, dat wij in de positie zijn, U vele advertentien te zenden, indien U met Uwe prijzen goedkoop wilt zijn.”

Wij zagen die mooi geïllustreerde advertentie nu reeds in onze bladen prijken; slechts weinige uitgevershandelden zooals de heer J. KUIKEN Jz., uitgever van de *Bildtsche Courant*, die de clichés weigerde te ontvangen en ons de advertentie met de daarbij behorende papieren toezond. Een beschamend voorbeeld voor de groote pers!

Ook een attest voor van Bijsterveld, dat deze zelf wel niet publiek zal maken. In de *Leerdammer Courant* van 18 Dec. 1900 komt de volgende advertentie voor:

„Attentie.

„Was ik één dag later bij Dr. Voogd aangekomen, ik zou misschien nu blind zijn geweest; thans zal ik met nog eene kleine operatie mijn oog kunnen behouden, waarvoor ik 4 weken in het Ooglijders Gasthuis ben verpleegd moeten worden, hoewel VAN BIJSTERVELD zei dat het niets dan zenuwen waren. Dat ik nu zoo gelukkig ben, dank ik aan Professor Snellen te Utrecht en ook aan de HH. Nieuwenhuijzen, J. Driessen en Dr. Voogd alhier, die mij daartoe in de gelegenheid stelden.

Het is met mij bij den heer van Bijsterveld gegaan als met zoovele anderen; eerst eene schijnbare beterschap en later veel vererging.

„De heer P. VAN WOERDEN zal mij dit wel weer kwalijk nemen en misschien met hatelijkheden op mijn persoon antwoorden, maar ik kan niet anders dan de zieken voor hen waarschuwen, denkende aan het spreekwoord: „Schoenmaker hou je bij je leest.”

J. H. GODTSCHALK.

Leerdam, Dec. 1901.”

Hoe kwakzalvers gevormd worden. Wij vestigen de aandacht van onze lezers op een aardig Feuilleton: *Uit Parijs*, door J. DE MEESTER, opgenomen in de *N. Rott. Ct.* van 19 Januari j.l., Tweede blad A, waarin op juiste wijze geschetst wordt hoe de bekende reuzenfabrieken van z.g. specialités voor den dag zijn gekomen. Tot ons leedwezen is het artikel te groot om over te nemen.

Verbond tot bescherming van den mensch. De Parijsche *Matin* heeft pogingen aangewend tot oprichting van een „Ligue pour la défense de la vie

humaine.” Vele duizenden te Parijs en in heel Frankrijk hebben het blad instemming betuigd met dit streven om de menschen te beschermen tegen de kwakzalvers en de vervalschers van levensmiddelen enz.; onder hen die aan de beweging willen deelnemen zijn dr. Roux, Proust, d'Arsonval en veel andere leden van het Instituut, bekende doktoren en ambtenaren.

(N. R. Ct.)

Inenting door onbevoegden. De schoolcommissie te Ashley heeft geweigerd, de inentingsbewijzen te erkennen, afgegeven door kwakzalvers, waaruit men mag opmaken, dat zulke bewijzen elders wel geldig zijn. Het blijkt, dat honderden kinderen door onbevoegden zijn ingeënt en nu nog eens onder doktershanden moeten, voordat zij op school kunnen komen.

(N. R. Ct.)

MEDEDELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

De Uroscopie van P. Bijsterveld.

(Een protest en een huldebetuiging.)

In de *N. Rott. Ct.* en in enkele andere bladen is door een klein dertigtal personen, bewonderaars van P. VAN BIJSTERVELD, per advertentie protest aangeteekend tegen het ingezonden stuk van den heer A. C. VAN DEN BIJLAARDT te 's Gravenhage, voorkomende in de *N. Rott. Ct.* van 19 December 1900. Zeker zal de heer v. d. B. zich aan dat protest niet storen en voortgaan met de handelingen van zijn vroegeren loopjongen in 't ware licht te stellen. Vooral als hij begrijpt, zooals wij 't doen, uit welken hoek de wind waait, wat duidelijk blijkt uit het tweede gedeelte van het protest.

Daarin toch verklaren de ondertekenaars:

„Dat de heer P. VAN BIJSTERVELD hun gebleken is te zijn een zeer *wetenschappelijk, human, mensch en geheim Philantroop*, welken men ten onrechte beschuldigt van kwakzalverij.”

En verder: de heer VAN BIJSTERVELD is *scheikundige*, is bij Dr. G. T. DE LANG en is voor dezen door zijne wetenschappelijke onderzoekingen op het gebied der *Uroscopie* onmisbaar.”

Dit is waarlijk al te mooi, of liever al te brutaal. Alsof men niet beter wist en nooit gehoord had van „de vlag die de lading dekt”; alsof nog nooit door een ambtenaar van het Openb. Min. in publieke zitting de verhouding van LANG tegenover VAN BIJSTERVELD op geheel andere wijze was geteekend!

Men moet maar durven.

Nog iets anders werpt een eigenaardig licht op deze zaak. In de *N. R. Ct.* van 26 Jan. j.l. verklaart de heer G. STRAVER arts te Krimpen a. d. Lek dat hij, informeerende bij G. PRINS, Krimpen, een van de ondertekenaars van het protest, van dezen vernam, dat hij van het geheele protest *niets afwist*, het stuk, waartegen het gericht was, absoluut *niet kende* en *nooit iets gehoord had* van de uitlatingen der heeren dr. Kuyper en de S. Lohman, zoodat zijn naam hier eenvoudig *misbruikt* is. Het vertrouwen in de overige ondertekeningen wordt daardoor vrijwel nul.

Het slot van het protest is vermakelijk:

„Zij brengen hulde aan het gesproken door de heeren DE SAVORNIN LOHMAN en den Minister van Binnenlandse Zaken, Dr. A. KUYPER (zie Handelingen der Staten-Generaal 1901/2 Blz. 485/7).”

Of die heeren ingenomen zijn met zoo'n huldebetuiging? Ja of neen, zij moesten zoo iets wel verwachten.

Naschrift.

In de *N. R. Ct.* van 29 Jan. eerste bl. A, schrijft de heer J. C. BOM, Arts te Nieuwerkerk a/d. IJssel, dat een der protesteerende ondertekenaars M. VAN ERKEL, aldaar verklaart *niets* van een protest te weten. De eenvoudige man zegt, dat hem, na een paar maal bij P. v. Bijsterveld te zijn geweest, eens werd gevraagd, door den man die de volgnummers afgeeft „of hij nog vooruitging” waarop hij antwoordde, dat hij zich althans niet minder gevoelde (nu helaas weer wel). Toen werd hem verzocht een papiertje te teekenen, waarop een tiental regels geschreven stonden, daar dit zoo de gewoonte was. Ook hij wist niet wat het behelsde, maar 't was niet zoo'n lang stuk als er nu in de krant staat, waarvan hij trouwens hoe genaamd niets begrijpt enz. Hij weet echter wel

dat zijne onderteekening, door zijn eigen onvoorzichtigheid is misbruikt, wat hem nu grieft en waartegen hij bij Bijsterveld nog eens wilde gaan protesteeren, wat hem ontraden werd.

In hetzelfde blad van 29 Jan. 2de bl. A, schrijft Dr. L. W. H. TJEENEK WILLINK, arts te Vlaardingen, dat een der onderteekenaars C. van Mourik, is Cornelia van Mourik, de dochter van een eenvoudige werkman aldaar, die voor hare Moeder naar P. van Bijsterveld is geweest, en die haar op een lijst, waarop meer namen stonden, haar naam heeft laten schrijven. Ook zij wist totaal niet waaronder zij haar naam zette. Toen bij een volgend bezoek door v. Bijsterveld werd gevraagd of zij wist wat zij had geteekend, zeide hij, op haar ontkenning antwoord: „Ik dacht dat je moeder niet meer zou beteren en daarom moest je teekenen. Maar nu is je moeder wel beter”, enz.

Hoewel bovenstaande 3 gevallen reeds voldoende aantoonen op welke wijze P. v. Bijsterveld aan de handteekeningen gekomen is, toch hebben wij gemeend nog meer informaties te moeten inwinnen om het publiek met nog meer bewijzen tegen dezen kwakzalver te kunnen waarschuwen.

Dank zij de welwillende medewerking die wij in deze ondervonden, kunnen wij nog het volgende constateeren omtrent eenige namen, die onder dat z.g.n. Protest staan:

L. W. BUSCHER, Overschie wist in 't geheel niet wat hij onderteekend had.

P. LINGEN, Ouderkerk a/d. IJssel. Hoewel er meerdere Lingen's aldaar wonen is er, ook op het bevolkings-register aldaar, geen P. Lingen bekend.

WED. W. NELL, Kaag bij Sassenheim verklaart dat zij nimmer bij P. v. Bijsterveld is geweest en nog veel minder haar naam heeft geleend om geplaatst te worden onder bedoelde advertentie tot verheerlijking van zijn naam. Zij geniet eene uitstekende gezondheid en heeft nooit enig organisch gebrek gehad, zoodat „het vergeefs zoeken om hulp bij haar Arts”, een onwaarheid is.

A. TEN HOEVEN, Rotterdam verklaart, hoewel niet genezen, 't toch met den inhoud van 't protest eens te zijn.

G. BREUR, Rotterdam schrijft dat zijn naam geheel zonder zijne voorkennis onder het protest is geplaatst.

G. LANS, Schiedam (niet C. L.) verklaart, dat noch zij noch haar man iets hebben onderteekend.

Mej. DE HAAN, Schiedam, is volgens vertrouwbare inlichtingen eene aanhangster van v. Bijsterveld, belast zich met bezorging van fleschjes urine en is in geregelde verbinding met dien kwakzalver.

A. GROENEWEG, Strijen, bezoekt van Bijsterveld geregeld, beladen met fleschjes urine, die hij van die ingezetenen krijgt, die nog vertrouwen in den kwakzalver stellen en wordt daar als agent voor hem aangezien.

G. NOLLEN, Moerdijk, woont te Zevenbergschen hoek. De moeder zegt, dat hij wel gedokterd heeft met een wonderdokter te Rotterdam, doch niet met van Bijsterveld, maar met DE LANG. Hij heeft daar geen genezing gevonden en zijn moeder gelooft niet dat hij iets geteekend heeft.

Als onbestelbaar ontvingen wij van de Post de brieven terug, door ons aan de volgende onderteekenaars gericht:

C. van Dijk,	Rotterdam,	} daar er meerdere personen van dien naam
J. v. d. Berg,	„	
P. de Graaff,	„	} geweigerd.
W. Hitserd,	„	
Mej. Eibergen,	„	} onbekend.
J. Wilh. Muller,	zeekapitein Hannover,	
J. M. Gichard,	Brussel	} „

De onbekenden zijn dus allerwaarschijnlijkst niet bestaande personen.

Diverse Rotterdamse onderteekenaars, die wij een brief, met postzegels voor antwoord, zonden, antwoordden niet.

Omtrent meerdere personen luiden onze informatiën, dat zij als handlangers van v. Bijsterveld beschouwd worden.

Behoeven wij onzen lezers nu nog aan te raden om toch met alle verzekeringen van dezen kwakzalver en zijne handlangers voorzichtig te zijn?

Wij meenen na het bovenstaande de vraag te mogen stellen of bij de onderteekening van dit z. g. n. protest niet eene aaneenschakeling van brutale leugens, arglist en bedrog te hulp is ge-

nomen om de goedgebouwde zieken te exploiteeren? Inmiddels verheugt het ons, dat reeds dergelijke manipulaties noodig schijnen te zijn om 't zaakje aan den gang te houden.

Magnetisch Nieuwer Amstelsch bronwater.

Eertijds in de Govert Flinkstraat en later voor het perceel 55 Balthasar Florisstraat te Amsterdam verwees een groot bord — het is thans verdwenen — waar JAN H. SAMOT als weldoener der menschheid voor het kranke publiek te spreken zou zijn.

Legio is — wil men de verhalen gelooven — het aantal door hem verrichte genezingen en het zou ons niets verwonderen, als SAMOT zich rekent te behooren tot die mannen der niet officieele wetenschap, die zich in de bijzondere welwillendheid van enkele Kamerleden mogen verheugen.

Ongelukkig voor hem bestaat er nog een geneeskundige wet, die, hetzij volgens den een uit concurrentie-vrees, volgens den ander in het welbegrepen algemeen belang, de practijken van SAMOT en consorten verbiedt, gelijk deze op voor hem bittere wijze heeft gemerkt.

Het volgende is ten zijnen huize geschied:

Een, over pijn klagende, Amsterdamsche juffrouw, door haar man vergezeld, stelt zich onder 's mans behandeling, ondergaat tegen den billijken prijs van f 1.— een strijking van de hals tot aan de teenen, en ontvangt tevens een flesch met gemagnetiseerd water, waarvan zij tweemaal daags een glas moet nemen. De juffrouw komt eenige dagen later terug, weer met haar man. ondergaat opnieuw een strijking en tableau — juffrouw's man is, ondanks zijne werkmanskleeding, rijksveldwachter, die thans proces-verbaal opmaakt.

En het magnetisch water van Samot gelijk, volgens het gerechtelijk onderzoek van den bekenden deskundige, de heer JAC. POLAK, in alle opzichten op het water uit de bronleiding van het voormalig gedeelte Nieuwer Amstel, bij de annexatie aan Amsterdam overgegaan. Wel bevatte het water, aan de juffrouw ter hand gesteld, één vierde procent alcohol, doch op gezag van den heer POLAK kan dit buiten beschouwing blijven, als wordende door hem op rekening gesteld van een restantje sterken drank in de niet zeer zindelijke flesch nog achtergebleven.

Wij feliciteeren ons Gemeentebestuur met Samot's ontdekking, die kan bijdragen om de gemeentelijke waterleiding tot een zeer rentegevend bedrijf te maken.

Immers of in het Nieuwer Amstelsch bronwater schuilt magnetische geneeskraft of SAMOT weet deze op eenvoudige wijze daar aan toe te kennen en alsdan niets eenvoudiger dan hem tot gemeentelijk ambtenaar te benoemen.

Hoe de exploitatie intusschen zal moeten geschieden zij een zaak van nader zorg, doch een feit is het, dat SAMOT de juistheid van het onderzoek voor de rechtbank niet heeft bestreden en de kantonrechter, ook al is hij, als schrijver dezes, Amsterdamer, had slechts met de wet te maken en veroordeelde den weldoener der menschheid op 5 Dec. j.l. tot f 50.— boete, subsidiair 50 dagen hechtenis.

v. R.

De kwakzalvers-advertenties in de „Wereldkroniek”.

Onder den titel „Brieven van Dick” bevat het Rotterdamsch Weekblad van 21 Dec. j.l. een geestig artikel over de macht van de pers. Wij kunnen de verleiding niet weerstaan een gedeelte, handelende over de kwakzalvers-advertenties voorkomende in de *Wereldkroniek*, over te nemen.

Het luidt aldus:

„Ik neem daar het jongstverschene nummer op van de *Wereldkroniek*, het gunstig bekende kunst-, wetenschaps- en wederwaardigheidsblad, met zijn schat van kostelijke illustraties.

„Wel, ik verzeker u dat, indien ge lam en blind en verslonken en uitgeteerd en kuchend neerzat, indien ge gammel en stuk waart, indien ge eteu noch ademhalen kondet, de bescheiden advertentierubrieken van dit goede blad u weer tot een compleet mensch zouden maken.

„Ik neem de *Wereldkroniek*, omdat die zoo lonkend vooraan op mijn tafel ligt, het prullige Maandblad tegen Kwakzalverij geheel bedekkend. Zie dat blad (luxeu-uitgave) en ge zult u welhaast onsterfelijk gevoelen, dank de vele edele, humane, brave, belangeloze, goedkooppe en onbaatzuchtige menschen vrienden, die over

de vele advertentiepagina's de schatten hunner vroedheid hebben uitgestrooid en ze gemaakt hebben tot een ware zegen der menschheid.

„Ik citeer slechts, knip uit deze pagina's enkele regels en vraag u dan: is dat niet kostelijk, zal niet de pers gezegend zijn die (wellicht gratis) opneemt wat brave lieden haar sturen?

„Gratis aan mannen verzonden” lees ik, met groote letters, bovenaan een bladzijde. Nietwaar, dat interesseert alle mannen? Een hoogst merkwaardig geneesmiddel, dat op snelle wijze de verlorene levenskrachten aan mannen teruggeeft. Een gratis monsterpakje wordt per post aan een ieder verzonden die er om schrijft.”

„Ik heb cito mezelf onderzocht, me in dea spiegel bekeken, mijn halters ten hemel gestoken, me opgetrokken aan een deurpost — om te onderzoeken of ik verlorene krachten bezit. Gelukkig neen. Maar indien het zoo was, hoe zou ik een briefkaart gegrepen, zoo'n gratis monsterpakje gevraagd en de *Wereldkroniek* (luxeu-uitgave) gezegend hebben.

„Op dezelfde pagina lonkt een bekoorlijk meisje in derzelver onderlijffe, 't haar keurig gekapt, strikjes op de ontbloote schouders. En daarbij is gedrukt „Men verkrijgt een idealen boezem door middel der „Pilules Orientales”, de eenige die in twee maanden en zonder nadeel voor de gezondheid de ontwikkeling en de stevigheid van den boezem verzekeren. Flacon met beschrijving f 3.25. Ik onthoud me welvoegelijkheidshalve van commentaar, maar wat een koopje, f 3.25 voor een idealen boezem!

„Op dezelfde pagina tusschen twee zwarte kruisjes leest ge het trieste woord „Magerheid”. En daaronder: „Fraaie volle lichaamsvormen door ons „Oostersch Krachtpoeder”. Bekroond met de gouden medaille in 1900 op de Hygienische tentoonstelling te Parijs. In 6 tot 8 weken eene toename tot 30 pond verzekerd. Naar geneeskundige voorschriften. Streng reëel — geen zwendel. Vele dankbetuigingen. Prijs per doos met gebruiksaanwijzing f 1.50 . . . .”

„Welk een gavel! Vijf cents per pond gewichtstoename, toename ditmaal niet alleen van den boezem, maar van heel het lichaam. En 't is geen zwendel, staat er bij, waaruit dus blijkt dat het echt is.

„Op dezelfde pagina, wit op zwart: Hoest niet meer. Neemt de Keatings borst-pastillen, waarbij weder een omschrijving en de mededeeling dat geen doos echt is zonder de woorden „Keatings Cough Lozenges”, door het Engelsche gouvernement op het roode cachet afgedrukt.

„Eén pagina maakt dus vermagerde, verslapte en stukgehoeste wezens weer tot krachtige menschen.

„Maar ga voort. Sla om het blad. En ge leest: „Een beroemd geleerde schreef onlangs aan zijne pupil: Als geleerde en als voogd beveel ik u aan geen blanketsel te gebruiken; gebruik slechts alle ochtenden een weinig Crème Simon en u zult een huid behoudend die niet veranderen zal. Steeds krachtiger worden de goede gaven. Als van binnen met bovenstaande weer alles in orde is, kunt ge hier voor de huid gaan zorgen. O, waarom heb ik geen sukkelende grootmoeder om met haar een proef te nemen. Haar te verjongen, inwendig en uitwendig!

„Op dezelfde pagina staat het portret van een allerliefste juffrouw Mol, die over een geheele kolom vertelt, dat zij geteisterd werd door uitputting van het zenuwstelsel, bevingen van het lichaam, maagkrampen, steken in de zijde, droomen, seche hoofdpijn, oorsuizingen, . . . een caduc meiske dus en dat zij genezen werd door Pinkpillen. Nu, naar haar portret te oordeelen is de genezing radicaal geweest. Je zoudt 'r zóó ten huwelijk vragen.

„Dat zou je ook doen mejuffrouw Elise Hollenstein, wier portret op dezelfde pagina staat en die — ook weer over een kolom — vertelt hoe zij nagedog uit den doode verzeen en van een geraamte mensch geworden is door de „Scotts Emulsion” Op dezelfde pagina . . . maar 't is nu genoeg.

„Ik toonde u een schat van prachtige gaven, in twee pagina's van deze luxe-uitgave medegedeeld. O, de macht der pers is groot; gezegend zij ze, nu ze al deze edele uitvindels zoo vriendelijk algemeen bekend maakt.

„Dokters kunnen opruimen, bidders zijn overbodig. De pers — althans deze pers — is niet alleen verzorger van uw geestesheil, zij helpt ook uw lichaam van wrak tot zsmastschoener maken

„Dankbaar en eerbiedig leg ik voorzichtig zoo'n gezegend blad in de kachel.”

INGEZONDEN.

Aan den Heer Dr. G. W. BRUINSMA.

Hooggeachte Heer!

In een brief gedateerd 20 December, en opgenomen in het Maandblad tegen de Kwakzalverij, vraagt gij mij een enkel geneesmiddel te noemen, dat iemand in Nederland zou bezitten, en waarvan de werking „aan de academie” onbekend is. Vol-doe ik niet aan uw verzoek, dan moge het Nederlandsche volk weten, dat ik mij niet heb ge-

schaamd mij in 's lands vergaderzaal de echo te maken van leuterpraatjes, honderdmaal weerlegd en een ernstig man onwaardig.

Indien ik dien brief beantwoord, dan doe ik dit niet omdat ik mij daartoe verplicht acht. Wanneer elk Kamerlid wegens de gevoelens door hem uitgesproken ter plaatse waar dit zijn betrekking meebrengt ter verantwoording kan worden geroepen door elkeen die hem in 't openbaar gelieft te schrijven, op straffe van in min of meer beleefde termen te worden uitgescholden, dan wordt het voor een Kamerlid geen leven meer. Het is dan ook alleen om de zaak die mij ter harte gaat, dat ik nog een woord, naar aanleiding van uw brief, schrijf.

Wat door u wordt meegedeeld, omtrent uw onderzoek van geneesmiddelen heeft niets te maken met mijne bewering, dat de overheid geen recht heeft „iemand die een geneesmiddel bezit, waarvan hij ook buiten de academie om de heilzame werking heeft leeren kennen”, te verhinderen dat „te gebruiken en toe te dienen aan anderen.” Mijne in het voorbijgaan uitsproken woorden: „men vervolgt naar het schijnt bij voorkeur die menschen, welke meer genezen dan de dokters. Het is vaak een quaestie van concurrentie” waren beter weggebleven, omdat men bedoelingen nimmer of hoogst moeilijk bewijzen kan. Ik sprak ze onder den indruk van eene vervolging, zeer onlangs ingesteld tegen iemand die, naar mijne vaste, op goede gronden steunende overtuiging, herhaaldelijk bijzonder goede adviezen gegeven heeft.

Indien gij mijne woorden wilt lezen zóóals ze uitgesproken zijn, dan zult gij moeten erkennen, dat ik niet beweerd heb, dat de werking der geneesmiddelen waarop ik doelde, „niet aan de academie bekend is,” en dat ik evenmin „bijzondere krachten” aan die geneesmiddelen heb toegeschreven. Ik beweer alleen, dat er menschen zijn die buiten de academie om (dus die niet gestudeerd hebben) de heilzame werking van sommige geneesmiddelen hebben leeren kennen. Daarom de heeren doctoren die niet toedienen, indien zij ze kennen, is mij onbekend. Maar dat sommige patiënten, die te vergeefs medische hulp hadden ingeroepen, genezen zijn na het gebruik van door niet-geneeskundigen toegediende medicijnen, is zoo bekend, dat ik mij verbaas, dat het u onbekend is. Indien gij dat feit wilt tegenspreken, dan is het niet voldoende geneesmiddelen te onderzoeken, om te constateeren, dat zij „niet eenig onbekend bestanddeel bevatten of op een bijzondere wijze zijn samengesteld”, maar dan moet gij de personen ondervragen die genezen zijn of beweren genezen te zijn door het advies dier niet-geneeskundigen te volgen.

Indien gij dat onderzoek wilt instellen, dan geef ik reeds terstond mij zelven als getuige op, daar de man die mijne genezing bewerkte, door kruiden welke naam hij mij ook destijds opgaf, niet meer leeft. Dan zal ik tevens u het adres opgeven van andere getuigen, die u nog veel sterker bewijzen zullen kunnen leveren. Ongelukkig maakt de wet zelve eene enquête onmogelijk, omdat de patiënten die genezen zijn hun weldoener niet in moeilijkheden willen brengen.

Ik herinner mij uit mijne rechterlijke praktijk dat, toen iemand wegens ongeoorloofde uitoefening der praktijk terecht stond, aan de patiënt-getuige gevraagd werd, waarom zij niet liever naar den dokter was gegaan. Zij antwoordde, dat ze reeds ij vier geweest was, doch het hielp niet; toen had beklagde haar geholpen en de koorts was weggebleven. „Nu echter was zij weer bij den dokter,” voegde zij er vergoelijkend en als 't ware ter zelfverdediging bij. „En hoe gaat het nu?” „Ja, sinds dien tijd komt de koorts weer terug.” De rechter veroordeelde natuurlijk, maar nam als verzachtende omstandigheid aan „de weldaad die de beklagde door zijne overtreding bewezen had.”

Mij nu, stuiten zulke veroordeelingen tegen de borst. Ik weet dat er verfoeilijke kwakzalvers zijn, weshalve ik zeer alles waardeer wat door de Vereeniging tegen de Kwakzalverij gedaan wordt, om het publiek in te lichten. Ook zou ik geen bezwaar maken personen, wier lichtzinnigheid en oplichterij bewijsbaar zijn, zwaar te straffen, indien iemand door hun adviezen is benadeeld. Maar dat is geheel iets anders, dan ook dengene te straffen,

die waarlijk personen geneest, al heeft hij er de bevoegdheid niet toe. De bewering dat zoo iets niet voorkomt, kan ik alleen toeschrijven aan buitengewone bevooroordeeldheid.

Ik heb de eer te zijn,

Uw Dw. Dr.,

A. F. DE SAVORNIN LOHMAN.

's Gravenhage, 11 Januari 1902.

De bladen welke de uitdaging van Dr. Bruinsma hebben overgenomen, zullen wel zoo goed willen zijn ook dit antwoord, nu het er toch eenmaal is, op te nemen.

Het bovenstaande schrijven zal waarschijnlijk hoogst aangenaam zijn aan velen, die zich evenals de ondergeteekende hebben geërgerd aan de woorden van den heer Lohman. Het blijkt nu, dat in den grond der zaak een misverstand heeft plaats gehad en dat zelfs iemand geveerd in het parlementair debat, zooals de afgevaardigde uit Goes, zich door onvoorzichtigheid (*) tot onjuiste voorstellingen kan laten verleiden.

Overigens is het de oude quaestie, die honderdmaal in dit Maandblad is besproken en hierop neerkomende, dat iemand na het gebruik van eenig middel meent genezen te zijn van eenige ziekelijke aandoening en nu de gevolgtrekking maakt, dat inderdaad de genezing ook heeft plaats gevonden door dit middel. De meest zonderlinge attesten hebben hun ontstaan aan deze verwarring van begrippen te danken en door voorbeelden hebben wij menigmaal aangetoond hoe soms de meest mogelijke goede trouw daarbij in het spel is en toch absolute dwaling door feiten en omstandigheden kan worden bewezen. Toch treedt dezelfde redeneering steeds weer opnieuw te voorschijn en de kwakzalvers, die gewoonlijk hunne waren en zoogenaamde specifieke geneesmiddelen voor grof geld zoeken aan den man te brengen, werken het ijverig in de hand en doen er hun voordeel mede.

De getuigenis van den heer Lohman geeft aan deze laatste een nieuw wapen en hoewel het ons, na onze veeljarige ervaring niet erg meer verwondert, betreuren wij het toch, dat iemand die bij de studie en wetenschappen, waarin hij uitmunt, toch zeker zich nimmer aan zulk een lichtvaardige en onlogische conclusie zal schuldig maken, niet daartegen opziet nu het betreft geneesmiddelen en hun werking op het menschelek lichaam. Het geeft ons een nieuw bewijs, dat het nog lang zal duren, voor en alee de groote menigte op dit gebied voldoende zal zijn ingelicht om zich zelf tegen de manoeuvres der kwakzalvers van den modernen tijd te behoeden en het voortbestaan onzer Vereeniging, met haar *frappez toujours* tot devies, derhalve dringend noodzakelijk blijkt te zijn.

Intusschen en gelukkig is ook weer deze woorden- en penningstrijd niet geheel onvruchtbaar geweest en het is mijn bedoeling hierop den bijzonderen nadruk te leggen. Iemand, zoo blijkt thans, in de zaak, die ons bezig houdt, op een geheel ander standpunt staande doch overigens in de maatschappij een man van naam en van wetenschappelijke ontwikkeling, erkent, dat hij niet heeft gezegd en ook niet heeft willen zeggen, dus waarschijnlijk ook niet geloofd, dat er in de middelen langs allerlei wegen aangeprezen iets bijzonders zit, iets wat de geneeskundigen niet zouden kunnen, maar dat het middelen zijn, die om de eene of andere reden de geneeskundigen niet of niet meer gebruiken.

Ieder gewoon mensch, die niet al te slecht over de dokters denkt en nog wil gelooven, dat het bij al hun gebreken hen toch te doen is om hun patiënten te helpen, zou zeggen: zij hebben die middelen zeker vaarwel gezegd, omdat zij hun onbetrouwbaarheid hebben leeren inzien, omdat zij hen door meer werkzame hebben vervangen of tegenwoordig dezelfde bestanddeelen in beteren vorm aanwenden; het blijkt uit het hierboven opgenomen schrijven, dat er echter, ook onder de meest ontwikkelden, personen gevonden werden, die meenen dat de geneeskundigen zulke middelen verkeerdelijk

(*) Het moet waarschijnlijk als een tweede soortgelijke onvoorzichtigheid beschouwd worden, dat de heer L. thans weder schrijft van „uitgescholden worden”, waar alleen een kras woord werd gebezigd in antwoord op eene krasse bewering en beschuldiging, die hij thans zelf erkent dat beter achterwege waren gebleven.

aan kant hebben gezet uit een soort van liefheerij en dat daarom aan anderen moet worden toegestaan ze bij zieken voor te schrijven en aan te wenden.

Dat zulk eene opvatting moet leiden tot aanprijzen van vrijheid der uitoefening van geneeskunst ligt voor de hand. Reeds vroeger hebben wij dit punt in dit Maandblad besproken, en toen uiteengezet, dat de bestrijding der kwakzalverij niet noodzakelijk medebrengt zich tegen dit stelsel te verklaren; het zal wellicht niet ongepast zijn hierop in een volgend nommer thans nogmaals terug te komen.

Dr. G. W. BRUINSMA.

CORRESPONDENTIE.

Als nieuwe leden zijn toegetreden de heeren:

A. H. HAENTJENS, arts,	te Putten.
C. H. BEKKER, apotheker,	„ Vlaardingen.
C. A. VAN BUUREN VAN HEYST, koopman,	„ „
G. VAN BUUREN VAN HEYST, „	„ „
H. R. VAN BUUREN VAN HEYST, „	„ „
A. HOOGENDIJK, koopman en reeder,	„ „
HUIB. KIKKERT, „ „	„ „
A. KNOTTENBELT, notaris,	„ „
P. VAN LEEUWEN, fabrikant,	„ „
D. O. LELS, reeder,	„ „
G. A. L. E. A. GERAERDS THESINGH,	„ „
commissies b/d. posterijen,	„ „

E. L. v. E. te L., en J. E. te L. Dank voor de g. zonden advertenties en circulairen.

Dr. V. B. te L. Na al 'tgeen wij al over den *fistelpot van Ursem* geschreven hebben, achten wij 't onnoodig noó eens op het stuk in de *Bildsche Ct.* terug te komen.

J. A. te L. Zeker, het „Ingezonden Stuk” van den heer J. MOT in het *Folksblad* is ons bekend; het is ons welwillend toegezonden. Na onze artikelen over de „Natuurgeneeskunst” en nu wij in dit blad daarnaar nog eens moeten verwijzen, vinden wij geen aanleiding om dat artikel afzonderlijk te bespreken.

Ons oordeel over „provocatie” om de overtreding van de geneeskundige wetten te constateeren — bijna het enig mogelijke middel om het bewijs van de overtreding te verkrijgen — vindt gij in het Maandblad van Februari 1899.

K. S. te R. Tegen *Haarlemmerolie* is reeds ontelbare malen door ons gewaarschuwd.

J. J. H. te 's-G. Waar wij meestal elke maand stukken moeten laten liggen wegens gebrek aan ruimte, kunnen wij middelen, aanbevolen tegen ziekten van dieren, bezwaarlijk in den kring onzer bemoeiingen opnemen.

J. v. D. te O. P. Het door u bedoelde middel tegen vallende ziekte een z.g. geheim van onderscheidene families, is reeds meermaalen onderzocht. Het is een poedermengsel van *Geneeskrachtig Eschenhout* (Rad. Dictami allei) en *Zedoarwortel* (Rhizoma Zedoariae); de geneeskundigen schrijven aan dit middel, vroeger wel eens gebruikt, tegenwoordig geen waarde toe.

P. S. te A. Van den Amsterdamschen „Kanker dokter” is ons nog niets naders bekend.

Dr. J. P. L. te B. De U gezonden Maandbladen zullen U over het bedoelde poeder voldoende inlichten, naar wij hopen.

Dr. F. P. A. M. te B. Dank voor de toegezonden courant. Wij kunnen er thans niets naders van melden, maar zullen de zaak in gedachte houden.

— Men zal den secretaris-penningmeester onzer Vereeniging zeer verplichten door toezending van beschikbare Maandbladen van Januari 1900.

— Veel moest tot een volgend No. blijven liggen, o. m. *Jauer's Normaltrank* en *Pillen Défense*.

— Met dit blad worden de postwissel-formulieren voor de contributie en de abonnements-gelden, aan de leden en de abonné's gezonden. Het bestuur verzoekt hun beleefd, maar met *aandrag*, deze formulieren ingevuld aan den Secretaris-penningmeester terug te zenden, omdat deze wijze van betaling veel moeite en kosten spaart. Tevens beveelt het de belangen van de Kas der Vereeniging ten zeerste bij de leden aan; vele extra-bijdragen zullen hoogst welkom zijn.

Volgens besluit der Algemeene Vergadering zullen in het vervolg aan hen, die geen postwissel zenden, bij het aanbieden der kwitantie, de kosten van disponeeren in rekening worden gebracht.

Hun, die het verschuldigde reeds overmaakten of met wie de Secretaris-Penningmeester op andere wijze afrekende, wordt verzocht een eventueel ontvangen formulier als niet gezonden te beschouwen.

Wie op den postwissel zijn verlangden te kennen geeft, dien zal een kwitantie worden toegezonden.

Duidelijke vermelding van naam en adres is zeer gewenscht.

ADVERTENTIEN.

Publicatie 1801.

Afdrukken op zwaar Hollandsch papier dezer Publicatie, die een in bijna alle opzichten typografische juiste reproductie is van het origineele stuk, dat op het Gemeente-Archief te Dordrecht berust, worden tegen ontvangst van f 0.15 franco toegezonden door ondergeteekenden, drukkers van het Maandblad.

BLUSSE & COMP., Dordrecht.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: J. M. VAN ELK, Handelsagent te Dordrecht, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Middelburg, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 718.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Middelburg, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

De nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per Jaar f 1.25

ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Berichten aan de leden en abonné's.

Hoofdartikel: Vrijheid der uitoefening van geneeskunst.

Berichten: Publicaties van den Gezondheidsraad te Karlsruhe, over Dressel's Nervenfluid en de Run-baden van Timermann. — Reclame voor nieuwe geneesmiddelen in de geneeskundige vakpers.

Mededeelingen van verschillende aard: Het Kathol. Soc. Weekblad en de kwakzalversadvertenties. — De schandelijke reclame van Reimans. — De onderteekeningen van het protest van v. Bijsterveld. — Gezondheidspillen Defense. — Jauer's Normaltrank. — De kruiden van de Haas. — Kwakzalvers in Berlijn. — State medical institute. — De Vitalistische methode. — Toezicht op advertenties in Saksen. †

Boekbesprekingen: Dr. van Ham I Roos, Sprokkelingen op hyg.- en maatsch. gebied.

Correspondentie.

Bericht aan Leden en Abonnés.

Het Bestuur der Vereeniging maakt bekend, dat door den Heer J. van Riel een Register is samengesteld op de jaargangen XI—XX (1891—1900) van het Maandblad, hetwelk binnenkort zal worden gedrukt, en verkrijgbaar gesteld tegen 50 cts. per exemplaar.

Ten einde het vermoedelijk benodigde aantal te kunnen begrooten, wordt ieder, die zulk een Register wenscht aan te schaffen, verzocht, van inliggende bestelkaart gebruik te maken, en reeds thans het verlangde getal bij den Secretaris-Penningmeester op te geven. Dadelijk na de uitgifte zal het dan per post worden toegezonden.

Het Bestuur heeft tevens besloten, om — voor zoover de nog aanwezige voorraad strekt — aan ieder koper van het nieuwe Register die dit verlangt, een exemplaar van het Register op de eerste 10 jaargangen kosteloos daarbij te zenden. Op de bestelkaart kan men doen blijken of men deze toezending wenscht.

Het Bestuur,
J. M. VAN ELK,
Voorzitter.
A. J. WIJNNE,
Secretaris-Penningm.

Van ruim 400 leden en abonnés ontving de Secretaris-Penningmeester reeds den ingevulden postwissel terug. Wie van deze wijze van betaling alsnog gebruik wil maken, wordt beleefd verzocht dit in deze maand te doen. In de volgende maand wordt dan beschikt over de nog niet betaalde contributies en abonnementen, en wel onder verhooring met de kosten van disponeeren.

Vrijheid der uitoefening van geneeskunst.

In ons antwoord aan den heer LOHMAN in het vorige nummer hebben wij aan het slot de wenschelijkheid te kennen gegeven om ons gevoelen te zeggen omtrent de vrijheid tot uitoefening

der geneeskunst, in verband met onze bestrijding der kwakzalverij.

Bij ons te lande is reeds bijna eene eeuw, vanaf het jaar 1818, het uitoefenen der geneeskunst door de wet verboden aan ieder, die daartoe geene bevoegdheid heeft verkregen door het afleggen van examens. Deze regeling is zóó in de volksgewoonten doorgedrongen, dat de meesten zeker haar voor noodzakelijk houden en zich zullen verbazen te vernemen, dat het elders anders is. Toch is dit het geval; in Engeland is tot op zekere hoogte de uitoefening van geneeskunst geheel vrij, eveneens in Amerika en in geheel Duitschland. Om niet te wijdoopig te worden, willen wij in het kort alleen den toestand in het laatste Rijk nagaan, ook in verband met andere wetsbepalingen, die van gewicht zijn. Men zou zich toch vergissen door te meenen, dat bij het bestaan dezer vrijheid van geneeskunst, hoegenaamd geene beperkende maatregelen zouden waken tegen te groote losbandigheid en de gevaren, die het leven en de gezondheid der burgerij noodwendig bedreigen, wanneer deze vrijheid in handen van vele onkundigen en niet zelden bedriegers wordt gelaten.

Op den voorgrond staat dus, dat in Duitschland elk het bedrijf van geneesheer mag uitoefenen, onverschillig waar hij zijne kundigheden heeft verworven of ook zonder die, anders dan mischienen in eigen oogen, te bezitten. Zonder academische studiën te hebben doorlopen en ten slotte door een staatsexamen te zijn goedgekeurd mag echter niemand zich aanmelden onder den naam „arts”, of een titel voeren daarop gelijkende, zooals wij straks zullen zien; de wettige naam van alle niet door den Staat bevoegd verklaarden is „Kurpfuscher”. Men zou echter verkeerd doen dien naam, zooals gewoonlijk geschiedt, eenvoudig te vertalen door „Kwakzalver”; aan hoevelen ook deze benaming ongetwijfeld met recht zou mogen worden toegekend, voor anderen zoude zij een groote onbillijkheid zijn. Onder deze geneeskunstoefenaren met den naam van Kurpfuscher zijn velen die geregeld studiën hebben gemaakt, doch niet hun staatsadmissie (Approbatie) om de eene of andere reden hebben verkregen; velen ook die in het buitenland het recht van praktiizeeren door gewone examens hebben verworven, doch zich in Duitschland hebben gevestigd; eindelijk studenten, die slechts ongelukkig waren op een enkel examen of die door eigen studie zich voldoende kundigheden hebben eigen gemaakt. Die allen kunnen echter tot de minderheid gerekend worden, als de meerderheid vinden wij daarnaast een geheele lijst van personen van allerlei rang en stand, zonder studie, zonder eenige kennis en die zich toch als Kurpfuscher hebben aangegeven ter behandeling van de ziekten en gebreken hunner medeburgers. Volgens ambtelijke berichten behooren daartoe: schaapherders, slaggers, hoefsmeden, wevers, schilders, reizigers, winkeliers,

geestelijken, pleegzusters, papvrouwen, enz. Onbeduidend is hun aantal niet; het laatstvoorgaande jaar werden er in Saksen naast 1794 bevoegde geneesheeren 785 Kurpfuschers gevonden en in Wurtemberg op 845 der eersten 242 personen, behoorende tot de laatste rubriek; in Beieren is hun aantal nog veel grooter en mag men aannemen, dat van beide soorten evenveel aanwezig zijn en geregeld de praktijk uitoefenen; in een zestal districten in Saksen is zelfs reeds sedert jaren het aantal dezer niet door den Staat bevoegd verklaarden grooter dan dat der geadmitteerden. Sommigen (69) oefenen de geneeskunst uit in haren geheelen omvang, dus genees-, heel- en verloskunde de meesten (209) leggen zich alleen toe op zogenoemde natuurgeneeskunde, een groot aantal (192) werken alleen door wat zij noemen magnetisme en sympathie, 93 zijn homoeopaten, 65 wenden alleen massage aan en 79 noemen zich dentisten. De overigen leggen zich toe op allerlei bijzondere onderdeelen, waarvan zij zeggen studie gemaakt te hebben of behandelen enkele ziekten en gebreken, waartegen zij beweren speciale middelen te bezitten; zoo waren onder de boven aangegeven 785 Kurpfuschers in Saksen het vorige jaar 17 personen, die alleen werk maakten van lintwormkuren.

Een dergelijke toestand — ook zij die de vrijheid der staatsburgers bij de uitoefening van eenig bedrijf zoo min mogelijk aan banden wenschen te leggen, mogen het zich goed voor oogen stellen, — een dergelijke toestand, waartegen zich juist om de vele en ontzettende misbruiken in Duitschland gedurig stemmen verheffen, zal ook hier te lande ontstaan en zal nog veel eerder tot allerlei ongerechtigheden en gevaren aanleiding geven, omdat, zooals ik zeide, in Duitschland deze ongebreidelde vrijheid althans door eenige indirecte wetsbepalingen getemperd wordt, waarvan Nederland verstoken is. In de eerste plaats komt daarbij in aanmerking de Bedrijfswet (Gewerbeordnung), waarbij straf wordt bedreigd jegens ieder, die, zonder door den Staat geadmitteerd te zijn, zich betitelt als dokter, arts, chirurgijn, oog-arts, verloskundige, tandmeester, veearts of zich een titel geeft op een van deze gelijkende en waardoor hij het vermoeden opwekt, dat hij een door den Staat bevoegd verklaard deskundige is.

Tallos zijn de veroordeelingen tengevolge van overtreding van dit artikel, doch bijna even talrijk zijn de listen der niet-geadmitteerde geneeskunstoefenaren om dit verbod te overtreden, dat hun belet zich in het openbaar tegenover het publiek en hun cliënteel gelijk te stellen met een gestudeerd, geëxamineerd en door den Staat bevoegd verklaard geneeskundige. Herhaaldelijk zijn ook Kurpfuscher's veroordeeld, omdat zij zich noemden: in het buitenland gepromoveerd, in Amerika geëxamineerd — of zelfs: in Duitschland niet ge-

admitteerd geneeskundige. Allerlei voor- en achtervoegsels bij hun namen werden geprobeerd om den schijn aan te nemen als waren de dragers bevoegd tot het voeren van een titel, doch bijna zonder uitzondering volgde eene veroordeeling; dit geschiedde zelfs met iemand, die *Fd.* tot verkorting van zijn voornaam *Ferdinand* met Duitsche letterteekens zoo kunstig wist te schrijven, dat het gelek op *Dr.*

Ieder is vrij de geneeskunst uit te oefenen en ieder eveneens om zich te laten behandelen door wien hij verkiest, maar ik zal zorgen, heeft blijkbaar de Deutsche wetgever gemeend, dat er personen zijn, die door hunne staatsexamens waarborgen van genoegzame kennis hebben gegeven; aan dezen geef ik het recht bijzondere titels te voeren, opdat iedere burger daarmede rekening kan houden en er zijn voordeel mede doen, doch tevens zal ik strengelijk er voor waken, dat niemand anders zich deze titels toeëigene, om het publiek niet door misleiding op een dwaalspoor te brengen.

Nog op eene andere wijze waakt de Staat door deze Gewerbeordnung tegen misbruiken; het uitoefenen van geneeskunst met levering van geneesmiddelen behoort namelijk tot de bedrijven, verboden om zonder speciale vergunning uitgeoefend te worden „im Umherziehen”, d. i. zonder vaste plaats van vestiging. Rondtrekkende geneeskunstenaars, personen die van plaats tot plaats gaan als ouderwetsche charlatans om de zieken en gebrekkigen bijeen te trommelen en hun zoogenaamde geneesmiddelen te verkoopen, kunnen dus overal en ten allen tijde door de overheid worden geweerd.

Ook de artseneijwet in Duitschland is een wapen tegen de nadeelen aan leven en gezondheid, die kunnen ontstaan door de vrijheid om aan een iegelijk toe te staan zieken enz. te behandelen. De apothekers namelijk mogen sterkwerkende medicijnen met name in de wet genoemd, niet anders afleveren dan op voorschrift van een geadmitteerd geneeskundige; de verantwoordelijkheid om zulke gevaarlijke stoffen toe te dienen op raad of voorschrift van personen zonder eenigen waarborg van kennis, heeft de Staat blijkbaar ook niet zijdelings willen sanctioneeren en daarom ook geen medewerking willen doen verleen door de vast aangestelde apothekers.

Eindelijk waakt nog een bijzonder voorschrift tegen het al te ruw en bedriegelijk optreden van vele onbevoegden, die zich voor wetenschappelijke geneeskundigen uitgeven; namelijk een verbod in bijna alle Staten van Duitschland uitgevaardigd om speciale geneesmiddelen, bijzondere geneeskundige kuren, methoden van behandeling enz. te adverteeren of door verschillende reclames bekend te maken.

Ten slotte is gebleken, dat sedert enkele jaren ook de Wet van 27 Mei 1896 dienstig kan zijn om het al te vermetele optreden van sommige Kurpfuscher's tegen te gaan; deze wet is namelijk gericht tegen ongeoorloofde concurrentie en reclame; hare strafbepalingen worden niet zelden toegepast op personen, die in kranten en tijdschriften zich aanbevelen ter genezing van de meest ernstige ziekten en gebreken onder medewerking van bedriegelijke attesten, zoogenaamd afkomstig van genezen patiënten.

Van dit alles bestaat hier te lande niemendal en, zou niet bijna oogenblikkelijk de vrijheid in losbandigheid ontaarden, zeer ten nadeele in de eerste plaats van vele zieken en ongelukkigen, zoo zouden tegelijkertijd met het invoeren dezer vrijheid soortgelijke beperkende bepalingen in Nederland moeten worden in het leven geroepen.

Op enkele andere moeielijkheden moet daarbij nog de aandacht gevestigd worden; bij het stelsel in Duitschland bestaande, zijn sommige daarvan, zooals wij zullen zien, niet te overwinnen, zonder grove onbillijkheid in eene andere richting en schade aan het algemeen belang.

(Slot volgt.)

G. W. BRUINSMAN.

BERICHTEN.

Publicaties vanden Gezondheidsraad te Karlsruhe:

Een brochure, getiteld: „De zenuwziekten, hare be-

handeling en genezing” wordt tegenwoordig weer verspreid. In deze brochure wordt *Dr. Dressel's Nervenfluid* als middel tegen allerhande ziekten aanbevolen.

Wij hebben reeds vroeger bekend gemaakt, dat *Dr. Dressel's Nervenfluid* (een alcoholisch aftreksel van arnicabloemen met een beetje menthol) niets anders is dan een „nieuwe oplaag” van *Roman Weismann's beroertewater* en een middel, evenzoo „schwindelhaft” als dit.

Wij waarschuwen er opnieuw tegen.

Karlsruhe, 17 Jan. 1902.

Een zekere *TIMERMANN* te *Hamburg* biedt in de dagbladen hulp aan tegen opstopping van het bloed.

Op aanvraag beveelt hij zijn geneesmethode door run-baden aan, waardoor het bloed en het lichaam volkomen gezuiverd en de bloedsomloop weer geregeld wordt en belooft hij, tegen honorarium van 5—20 Mk. de toezending van een nauwkeurige handleiding tot zelfgenezing.

Die handleiding bevat talrijke onjuistheden en onware voorstellingen. *TIMERMANN* raadt zijne run-baden aan tegen allerlei soort van verlammingen, ruggemergziekten, maagkwalen en beweert met bijzonderen nadruk, dat zij „absoluut zeker” beroerte-aanvallen kunnen voorkomen.

Deze geneeskrachtige werking bezitten echter de baden van *Timermann* niet. Een systematische behandeling van zoogenaamde opstoppingen van het bloed met onverschillig welke baden, is in 't algemeen zeer ondoelmatig. Onder zekere omstandigheden kan zij hoogst schadelijk en zelfs levensgevaarlijk zijn. Wie hier genezend wil optreden moet, vóór alles, de oorzaak der ziekte kennen en daar ingrijpen.

Wij waarschuwen derhalve ernstig tegen het gebruik van de run-baden van *Timermann*.

Karlsruhe, 24 Jan. 1902.

Nieuwe geneesmiddelen. De „Vrije vereeniging der Deutsche geneeskundige vakpers” heeft op voorstel van *EULENBURG* haar meening te kennen gegeven, dat belet moet worden, dat in het redactionele gedeelte der tijdschriften *reclame-artikelen* ten gunste van geneesmiddelen binnendringen. Artikelen, wier opname in het redactionele gedeelte tot voorwaarde wordt gesteld voor het plaatsen van advertentiën, moeten geweigerd worden.

(W. T. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Het Katholiek Sociaal Weekblad en de Kwakzalversadvertenties.

Met groote ingenomenheid — en moge het anderen tot navolging prikkelen — laten wij hier een groot deel van het hoofdartikel volgen uit het *Kath. Soc. Weekblad* van 1 Febr. j.l. luidende „Onze Advertentiën”;

Het zal wellicht velen vreemd voorkomen, als titelwoord hier aan te treffen: „Onze Advertentiën.”

En toch, een enkel woord moet ons over dit, voor elk blad niet onvoornam, onderwerp van het hart. Advertentiën toch zijn voor bladen als de, door 't veelvuldig gebruik nog niet verslapt, „zenuw van den oorlog”. De uitgave van een weekblad als het onze heeft zulk een „zenuwleven” dringend noodig, om flink en krachtig voor den dag te komen. Wij zijn de eersten dit te erkennen, en voegen er zeer openhartig aan toe: dat een flinke versterking dier „zenuwen” ons niet onwelgevallig zal zijn.

Iedereen weet dit ook wel. Waarom 't dan gezegd?

Om hier eens openlijk te antwoorden op de verwonderde vraag, door sommigen ons gesteld, waarom wij weigerden hunne advertentiën op te nemen?...

Daar waren tot heden twee redenen voor:

Vooreerst, omdat men in ons blad wilde adverteeren met brochures, welker lezing voor ieder fatsoenlijk mensch een ergernis moet zijn.

De tweede categorie van geweigerde advertentiën betrof artikelen als „breukzalf”, „kanker-balsem”, „borstpleisters”, e. d. g.

Het is misschien goed voor eens en voor al ter kennis te brengen, dat wij beslist zullen weigeren aan het maken van reclame voor dergelijk soort van „geneesmiddelen” mee te werken. Ook al is niet van ieder dier middelen afzonderlijk aan te toonen, dat ze de reinste „kwakzalverij” zijn, — ook al is het bekende „baat 't niet, schaadt 't niet” allicht op vele dezer zelfjes en pillen en pleisters van toepassing, — toch hebben alle dit éene groote gebrek gemeen: dat zij het lichtgeloovige publiek ervan afhouden, om tijdig voor hun ziekte een ervaren geneesheer te raadplegen. Hoe velen zijn juist door 't langdurig gebruik van dergelijke „niet-schadende” middelen thans lijdende of reeds gestorven aan ongeneeslijke kwalen, waarvan genezing allicht mogelijk geweest zou zijn, indien maar tijdig met een goede medische behandeling ware begonnen?...

Daáárom achten wij de verantwoordelijkheid, welke de

Pers op zich laadt, door dag in dag uit het argelooze publiek op een dwaalspoor te brengen, zeer groot, — zoo groot, dat wij ons deel er niet van wenschen te dragen.

Bravo!

Het getal bladen, dat bovenstaande inzichten deelt, neemt gelukkig gaandeweg in omvang toe en aan betuigingen van ingenomenheid met de boven aangehaalde woorden heeft het dan ook niet ontbroken.

Het Sociaal Weekblad van 8 Febr., dat, zooals bekend, onder die bladen behoort, die in zake de kwakzalversadvertenties aan onze zijde staan, roept met ons, „Bravo!” en het *Venloosch Nieuwsblad* van 5 Februari zegt van het bedoelde Hoofdartikel: „Een manhaftig woord, tot heden in onze katholieke pers nog niet gesproken.” Boven de regels, in dat Nieuwsblad over deze zaak geschreven, staat als motto:

„Een woort, te zijner tijd genit in zuivre tael,

„Een gulden appel is, in eene zilvre schael.”

Ja, zoo is het.

Foei, Reimanns!

De reclame-middelen der kwakzalvers, bij de onderlinge concurrentie dezer heeren zoo hoog noodig, kunnen, wij moeten het bekennen, somwijlen wel eens aardig zijn en geven nu en dan aanleiding om het „genie” van den reclame-maker te bewonderen. Maar veel vaker bevangt ons een walging, wanneer wij zien hoe — ten behoeve van een slechte zaak — op de meest edele gevoelens op laaghartige wijze wordt gespeculeerd, de grootste daden worden verlaagd tot een hulpmiddel om een kwakzalver aan den kost te helpen. Behalve de geyallen van een dergelijke misselijke reclame, van tijd tot tijd in ons Maandblad vermeld, brengen wij, tot staving van ons beweren, in herinnering een, elk gevoel beleedigende, teekening — door onze groote bladen, zonder protest, als advertentie opgenomen — waarbij onze Koningin en President Kruger worden gebruikt om reclame te maken voor het bekende kwakzalversmiddel: de *Pastilles Poncelet*. Misselijk in één woord.

Maar nog erger maakt het de zich *Dr.* noemende *REIMANNS*, z. g. *masseur*, *breukbandenmaker*, leverancier van de *breukzalf van Pastoor Beck* en van verschillende andere kwakzalversmiddelen, thans woonachtig te *Valkenberg*, waar hij een dusgenaamd *Pharmaceutisch Bureau* heeft gevestigd. Deze *REIMANNS*, voor de getrouwe lezers van ons Maandblad geen onbekende, heeft het gewaagd de worstelstrijd der Zuid-Afrikaansche helden op onvergeeflijke wijze dienstbaar te maken aan zijn kwakzalversdoeleinden. Alom is door hem verspreid een pamflet, dat hij noemt: „*Weekblad Het Transvaals Wapen*,” (*) overtuigd als hij is dat alles, wat met Zuid-Afrika in verband staat, hier te lande op 't oogenblik belangstelling wekt. Eén blik in 't blad is echter al voldoende om zelfs den meest onontwikkelde te overtuigen, dat uit dit geschrift geen belangstelling voor de Boeren spreekt, maar enkel en alleen de brutaliteit van iemand, die niets ontziet waar het geldt de reclame voor zijn zaak — en welk een zaak! die met de innigste gevoelens den spot drijft, waar hij kans meent te zien zijn beurs te spekken.

Het lust ons niet uit het walgelijk blaadje eenige aanhalingen te doen om bewijzen voor ons oordeel bij te brengen; het zal ook wel onnoodig zijn. Iedereen, die het pamflet leest, zal zeker onze meening deelen en ook onze verontwaardiging over deze laatste handelingen van *REIMANNS*. Of 't eigenlijk de moeite waard is, zich op zoo iemand boos te maken, is een andere vraag!

Met genoegen maken wij er melding van dat *De Stichtsche Courant*, dd. 26 Februari, onder 't redactionele gedeelte, eene ernstige waarschuwing plaatste tegen dit gevaarlijke bedrog.

Moge dit voorbeeld veel navolging vinden!

De onderteekeningen van het protest ten behoeve van Van Bijsterveld.

Ons onderzoek naar de onderteekenaars van het

(*) De Post-administratie maken wij er op opmerkzaam, dat het blaadje, als *Weekblad*, met een postzegel van ½ cent wordt verzonden. Wij hebben voor ons een exemplaar *zonder* nummer en andere waarop staat N°. 2, 3, 4 en 5. De inhoud van alle vijf exemplaren is *woordelijk gelijk*. Zou zoo'n reclame-bijzet als *Weekblad* in den zin der Wet zijn op te vatten?

bekende protest (zie het vorig Maandblad) heeft nog het volgend resultaat opgeleverd:

C. H. HÖBLE te Rotterdam verklaart, dat zijn handteekening door hem zelve onder het protest is gezet; hij kon niet gelooven dat v. B. valsche handteekeningen noodig heeft.

Dit geloof wordt door anderen nu juist niet geheel gedeeld, vooral als men het volgende leest:

P. LINGEN, Ouderkerk a/d. IJssel, die, zooals in ons vorig nummer vermeld werd, daar in de bevolkingsregisters niet bekend was, is, zooals ons bij nader onderzoek is gebleken, voor eenigen tijd gehuwd en naar Gouderak verhuisd. Hij verzekert positief „nooit met van Bijsterveld in aanraking te zijn geweest.”

P. QUACK, Rozenburg, wiens dochter bij v. B. onder behandeling was, weet niets van de advertentie af; de onderteekening met zijn naam was buiten zijn medeweten geschied.

K. v. D. GRAAFF, te Capellen a. d. IJssel, verzekerde, dat hij niet geweten had wat hij onderteekende. Op verzoek van den portier had hij zijn naam gezet. Hij was al sedert ruim 3 jaar, voor zijn vrouw, bij v. B., die haar zelf nog nooit had gezien. Zijn vrouw was wel beter geworden, maar ging nu weer achteruit.

J. RUIGENDIJK, Vrijenban bij Delft. De vrouw verklaarde dat zij leed aan diarrhee en gemis van eetlust. Zij is bij Bijsterveld geweest waar zij van Dr. de Lang (?) poeders kreeg.

Aan haar man was gevraagd een verklaring te teekenen dat zij hersteld was, waar hij niets tegen had. Van die bewuste advertentie was het Echtpaar echter niets bekend en het vindt dat het niet te pas komt, buiten zijn medeweten, deze met zijne onderteekening te publiceeren.

Misschien kunnen wij later nog meerdere mededeelingen doen.

Gezondheidspillen Defense.

Volgens belofte in ons vorig n^o. komen wij thans op deze pillen terug, ofschoon onze mededeelingen niet zoo volledig kunnen zijn als wij wel wenschten.

De schuld daarvan ligt echter niet bij ons. Reeds meermalen hebben wij het gezegd — en ieder deskundige zal het met ons eens zijn — dat het onderzoek van samengestelde middelen, vooral als zij veel plantaardige stoffen bevatten, meestal zeer moeilijk is, ja menigmaal onoverkomelijke bezwaren oplevert. Dit heeft ook, in dit geval, Dr. J. L. B. v. D. MARCK, te Zutphen ondervonden, die zoo goed was de *Pillen Defense* voor ons te onderzoeken.

Alhoewel op 't doosje, waarin de pillen zich bevonden, vermeld stond, dat deze bestonden uit *Podophylline*, *Scammoniumhars*, *Rhabarber* en *Braaknoten*, kon slechts met zekerheid de aanwezigheid van *rhabarber* worden aangetoond. Van de tegenwoordigheid van braaknoten of bereidingen daarvan was niets te bespeuren en de hoeveelheid scammoniumhars en podophylline was, wanneer deze stoffen werkelijk in de pillen voorkomen, zóó gering, dat de afscheiding en identificering uit de 30 pillen, in 't doosje aanwezig, niet mogelijk was. (*)

Bij het onderzoek van een veel grooter hoeveelheid van de pillen zou het resultaat misschien iets meer positief zijn, maar wij zien de noodzakelijkheid niet in om onze chemische leden met zoo'n vernieuwd onderzoek lastig te vallen. Want, ook zonder dat, hebben wij reden om het aankopen dier pillen af te raden.

In de circulaires, zeker thans voldoende bekend (daarvoor is zorg gedragen) worden de uitstekende uitwerkingen, verkregen door de *Pillen Defense*, toegeschreven aan de speciale eigenschap van deze pillen, dat zij „de beste der bekende purgeermiddelen” zijn. Vier pillen per dag zou voldoende wezen. Daargelaten nu dat, indien de samenstel-

(*) Voor den deskundigen lezer deelen wij mede, dat in een uittreksel van de pillen, bereid op de bekende wijze, en, na uitdamping, eerst zuur en daarna alkalisch met benzol geschud, geen spoor reactie op strychnine of brucine was te bemerken. Ook bij microscopisch onderzoek van het residu van het uittreksel werden geen haren of andere weefsel-elementen van semen strychni (braaknoot) aangetroffen. Dus er is óf geen strychnos in óf extract. strychni zonder alkaloiden, dus onwerkzaam.

Ter onderzoek op scammoniumhars werden de oorspronkelijke pillen met aether uitgeschud: Bij verdamping van den aether bleef slechts een gering, licht geel residu.

ling op 't doosje juist is aangegeven, die samenstelling niets nieuws bevat, kon de heer v. D. MARCK zelfs bij 't gebruik van twintig pillen nog geen spoor van purgeerende werking bespeuren. Dan gelooven wij 't wel, dat ze als *zacht-werkend* worden aanbevolen.

Er is nog iets anders. Op een afzonderlijk blaadje wordt den lezer het volgend „Belangrijk bericht” verstrekt:

„Al mijne kalanten worden vriendelijk verzocht aan te merken, dat de *Gezondheidspillen Defense* vervaardigd worden met de hand, en alleen zich voordoen op de natuurlijkste wijze. Deze bewerking meer tijd vragende komt dan veel duurder, maar heeft voordeel eene zuivere pil voort te brengen, zonder slechten smaak, en die zich geheel en seffens ontbindt in de maag.”

Ook van dit laatste groote voordeel kon de heer v. D. MARCK niets bespeuren. Na een verblijf van 2 x 24 uren in maagsap, waren de pillen nog *volkomen gaaf*, alleen iets weeker.

Alles te zamen genomen komen wij tot de slotsom, dat ons publiek de heilaanbrengende pillen van den Belgischen apotheker en zijn Nederlandschen helper, zonder nadeel voor zijn gezondheid, best kan missen.

Of het gebruik van het met zooveel ophef aangekondigd product voordeel zal aanbrengen (behalve aan den fabrikant en zijn depóthouders) wagen wij met ernst te betwijfelen.

Jauer's Normaltrank.

Op verzoek van een onzer lezers hebben wij naar dezen drank, aanbevolen als *Cosmetisch diätetisch genotmiddel tegen vetlijvigheid en hare gevolgen* een onderzoek doen instellen, met het resultaat, dat wij tegen het aanschaffen van dit middel ernstig moeten waarschuwen. Niet, omdat het schadelijk zou werken maar omdat hier voor veel geld een middeltje wordt aangeboden onder fraaie beloften, die niet in vervulling zullen komen.

Volgens het onderzoek van den heer F. M. RASKER, te Den Helder, zijn de hoofbestanddeelen van den drank ongeveer 6 gram *Engelsch zout* en 15 gram *keukenzout* in circa 200 gram water opgelost. Van deze oplossing — die op zijn hoogst een weinig laxeerend kan werken — wordt nu gezegd, dat bij 't gebruik van 3 lepels per dag, wanneer men geen diët wenscht te volgen, in een paar maanden een voldoende afname van gewicht geconstateerd en een algemeen welbevinden zal worden waargenomen. Maar, reeds na den eersten dag, is de aangename werking van het middel waar te nemen. Als dat waar was, dan zou men hetzelfde bereiken, wanneer men zijn spijsen een beetje *gezouten* nuttigde. En wie gelooft dat?

Wij stellen in het middel niet het minste vertrouwen en zijn overtuigd, dat ieder deskundige ons gevoelen zal deelen. Waar de fabrikant van het middel beweert, dat er „tot nu toe nog geen *onschadelijk* middel tegen vetlijvigheid bestond” en dat eerst *zijn* middel op dien naam aanspraak mag maken, zijn wij het geheel met hem eens. Het middel is *onschadelijk*, ook voor de *vetlijvigheid*!

Volgens een mededeeling in het prospectus is het middel niet duur. Het fleschje, kostende f 3.60 behalve vracht, zou voor 12 dagen voldoende zijn. Volgens onze berekening is de hoeveelheid in ruim 4 dagen opgebruikt, zoodat men in 2 maanden voor meer dan f 50.— noodig heeft. Zóó duur zijn keukenzout en Engelsch zout niet.

De kruiden van de Haas.

Een pakje kruiden van dezen bekenden — wij zouden bijna zeggen beroemden — kwakzalver, ons toegezonden, bestond, volgens het onderzoek van den heer A. J. WIJNNE te Middelburg uit: *waterdrieblad*, *kruisemunt*, *gezegende distel*, *rosmarij-bladen* en *duizendguldenkruid* (*Folia trifolii fibrini*, herb. menth. crisp., herb. cardui benedict., fol. rosmarini en herb. centaurei min.) benevens afval van andere kruiden.

Zeker, heel wat bijzonders!

De geneesheer, die de kruiden zond, schreef ons daarbij het volgende:

„Ik vond ze bij een patiënt met een genezen maagzweer. De man had een pleister op de maagstreek gehad, mocht alles eten wat hem goed bekwam en een aftreksel van de kruiden drinken.

Hij kreeg echter hevige maagpijnen, waarom ik maar weer de gunst kreeg.”

Zoo zal 't wel met meer patiënten gaan.

Kwakzalvers in Berlijn.

Hieromtrent doet H. RUNGE in de *Deutsche Medic. Wochenschrift* eenige opmerkenwaardige mededeelingen, door ons aan de *Apoth. Zeitung* ontleend:

Een „Natuurarts”, die vroeger rentmeester was, schreef voor alle kwalen omslagen van gestampte aardappelen voor. Zij moesten bij zweren van het scheenbeen, ruggemergstering en steeds verergerende verlamming onfeilbaar helpen. Een door hem uitgevonden drank, die tegelijk met de aardappelpap verstrekt werd, kostte f 3 per flesch van 100 gram inhoud. Een ander „Natuurheilkundige”, die in Berlijn een groote praktijk bezit, wierp zich met zulk een gloeienden ijver op de behandeling van een beenwonde, dat hij de vrouw in quaestie groote brandwonden veroorzaakte. Iedere brandwonde kostte 5 M. Toen de vrouw eindelijk hare en zijne domheid inzag, moest hij de behandeling door een practiseerenden arts betalen, om niet aangeklaagd te worden. Onschuldiger was de behandeling, die een „Kruidenkundige” een smidsleerling, die aan een beenzweer leed, deed ondergaan. Hij liet een heet bad gereed maken, opende zijn medicijntasch, strooide eiken-spaanders in het water en wierp ten slotte onder bezweringen een wit poeder er bij, waarvan de aard niet was vast te stellen, wijl hij het zakje niet uit zijn hand los liet. Kosten: 5 M. Een zieke was is handen van een „mystischen” heelmester gevallen. Hij leed aan asthma. De wonderdokter legde hem een lap op de eene zijde van de borst en sprak: „Ik blaas u den levenden adem in”. Iedere beademing met „levenden adem” kostte 3 M., hielp niets en had nog niet eens het gevolg dat de zieke verstandiger werd en zich voor het vervolg voor zulk soort van „Dokters” in acht nam. De „mystische” behandeling is meer verbreid dan men denkt. Er zijn geheele vereenigingen, die in dit vak „doen”. Een geval van loodvergiftiging zou door „geestelijken” bijstand bij een spiritistische séance genezen worden; de mede-spiritisten gaven zich wel is waar alle moeite, bij hun collega den „Geest” tot redding te doen verschijnen, maar 't was verloren moeite. De séance bleef „geestloos” en de zieke behield zijn loodvergiftiging! Bij een andere van deze mystische heelmesters spelen spiegels een groote rol. Hij ried een neurastenicus aan, zooveel mogelijk spiegels in zijn kamer op te hangen; spiegels van verschillende vorm en soort waren voor verschillende kwalen aangegeven, en wie hoofdpijn had, moest op de eene zijde van zijn hoofd steeds een kleinen spiegel dragen. Een ander Berlijnsch wonderdokter, tegenwoordig voorzitter van een schildersvereeniging, was vroeger officier bij de cavalerie geweest. In zijn spreekkamer hingen aan de muren lange glazen buizen en verscheiden ruitersabels. Hij streek den zieke bij zijn behandeling langzaam over het geheele lijf, smet dan de „zieke” ter aarde en blies met de glasbuizen, die al naar de soort en den graad van het lijden verschillende van lengte en dikte waren, op de zieken. Iedere zitting kostte 5 M. Een jichtlijder raakte op deze wijze 140 M., maar niet zijn kwaal kwijt.

Dat er altijd nog menschen zijn, die aan zulke zwendelarij meedoen, is niet zoo te verwonderen, want domheid en bijgeloof zijn bij de menschen onuitroeibaar. Te verwonderen is het echter, dat er (in Duitschland) geen wettelijke middelen zijn, om dezen lieden hun handwerk te verbieden.

(Zóóver komt het, wanneer de uitoefening van de geneeskunst aan ieder vrijstaat. RED.)

Nog eens State Medical Institute.

Genezing op afbetaling.)

In ons n^o. van Januari j.l. namen wij een stuk op van X., waarin een brief voorkwam, waaruit ten duidelijkste bleek waar het de leveranciers van het middel: „Gratis aan mannen verzonden” om te doen was. Op angstaanjagende wijze werd in dit schrijven, gericht aan diegenen, die na ontvangst van het proefpakje niets meer van zich lieten hooren,

(er werden verscheidene van die brieven in ons land verzonden) er op aangedrongen toch vooral met de geneesmethode te beginnen — doch eerst 25 gulden over te maken.

Wij weten dat velen ook hierop het antwoord schuldig bleven en dezen ontvingen nu kort geleden een voor allen gelijklopend schrijven, dat wij hier laten volgen en waaraan wij niets hebben toe te voegen. Het doel is niet moeilijk te raden:

„Naard Heer!

„Het spijt ons te moeten opmerken, dat wij nog niet vereerd zijn geworden met uwe bestelling van het vereenigd gebruik onzer remedies, welke wij, voor uw geval hebben aangeraden, en nemen mitsdien de vrijheid u desaan gaande te schrijven.

„Wij veronderstellen dat de oorzaak, waarom gij u nog niet tot ons gericht heb voor hulp, hierin gelegen is, dat gij u niet in staat gevoelt om den gevraagden prijs voor eene behandeling te betalen, en aangezien wij verlangend zijn om u van dienst te kunnen wezen en begeeren dat de werkdadigheid onzer remedies u getoond worden, zoo maken wij u nog een voorstel. De prijs gevraagd voor het vereenigd gebruik onzer medicijnen, is 25 gulden, ten volle omschreven in een vroegeren brief. Onder uwe omstandigheden willen wij toestaan dat gij ons 15 gulden zend, om dan het overschot later te betalen, zoodra gij daartoe in staat zijt en ten volle overtuigd zijt van de deugzaamheid onzer remedies. Wij vertrouwen dat gij dit laatste voorstel zorgvuldig zult overwegen en tot een tijdig besluit zult geraken dit liberale aanbod te aanvaarden. Wij kunnen u verzekeren dat, indien wij niet ten volle vertrouwen stelden in de speciale behandeling u aangeboden, wij zeker zouden aarzelen zulk een liberaal aanbod te doen.

„U verzekerende, dat het ons hoogst aangenaam zal zijn van u te hooren en dat wij geen moeite zullen ontzien om u van dienst te zijn, verblijven wij:

Uw Dienstw. Dn.

THE STATE MEDICAL INSTITUTE.

De Vitalistische Methode.

Onophoudelijk, zeker naar aanleiding van de opgeschroefde reclames, die dagelijks in onze bladen voorkomen, krijgen wij verzoeken om inlichtingen betreffende deze methode en „De nieuwe Geneeskunde”. In het Maandblad van October 1899 hebben wij ons gevoelen uiteengezet en later waren wij nog menigmaal in de gelegenheid er op te wijzen, dat de methode niet het minste vertrouwen verdient. Plaatsgebrek belet ons nogmaals uitvoerig op deze zaak terug te komen; wij moeten ons bepalen tot de herhaalde opname van een waarschuwing van den Gezondheidsraad te Karlsruhe, in ons Maandblad van November 1900 verschenen.

Die waarschuwing luidt aldus:

„Voor eenigen tijd zijn in de bladen onder het opschrift „La Médecine Nouvelle” advertenties verschenen, waarbij de gratis-toezending van een brochure over de zoogenaamde *Vitalistische Methode* tot volkomen genezing van zenuwziekten, verlamming, jicht, asthma, reumatiek, maag-, lever-, nier- en blaasziekten enz., door de *Médecine Nouvelle* te Parijs, wordt aangeboden. De brochure, getiteld: „Het nieuwe Vitalisme” bevat een beschrijving van de „*Médecine Nouvelle*”, een inrichting die door een vennootschap, *Société de l'Electrogénique et de l'Institut Dynamo-Dermique*, in 't leven is geroepen en door geneesheeren geleid wordt; verder mededeelingen over de in de inrichting gebruikte toestellen, hunne fabricatie en de meestal zeer hooge kosten van aanschaffing, doch daarentegen slechts enkele woorden over het wezen van het Vitalisme en over de vitalistische geneesmethode.

„Eindelijk wordt in de brochure vermeld, dat de vitalistische behandeling even zoo goed per brief als in de inrichting zelve kan geschieden en daarvoor wordt slechts de opgave van ouderdom, geslacht en ziekteverschijnselen gevraagd. Zoo heeft de inrichting alleen op de mededeeling, dat een 42jarige patiënt aan den rechter-bovenarm sterke reumatische pijnen had, het gebruik van 14 dynamodermische platen, kostende 140 francs, voorgeschreven.

„Wij vestigen er opnieuw de aandacht op, dat het in de meeste gevallen onmogelijk is, zonder persoonlijke omgang met den zieke en zonder dezen te onderzoeken, een juist oordeel over zijn ziekte te vellen. Behandeling alléén per brief moet derhalve tot de schromelijkste misvattingen aanleiding geven, temeer nog, daar vele zieken een

geheel verkeerde opvatting van den aard hunner ziekte hebben. Eerlijke geneesheeren zullen zich dan ook nooit leenen tot de schriftelijke behandeling van een zieke.”

Toezicht op advertenties in Saksen.

* Bij beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken d.d. 9 April 1901 is het volgende rondschrjven toegezonden aan alle distriktscommissarissen, met last afschriften te laten drukken en op groote schaal te verspreiden:

Klachten over het in het openbaar schamteloos adverteeren van onbevoegden, die zich uitgeven voor beoefenaars der geneeskunst zijn in den laatsten tijd weder luider aangeheven; als bijzonder afkeurenswaardig behooren hiertoe:

a. al zulke advertenties, waarin getracht wordt dwalingen te verspreiden over de bevoegdheid, de kennis, opleiding en glansrijke resultaten van zulke personen, of opgeschroefde beloften worden gedaan;

b. de openlijke aankondiging van voorwerpen, middelen, handelingen en methodes, die moeten dienen tot zoogenaamde genezing, voorbehoeding of verzachting van ziekten of kwalen van mensch of vee, in zooverre aan deze middelen enz. eigenschappen worden toegeschreven buiten hun waren aard en waarde of indien door de manier van aanprijzen het publiek dienaangaande op een dwaalspoor gebracht wordt of als deze voorwerpen en middelen door hunne samenstelling schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid.

In de laatste Algemeene Vergadering van het Rijkscollege van Geneeskundigen is deze aangelegenheid zeer in het bijzonder ter sprake gekomen en is de wensch te kennen gegeven om zoo mogelijk paal en perk te stellen aan het voortwoekeren der boven beschreven onhebbelijkheden.

Ofschoon het Ministerie van Binnenlandsche Zaken voorshands meent nog te moeten afzien van een absoluut verbod van adverteeren van dergelijke aankondigingen, vooral ook omdat het niet tot de onmogelijkheden behoort sommige dezer handelingen afkomstig van kwakzalvers, door de strafwet en andere wetten te doen vervolgen en andere ook door een nieuwe wetgeving dikwijls moeielijk zouden zijn te treffen, zoo schijnt het toch weenschenswaard, dat de gezondheids politie in het bijzonder hare aandacht vestigt op deze ongerechtigheden om telkens, wanneer advertenties van het ernstig karakter, als hierboven is aangehaald en die volgens bestaande wetten kunnen vervolgd worden, haar onder de oogen komen, daartoe zel onmiddellijk over te gaan of de justitie daarmed in kennis te stellen.

BOEKBESCHOUWING.

Sprokkelingen op hygienisch en maatschappelijk gebied, door Dr. P. F. VAN HAMEL ROOS.

Amsterdam, Allert de Lange.

In een aantrekkelijk kleed gestoken heeft, reeds eenigen tijd geleden, de bekende schrijver op het gebied der vervalsching van levensmiddelen een aantal „aphorismen” van zichzelf en van anderen de wereld ingezonden, waarmee wij met genoegen kennis maakten, doch die wij, wegens plaatsgebrek, eerst nu kunnen aankondigen. Om onzen lezers een denkbeeld van den aardigen inhoud te geven, laten wij hier eenige van die „sprokkelingen” volgen, die betrekking hebben op de zaak, die ons Maandblad voorstaat:

„Die goedkope doch vervalschte waren verkiest boven deugdelijke duurdere, behoort ook bij ziekte niet naar zijn dokter, doch naar den kwakzalver te gaan.”

„De medicus behoort in ieder huishouden de stuurman te zijn, die klippen weet te vermijden of te omzeilen. Veelal wordt hij evenwel als brandweerman beschouwd, die alleen bij „lichtelaai” getelefoneerd wordt.”

„Gezondheid is meer afhankelijk van voorzorgsmaatregelen dan van geneesmiddelen.”

„Die geheime geneesmiddelen inneemt, is gelijk aan een blinde die met een stok om zich heen slaat om een vijand te treffen.”

„Een kwakzalver verhoudt zich tot de wetenschap, als de gebrekkige afbeelding van een smeerkars tot de zon.”

„Vrijheid zoover drijven, dat de boezen ruim baan hebben ten koste van de goeden, mag heeten 't werk van idioten.

LAUILLARD.”

Het boekje dat, dank zij ook de medewerking van den uitgever, zich prettig laat lezen, zal zeker zijn weg vinden en daarbij nut verspreiden.

CORRESPONDENTIE.

Als nieuwe leden zijn toegelaten:
Mevr. Dr. CORNELIA C. DE LANGE, arts, te Amsterdam, en de heeren:
Dr. H. J. M. BOONACKER, arts » Maassluis.
J. P. J. DE JONCHEERE, » Amsterdam.
G. H. NIKKELS, arts » Maassluis.
J. M. PRINS VISSER, ingenieur, » Kinderdijk.
W. THIEBOU, arts » Maassluis.
Mr. J. v. D. te V. Wij zeggen u dank voor het ons gezonden bericht uit het Soc. Weekbl. Wij waren intusschen, door de welwillendheid van het Kath. Soc. Weekbl., reeds met het artikel in kennis gesteld.

C. v. G. te R. Een stukje van gelijke strekking was reeds ter perse toen wij het uwe ontvingen. Wij vinden het niet gewenscht het slot van uw artikel er nog bij te voegen; er is in ons blad o. i. al genoeg gezegd over het optreden van de heeren Dr. Kuyper en Lohman. Daarom hebben wij ook niets overgenomen van al de daarop betrekking hebbende stukken, die in de laatste maand nog in verschillende couranten zijn verschenen. Zelfs moesten wij het „beroemde” interview uit de *Werkeldkroniek* onbesproken laten — wat ons meer spiet, omdat andere bladen dat niet overnamen — een keurig hoofdartikel uit de *Goetsche Ct.* van 27 Febr., naar aanleiding van dit interview. Voor de toezending van al die couranten betuigen wij dank.

H. v. Z. te R. In het bovenstaande kunt gij de reden vinden waarom aan uw verzoek niet kan worden voldaan. Het stuk gaat op uw verlangen terug.

B. te S. Uw briefkaart over het mengsel van *lijnie* en *brandspiritus* is ons niet duidelijk. Wees zoo goed ons iets uitvoeriger in te lichten.

Gebirs. R. te A. Waarom het artikel, dat wij zoo beleefd waren u op uw verzoek ter inzage te zenden, niet geplaatst is, is een zaak, die ons aangaat. Nu het niet is opgenomen, is er geen enkele reden om een daarop betrekking hebbende tegenspraak te plaatsen. Wij blijven daarbij, niettegenstaande de minder vleeiende vermoedens in uw schrijven van 7 Febr. uitgedrukt. Daardoor laten wij ons niet bang maken. Wij zullen, wij herhalen het, in ons blad geen gelegenheid geven om reclame te maken voor Odol; andere couranten bieden u die voldoende aan, zooda gij bij ondervinding weet.

T. W. te R. Volgens TSCHEPPE bevat *Eau de Quinine* van *Pénaud* noch *kinine*, noch eenig ander kenmerkend bestanddeel van de kinabast; metaalzouten, looistoffen, salicylzuur en aftreksel van spaansche vliegen zijn eveneens afwezig. Wat er dan wel in is? Wij weten het waarlijk niet, maar eigenaardig is 't wel — en 't pleit niet voor de waarheidsliefde van den fabrikant — dat er ten onrechte zoo'n mooie naam aan wordt gegeven. Voor zoover wij het uit het onderzoek van Tscheppe kunnen opmaken, bevat het middel geen schadelijke bestanddeelen.

H. L. te A. De stukken in de verschillende bladen over de genezing door *gebidsverhooring* zijn ons niet ontgaan en de inhoud van die stukken verwonderde ons niet. De zaak was ons al lang bekend; zij maakt vooral in Amerika grooten opgang, ofschoon zij daar ook van wetenschappelijke zijde veel tegenwerping ondervindt. O. i. te recht. Ook in ons land zijn reeds herhaalde malen dergelijke genezingen beproefd en — mag men de voorstanders gelooven — verkregen. Desniettegenstaande is de aanwending dezer methode te beschouwen als een groot gevaar voor de volksgezondheid, omdat het al menigmaal gebleken is, dat het niet inroepen van geneeskundige hulp daar, waar dit hoog noodig was, de ernstigste gevolgen na zich heeft gesleept.

Waarom wij er dan niet tegen waarschuwen? Omdat voor wij iets als *kwakzalverij* bestempelen, wij de zekerheid moeten hebben dat er *kwade trouw* in 't spel is, dat de methode tegen beter weten in wordt aanbevolen, met het doel om er geld uit te slaan.

En die zekerheid hebben wij in dit opzicht nog niet.
B. H. v. N. te M. Lees ons onderschrift in het door u bedoelde stuk nog eens aandachtig en gij zult zien dat wij — van een onzijdig standpunt — niet anders konden handelen. Ook wij hadden de quaestie gaarne buiten onze kolommen gehouden en zullen van uw wenk nota nemen.

Dr. F. P. A. M. te B. Wij kennen dit nieuwe „Institut” nog niet maar zullen trachten zoo nauwkeurig mogelijke inlichtingen in te winnen. Het geheele artikel in *L'Étoile Belge* maakt op ons den indruk, dat het verstandig zal zijn dit „Institut” voorloopig met evenveel wantrouwen te bejegenen als die andere Instituten, waartegen wij al zoo dikwijls gewaarschuwd hebben.

J. F. v. S. te R. Zeker is *Sanden's electro-galvanische gordel* kwakzalverij; zie het Maandblad van Juni 1898.

G. H. L. te A. Wij ontvingen uwe zending in dank; zooda gij in dit N^o. kunt zien, hebben verschillende personen zoo'n brief van het *State Medical Institute* ontvangen. De middelen zijn nog steeds in onderzoek, maar dat gaat zoo vlog niet. Het is lastig.

F. M. R. te H. Zie voor Jauer's *Normaltrank* dit N^o. en de corresp. van het vorige.

De gegevens omtrent de andere zaak waren voor ons niet voldoende om daaromtrent iets mede te deelen. Kunt gij ons soms wat nader daarover mededeelen?

L. P. H. te R. Uwe vraag behoort in ons blad niet thuis. Het *Maandblad tegen Vervalschingen*, redactie Dr. van Hamel Roos en Harmens, te Amsterdam, zal u beter kunnen inlichten. Ook de 3maandelijksche-verslagen van Dr. A. Lam, scheikundige te Rotterdam, zullen u van dienst kunnen zijn.

B. F. C. te N. en St. J. Blijken onderzoek van ons lid, den heer Bierbaalder te Baarn, bevat het door u ingeleverde poeder tegen epilepsie: poeder van *Zedoariawortel* en van *Dictamnuswortel*. Er schijnt nog een kleurstof bij te zijn, waarvan de aard nog niet vaststaat. Zie ons correspondentiebericht in N°. 2.

J. J. P. te R. Dank voor uwen brief. Wij komen nog wel eens op dien kruidenwijn-man terug.

— Wij betuigen onzen dank aan allen, die ons het schandelijk blaadje van Reimanns toezonden.

— De Secretaris-Penningmeester ontving een postwissel groot f 1.25, postmerk *Delfzijl* 11 Februari. Welke abonnee heeft die afgezonden? Er was geen naam op vermeld.

— Voor de ontvangen N^os. van Jan. 1900 wordt bij dezen den zenders dank betuigd. Intusschen zullen meer nog wel komen zijn.

— Ook aan sommige abonnees, die bij een boekhandelaar geabonneerd zijn is, door een vergissing, een postwissel gezonden. Zij gelieven die als niet gezonden te beschouwen.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: J. M. VAN ELK, Handelsagent te Dordrecht, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Middelburg, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 718.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Middelburg, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Heftige stukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zeer dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

Bericht aan leden en Abonnés:
Hoofdartikel: Vrijheid der uitoefening van geneeskunst.
Berichten: Protest tegen de veel besproken verdachtmaking. — Kwakzalverij op de spoorwegen.
Mededeelingen van verschillenden aard: Ons nieuw register. — Lama-Quina. — Een poeder tegen het zuur. — Een middel tegen diphtheritis en andere ziekten. — Nog eens Hubert Ullrich. — Een walgelijke advertentie van Poncelet. — Bestrijding der kwakzalverij in Duitschland. — Hoe fabrikanten van geneesmiddelen aan getuigschriften komen.
Rechtszaken: Onbevoegde uitoefening der geneeskunst.
Correspondentie.
Herhaalde waarschuwing: Pastilles Poncelet. Revalenta Arabica.

HET NIEUWE REGISTER.

(Bericht aan Leden en Abonnés.)

Tot dusverre is nog maar een betrekkelijk gering aantal bestellingen op bovenstaande ingekomen. Daaronder waren 2 kaarten niet ingevuld, niet ondertekend en niet gefrankeerd, zoodat ik nog strafport moest betalen bovendien. Hoe de afzenders daarvan zich ook maar één oogenblik hebben kunnen vleien met de hoop, daarop een exemplaar te ontvangen, is niet duidelijk.

Aan de andere inschrijvers wordt bericht, dat het Register thans ter perse gaat, en dat hun ter zijner tijd de gevraagde exemplaren zullen worden toegezonden. De nog niet ingezonden bestellingen worden gaarne ten spoedigste ingewacht.

De Secretaris-Penningmeester,
A. J. WIJNNE.

Vrijheid der uitoefening van geneeskunst.

(Slot.)

Ten allen tijde en in alle landen is het noodig geacht, dat de overheid worde in kennis gesteld met het voorkomen van ziekten, die de volksgezondheid bedreigen, ten einde maatregelen te be-ramen hare uitbreiding tegen te gaan. Aangifte dezer ziekten door den behandelenden geneesheer is tegenwoordig daarvoor meest overal verplichtend gesteld. Verzuimt een geneesheer dezen plicht, dan zal hier te lande, onder gewone omstandigheden geen rechter hem vrijspreken alleen omdat hij soms mocht beweren; ik heb de ziekte niet herkend! elk geneesheer wordt verondersteld haar wel te kennen.

Bij den Kurpfuscher, den niet-geadmiteerde in Duitschland, die nochtans zieken behandelt, is dit niet het geval; weliswaar eischt ook de wet aangifte van besmettelijke ziekten van hem, doch herhaaldelijk is zoo iemand door de rechtbanken vrijgesproken, wanneer hij beweerde de onderhavige ziekte niet als een der besmettelijke te hebben herkend. Dezelfde rechtspraak zou ongetwijfeld hier te lande dreigen, afgaande op hetgeen een aanverwante aangelegenheid heeft geleerd.

In Nederland zijn namelijk nog gerechtigd tot uitoefening der veeartsenijkunst, de zoogenaamde „empirici“, dat zijn personen, die indertijd jaren achtereen

een patent hebben gehad als veearts, zonder ooit eenig examen te hebben afgelegd of bewijzen van eenige bekwaamheid te hebben gegeven. De veeartsen zijn verplicht sommige besmettelijke veeziekten, in hun praktijk voorkomende, aan te geven; het is voorgekomen dat zulk een empiricus, die het had nagelaten, werd vrijgesproken, omdat hij ontkende den waren en besmettelijken aard der ziekte te hebben geweten en uit niets bleek, dat dit wel het geval was en hij dus met opzet zou hebben gehandeld.

Voor al wanneer, zooals hier te lande, aan het voorkomen en aangeven van besmettelijke ziekten verschillende formaliteiten en voor de betrokken gezinnen lasten en niet zelden nadeelen verbonden zijn, zouden bij zulk een waarschijnlijk straffeloosheid vele ziekten onbekend blijven. Dat dit in Duitschland niet het geval is, ligt aan een andere organisatie van den algemeenen gezondheidsdienst, waarbij plaatselijke commissiën en bijzondere ambtelijke geneeskundigen (Physici) een nauwkeurig toezicht houden in bepaalde kringen.

Een der grootste moeilijkheden waarop ik hierboven doelde, vloeit voort uit de ziekte-, invaliditeit- en ongevallenwetten in Duitschland en zoude zich bij invoering van soortgelijke wetten ook hier te lande allicht doen gevoelen.

Bijna alle mingevoede en loontrekkende burgers behooren in Duitschland tot ziekenfondsen; velen hebben het recht hun eigen geneesheer te benoemen; waar eenige overheid dit recht heeft, worden natuurlijk nimmer andere geneesheeren benoemd dan die, welke door de afgelegde examens en approbatie door den Staat de waarborgen bezitten van studie en kennis; evenals ook voor alle andere benoemingen van rijk of gemeente nimmer anderen in aanmerking komen. De besturen of de meerderheid van de leden der ziekenfondsen zijn niet altijd ditzelfde gevoelen toegedaan en benoemen somwijlen een niet-geadmiteerde vóór de behandeling der zieken; in dat geval loopt de minderheid gevaar zich bij ziekte de behandeling te moeten laten welgevallen van iemand zonder eenigen waarborg van kennis of bekwaamheid.

Bij toepassing der ongevallenwet zou ook telkens materiele schade kunnen worden geleden, omdat uitkeering van schadevergoeding en rente afhankelijk wordt gesteld van verklaringen, afgegeven door den persoon, die den lijder onder behandeling heeft gehad.

Eindelijk zou bij invoering der besproken vrijheid spoedig een soort van processen haar intrede in Nederland doen, die hier thans nagenoeg niet voorkomen en juist door hun talrijkheid in Duitschland bewijzen welk een schade aan leven en gezondheid niet zelden door de genoemde Kurpfuschers wordt toegebracht. Al erkennen wij gulweg, dat ruwheid en onbekwaamheid ook somwijlen niet geheel ontbreken bij enkele bevoegden en dus aanleiding zouden kunnen geven tot een eisch om

schadevergoeding bij nadeel of ongelukken daardoor teweeggebracht, het is toch zonderling, dat dit slechts hoogst zelden geschiedt, terwijl de Kurpfuschers in Duitschland onophoudelijk voor de rechtbank moeten verschijnen. Ook bij gebleken achteloosheid, onkunde of verwaarloozing waardoor de zieke schade heeft geleden, benadeeld is in zijne gezondheid of het gebruik van eenig deel van zijn lichaam door onoordeelkundige behandeling heeft verloren, volgt echter minder dikwijls een veroordeeling dan men zou vermoeden, en wel om dezelfde reden als wij hierboven in het licht stelden ten opzichte der handhaving van de strafbepalingen der veeartsenijkundige wet.

Dienaangaande zeide indertijd de Minister van Justitie van Baden in eene circulaire aan zijne onderhoorige ambtenaren: „hoewel de rechtbanken „het in vele gevallen voor bewezen achten, dat door „eene onoordeelkundige behandeling van de zijde „der Kurpfuschers de dood of verergering van den „toestand van den patiënt heeft plaats gevonden, „spreken zij toch den beklagde dikwijls vrij, om- „dat hem de kennis en ervaring ontbraken, noo- „dig ter erkenning van den waren aard der ziekte „en mitsdien tot het instellen van de juiste ma- „nier van behandeling.“ De minister komt in verzet tegen dit betoog, dat wij alleen aanhalen om de gevaren te doen zien, waaraan onbeteugelde vrijheid de burgers kan blootstellen.

Bij de lezing dier rechtsgedingen in de *Veröffentlichungen des Kaiserlichen Gesundheitsamtes* weet men niet waarover zich meer te verbazen, over de grenzenlooze brutaliteit van personen zonder eenige kennis, die het wagen de behandeling van zieken op zich te nemen of over de eenvoudigen, die zich geheel argeloos aan hen toevertrouwen.

Kort geleden vonden wij melding gemaakt van twee gebroeders, ergens in Beieren, die hun gehuwde zuster en elk twee gezonde vrouwen bij de bevalling hadden verloren onder handen van zulk een Kurpfuscher-verloskundige en voor de rechtbank in Altenburg werd op 20 Februari van het vorige jaar de volgende lijdensgeschiedenis van een kind behandeld; deze eindigde gelukkig met veroordeeling van den Kurpfuscher tot 3 maanden gevangenisstraf.

De vrouw van een kartonwerker had voor haar ziek kindje van 10 maanden de hulp ingeroepen van iemand, die zij voor een gewoon geneesheer hield, omdat hij geregeld in haar buurt prakticeerde; inderdaad had hij nooit eenig wetenschappelijk onderricht ontvangen, maar was vroeger verskrecht geweest en had zich sedert eenigen tijd aangegeven tot uitoefening der geneeskunst en wel als „natuurgeneeskundige“; de noodige kennis beweerde hij zich door het lezen van boeken en brochures te hebben eigen gemaakt.

Bij het bovenbedoelde kindje geroepen, verklaarde hij terstond, dat het lijdende was aan diphtheritis (besmettelijke keelziekte) en dat er weinig meer

aan te doen zou zijn; toch nam hij het onder **behandeling**.

Eerst deed hij heete omslagen om hals en voeten en pakte het kindje stijf in om het, zeide hij, te laten zweeten. Een uur later kwam hij terug, haalde het uit bed en gaf het een bad in koud water, wreef het stevig af en bracht nieuwe omslagen aan van water, zout en azijn, om het nu toch te doen zweeten. 's Avonds kwam hij terug, haalde het kind weer uit bed en gaf het een hoofdwatervampbad door het hoofdje onder een doek te houden boven een schotel kokend water en kamillen.

Na dit dampbad legde hij het kindje naakt op de tafel, wreef het af met koud water en bracht nieuwe azijnomslagen aan. Om, zooals hij zeide, de diphtherievellen in de keel op te lossen en braking op te wekken, goot hij het kindje een groote kop vol heete kamillenthee naar binnen en daarna een kop onverdunde pekkel uit een harington. Toen het kind daarop nog niet begon te braken, gaf hij het nog een kop vol heet en sterk zeepwater. Bovendien prikkelde hij de keel van het kind gedurig met een penseel met citroenzuur, waarbij hij de tong met een lepel sterk naar beneden drukte. Drie uren lang, tot middernacht, ging hij op soortgelijke wijze voortdurend te keer, zonder zich te bekommeren om het geweldig tegenpartelen van de kleine, die intusschen bij voortdurend naakt op de tafel lag.

Toen het kindje na het ingieten van het zeepwater gebraakt had en daarna bleek en afgemat neerlag, liet hij het eindelijk op aandrang van de moeder te bed leggen.

Den volgenden dag begon hij zijn kuur opnieuw door het kind vele minuten lang in koud water te baden, naakt op tafel te leggen, af te wrijven en daarna weder de keel met een penseel met citroenzuur te bewerken; hij was daarmee ongeveer een half uur bezig en 's middags nogmaals op dezelfde manier; het onophoudelijk verzet van het kind ging hij steeds met geweld te keer, ook gaf hij weder heete kamillenthee, pekkel en heet zeepwater, waarbij hij nu snuif deed, zoodat het patiëntje herhaaldelijk moest niezen. 's Avonds werden dezelfde kuren herhaald en vooral het citroenzuur gedurig aangewend; de tong drukte hij met een lepel zoo ruw naar beneden, dat er bloed uit den mond kwam. Nu eindelijk scheen het de moeder genoeg en trok zij het kind uit de handen van zijn martelaar; toch kwam hij 's avonds laat terug en zeide het met carbolwater te willen behandelen; dit werd geweigerd, doch den volgenden morgen werd hij weder toegelaten, nadat hij de moeder overreed had, dat zij een dokter en geneesmiddelen voor haar kind niet mocht weigeren. Hij gaf nu een hoofdwatervampbad van heet water met uien en deed het kind van dit aftreksel drinken. Ook gedurende dezen tijd lag het kind weder geheel naakt op de tafel en wonder boven wonder is het daarop niet gestorven, maar eindelijk door tusschenkomst van den vader aan verdere mishandeling onttrokken, terwijl een aanklacht bij de politie is ingesteld.

Bij het deskundige onderzoek vanwege de rechtbank bleek, dat het kind in de eerste plaats in het geheel niet aan diphtheritis had geleden en vooral door het gedwongen braken en de ruwe behandeling met citroenzuur mond en keel niet onbeduidend waren verwond.

Gaarne erkennen wij, dat de beide hier genoemde gevallen tot de groote uitzonderingen behooren, doch wanneer men de lange lijst van aanklachten ziet, waarbij ongelukken, misvormingen en de dood tengevolge van geheel onoordeelkundige en ruwe behandeling door de rechtbanken als bewezen worden geacht, zal men mogen aannemen dat dit slechts een procentcijfer is van het veel grooter aantal waarbij geen aanklacht geschiedt.

Aan al deze gevaren zal de burgerij ook hier te lande worden bloot gesteld en door onbekendheid met de personen niet altijd voldoende in staat zijn zichzelf daarvoor te behoeden, *Caveant consules*; moge de regeering zich tweemaal bedenken alvorens zij daartoe aanspoort; wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht en al willen wij voor niemand onderdoen in zucht naar zooveel mogelijk vrijheid voor allen, *sunt certi denique fines*; er is een grens aan alle dingen.

Hoewel toestanden en voorbeelden als hierboven beschreven niet uit het oog verliezende, zouden zij toch onzen bepaalden strijd tegen de Kwakzalverij alleen niet rechtvaardigen als een zaak van algemeen belang; in een volgend nummer willen wij dit nog kortelijk uiteenzetten.

G. W. BRUINSMAN.

BERICHTEN.

Protest tegen de veel besproken verdachtmaking. Voor de Algemeene Vergadering van de Nederl. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst is, door de *Afd. Tiel*, de volgende motie voorgesteld:

„De Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst kennis genomen hebbende van het in de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, dd. 23 Dec. 1901 verhandelde (zie Handelingen der Staten-Generaal 1901—1902 II, blz. 485—87) betuigt haar leedwezen over het door Z.E. den Minister van Binnenl. Zaken en den Afgevaardigde JHR. MR. DE SAVORNIN LOHMAN inzake de kwakzalverij ingenomen standpunt en protesteert tegen de verdachtmaking, als zou de bestrijding der kwakzalverij van de zijde der geneeskundigen haren grond vinden in vrees voor concurrentie.”

Kwakzalverij op de spoorwegen. Door de hogere ambtenaren der spoorwegen in Duitschland is in den laatsten tijd herhaaldelijk aan „natuurartsen” en hun agenten gelegenheid verschaft voordrachten te houden voor het spoorwegpersoneel en geschriften onder hen te verspreiden. Dikwijls zijn deze zaken zelfs door de chefs aan hun personeel aanbevolen. De Minister van Openbare Werken heeft in een circulaire aan de directies zijn afkeuring van deze handelingen te kennen gegeven en bepaald, dat voordrachten over gezondheidszorg in de localiteiten der Staatsspoorwegen alleen door spoorwegartsen of, in overleg met dezen, door andere bevoegde artsen mogen worden gehouden.

(W. T. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

ONS NIEUW REGISTER.

(Een opwekking aan Leden en Abonnés.)

In een vroeger artikeltje (Jan. 1901) heb ik eens uiteengezet, dat ons Maandblad wordt uitgegeven en verspreid, niet in de eerste plaats voor leden en abonnés, voor deskundigen en overtuigden, maar wèl voor het groote publiek, dat nog van de schadelijkheid der kwakzalverij door voortdurend waarschuwen overtuigd moet worden. De steun der leden en abonnés is daarvoor onmisbaar, maar 't doel blijft: de voorlichting van het groote publiek. Toch is het ontegenzeggelijk waar, dat ook de leden en abonnés nut kunnen hebben van den inhoud van het blad, al was het alleen maar omdat zij, althans velen van hen, zoo dikwijls in de gelegenheid komen het publiek te waarschuwen. Dit geldt wel in de voornaamste plaats voor de deskundigen, de medici en de apothekers, maar toch ook voor anderen: geestelijken, advocaten, onderwijzers en derg. die dikwijls als vraagbaak moeten optreden. De ervaring leert het dan ook. Menigmaal worden den ondergeteekende, door personen als hier genoemd, inlichtingen gevraagd over zaken, in vroegere maandbladen behandeld, juist omdat zij in gelegenheid zijn daarmee weer anderen van dienst te zijn. 't Is te begrijpen, dat niet ieder lid voldoende thuis is in den inhoud van vroegere maandbladen en oude jaargangen.

Maar, juist om hierin tegemoet te komen, is vroeger over de eerste 10 jaargangen, en thans weer over het tweede tiental een uitvoerig alphabetisch register vervaardigd, met behulp waarvan ieder terstond kan vinden wat hij zoekt. Indien men slechts zijn jaargangen bij elkaar bewaard heeft, is elkeen in staat op dit gebied de vereischte inlichtingen te geven.

Het Bestuur heeft er dan ook wel enigszins op gerekend, dat de Leden en Abonnés, het nut en het belang ervan inziende, zich in grooten getale een register zouden hebben willen aanschaffen. Daarin is het echter wel wat teleurgesteld. Tot nu toe bedraagt het aantal bestelde exemplaren nauwelijks 30, terwijl het getal leden en abonnés ruim 1000 is. Dit is geen zeer gunstige verhouding en maakt de uitgave zeer be-

zwarend voor de kas. Een en ander gaf mij deze regelen in de pen. Laat ieder nog eens overwegen of hij niet in vele gevallen reeds hulp van zoo'n register zou hebben gehad, moge ieder zich eens voorstellen hoe groot gemak hij op den duur ervan zal kunnen hebben, dan hoop ik dat nog velen, die het tot dusverre nalieten, mij hun bestelkaart zullen toezenden.

A. J. WIJNNE.

Lama-Quina.

De meesten onzer lezers zullen wel eens geleden hebben aan influenza, malaria of een van die andere ziekten, die meestal door een kortere of langere periode van zwakte, lusteloosheid en gebrek aan eetlust worden gevolgd. Zij zullen, (voor zoover zij in staat waren zich in 't bezit daarvan te stellen) dan gemerkt hebben, dat een goed glas wijn, met mate gebruikt en liefs nog vereenigd met een of ander elixer (aftreksel van enkele bittere kruiden) in de meeste gevallen een versterkenden en opwekkenden invloed uitoefende.

Dit weet bijna iedereen, 't zij geneeskundige of leek ... en weten de kwakzalvers ook. Doch deze laatsten maken van deze wetenschap gebruik om er een slaatje uit te slaan; zij schrijven aan zoo'n wijn, op eenige kruiden getrokken, alle bijzondere geneeskrachtige eigenschappen toe — die hij niet bezit — en trachten dan voor dat aftreksel een prijs te bedingen, die ver boven de waarde is. Getuige de *Sanguinose*.

Deze laatste heeft nu een concurrent gekregen in de *Lama-Quina*, een z.g. nieuw product, waarvan aanbevelingen, in enveloppe, huis aan huis worden bezorgd of, tegelijk met het *Nieuws van den Dag*, aan de abonnés op dat blad gratis worden verstrekt. In die aanbeveling wordt o. m. gezegd dat *Lama-Quina* is: een „krachtig zenuwversterkende en koortswerend middel, dat in elk opzicht de voortreffelijke eigenschappen van de *Quina* evenaart”. Verder dat het „zowel van natura als door de wijze, waarop de bestanddeelen zijn toebeïde, een krachtig voorbehoedmiddel tegen koortsen, een der heilzaamste geneesmiddelen en een der aangenaamste dranken is.”

Het gebruik moet worden aanbevolen „aan zwakke gestellen, aan uit hun kracht gegroeide kinderen, aan hen, die aan bloedarmoede lijden en aan reconvallescenten,

En nu komt het mooiste nog: „'s Morgens vernietigt de *Lama-Quina* de invloed der miasmen.” Zeker, zoo iets geleerds met zoo'n vreemd woord, dat maakt indruk.

Wij zien hieruit dus, dat het miasmen-vernietigend wijnaftreksel „bereid uit wijnen van de Levant en Peruaansche planten”, dat *maar f 1.35* per halven liter kost, wordt aanbevolen, en als voorbehoedmiddel en „als een der heilzaamste geneesmiddelen.” Door wien?

Door den leverancier, volgens de teekening op het reclamebiljet iemand uit Parijs?

Of door het Hoofd-agentschap, de wijnhandelaren J. VAN OLDENBORGH & Co. te Rotterdam, dat zoo'n goede hulp in 't *Nieuws van den Dag* vond?

Wij weten 't niet. Maar wij vragen u, lezer, in gemoede af: Waar 't zoo'n belangrijke zaak geldt als uwe gezondheid, zult gij dan maar de eerste de beste vrouwen?

Zeker, wij willen voorloopig aannemen dat dit wijnaftreksel, in sommige gevallen van zwakte en lusteloosheid, opwekkend kan werken, maar is, waar elk *solied* wijnhandelaar u goeden wijn voor 't zelfde doel kan bezorgen, 't daarom noodig, dat gij tegen hoogen prijs te markt gaat bij den Franschen leverancier of zijn Nederlandschen hoofdagent, alleen omdat die heeren goedvinden hun wijn zoo bijzondere geneeskrachtige eigenschappen toe te bedelen?

Wees toch, in uw eigen belang, voorzichtig; wij waarschuwen u.

Wij zullen het middel laten onderzoeken en indien wij de samenstelling gewaar kunnen worden (wat lang niet zeker is, want het onderzoek van dergelijke plantaftreksels is somwijlen hoogst moeilijk, zelfs soms ondoenlijk, dat weten de *uitvindders* (?) wel) deze zoo spoedig mogelijk mededeelen.

Doch ook, indien het resultaat van het onder-

zoek niet bevredigend is, komen wij op deze zaak terug. Tot zoolang wachte men met inkoopwen want, 't zij hier uitdrukkelijk vermeld, de wijze van aanbeveling van de *Lama-Quina*, de opsomming van de voortreffelijke geneeskrachtige eigenschappen tegen allerhande ongesteldheden, wekt ernstig wantrouwen.

Een poeder tegen het zuur.

Eenige dagen geleden ontvingen wij van welwillende zijde een weinig *zuurpoeder*, dat bereid en veel verkocht wordt door een zekere mejuffrouw VAN DER MARK, te *de Lier* en aanbevolen wordt voor zuigelingen. Zij verkoopt tevens een middel tegen *Engelsche ziekte*, zelfs ook als voorbehoedmiddel. Vele moeders vertrouwen haar de gezondheid van hare kleinen dan ook gaarne toe, al heeft zij niet de minste kennis van geneeskunde of artseneerbereidkunde; maar dit schijnt niet te hinderen. Zij vertelt de 2 recepten geërfd te hebben van een oom, die dokter was, en ongeveer 20 jaar geleden gestorven is. Er zou een stof in voorkomen, die nooit te ontdekken is.

Volgens het onderzoek van den heer J. P. v. d. MAREL, apotheker te *Utrecht*, bestaat het poeder tegen het zuur uit 95 % *magnesia* en 5 % *zoethoutpoeder*; het komt dus, in hoofdzaak, overeen met het bekende huidmiddelje, *Magnesia*, zoo dikwijls bij kinderen aangewend. Ongeveer 10 gram van het mengselje worden voor 90 ct. verkocht... dure *Magnesia* en *zoethout*.

Het middel tegen *Engelsche ziekte* zullen wij later behandelen.

Een middel tegen diphtheritis en andere ziekten.

Van uit *Tilburg* worden advertenties aan de bladen gezonden, waarin de aandacht wordt gevestigd op een brochure, handelende over *diphtheritis*, *roodvonk*, *mazelen* en andere. Die brochure dient ter aanbeveling van een z.g. *Antiseptisch middel* van een zekeren A. NOORTWIJK te *Berlijn*, die een Generaal-Depôt te *Tilburg* blijkt gevestigd te hebben.

HOOGST GEVAARLIJK schijnt ons die brochure en het middel; 't is om te ijzen, wanneer men er aan denkt dat ouders, vertrouwend op den inhoud der brochure, zullen nalaten geneeskundige hulp in te roepen bij hunne kinderen, lijdende aan de gevaarlijke ziekte: *diphtheritis*. Verschrikkelijk! Wij komen spoedig op deze zaak terug; voorloopig zij een ieder ERNSTIG GEWAARSCHUWD.

Nog eens HUBERT ULLRICH.

Die vervelende wijnhandelaar maakt 't ons lastig. Telkens en telkens weer moeten wij ons met hem bezig houden, omdat de man niet loslaat, en steeds met wat nieuws voor den dag komt. Vasthoudend is hij, dit moeten wij erkennen. Aan een apotheker, die hem nooit antwoordt en al zijne bezendingen niet accepteert, schrijft hij, alsof er niets gebeurd ware:

„Door mijne doelmatige reclame, die ik sedert langen tijd in de bij U gaande kranten maak is wel ook in Uw geachte apotheek herhaaldelijk navrage naar mijn kruidewijn ingetreden.

„Ik veroorloof mij derhalve heden de beleefde aanvraag of U genegen zijt ook een verzoek met mijn preparaat te maken, om zoo meer, daar een risico voor U totaal uitgesloten is.

„Gelieve toch ook iets in 't belang mijner onderneming te doen en U kunt zich verzekert houden dat U flink succes zult hebben.

„Ik verzoek U vriendelijk, mij op inliggende briefkaart te bevestigen, dat ik U een kistje kruidewijn op de oude gunstige conditiën kan zenden.”

't Is toch kras, na de behandeling, die de man al heeft ondervonden. Maar hij weet wel wat hij doet; doorzetten is zijn leus en inderdaad heeft hij — wij moeten het met leedwezen erkennen — al eenige apothekers gevonden die zich niet schamen als verkoopers op te treden van zijn *kruidewijn*, tegen allerlei kwalen als onfeilbaar aanbevolen, dus van een echt *kwakzalversmiddel*.

En, gelukkig met dit succes, weet hij er het noodige gebruik van te maken. Aan tal van apothekers hier te lande is in de laatste weken een *Duitsche briefkaart met betaald antwoord* ver-

zonden (de man ziet tegen groote onkosten niet op), van den volgenden inhoud:

„Mijnheer!

„Daar mijn kruidewijn volgens de voortreffelijke werkingen en door doelmatige reclame in de Apotheken van Duitschland en het Buitenland (ca. 6000 Apothekers zijn reeds depôthouders) ingevoerd is, bied ik U mijn kruidewijn aan onder volgende gunstige conditiën in depôt: Toezending is franco en emballage vrij in origineele kisten à 30 groote of 40 kleine of 20 groote en 20 kleine flesschen. Op datgene, wat verkocht wordt, worden 25 % korting toegestaan. Betaald wordt alleen datgene, wat verkocht wordt of bij eene nieuwe bestelling. De kosten voor reclame in de bij U gaande dagbladen, alsook voor douanerechten zijn voor mijne rekening. — Ik stel U voor er eens een verzoek te maken en twijfel niet of U zult verder van mijn aanbod gebruik maken. Ten einde verzoek ik U beleefd, mij de bij U gaande dagbladen te noemen.

„Ter informatie wende men zich tot de heeren collegas van Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Assen, Groningen, Bergen-op-Zoom, Haarlem, Hoorn, Leiden, etc. en U kunt verzekerd zijn, dat mijn kruidewijn een flink gaande artikel voor de heeren Apothekers is.”

Die briefkaart moet dus den indruk geven alsof op al die plaatsen apothekers zijn, die zich met den verkoop van den kruidewijn belasten en genegen daaromtrent informaties te verstrekken.

Wij kunnen intusschen mededeelen dat dit niet waar is; het zijn verkoopers van allerlei kwakzalversmiddelen, geen apothekers, die, in de meeste dier steden, als handlanger van HUBERT ULLRICH optreden, maar op zoo'n kleinigheid ziet de firma niet. Hoe 't met de 6000 buitenlandsche apothekers staat kunnen wij niet nagaan; er zal ook wel wat op zijn af te dingen.

Eén zaak meenen wij echter, tot ons genoegen, te mogen onderstellen, n.l. dat 't met den verkoop van den kruidewijn, niettegenstaande de onophoudelijke reclame in onze bladen, nog niet naar wensch gaat. Want waarom anders al die moeite om 't artikel ingang te doen vinden? Zouden de menschen eindelijk eens wijzer worden?

Een walgelijke advertentie van Poncelet.

In ons vorig No. spraken wij reeds over den stuitenden aard van de advertenties, waarmee PONCELET zijn waar tracht aan den man te brengen.

Hij schijnt nu bij REIMANNS in de leer te zijn gegaan, want ook hij gebruikt, op walgelijke wijze, den heldhaftigen worstelstrijd der *Boeren*, om reclame voor zijn zaak te maken.

Onder twee teekeningen, zeker niet zonder talent uitgevoerd, lezen wij het volgende:

Een gesprek tusschen Engelschen:

„Wat hebben de Boeren u nog ontroofd?? 50,000 kardoezen, 3 kanonnen en al de Pastilles Poncelet.

„Dan zijn wij naar de maan!!”

En verder het volgende gezegde van de Boeren:

„Zoolang wij in het bezit zijn van wapens en van Pastilles Poncelet, worden de Engelschen nimmer de baas in Zuid-Afrika.”

Is 't niet „misselijk”, in één woord?

En dan, zooals te begrijpen is, volgt de aanbeveling in groote woorden:

„Wanhopig aan verkoudheid, aan benauwdheid lijdenden, zwakken van borst, gij allen die lijdende zijt aan de luchtpijpen en aan de keel, gij die bang zijt voor de kou en voor de schadelijke uitwerking van de noordenwinden! laat u niet in slaap wiegen door mooie woordekens, neemt toch niet als contant geld aan al die fantasie bonbons die uw genezing tegenhouden en die uw toestand verergeren. Weet toch dat een enkele doos Pastilles Poncelet in één nacht genezing brengt. Volgt den raad van die millioenen menschen die u toeroepen: indien gij hoest, neemt de Pastille Poncelet, die altijd geneest, ook dáár waar andere middelen zouden falen. De beroemde Pastille Poncelet werkt onfeilbaar. Maar zorgt er voor dat men u de echte geve, want daarvan hangt de genezing af.”

Dat klinkt mooi..... maar heel anders klinkt onze „Herhaalde Waarschuwing” in dit No. opgenomen.

Bestrijding der Kwakzalverij in Duitschland.

De toestand, die door enkele staatslieden thans voor ons land begeerd wordt, dat kwakzalvers n.l. slechts vervolgd zouden moeten worden „wanneer het duidelijk was, dat zij met hun geneesmiddelen veel nadeel stichten”, bestaat in Duitschland nu reeds gedurende een menschenleeftijd. Gelijk men weet, zijn het daar de geneeskundigen geweest, die, in de meening dat alleen het verbodene de bekoring der kwakzalverij uitmaakt, er op aangedrongen hebben, dat de uitoefening der geneeskunt als beroep aan ieder vrij zou staan, en het waarborgmerk van den Staat het eenige, en naar zij meenden ook afdoende voorrecht van den geëxamineerden arts zou zijn.

Bitter bedrogen zijn zij uitgekomen, en de ruwste oplichterij en uitplundering van het volk door al, wat zonder geweten is, viert er hoogtij op een zóo groote schaal, dat onze theoretische kwakzalversvrienden daarvan slechts zouden behoeven kennis te nemen om voorgoed afgeschrikt te worden van het streven naar de vervulling hunner wenschen. (*) Wekelijks brengen ons de geneeskundige tijdschriften berichten, dan over een slager, die een diphtherielijdertje „homoeopathisch” laat te gronde gaan, dan weder over een vrouw, die een man, aan neuralgiën onderhevig, in den tramwagen verzekert, dat zij hem redden kan tegen betaling van 10 Mk. de visite, en bij hem gekomen, hem op den buik gaat staan dansen, dan ook over artsen en apothekers, die den weg der kwakzalverij inslaan, omdat die voordeliger is. In weinige gevallen heeft vervolging plaats op grond van bedriegelijke voorstellingen, doch meestal is vrijspraak het gevolg, omdat niet bewezen kan worden dat de kwakzalver beter wist dan hij deed, zoodat hij, in geval er een ongeluk gebeurt, er altijd beter afkomt dan een arts.

De Pruisische Regeering heeft ten slotte ingezien, dat de kwakzalverij op dit oogenblik een ernstig gevaar voor de bevolking oplevert. De Minister van Justitie heeft tot de procureurs-generaal een schrijven gericht, waarin hij er op wijst, dat § 4 van de Wet op de „oneerlijke mededinging” doelmatig tot bestraffing van de kwakzalvers kan worden toegepast. Hij deelt mede, dat zijn ambtgenoot van Onderwijszaken enz. hem heeft te kennen gegeven, dat uit de kringen der geneeskundigen herhaaldelijk klachten zijn gerezen over de toemene buitensporigheden op dit gebied, die in het openbaar belang een tusschenbeidentreden vereischen, gelijk een naar aanleiding dezer klachten ingesteld onderzoek heeft aangetoond. De vervolging op grond van de genoemde wetsparagraaf kan slechts plaats hebben op een klacht, en wel een klacht, ingediend door een persoon of vereeniging van personen, die tot het beroep behooren, waarin de „oneerlijke mededinging” heeft plaats gehad. De klachten kunnen dus uitgaan van artsen en artsenkammers en haar bestuurders.

De Minister verzoekt de procureurs-generaal de hun ondergeschikte ambtenaren van het Openbaar Ministerie hierop opmerkzaam te maken en hun invloed te gebruiken tot een nadrukkelijke vervolging, in geval klachten ingediend worden (*Allg. med. Centralz.*, 1902 No. 5). Bij de bestaande wetten is een betere weg niet te vinden en het juiste inzicht der beide betrokken Ministers verdient alle hulde. Maar treurig is het, dat slechts door toedoen van de artsen een vervolging kan plaats hebben, zoodat iedere klacht voedsel zal geven aan de bewering, dat de vervolging slechts in het belang der artsen plaats heeft. En zeer merkwaardig is de omstandigheid dat de arts, die een kwakzalver aanklaagt, volgens de wet feitelijk optreedt tegen een *vakgenoot*, die alleen strafbaar wordt doordat hij hem ongepaste concurrentie aandoet. (W. T. G.)

Hoe fabrikanten van geneesmiddelen somwijlen aan getuigschriften komen.

Er gaat bijna geen dag voorbij waarop niet, vooral door de Duitse chemische fabrieken, een of ander nieuw geneesmiddel wordt aangeboden en men staat soms verwonderd hoe spoedig al die

(*) Men zie o. a. ons artikel „Kwakzalvers in Berlijn” in het vorig, en het Hoofdartikel in dit No.

middelen voorzien zijn van aanbevelingen van doctoren, privatdocenten enz. Door onderzoekingen, waarvoor bijna geen tijd beschikbaar is, wordt uitgemaakt, dat 't aangekondigde middel het middel bij uitnemendheid is, dat alle andere middelen, in de laatste weken uitgevonden, overtreft. Wij hebben ons dikwijls afgevraagd hoe de fabrikanten toch aan al die verklaringen komen.... maar 't antwoord daarop hebben wij nog niet gevonden. Dat dusdanige aanbevelingen soms op vreemde wijze worden verkregen leert ons het volgend „Ingezonden stuk” door Prof. Dr. K. F. WENCKEBACH te Groningen geplaatst in het *Tijdschrift voor Geneeskunde*. Commentaar is daarbij overbodig.

„Van mijn artikel over de behandeling van septische endocarditis met colloïdaal zilver, opgenomen in de *Therapie der Gegenwart* van 1 Febr. 1902, is zonder mijn voorkennis door den uitgever URBAN en SCHWARZENBERG te Berlijn een twee à drieduizendtal afdrucken geleverd aan de fabriek, die het colloïdaal zilver levert. Het doet mij genoegen, dat Prof. KLEMPERER, de redacteur van dat tijdschrift, eveneens onkundig is gelaten van die handeling en dat hij zich dadelijk tot iedere genoegdoening beschikbaar stelde. Het bovenstaande moge evenwel een waarschuwing zijn voor hen, die in buitenlandsche tijdschriften, opstellen over een bepaalde therapie willen publiceren. Het zal zaak zijn, zich daarbij van te voren te vrijwaren voor een zoo ongewenschte verspreiding van hun artikelen eenvoudig als reklame voor chemische fabrieken.”

RECHTSZAKEN.

Voor den kantonrechter te Deventer werd de vorige maand behandeld de zaak contra den heer Johann Joseph Grass, em. predikant bij de vrije gemeente, wonende te Kampen, wien ten laste was gelegd het in het begin dezes jaars onbevoegd uitoefenen der geneeskunde (in de gemeente Wijhe), wat strafbaar gesteld is in art. 436 van het Wetboek van Strafrecht.

Als getuigen werden gehoord:

1. Cornelis aan 't Rot, slagersknecht, wonende te Wijhe, die lijdende was aan zijn been, waarover hij verschillende geneesheeren heeft geraadpleegd, bij wie hij echter geen heil heeft gevonden.

Getuige heeft de hulp ingeroepen van beklagde, die hem heeft voorgeschreven en geleverd een drankje en een smeersel, welke geneesmiddelen wel niet radicale genezing, maar toch aanmerkelijke verbetering tengevolge hebben gehad.

2. Johanna Nieuwenhuis, vrouw van sub 1, die lijdende was aan een breuk. Beklagde heeft een smeersel geleverd, dat volkomen genezing ten gevolge heeft gehad.

Getuigen hebben beklagde daarvoor f 5 betaald.

3. Berend Hietberg, bakker te Wijhe, die lijdende was aan eene breuk.

Ook deze getuige heeft den beklagde geraadpleegd en volkomen genezing gevonden.

Nooit heeft hij een medicus geraadpleegd en ook aan leklaagde niet de breuk getoond. Het geneesmiddel is door beklagde geleverd alleen op getuige's verklaring omtrent zijn kwaal.

Uit dankbaarheid heeft getuige f 10 belooning gegeven.

4. Roelof Hoogveen, wagenmaker te Wijhe, wiens kindje lijdende was aan een dijbeen-gezwel.

Verscheidene geneesheeren heeft getuige geraadpleegd, doch zonder resultaat.

De raad van den medicus om 't kind onder behandeling te stellen van Dr. Frank te Zwolle, om het met x-stralen te onderzoeken, heeft hij niet opgevolgd, doch wel beklagdes hulp ingeroepen; deze had een smeersel voorgeschreven, dat genezing ten gevolge heeft gehad.

Getuige heeft beklagde eerst na de genezing betaald.

Beklagde, de feiten erkennende, zegt, dat hij te Wijhe een vriend, den Ds. R., heeft, welken hij dikwijls bezoekt. Bij één dezer bezoeken is hij met de lijdens in aanraking gekomen. Hij heeft in de medicijnen gestudeerd, zoodat hem vele geneeskracht hebbende medicamenten bekend zijn, die hij uit humaniteit in 't belang der lijdende menschheid aanwendt daar, waar de medicus geen hulp kan bieden. Hij maakte daarvan niet zijn bedrijf, doch handelde alleen uit zuivere humaniteit.

't Openbaar Ministerie, requisitoir nemende, betoogt, dat van het voorgegeven toeval geen sprake kan zijn; beklagde woont te Kampen, behandelt te Wijhe 4 patienten en geniet eene belooning samen van f 21; hier is dus wel degelijk sprake van 't uitoefenen van een beroep.

Op dien grond wordt gevorderd beklagdes schuldige

verklaring en veroordeeling tot eene boete van f 50, subs. 5 dagen hechtenis.

Beklaagde bleef persisteeren bij zijne verklaring, er aan toevoegende, dat hij zich niet wil verdedigen, omdat hij weet, dat wanneer zijne handelingen in strijd waren met de wet, hij de straf schuldig is.

De kantonrechter heeft hem veroordeeld tot f 20 boete, subs. 4 dagen hechtenis. (Deventer Dagbl.)

CORRESPONDENTIE.

De Secretaris-Penningmeester verzoekt den Leden en Abonnés, die nog van plan zijn hun contributie of abonnementsgeld per postwissel over te maken, dit alsnog te doen vóór 15 April. Daarna wordt een aanvang gemaakt met het aanbieden der kwitanties aan hen, die geen postwissels zonden. Men weet, dat het bedrag dan verhoogd wordt met de kosten, aan het incasseren verbonden.

Mevr. G. C. S. J. te L. Ja, brutaal is dat volkje; dat Generaal-Depôt heeft de brutaliteit zelfs zoo ver gedreven van plaatsing van de bedoelde advertentie in ons blad aan te vragen. Dat het *Friesch Volksblad*, tijdens zijn bestaan, nooit dergelijke advertenties opnam, hebben wij steeds met waardeerend erkend.

J. de K. te A. Zoodra wij bemerken dat voor het door u aangegeven middel veel reclame hier te lande wordt gemaakt, zullen wij de zaak onderzoeken en bespreken. Op 't o genblik is 't misschien raadzamer „geen slapende honden wakker te maken”. Dank inmiddels voor uw blijk van belangstelling.

J. v. H. te A. Tot ons leedwezen kunnen wij u geen voldoende inlichtingen verschaffen; die mijnheer HAIG uit Cincinnati en zijn methode om kropgezwellen, zonder operatie maar door onschadelijke middelen, te genezen, kennen wij niet. Maar toch zouden wij u sterk afraden hulp bij dien Amerikaan te zoeken. Elke ziekte eischt, voor doelmatige genezing, een onderzoek naar de oorzaak en den aard der ziekte, dus een onderzoek van den lijder zelf en, zoo ergens, dan is dit zeker het geval bij een kropgezwel. Gij kunt nu zelf wel nagaan dat, waar de man genezing belooft door zijn middelste, zonder iets van den patiënt of van den wezenlijken aard van zijn lijden te weten, het hem niet om den zieke, maar om uwe dubbeltjes te doen is.

T. M. R. te H. Zeker is de door u geschilderde toestand hoogst treurig, maar, wíl de man niet adverteert of op andere wijze, in 't publiek, reclame maakt voor zijn methode, wordt het optreden van onze Vereeniging in deze zeer moeilijk. Het ligt geheel op den weg van het Geneeskundig Staatstoezicht om hier in te grijpen en het verwondert ons, dat dit nog niet is geschied waar, zooals gij ons mededeelt, iedereen ter plaatse met die abnormale omstandigheden bekend is. Wij zullen nog zien wat wij doen kunnen; intusschen dank voor uwe inlichtingen.

N. v. Z. te R. Hadden wij alleen uw stuk niet overgenomen, dan had gij misschien reden kunnen hebben ons van gebrek aan neutraliteit te beschuldigen. Maar nu wij tal van andere stukken, geheel tegenovergesteld aan uwe zienswijze en overeenkomende met de onze, ook niet plaatsten, om niet te lang hetzelfde onderwerp te behandelen, is uwe opmerking, op zijn zachtst genomen, geheel onjuist. Uwe raadgevingen wat wij eens in ons Maandblad ter loops ter sprake moeten brengen, hebben wij nog niet nodig; wij weten zelve wel wat ons te doen staat, even als wij zelve te beoordeelen hebben of wij van een zaak zullen melding maken of niet. Wij wenschten te weten of de naam HÖHLE met zijn toestemming onder het protest was geplaatst, en toen ons bleek dat dit wel het geval was, hebben wij het eerlijk medegedeeld. Om dien man te helpen in ons blad reclame te maken voor een aarts-kwackzalver als VAN BIJSTERVELD, daartoe hebben wij geen lust.

J. J. H. te 's-H. Uw rapport in dank, maar te laat voor dit n^o. ontvangens.

A. H. te 's-H. Dank voor 't gezondene. Die *Ear-drops* van Wilson kennen wij niet, maar op 't boekje afgaande, zal 't wel weer zoo'n speculatie zijn als waarop wij zoo dikwijls bij andere oortrommels gewezen hebben. Wat is er trouwens, bij goed nadenken, bij doofheid van zulke dingen te verwachten? Zij verergeren de kwaal meestal in plaats van genezing te brengen.

Dat reclamepapier van HAVERHOEK is besproken in het Maandblad van December 1901; de man is 't vorig jaar veroordeeld tot f 50.— boete, subs. 20 dagen hechtenis, wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde.

J. K. te A. Zie omtrent HAVERHOEK hierboven. *Haematogeen* is geen kwackzalversmiddel en wordt dikwijls door geneesheeren voorgeschreven. Of 't in uw geval raadzaam is, weten wij niet; dat moet de dokter nitmaken.

X. te M. Het middel tegen *magerheid* van Franz Steiner en Co. is behandeld in de Maandbladen van Februari en Juli van den vorigen jaargang. Dat *haarmiddel*, waarvan die mooie advertenties in de couranten voorkomen, zullen wij niet bespreken. Wie zoo dwaas is te gelooven, dat hij door een smeersel zijn verloren haren terugkrijgt, moet 't zelf maar weten. Wij hebben ernstiger zaken te behandelen, zooals wij reeds meermalen schreven.

Eveneens hebben wij er al herhaalde malen op gewezen, dat wij op ongeteekende vragen niet altijd zullen antwoorden. Nu 't iets van weinig belang is, zooals uw schrijven, zien wij in de beantwoording geen bezwaar, maar somwijlen wenschen wij te weten met wie wij te doen hebben. Op onze stilzwijgendheid kan men, desverlangd, steeds staat maken, maar wie onze hulp inroept, dient ons te vertrouwen.

Indien gij uw naam opgeeft, zullen de boven aangehaalde no's van het Maandblad u worden toegezonden.

R. te A. Het onderzoek is nog niet afgelopen, maar waarschijnlijk tegen het volgend n^o.

Toezender van „De Holl. Amerikaan”. Dat *Zoa-Phora* is ongetwijfeld afkomstig van het *State Medical Institute*. In het stuk van X. in het Maandblad van Januari j.l. is er al ter-

loops de aandacht op gevestigd. Nu er in onze bladen nog geen reclame voor wordt gemaakt, achten wij het beter de zaak nog te laten rusten; maar wij houden haar in 't oog.

Dr. F. P. A. M. te B. Op onze informaties naar het *Brusselse Instituut*, aanbevolen in *L'Étoile Belge*, ontvingen wij bericht dat Dr. CROTTÉ, die de zaak zou inrichten, te Parijs woonachtig en te Brussel nog geheel onbekend is; maar desniettemin wist men al te vertellen dat hij als een zeer respectabel persoon beschouwd wordt en verder, dat men te Brussel niet aan den ernst der onderneming twijfelt, ofschoon men overigens tot hiertoe nog geheel moet afgaan op de berichten die omtrent den oprichter in omloop zijn.

Zeker, waarom zou men dan aan den ernst der onderneming twijfelen? Wij twijfelen intusschen nog wel eenigszins, want ons is verder bericht, dat die Dr. Crotte is *doctor in de chemie*, iemand die al verscheidene malen, met geen groot succes, getracht heeft allerlei middeljes aan den man te brengen. Een „Sanatorium voor borstlijders”, door hem te Parijs opgericht, heeft hem ook niet het gewenschte resultaat gebracht en eerst sedert Augustus van het vorig jaar heeft hij, Rue de Turin 9, zijn medisch Instituut ingericht, speciaal voor de behandeling van borstlijders.

Zoudt gij, met ons, niet van oordeel zijn, dat hier „oppassen de boodschap is”?

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

PASTILLES PONCELET. Nog steeds worden deze Pastilles, in groote geïllustreerde advertenties, als een onfeilbaar middel tegen tal van kwalen aanbevolen. Onder meer wordt er van gezegd: „Zij bezitten al de voordeelen der andere hoestmiddelen zonder een enkel hunner inconvenienten te hebben”.

Laat ons eens nagaan of dit waar is. De pastilles bestaan volgens opgave in sommige advertenties uit *teer, chloorzure potasch, ipecacuanha* en *zoethout*, terwijl in enkele vroegere advertenties *codeïne* in de samenstelling was opgenomen en in andere niet.

Het onderzoek van onze leden, de heeren J. C. v. D. HARST J. Jz. en H. Sijtsema, heeft inderdaad aange-toond de aanwezigheid van *chloorzure potasch* en *ipecacuanha*, terwijl er veel waarschijnlijkheid — doch geen zekerheid — was voor het voorhanden zijn van *codeïne*.

Wanneer wij deze laatste stof, een sterk vergif, nu zelfs buiten bespreking laten, dan zijn nog de twee andere stoffen, die trouwens zeer oude, bekende geneesmiddelen zijn, geenszins als zoo onschadelijk te beschouwen, dat het geregeld gebruik daarvan aan iedereen kan worden aanbevolen. En dan nog wel ook aan kinderen.

Integendeel: een geregeld gebruik van *ipecacuanha* — een sterk braakmiddel — kan voor sommige lijdens (en juist o. a. voor die lijdens aan wie PONCELET hulp belooft), zelfs al is de hoeveelheid zeer gering, *hoogst ernstige gevolgen na zich sleepen*, en ook de *chloorzure potasch* mag slechts met groote voorzichtigheid inwendig worden gebruikt. Reeds dikwijls heeft het onoordeelkundig innemen van deze laatste stof den dood veroorzaakt.

Tegenover al deze nadeelen bieden de Pastilles Poncelet geen enkel voordeel. Toegegeven dat de bestanddeelen daarvan enkele malen inderdaad heilzaam kunnen werken bij sommige gevallen van verkoudheid, keelpijn of zoo iets, dan kan men die bestanddeelen, in elke gewenschte hoeveelheid, evengoed bij ieder apotheker hier te lande krijgen, en zeker niet duurder.

REVALENTA ARABICA. Menigmaal is het voorgekomen dat men het ons eenigszins kwalijk nam onder de reeks van kwackzalverswaren, waartegen gewaarschuwd moest worden, ook de *revalenta* te hebben opgenomen. Het was toch een goed en gezond voedsel, dat geen kwaad zou doen en menigeen had zich bij het gebruik wel bevonden. Ook wordt het wel eens door een geneeskundige aanbevolen. Hoe konden wij daar iets tegen hebben?

Wij erkennen gaarne dat *revalenta arabica* een goed en gezond voedsel is, maar toch is onzes inziens de vraag geoorloofd: of de fabrikant ervan, zoowel als de depothouders in ons land, andere namen dan die van kwackzalvers verdienen?

De *Revalenta* bestaat namelijk uit niets anders dan uit *linzenmeel*. Het is dus een goed en gezond voedsel, maar het wordt vooreerst veel te duur verkocht en ten tweede het wordt op een hoogst leugenachtige wijze aanbevolen.

De prijs der *Revalenta* is f 3.90 voor een bus van 1 Kilo en dit is ongeveer f 3.— te duur. Het gewone fijne linzenmeel, dat hetzelfde is als de *revalenta*, kan voor f 0.90 à f 1.— het kilo geleverd worden en wordt ook tegen dien prijs door verschillende grutters verkocht.

Van de leugens, waarmee de *Revalenta* dagelijks wordt aanbevolen, kan men zich overtuigen zoowel door de advertenties als door de groote gedrukte papieren, die bij de bussen verstrekt worden. Het heet daar dat koorts, toring, hoofdpijn, stuipen, graveel, waterzucht, reumatiek, jicht, vallende ziekte, griep enz. enz. door de *revalenta* genezen worden, ook dat ze voor zuigelingen zoo goed is, zelfs beter dan minnemelk. Dit alles is klinklare leugen en ieder die er aan geloofde zou zich aan groot gevaar blootstellen. *Revalenta* of linzenmeel, wat hetzelfde is, is een goed voedingsmiddel, maar een geneesmiddel tegen een der bovengenoemde kwalen is het in het geheel niet en voor zuigelingen is het zeker niet geschikt.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: J. M. VAN ELK, Handelsagent te Dordrecht, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Middelburg, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 709

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Middelburg, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Heft drukkenden van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaats

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand
het Algemeen Advertentie-Bureau BL
worden alleen opgenomen wanneer het
bezwaaar heeft.

INHOUD:

Hoofdartikel: Kwakzalveristen. De bijeenkomst in den Haag.

Berichten: Drukke praktijk van een kwakzalver. — Een fortuintje voor Klaas Ursum c. s. — Electropath Oscillations Natur- und Licht-Heil Institut. — Een haarmiddel verbeterd. — Verboden invoer van tandhalsbandjes. — Omvang der kwakzalverij te Berlijn.

Mededeelingen van verschillende aard: Een verzoek aan de scheikundige leden. — Nog iets over »De Natuurvriend». — De kruiden en pillen van de Hermitage. — Abdysiroop uit het klooster Sancta Paulo te Carthage. — Natuurgeneeskunde en openbare gezondheidsregeling.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Anti epileptique van Uten.

Bericht aan de Leden.

De Jaarlijksche Algemeene Vergadering zal dit jaar misschien in Juli of anders in September te 's-Gravenhage worden gehouden. Met het oog daarop wordt reeds thans verzocht voorstellen enz. die men op die vergadering wenscht te doen behandelen, vóór 26 Mei a.s. te willen indienen bij den Secretaris-Penningmeester A. J. WIJNNE te Middelburg.

L. S.!

De aandacht wordt er op, gevestigd, dat het adres, zoowel van de Redactie van het Maandblad, als in het bijzonder van de Administratie der Vereeniging en van het blad, bij den Secretaris-Penningmeester te Middelburg is.

Ter voorkoming van oponthoud en verwarring wordt men beleefdelyk verzocht (behoudens wanneer in bepaalde gevallen het tegendeel is gevraagd) opgaven, mededeelingen omtrent lidmaatschap en abonnement, artikelen, verzoeken enz., ENZ. ALLEEN AAN DEN SECRETARIS-PENNINGMEESTER te richten.

Kwakzalveristen. (*)

Het woord is niet van ons, maar wij vonden het in *De Nieuwe Courant* van 6 April j.l. bij de bespreking van een bijeenkomst, die op 4 April j.l. te 's-Gravenhage is gehouden. De Redactie van die Courant sta ons toe dienzelfden titel te gebruiken (hij is zoo aardig gevonden) nu wij enkele woorden aan die vergadering willen wijden. Wij kunnen kort zijn, omdat de zaak zelve al in verschillende bladen besproken en reeds in enkele (wij zagen het o. a. in *De Nieuwe Ct.* en in

*) Een artikel van Dr. G. W. Bruinsma, zich aansluitende aan zijne beschouwingen over »Vrijheid der uitoefening van geneeskunst», opgenomen in de twee vorige No's van dit blad, moest wegens plaatsgebrek tot een volgend No. worden uitgesteld.

»Vooruit», Off. Nieuws en Advertentieblad voor Overflakkee en Goedereede) afgekeurd is.

De geschiedenis is bekend. De *N. Rott. Ct.* meldde daarvan o. a. het volgende:

„Een vrij talrijk publiek van dames en heeren, onder welke werd opgemerkt het Kamerlid jhr. mr. A. F. de Savornin Lohman, was hedenavond in het lokaal Diligentia te 's-Gravenhage bijeengekomen, tot bijwoning eener reeds enkele dagen te voren door veel strooi- en reclamebiljetten aangekondigde „belangwekkende lezing over kwakzalverij en geneeskunde: Troost voor zieken.”

„De belangstelling was eenigszins gespannen, daar te voren niet bekend was gemaakt, door wien de lezing zou worden gehouden. Wel stonden op de stroobiljetten de namen vermeld van een comité, bestaande uit de heeren ds. R. K. Brouwer, ds. A. M. Diermanse, J. Dijk, D. C. F. Piera, ds. H. J. C. Pierson, dr. Eduard Reich, H. Schmoosen en H. de Wilde, welk comité blijkbaar de bijeenkomst belegd had.

„Uit het openingswoord van den voorzitter van 't comité werd men omtrent den naam van den spreker niet wijzer. Het bleek immers dat het comité door den spreker was bijeengeroepen. Op enkele uitzonderingen na zagen de heeren van het comité elkander thans voor het eerst. De spreker had hun verzocht zijn naam niet te noemen, en zou zelf de redenen opnoemen die hem hiertoe geleid hadden.

„Zulks geschiedde dan ook. De onbekende spreker toch — naar zijn accent van Duitsche afkomst — wees erop, dat het veel moed kost om tegen den stroom op te roeien. Zijn positie zou hij wellicht in de waagschaal stellen door zijn naam te noemen.”

Tot zoover de *N. R. Ct.* Wat de spreker vervolgens te berde bracht, bepaalde zich tot de gewone aanvallen tegen de geneesheeren, waarbij nog een beschuldiging kwam, dat deze „hoogmoedig” waren, „een gevolg van het feit een school te hebben bezocht.” Heel liefelijk betoogde de onbekende verder, „dat de doctoren over het algemeen niet wijs zijn, daar zij weinig doordrongen zijn van de vreeze Gods, die toch het beginsel van alle wijsheid is.”

Tegenover de gestudeerde geneesheeren maken de niet-vakmannen, die niet gestudeerd hebben, met hunne geneezingen een uitstekend figuur, aldus werd beweerd; zij „kunnen met onbenevelde blik optreden dan de in hun systemen verwarde vakmannen.”

Het debat dat op deze uiteenzetting volgde leerde den aanwezigen een vijftal personen kennen die geheel andere hulp hadden gehad dan die van de niet-vakmannen, want zij allen waren op Goddelijke wijze genezen. Slechts twee personen verklaarden baat te hebben gevonden bij de behandeling van een niet-geneeskundige, terwijl de heer

A. J. RIKO van de gelegenheid gebruik maakte om zijn „groot handboek over het magnetisme” aan te bevelen. Een handige zet!

Al deze verklaringen en gezegden werden met luiden bijval begroet, terwijl het applaus achterwege bleef toen de heer SAMSON tegen eenige beschouwingen van den inleider te velde trok. Dit doet vermoeden of dat de aanwezigen bijna allen geestverwanten waren of dat de tegenstanders het beneden zich achtten in debat te treden met een onbekende, die zich niet ontzag de geheele geneeskundige wetenschap en hare beoefenaars, een smet in 't aangezicht te wrijven.

Aan het slot der vergadering deelde de voorzitter — was 't Ds. Brouwer? — mede, „dat het „comité wil: vrije geneeskunde. Beslist is hij er „tegen dat de Staat zal uitmaken, wat goede „neeskunde is. De Minister van binnenlandsche „zaken, die theoloog is, moet zich wenden tot de „doctoren om te weten wat goede geneeskunde is. „Daartegen komt het comité op. Als in Amerika „wil men dat ieder recht heeft om te toonen dat „hij kan genezen en niet daarom in de gevangenis kan gezet worden. Spr. beroept zich als „reformeed predikant. op artikel 8 der Gereformeerde Statuten, dat predikanten erkend, niet op „de universiteit gevormd, door de vrije macht „Gods. Zoo willen wij ook doctoren naar artikel 8.”

Bij 't nalezen van de hoofdartikelen in onze beide vorige nummers van de hand van het eerelid onzer Vereeniging en vroegeren Redacteur van dit Maandblad — met welke artikelen wij ons gaarne vereenigen — zal men zien, dat wij met betrekking tot de hoofdzaak, in deze vergadering te berde gebracht, (de Goddelijke geneezingen mogen buiten beschouwing blijven) op een geheel ander standpunt staan, en dat wij degelijke gronden hebben voor onze opinie. Wij behoeven er niets meer van te zeggen. Enkele opmerkingen hadden wij nog te maken, maar, na lezing van het vroeger aangehaalde artikel uit *De Nieuwe Courant*, geven wij gaarne het woord aan den schrijver van dat artikel. Tot ons leedwezen moeten wij ons, wegens plaatsgebrek, tot enkele aanhalingen beperken; het geheele stuk is te vinden in het Ochtendblad van 6 April.

Sprekende over het waas van geheimzinnigheid, waarin de inleider van het debat zich voorzichtigheidshalve hulde, kleedt de bedoelde schrijver het als volgt in:

„Ik dacht aan den man, die plaatjes verkoopt des avonds op straat onder een lantaarn en goede winsten maakt, door telkens onrustig links en rechts te loeren — „om de politie, weet u”, zooals hij geheimzinnig tot de omstanders zegt.

„Hier werd deze „voorzichtigheid” in acht genomen door iemand, die daar stond als geesverwant en verdediger van den eersten eerste-minister van zijn land en van een der invloedrijkste kamerleden-journalisten,

die, zittende onder het publiek met de trots van den geestelijken vader het gesprokene kon aanhooren."

En hij vervolgt dan aldus:

"Hij en de groep ontwikkelde en beschaafde mannen op het podium hingen aan de lippen van een kwakzalver, die daar pour sa paroisse den oorlog voerde tegen het verstand, het surplus dat de mensch boven de andere dieren van de Natuur heeft gekregen, de adeloom, die hem den titel van „heer der schepping" verleent!

"Men zegge nu niet in de overdreven, verslappende tegenstanderswaardeering, waarmee vrijzinnigen van onzen tijd zich zelf vermoorden, dat niet de heer Lohman, niet ds. Brouwer verantwoordelijk waren voor wat de onbekende kwakzalver beweert en ook hange men niet aan het scheldwoord „officieele wetenschap".

"Nee, nee, het geldt hier den oorlog aan het licht, den moord gepleegd op de zuivere, eenvoudige logica."

Ten bewijze hiervan worden verschillende gezegden aangehaald, in den loop van de inleiding en van het debat ter tafel gebracht, en ten slotte roept de schrijver de ontwikkelde leden van het comité toe:

"Zien geen van die mannen van het woord of van de pen, beiden dus mannen van de logica, daar tronende op het podium van Diligentia dat alle verhalen omtrent fouten door geneeskundigen begaan, alleen bewijzen, wat geen bewijs noodig heeft, dat de wetenschap niet verkeerfelbaar is?"

"Zien ze niet, dat de opsnijderij over het groot aantal geneeskundige werken door kwakzalvers bestudeerd, hun eigen stelling omvergooit? Wat is een deskundige anders dan een leek plus studie?"

"Is het een bewijs van superioriteit, dat hij weigert zijn kunde te bewijzen door het afleggen van een examen?"

"Eischt het respect voor ieders meening — „meening", jawel „meening"! — dat we ook dat moeten slikken?"

"De mannen van studie falen, dus dan maar mannen zonder studie?"

"De krachtige kan dien last niet ver genoeg dragen, we zullen het met een lamme probeeren!"

"Gezocht heb ik, met ijver gezocht en met den oprechten wensch van te vinden, naar iets, naar een ietsje, dat den gedachtengang van die menschen zou kunnen ophelderen, dat den vrijzinnige aanleiding zou kunnen geven tot de verklaring „ik kan begrijpen, dat men zóó redeneert, al zie ik dan het valsche der redeneering dat ik zal trachten aan te toonen."

"Ik heb gezocht en helaas tevergeefs naar iets, dat..."

"Ik zal het woord „goede trouw" niet uitspreken."

Wij zullen het hierbij laten; aan den schrijver in de *Nieuwe Ct.* onze betuiging van sympathie!

BERICHTEN.

De drukke practijk van een kwakzalver. De „specialiteit in urine-onderzoek", A. W. VAN BUSTERVELD, bericht in de courant:

"Met het oog op de dankbetuigingen aan mijn adres, die telkenmale in de Couranten voorkomen, krijg ik een massa brieven, waarin mij om inlichtingen of anderszins gevraagd wordt.

Het is mij, met het oog op mijn drukke practijk, onmogelijk op dat schrijven te antwoorden.

Han, die dan ook omtrent het een of ander, mijn practijk aangaande, iets wenschen te weten, verzoek ik beleefd, mij daar mondeling over te raadplegen."

Brutaalweg maakt die man melding van zijn „drukke practijk"; hij verbloemt het niet eens meer, dat hij de geneeskundige wetten overtreedt.

Geen wonder, die lui weten tegenwoordig wie zij achter zich hebben.

Een fortuintje voor Klaas Ursem e. s.

Iemand, die anders een afschuw heeft van kwakzalverij, doch in den *fistelpot van Ursem* nog eenig vertrouwen blijkt te stellen, betwijfelt het of de doctoren die tegen dien pot waarschuwen, wel precies weten waaruit de inhoud bestaat. In een „Ingezonden stuk" in de *Nieuwe Purmerender Courant* geeft hij het volgende verlangen te kennen:

"Weet U wat ik wou? Dat een commissie van onbevooroordeelde mannen eens de werking der fistelpotten nauwkeurig onderzocht en, bleken ze werkelijk tot genezing van fistel te kunnen leiden, dan zou ik wenschen, dat Ursem tegen eene groote belooning — een half miljoen was, dunkt me, volstrekt niet te veel — mededeeling deed van het geheim hunner bereiding. De geheele wereld zou er grootelijks mee gediend kunnen zijn."

En de Familie Ursem zeker ook!?

Electropath. Oscillations Natur- en Licht-Heil Institut. Brr... wat een naam! Onder directie van een zekeren mijnheer HANS THIELEN is in Den Haag een dergelijk instituut opgericht. Volgens

de advertentie, in de duitsche taal, opgenomen in *Het Vaderland* van 23 April j.l., beoogt deze inrichting: „Speciale Behandl. aller inneren und äusseren auch schon gronischer v. Dokt. aufgebeben Krankheiten."

Ter aanbeveling wordt nog gezegd, dat *geen medicijnen worden gegeven* en ter geruststelling van de patiënten: „Auskleiden nicht erforderlich." Wat zullen de lijders nauwkeurig onderzocht worden!

Misschien vinden wij later wel aanleiding op dit instituut terug te komen; voor heden slechts een vraag:

Houdt die inrichting van den heer THIELEN ook verband met de in den Haag gehouden vergadering, waarvan in dit blad wordt melding gemaakt en waarin een Duitsch sprekende onbekende als inleider optrad?

Verboden haarmiddel. * Het Ministerie van Binn. Zaken van Beieren heeft onder dagteekening van 31 Juli 1901 het volgende besluit ter algemeene kennis gebracht:

In den laatsten tijd zijn bij herhaling gevallen van ongesteldheid waargenomen door het gebruik van *Teinture Africaine*, een haarkleurmiddel, dat als een der bestanddeelen *Paraphenyleendiamine* bevat, een zeer vergiftige stof, die op een gevoelige huid ontsteking en uitslag veroorzaakt.

Er is dus reden om het publiek voor het koopen van dit middel te waarschuwen en in het algemeen voor alle zoogenaamde haarkleurmiddelen, omdat de ontvinding heeft geleerd, dat hunne samenstelling dikwijls wordt veranderd.

Waar de mogelijkheid er toe bestaat kan ook de politiestrafwet somwijlen dienst doen om den verkoop te beletten.

Verboden tandhalsbandjes. * Bij gemeenschappelijk besluit van de Ministers van Binnenlandsche Zaken, van Financien en van Handel, onder dagteekening van 16 Augustus 1901, is de invoer in Oostenrijk verboden van zoogenaamde elektromotorische tandhalsbandjes, die bestaan uit een fluweelen strookje, waarbinnen een in papier gewikkeld poeder verborgen is en waarvan valschelijk beweerd wordt, dat het dragen aan het tandenkrijgen der kinderen bevorderlijk zou zijn.

Het verbod wordt uitgevaardigd met het oog op de zorg voor de algemeene gezondheid.

Over den omvang der kwakzalverij te Berlijn geeft de Deutsche medicinische Wochenschrift uit het ambtelijk verslag van het „Königlichen Polizeipräsidium", de volgende mededeelingen:

Volgens een in het jaar 1897 genomen telling van alle werkzame kwakzalvers (Heilkünstler) bedroeg dit getal 476 tegenover 2169 artsen, dus één kwakzalver op 4,6 artsen. De sterke toeneming is hoofdzakelijk in de laatste tientallen jaren tot stand gekomen; terwijl het getal inwoners van Berlijn met 61 pct. is vermeerderd, is het getal artsen met 102 en het getal kwakzalvers met 1567 pct. vermeerderd. Wat deze laatste betreft, men vindt er allerlei lieden onder. Van 123 mannelijke kwakzalvers waren 20 pct. uit den dienstbaren of arbeidenden stand, 40 pct. uit den handwerkstand, 16 pct. uit den handel en 24 pct. uit bedrijven waarvoor eenige opleiding wordt vereischt; aldus 76 pct. die slechts eene eenvoudige schoolopleiding hebben gehad. Onder 125 vrouwelijke kwakzalvers, was er slechts ééne, die eene vrij goede opleiding had gehad. Van de overigen waren 68 pct. dienstmeisjes, 24 pct. modenaasters, 10 pct. werkvrouwen geweest, 4,9 pct. ziekenoppassers en 1,6 pct. lieden zonder beroep. (*N. R. Ct.*)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Een verzoek aan onze Scheikundige Leden. (Naar aanleiding van een verrassend aanbod.)

Reeds bij herhaling is er, ook door den vorgeni Secretaris-Penningmeester, bij de deskundige leden op aangedrongen, dat zij, in grooter getale dan tot dusver, zich zouden beschikbaar stellen voor het doen van onderzoekingen. Ook de ondergeteekende heeft dit in de laatste jaren meermalen, en in zijn Jaarverslagen, en in dit Maandblad en door een artikel in het Pharmaceutisch Weekblad, verzocht. Veel resultaat had dat niet. Wel boden zich af en toe enkele scheikundigen aan, maar, als het er op aankwam, was toch zeer dikwijls geen snelle hulp te krijgen en werden Bestuur en Redactie teleurgesteld in hun hoop, spoedig ingelicht te worden over de samenstelling van eenig nieuw middel. En toch is dit zoo wenschelijk! Enkele trouwe helpers daargelaten, schijnt de hulp die men onze Vereeniging dan nog wel wil verleen, steeds te moeten wachten op, en achterstaan bij elken anderen arbeid, wat tengevolge heeft dat wij weken en maanden te vergeefs naar

bericht, en de lezers van het *Maandblad* even zoolang naar inlichtingen uitzien.

Begrijpelijk is het daarom, dat het Bestuur aangenaam werd verrast, door de ontvangst van een schrijven van den Secretaris van het Departement Rotterdam der Ned. Maatschappij ter bevordering der Pharmacie, waarin werd kennisgegeven, dat eenige zijner leden zich — geheel spontaan en belangeloos — hadden beschikbaar gesteld, voor onze Vereeniging onderzoekingen te verrichten. Dat was een recht aangename tijding, en daarvoor wordt, ook bij dezen, gaarne dank gezegd. Moge nu deze daad eens als een goed voorbeeld werken op vele anderen, dan hoopt ondergeteekende nog recht vele zulke kennisgevingen te mogen ontvangen. Wij zullen dan meer middeljes kunnen aanschaffen en de Redactie zal ze dan sneller en vollediger in het *Maandblad* kunnen bespreken.

Opgemerkt moge nog worden, dat dergelijke onderzoekingen voor vele bezitters van een laboratorium een aangename bezigheid, en vooral voor jongere scheikundigen een instructieve arbeid mag worden genoemd.

Nu het in één moeite doorgaat, meent ondergeteekende ook bij de scheikundige leden nog wel eens speciaal te mogen wijzen op het nut van het nieuw vervaardigde Register op de jaargangen XI—XX.

Wie wenscht er nog een te ontvangen?

A. J. WIJNNE.

Naschrift. De vraag is gedaan, of het Register ook van nut kan zijn voor hen, die niet in het bezit zijn van al de behandelde jaargangen. Daarop moet bevestigend geantwoord worden, op grond van de argumenten, in mijn vorig artikel aangevoerd. Het Register zal n.l. ook bevatten een opgaaf van de samenstelling der sedert 1890 onderzochte Geheimmiddelen en dergelijke, benevens van vele uit vroegere jaargangen.

Dat dit de bruikbaarheid zeer bevordert zal ieder duidelijk zijn, het register wordt daardoor inderdaad een vraagbaak voor velen.

W.

Nog iets over „De Natuurvriend".

De Redactie van dit *Maandblad* is over ons antwoord op haar „Open brief" niet erg tevreden; het komt haar voor, dat wij er ons af willen maken en daarom om de hoofdzak heendraaien.

Dat laatste geven wij niet toe... maar wat 't eerste, het „er af maken", betreft, kon zij wel eens gelijk hebben; trouwens uit ons antwoord in het n^o. van Februari j.l. was wel te zien, dat wij niet met veel ingenomenheid aan 't werk gingen. Dat gemis aan ingenomenheid spruitte niet in de eerste plaats voort uit de *toon*, door de Redactie van „De Natuurvriend" bij haar bestrijding aangeslagen, maar had een dieperen grond. Het valt moeilijk iemand te overtuigen, die niet overtuigd wil zijn. Herhaaldelijk hebben wij 't al gezegd: De werkelijke *natuurgeneeswijze* vindt bij de tegenwoordige geneeskundigen alle waardeering; geen hunner zal de waarde ontkennen van koude en warme baden, zuivere lucht, massage, doelmatig dieet enz. en dit is niet alleen het geval met de tegenwoordige medici, maar reeds eeuwen her waren de geneeskundigen deze meening toegedaan. Zij allen stelden echter als eisch — en dit zal ieder denkend mensch kunnen vatten — dat aan de toepassing van die middelen een nauwkeurig, deskundig onderzoek van den lijder moest voorafgaan, ten einde *daardoor* de noodzakelijkheid en de keus der middelen te kunnen vaststellen.

Hoe staat het nu met de hedendaagsche z.g. „natuurgeneeskundigen"?

Geheel geen rekenschap houdende met het standpunt dat de geneesheeren ten opzichte van de natuurlijke middelen innemen, doen zij het voorkomen alsof de, wat zij noemen, „medicijnartsen" vijandig tegenover deze methode staan en dat het hun verdienste is, thans de lijdende menschheid op 't goede pad te hebben gebracht. De „natuurarts", de man, die *zonder medicijnen* heet te genezen (wat lang niet altijd waar is, zooals wij in 't *Maandblad* van Mei 1901 hebben aangetoond) is, volgens hen, de man der toekomst en staat lijnrecht tegenover den *gestudeerden* medicijnarts,

die zijne patiënten met geneesmiddelen vergiftigt. De natuurarts behoeft geen gestudeerde te zijn; allerlei soort lui: een wever, een voerman, een advokaat, een fabrikant van verduurzaamde levensmiddelen treden als apostelen van de nieuwe geneesmethode op en dit zijn zeker de aangewezen personen om juist te onderkennen, wanneer een zieke deze of gene behandeling noodig heeft?

Jawel, zeggen de z.g. natuurgeneeskundigen... alsof geneeskunde niet behoeft geleerd te worden. Wat valt daartegen te redeneren?

Begrijpt men nu, dat de lust ons dikwijls ontbreekt om met dergelijke personen in ernstig debat te treden? Ware het niet dat wij ons, in 't algemeen belang, somwijlen verplicht achtten tegen het optreden van enkele „natuurgeneeskundigen”, die uit hun wetenschap (?) een zaakje maken, te waarschuwen; wij zouden geneigd zijn deze geheele „moderne” beweging te laten voor 't geen ze was.

Intusschen is er nog de mogelijkheid, dat wij verkeerd zien, dat wij geen goed begrip hebben van wat de natuurgeneeskunst ons biedt. Want vermoedelijk zal het aan ons liggen wanneer wij „het veelzijdig doel der natuurgeneeswijze” niet snappen, zooals het door JOHANNA STEKETEE in „De Natuurvriend” van Maart j.l. is beschreven. Wij laten dit artikelje hier volgen, misschien is een onzer lezers gelukkiger dan wij.

„We hebben de natuurlijke leef- en geneeswijze als de juiste leeren kennen en houden ons nauwkeurig aan hare wetten.

„We staan vroeg op, nemen water-, lucht-, zonnebaden, bewerken het land, leven hoofdzakelijk van bruinbrood, groenten en vruchten, houden onze woning frisch en zijn zooveel mogelijk in de open lucht.

„Toch kan het zijn, dat we ons, niettegenstaande dat alles, slap, lusteloos, moe, ziek voelen, den dag beginnen zonder moed voor ons werk, opziende tegen dien dag als tegen een berg van last, reeds in den vroegen morgen terugverlangende naar den nacht, waarvan de rust ons stilling der pijn zal brengen.

„Dan is onze ziel ziek en de geneesmiddelen, die we als heilzaam voor ons lichaam uitvonden, kunnen haar niet genezen.

„Wat maakt onze ziel ziek?

„Een kleinigheid, en toch inderdaad iets van groote betekenis, kan de aanleiding zijn.

„We ontvangen een brief van een vriend. Uit den toon merken wij, dat hij niet tevreden over ons is.

„We hebben hem een verzoek gedaan, waaraan hij niet kan voldoen; of wel, hij schrijft ons over een begane daad, die hij niet van ons verwachtte, en die hem zoo teleurstelt in ons; hij kan niet begrijpen, dat wij zóó handelden, spraken, deden.

„En dat alles doet zoo'n pijn, zoo'n hevige pijn, dat het is alsof we plotseling alle energie voelen wegzinken. We hebben het wel goed bedoeld, maar het is verkeerd opgevat. Onze vriendschap heeft geleden. Onze vriend is onze vriend niet meer. Het is onherstelbaar geschied.

„En de dag, waarop we tot die gewaarwording komen, is voor ons verloren; dikwijls volgt er op een slapeloze nacht, een reeks van slapeloze nachten. Wat zullen wij verder doen, nu we zoo'n schok hebben gekregen!

„Of wel ons werk wordt afgekeurd; de stukken en boeken die wij schreven in het geloof aan hunne onfeilbaarheid; het onderwijs, dat wij gaven met de nauwlettendste zorg!

„De uitwerking is dezelfde: een hevige zielepijn, die onze energie doet neerzinken, ons leven plotseling doelen kleurloos doet schijnen.

„Wie zal ons genezen?

„Zon, lucht, licht en water vermogen het niet, want waar de ziel hooger staat dan het lichaam, daar behoeft zij ook een hooger geneesheer.

„De geest alleen kan ons dan helpen.

„De onbewuste geest, die meehielp onze daden te leiden, en die om ons te genezen, ons nu moet kunnen overtuigen, dat die goed- bedoelde maar verkeerd- opgevatte daden toch inderdaad goed en zuiver waren.

„Hoe dikwijls handelen we niet bij intuïtie, op het gevoel af, zonder dat we een directe reden voor onze daden kunnen noemen, en wel hem, die dan ook zuiver geleid wordt.

„Wanneer we zóó ziek zijn, dan moet de geest ons genezen, maar indirect kan de goede gezondheid ons helpen, want een zieke ziel in een gezond lichaam zal aanstands reageren, wanneer de oorzaken dier ziekte zijn weggenomen, terwijl een zieke ziel in een zwak lichaam, ook dat zwak lichaam aan de ziekte zal onderwerpen en dus dubbele tijd en zorg voor de genezing vereischen zal; en een zuiver lichaam ook den geest zuiver houdt en zuiver zal leiden.

„Laten we daarom voortgaan de natuurgeneeswijze die alzoo ook indirect de gezondheid van onze ziel kan bevorderen, te steunen.

„Bij kleine ziekten kunnen wij haar zelf toepassen, maar bij ernstige ziekten, als bloed opgeven, zwangerschap, (een vreemde ziekte, Red. Mbl.) longziekten, moeten wij de hulp inroepen van een *vertrouwd natuurarts*, die door zijn studie en ervaring (§) beter inzicht heeft in onzen toestand dan wij, en daarvoor de beste behandeling zal opgeven.

„Dat we dus om dit veelzijdige doel de natuurgeneeswijze zooveel mogelijk bevorderen!”

De kruiden en pillen van de Hermitage.

Gelukkig, wij zijn er.

„De hopelooze en ontmoedigde zieken vinden in de Geneesmiddelen van de Hermitage een zeker en radicaal middel om zich van hunne ziekten te genezen, en zulks zonder geneesmiddelen die het lichaam vergiftigen, de zenuwen uitputten en de maag bederven. Daarvandaan dan ook dat duizenden hunne gezondheid aan de Geneesmiddelen van de Hermitage te danken hebben.”

Deze goede boodschap komt wel, zooals het heet, uit Italië — maar geen nood; het Hoofdagenschap van Nederland, Firma J. A. VAN DAPPEREN, te Amsterdam, zorgt er voor, dat ook „de hopelooze en ontmoedigde zieken” hier te lande van de weldaden uit „de Hermitage” kunnen profiteren.

Wie er f 2.25 voor over heeft kan beginnen met zich de kruiden aan te schaffen, maar dat zou niet verstandig zijn, want met het aftrekkel van de kruiden moeten de pillen te zamen worden genomen en die kosten maar f 1.50.

Voor een gelijke som kan men nu ook nog een flacon *Hermitage-balsem* krijgen, maar dit middel schijnt niet bepaald noodig te zijn voor de genezing.

De twee andere echter, dat zijn je ware, men leze slechts het het biljet, dat „vertaald uit het Italiaansch” een ieder op de hoogte stelt:

„De Hermitage-kruidenpoeder.

„De Tisane (let wel, uit het Italiaansch vertaald!) dezer kruiden te zamen genomen met de *Hermitage pillen*, is het snelst werkende middel tegen jicht en rheumatische pijn. Tegelijkertijd is dit het beste en onschadelijkste middel tegen neerslag in de urine, het graveel enz. Daarenboven moet men steeds deze Tisane gebruiken in de navolgende gevallen: aambeien, oude etterwonden, bloedzweren, huidziekten, ziekten van de blaas, lever, maag, stoornissen der maandelijksche periode enz.”

„De Hermitage pillen.

„Deze pillen bevorderen den eetlust en de spijsvertering en zuiveren het lichaam op eene zachte en aangename manier. Terwijl zij het bloed zuiveren, regelen zij tevens de verrichtingen van de maag, de gal, de nieren, enz., zijn een krachtig voorbehoedmiddel in tijden van epidemie en zeer aan te bevelen om spoedig te acclimatiseeren in de Tropen. De pillen te zamen met de Tisane genomen, zijn het zekerste middel tegen ziekten van de maag, lever, nieren en van de blaas, tegen ingewandswormen, jicht, rheumathiek, aambeien, huidziekten, stoornissen der maandelijksche periode, witte vloed, bleekzucht, enz.”

't Kan wel, zouden wij zeggen; al was 't alleen maar, omdat eindelijk „een krachtig voorbehoedmiddel in tijden van epidemie” was gevonden, zouden wij al dankbaar zijn, desnoods zonder de acclimatiseerende werking in de Tropen.

Wij zouden dan ook niet aarzelen deze middelen te gebruike aan te bevelen, wanneer wij alles konden gelooven, wat de Italiaansche (?) fabrikant en zijn Nederlandschen Hoofd-agent er van vertellen, maar wij gelooven er niets van.

Het onderzoek, ingesteld door den heer J. J. HOFMAN te 's-Gravenhage, heeft ons tot een dergelijke overtuiging gebracht. Dat onderzoek n.l. leerde ons in de *kruiden* de aanwezigheid kennen van *Uva-ursibladden* (Beerendruif), *Eucalyptusbladden* en *Gezegende distelkruid*, terwijl in de *pillen* *Duivelsdrek* en *Guttegom* aanwezig bleken te zijn.

En dat wil men nu laten doorgaan voor *onschadelijke* geneesmiddelen! Het tegendeel is waar. Een voortgezet gebruik van *Eucalyptusbladden* en vooral van de *zeer sterk werkende guttegom* zullen ongetwijfeld „het lichaam vergiftigen en de maag bederven.” En bovendien, dit samenraapsel van, in 't algemeen, werkzame, allen geneeskundigen

bekende geneesmiddelen, zal niet in staat zijn de wonderen te verrichten, die van de *Hermitage-middelen* worden verteld, al heeft de uitvinder wel getracht door het bijeenbrengen van middelen, die gewoonlijk bij zeer *verschillende* ziekten worden aangewend, veel vliegen in één klap te slaan.

Juist door dat bijeenbrengen heeft hij getoond een kwakzalver te zijn, voor wien het belang der zieken alles behalve hoofdzaak is. Een deskundige zou, bij persoonlijk onderzoek van den zieke, de aard der ziekte trachten op te sporen en, indien hij dit noodig achtte, een middel speciaal tegen die ziekte aanwenden. Niet aldus de kwakzalver; hij, die tegen alle ziekten tegelijk moet helpen, die alle zieken over één kam scheert, zoekt een ieder tevreden te stellen; voor elkeen wat, voor deze en gene ziekte iets anders.... en klaar is 't geneesmiddel (?), zonder dat er gevraagd wordt of 't menschelijk organisme zoo'n rommelzoo kan verdragen. En ernstig stellen wij die vraag met het oog op de *Hermitage-middelen*.

In het biljet, bij die middelen gevoegd, wordt zeer naïef gezegd:

Met groote dankbaarheid zullen wij de attesten ontvangen van de personen die aan de geneesmiddelen van de Hermitage hunne gezondheid te danken hebben.

Wat goede mensen, dat zij daar dankbaar voor zijn! Zeker, die attesten zullen komen; wij zien het dagelijks hoe voor elk kwakzalversmiddel de attesten als uit den grond verrijzen — maar als nu iedereen, die door die middelen na gebruik, niet genezen is, ook eens een attest zond (al werd dit dan niet met groote dankbaarheid ontvangen), dan zouden de mensen de oogen wel eens opengaan.

Abdijsiroop uit het klooster Sancta Paulo te Carthagena.

Van de Hermitage naar de Abdij il n'y a qu'un pas. Ja, er wordt wat misbruik gemaakt van namen, die bij sommigen een gevoel van eerbied opwekken, die enkelen als heilig beschouwen, ten einde daardoor de menschen in den waan te brengen, dat ze iets heel wat bijzonders voor zich hebben.

In ons nummer van Juni 1900 hebben wij de *Benedictijner middelen van de Abdij van Buckfastleigh* besproken, thans is aan de beurt een stroopje uit de *Abdij van het klooster Sancta Paulo te Carthagena*, in onze bladen nu en dan met ophef geannonceerd.

Het wordt in de advertenties genoemd: „het eenig tot dusverre bekende afdoend middel tegen Borst- en Longaandoening, Engelsche ziekte, Asthma, Kinkhoest, Slijmhoest, verouderde en hardnekkige verkoudheden enz., enz.”, terwijl de etiquette op de flesch daar nog bijvoegt ('t is misschien in de advertentie vergeten) klierziekte en de verklaring: „vervangt de levertraan met goed gevolg”. De Abdij heeft haar Generaal-Depôt gevestigd bij L. I. AKKER te Rotterdam, en hare etiquetten heel netjes in 't Nederlandsch gesteld, maar wij kunnen niet zeggen, dat zij ons een grooten dienst heeft bewezen, door haar product hier te lande verkrijgbaar te stellen.

Ook zonder haar, zouden wij „het enig tot dusver bekende afoende middel” hebben kunnen krijgen, want *aardappelstroop* hebben wij in Nederland genoeg; en dit is het hoofdbestanddeel van het wondermiddel. Maar bevat dan die *Abdijstroop* niets anders? Zeker wel; uit het onderzoek van de heeren A. J. WIJNNE te Middelburg en H. VAN GELDER te Haarlem is gebleken, dat het middel bestaat uit een oplossing van circa 55 proc. *suiker* (voornamelijk glucose, zooals bij aardappelstroop voorkomt), lichtbruin gekleurd en riekende naar kaneel, bij welke oplossing een beetje *salicylzuur* is gevoegd. Andere bestanddeelen konden niet worden aangetoond.

Dat beetje kleur en reuk zullen het wel niet doen, rest derhalve het *salicylzuur*. Welnu, de heeren van de Abdy uit Carthagena en hun Generaal-Depôthouder zullen ons wel willen toegeven dat de geringe hoeveelheid van het aanwezige zuur niet de oorzaak kan zijn, dat een suikeroplossing — al is 't ook een van ruim 50 % — zóó verandert, dat die oplossing nu in staat is „de levertraan met goed gevolg te vervangen” en daarbij op te treden als een „onfeil-

baar middel tegen alle aandoeningen van borst en longen, Engelsche ziekte, klierziekte, kinkhoest, asthma" en wat al meer?

Neen, zóó werkt een beetje salicylzuur niet; wel kan 't, zelfs in geringe hoeveelheden, oorzaak zijn van *schadelijke* nevenwerking en daarom is ook, in 't buitenland, de toevoeging van zelfs nog zoo weinig van dit zuur, als conserveermiddel, verboden.

Met den besten wil kunnen wij dan ook het gunstige resultaat na het gebruik van de Abdij-siroop aan niets anders toeschrijven dan aan de aardappelstroop en gaarne verklaren wij dat wij, (die uit ondervinding wisten, dat een glas suikerwater of een stukje kandij bij hoesten somwijlen eenige verzachting teweeg bracht), niet konden bevroeden, dat een sterke suikeroplossing die geheimzinnige macht zou bezitten, die de heeren uit Carthage en hunne helpers er aan toeschrijven.

Of zouden die heeren soms een beetje (?) overdrijven? Wat dankt u lezer?

Natuurgeneeskunde en openbare Gezondheidsregeling.

In het *Deutsche Vierteljahrsschrift für öffentliche Gesundheitspflege*, XXIVsten Band, Zweites Heft, behandelt Dr. DORNBLÜTH, Medicinalrath te Rostock, bovengenoemd onderwerp, en wel naar aanleiding van het werk van Dr. ANNA FISCHER-DÜCKELMANN: „Die Frau als Hausärztin”. Daar dit werk ook hier te lande, vooral in vrouwenbladen, meermalen is aangehaald en besproken, meenen wij goed te doen uit gemeld artikel het volgende over te nemen:

Schrijver begint met de opmerking, dat de heftige, hartstochtelijke aanvallen op de artsen, van de aanhangers der zogenaamde „Natuurgeneeskunde”, des te meer bevreemdend zijn in een tijd als de onze, waarin de natuurwetenschappen herhaalde triomfen vierden en de geneeskunde en de geneeskunst beide, tot dusverre ongekende gevolgen hadden, zoowel in het bestrijden van afzonderlijke ziektegevallen als van epidemien, een tijd bovendien, waarin de door artsen gepropageerde openbare gezondheidsregeling langzamerhand een grooten invloed heeft verkregen. De schrijver achtte het daarom gewenscht, de door die valsche heilkunde nagestreefde invloed op de openbare hygiëne aan een grondige bespreking te onderwerpen, en wijst, om te doen zien hoe noodig dit is, o. a. op de leer van de behandeling der geslachtsziekten, waarbij zelfs tegen de artsen gewaarschuwd wordt, en op de beweging tegen de verplichte inenting.

Het hier dreigend gevaar is te groot, dan dat men zou mogen afwachten tot het gezond verstand deze moderne afdwalingen zou doen genezen. Op dit gebied is niets zoo dom en onzinnig, of het vindt nog aanhangers, getuige b.v. de gebedsgezoning, die in Amerika reeds uitgediend heeft en nu in Berlijn haar slachtoffers maakt.

Dat onbeschaafde lieden, niet gewoon logisch te denken, ontvankelijk zijn voor de ongerijmdste suggesties, is bekend en begrijpelijk, maar, dat ook beschaafde mannen of die daarvoor willen doorgaan, deze dwaalleeren met een waar fanatisme aanhangen, schrijft Dr. D. toe aan een ingrijpende fout in ons opvoedingssysteem, dat steeds weer het gelooven-op-gezag in de plaats van het denken stelt. Dit wordt ondersteund door de vrees voor veranderingen, door de gehechtheid aan het oude en door den onwil om voor nieuwe hygiënische maatregelen het noodige geld beschikbaar te stellen.

Afkeer tegen het indringen van vreemden invloed op hun gebied zal wel hoofdzakelijk de reden zijn, die onderwijzers in verzet brengt tegen het meespreken van artsen in schoolaangelegenheden, ofschoon zij moesten inzien, dat hygiënische maatregelen op de scholen hen nog meer dan de leerlingen ten goede zullen komen. Ziet men, hoe het juist een tal van onderwijzers is, dat ten offer valt aan de ongerijmdheden van leekeninzichten op hygiënisch gebied, dan moet men twijfelen of het wel goed zou zijn, de schoolhygiëne aan de onderwijzers over te laten. Het wolregime in al zijn overdrijvingen, het waterfanatisme, de moderne „natuurgeneeswijze”, ja zelfs de kwakzalverij met geneesmiddelen werven uit onderwijzerskringen tal van apostelen. Tot hun verontschuldiging laat de schrijver gelden, dat hun

karig inkomen hen verplicht, bijverdienste te zoeken en dat hun ontwikkeling niet hoog genoeg is om het verkeerde van hun doen in te zien. (Wij laten dit voor rekening van den schrijver. Ref.)

Het genoemde werk van Dr. ANNA FISCHER-DÜCKELMANN toont ten duidelijkste aan, op welke dwalingen, misverstanden en vooroordeelen de Natuurgeneeskunde gebaseerd is. Deze schrijfster deed zich reeds in een paar vroegere brochures kennen, als beziel met een fanatieken haat tegen de artsen en de „schoolgeneeskunde”, ofschoon zij van zichzelf verzekert, in Zürich in de medicijnen gepromoveerd te zijn.

Ofschoon haar uitingen van haat in het genoemde werk minder kras te voorschijn treden en zij zelfs af en toe naar de hulp van den arts verwijst, toch blijft deze steeds de „door vergiften het lichaam benadeelende persoon”. Haar fanatisme doet haar allerlei onjuiste en onbewezen beweringen uiten, gelijk Dr. D. nader aantoot. Over het inenten sprekende, noemt zij dit het overbrengen van pokkenetter en meet breed uit het gevaar van het overbrengen van besmettelijke ziekten. Dat nagenoeg overal in Duitschland (even als hier te lande, Ref.) niet anders meer wordt geënt als met lympe van kalveren, en dat er van etter geen sprake is, verzwijgt de schrijfster. Uit onkunde of met opzet? vraagt haar beoordeelaar. Eveneens verzwijgt zij, hoe in landen waar de verplichte vaccinatie werd opgeheven, de aard en de hevigheid der pokken onmiddellijk weer sterk toenamen.

Dat ook de geneesheeren, waar zij zulks wenschelijk oordeelen, gepast gebruik van psychiatrische methoden maken, kan voldoende bekend zijn, toch laten de „natuurheekundigen” het steeds voorkomen, alsof gene daarvan atkeerig zijn: 't Onderscheid bestaat echter daarin, dat de artsen het al of niet gebruiken afhankelijk stellen van hun onderzoek, en van individuele gevallen. Dat hebben de „natuurgeneeskundigen” niet van noode, zij hebben „larie” aan de diagnose (zoals één hunner voor een rechtbank heeft verklaard), zij verlaten zich op hun leer en hun instinct.

Het boek geeft ook een physiologische diastetiek, waarin ook een menigte ketterijen worden verkondigd. De, volgens haar, „ontwifelbare” degeneratie van het menschelijk geslacht schrijft Dr. F. toe aan het gebruik van gekookte spijzen en de gemengde voeding; vooral vleeschgebruik acht zij verderfelijk, en zij maakt er de menschen tegen, door het bezigen van de smaakvolle uitdrukking: „dierenlijken”. Zonderling genoeg prijst zij vischspijzen wel aan. De namen en de arbeid van mannen als LIEBIG, PETTENKOFER en VOIT schijnen haar totaal onbekend te zijn, zij zweert bij het vegetarisme en LAHMANN's voedingszouten, waarbij haar kennis van anatomie en physiologie in een zeer bedenkelijk licht verschijnen. Dat de statistiek tot geheel andere resultaten omtrent levensduur, lichaams grootte enz. is gekomen, en dat er van de beweerdde degeneratie niet veel aan is, schijnt de schrijfster onbekend te zijn.

Dr. DORNBLÜTH acht het gevaar van zulke leerstellingen voor de breede kringen der arbeiders en derg. niet groot, die voelen wel spoedig genoeg, welk voedsel voor hen het meest geschikt is. Zij hebben ook niet erg op met de „natuurgeneeskundigen”, wier kuren hen ook te duur zijn. Maar blijkbaar is een dergelijke „wilde” wetenschap zeer verleidelijk voor menschen van een bepaald ontwikkelingstrap, z. a. onderwijzers. Onder hen vindt men volgens hem, hartstochtelijke Jägerianen, natuurheilaanhangers en vertegenwoordigers van andere, dergelijke methoden.

Het besproken werk behandelt nog met voorliefde een speciaal gebied, n.l. dat der vrouwelijke geslachtsorganen, zoomede de anticonceptionele middelen. Daar de schrijfster hier zelve naar den raad des geneesheers verwijst, acht Dr. D. dit deel hier wel misplaatst. Een omvangrijk hoofdstuk is voorts gewijd aan: „de giftvrije geneeskunde”, maar is slechts een aanbeveling tot zelftoepassing van allerlei gekwakzalver met baden, spoelingen, begietingen enz., welker onschadelijkheid bij verkeerde toepassing toch minstens twijfelachtig is. Maar — wat nood! Komt een „ongelukkig geval” voor het gerecht, dan beroept zich de „natuurarts” op Dr. ANNA FISCHER en wordt

vrijgesproken, omdat hij de kennis miste tot juiste beoordeeling van het geval (zoals herhaaldelijk in dit blad is medegedeeld. Ref.) De schrijver is ten slotte van oordeel, dat de openbare gezondheidsregeling hier aanleiding genoeg heeft, zich met dit gevaarlijke spelen met menschenlevens te bemoeien. Bovenal, omdat het hier geldt een dogma: een principieele verkettering en verdachtmaking van de „schoolgeneeskunde” en van den stand der geneeskundigen, en een strijd tegen, wetenschappelijk en practisch, proefhoudend gebleken sanitaire maatregelen. A. J. W.

CORRESPONDENTIE.

Dr. E. H. v. H. te T. Wij danken u voor het gezondene, dat in een volgend N^o. zal worden opgenomen. Wij bevelen ons verder aan.

B. F. C. te N. en S. J. L. Ook u danken wij voor uwe medewerking en houden ons in 't vervolg aanbevolen. Tegen de behandeling van »Lupus” door JURGENSEN is reeds in ons N^o. van Maart 1901 gewaarschuwd.

Veto te N. H. Nog in 't vorig N^o., dat volgens uw schrijven door u gelezen is, hebben wij medegedeeld dat wij op ongeteekende vragen slechts bij groote uitzondering antwoorden. Voor stukken waarvan men de plaatsing in ons blad wenscht, is het een vereischte, dat de schrijver ons zijn naam bekend maakt. Doch zelfs wanneer gij ons uw naam mededeelt, kunnen wij uw stuk, zooals het daar ligt, niet plaatsen. De door u genoemde feiten moeten zóódanig worden aangeduid, dat wij in staat zijn de juistheid te controleren; wij kunnen toch niet alleen afgaan op uwe verklaringen, die daarbij nog al zeer kras zijn.

R. J. v. d. H. te H. Het *Anti-épileptique van Uten* is reeds veel vroeger en herhaalde malen in ons blad besproken; zie de »Herhaalde Waarschuwingen” in dit N^o.

J. P. v. d. M. te U. Wij zullen aan uw verzoek voldoen.

P. O. te H. Wij hebben uw vraag overgebracht aan de HH. Dr. van Hamel Roos en Harmens te Amsterdam. In hun »Maandblad tegen Vervalschingen” hoort ze thuis.

Jhr. v. A. te 's-G. De courant en uw van sympathie getuigend schrijven in dank ontvangen. Omtrent den persoon van den onbekenden kwakzalver deelen wij uw gevoel.

K. te A. Volgens het onderzoek van den heer A. J. WIJNNE te Middelburg, vertoont het haarwater *Reparateur infailible des Cheveux* veel overeenkomst met een oplossing van *paraphenylenediamine*, een vloeistof waartegen vanwege de Beiersche autoriteiten is gewaarschuwd; zie daarover de »Berichten” in dit N^o.

K. J. te R. Het nieuwe register is, maar nog niet gereed, ter perse.

G. H. te L. Wij hebben al wie weet hoe dikwijls gezegd, zelfs nog in ons vorig No., dat wij geen middelen meer bespreken die aanbevolen worden voor het herstel van uitgevallen haren of als dienstig om te verhinderen dat 't haar uitvalt. Wij maken voor de *Foso-behandeling* van het *Attenheim Medical Dispensary* geen uitzondering.

— De kwitanties voor nog niet betaalde contributie en abonnemntsgelden worden dezer dagen verzonden; men wordt beloofd verzocht maatregelen te nemen, dat zij bij de eerste aanbieding worden betaald.

— Met dit No. wordt aan de Leden der Vereeniging de Ledenlijst toegezonden. Als gewoonlijk is daarop door een * aangeduid, dat de contributie is betaald, terwijl een † de ontvangst van een extra-bijdrage bovendien beteekent. Mocht men in deze lijst omissies of onjuistheden bespeuren, dan verzoekt de Secr.-Penn. daarvan bericht te mogen ontvangen.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Anti-épileptique van Uten. Dit middel wordt als geheimmiddel in den handel gebracht door zekeren J. UTEN, apotheker te Luik. Door dezen, die echter geen geneesheer is, is een boekje uitgegeven: *Over de Val-lende Ziekte en alle andere zenuwaandoeningen. Hare „behandeling en radicale genezing door het anti-épileptisch middel van Uten.”* Dit boekje dient uitsluitend als reclame-middel, het geeft een beschrijving der voornaamste zenuwziekten en de gebruiksaanwijzing van het geheimmiddel van UTEN, waardoor, onder inachtneming van een bepaalde levenswijze, volkomen herstel kan verkregen worden, zooals de schrijver beweert.

Alle gewoonlijk gebruikte geneesmiddelen bij zenuwziekten worden afgekeurd, waaronder ook het bekende *broomkalium*, waarvan het gebruik, zooals de schrijver uitdrukkelijk te kennen geeft, hoegenaamd geen baat oplevert.

Nu tenminste mag ieder in het middel van dezen geleerde iets anders, zij 't ook niet veel bijzonders verwachten; toch is dit niet het geval.

Het onderzoek van den heer L. VAN LALLIE heeft duidelijk aan 't licht gesteld, dat het middel van Uten bestaat uit een oplossing van ditzelfde *broomkalium*, door een groen kleurtje en een gear van amandelen voor den leek onkenbaar gemaakt, dus in hoofdzaak gelijk is aan andere dergelijke mengsels, die men heeft getracht aan den man te brengen.

Het middel van UTEN moet tegenwoordig worden besteld bij V. BOCCA, apotheker te Luik. Voor vijf gulden — behalve port en inkomende rechten — krijgt men 2 flacons en daar de patiënt, volgens de brochure, den drank 2 jaren lang moet gebruiken, kan men op die wijze een belangrijke som kwijt raken.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: J. M. VAN ELK, Handelsagent te Dordrecht, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Middelburg, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 709

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Middelburg, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Heft drucken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch worst zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Berichten over de Algemeene Vergadering.

Hoofdartikel: Geneeskunst en kwakzalverij.

Berichten: Publicatie van den Gezondheidsraad te Karlsruhe, betreffende Ackermann's middel tegen longziekte en Warner's Safe Cure. — Een waarschuwing van wege de Rotterdamsche politie. — De oorzaak van het succes der kwakzalvers. — Hypnose door onbevoegden. — Van den regen in den drop. — Practische bestrijding der kwakzalvers. — Een Klinik.

Mededeelingen van verschillenden aard: P. van Woerden en A. W. van Bijsterveld. — Lama-Quina zonder kina. — Jürgensen's Klinik voor lupus enz. — Leerzame voorbeelden. — Gevaarlijke haarkleurmiddelen. — Verboden geheimmiddelen. — Een attest voor Holloway.

Rechtszaken: Een breukengenezer.

Correspondentie.

Bericht aan de Leden.

De jaarlijksche algemeene vergadering der Vereeniging is thans op September vastgesteld; de datum, tot waarop voorstellen enz., op die vergadering te behandelen, kunnen worden ingediend, zal nader worden bekend gemaakt.

Het jaarverslag en de rekening over 1901 worden tegelijk met de agenda voor de vergadering verzonden.

Geneeskunst en Kwakzalverij.

Gedurende het meer dan twintigjarig bestaan onzer Vereeniging is er geen jaar voorbijgegaan of in haar Maandblad is bij herhaling de nadruk er op gelegd, dat zij bij haar doel, namelijk het bestrijden der kwakzalverij, niet uitsluitend en zelfs niet in de eerste plaats het oog gevestigd had op uitoefening van genees- of artsnijbereidkundig door onbevoegden en in vele gevallen zelfs zou aarzelen deze laatste den naam te geven van kwakzalverij. De weinige processen, waarbij de Vereeniging werd veroordeeld tot betaling van schadevergoeding, omdat zij sommige, volgens haar, zeer afkeurenswaardige handelingen van enkele personen in het algemeen belang had aan de kaak gesteld en betiteld als Kwakzalverij, kwamen dan ook juist van de zijde van bevoegde geneeskundigen, terwijl telkens gelijksoortige eischen door de rechtbanken werden ontzegd, wanneer zij waren aangevraagd door personen, onbevoegd tot het uitoefenen van genees- of artsnijbereidkundig. Het heeft dus allen schijn, dat de Nederlandsche rechter eerder dan onze Vereeniging geneigd is in deze onbevoegdheid een kenmerk te zien van de rechtmatigheid eener eventueele beschuldiging van Kwakzalverij.

Nu in den laatsten tijd van gezaghebbende zijde dezelfde bewering weder gehoord is, zij dus nogmaals herhaald, dat door onze Vereeniging en haar Maandblad alleen daarom zoo herhaaldelijk de aandacht gevestigd wordt op de lakenswaardige handelingen van onbevoegden, omdat onder hen de kwakzalverij het meest welig tiert en zich tot een bepaalde industrie heeft ontwikkeld. Daarbij is het

dikwijls noodig gebleken te wijzen op de oorzaken, die daartoe aanleiding hebben gegeven en het mogelijk maken, dat, niettegenstaande waarschuwingen en onthullingen, steeds weer opnieuw de goê gemeente gretig luistert naar de onzinnige verzekeringen dezer moderne kwakzalvers, die heil en geneezing beloven door hun middeltjes en kuren. De oorsprong van deze mogelijkheid is gelegen in de onjuiste opvatting van het wezen der geneeskunst; op zeer duidelijke wijze is dit opnieuw in het licht getreden bij de woorden en oordeelvelingen der heeren Lohman en Kuypere, zooals zij in de Tweede Kamer zijn gehoord of beschreven in een interview der Wereldkroniek (*).

Het bewijs is daardoor geleverd, dat deze opvatting niet alleen het deel is der kleine luyden, maar gehuldigd wordt door op allerlei gebied hoogstaande mannen en zooals uit een artikel in Het Volksblad van 3 Febr. schijnt te blijken, zelfs niet vreemd is in kringen, waar dit het minst zou worden verwacht.

Ik hoop, dat de volgende korte uiteenzetting dit duidelijk zal maken. De geneeskundigen beschouwen de werking van medicijnen als de werking van stof op stof, waarbij de eigenschappen van het zoogenaamde geneesmiddel haar invloed uitoefenen op de bestanddeelen van het levend organisme, alles volgens de gewone wetten der natuurkundige wetenschappen; een eerste vereischte, om in die richting ter geneezing van ziekten in het algemeen of van zieke lichaamsdeelen nuttig werkzaam te kunnen zijn, achten de geneeskundigen nauwkeurige kennis van den aard en de eigenschappen van het aan te wenden geneesmiddel en van de deelen van het menschelijk lichaam, waarop zij bij ziekte invloed wenschen uit te oefenen, omdat hunne functiën gestoord of hun samenstelling gewijzigd is.

Voor hen echter, die de bovenaangegeven onjuiste opvatting huldigen, is deze kennis niet in de eerste plaats noodig en mag in sommige gevallen zelfs geheel achterwege blijven.

De ziekte is voor hen niet een wijziging in den anatomischen bouw der organen, een afwijking van de scheikundige of physische samenstelling der vochten, dat alles kan en is volgens hen het gevolg, de ziekte zelf is iets onbekends, iets onzichtbaars, dat ons, volgens de gewone spreekwijze, treft of overvalt. Op die ziekte als zoodanig kan, volgens hen, onder sommige omstandigheden invloed worden uitgeoefend, hetzij door geneesmiddelen, hetzij door bijzondere handelingen en personen. Tot de laatsten zouden „de intuïtief, instinctief geschikten”, waarvan Dr. Kuypere spreekt, alsdan behooren „de mannen, die de schoolsch-gevormden soms overtreffen in intensieve kracht” en aan wie volgens den heer Lohman vrijheid van

uitoefening der geneeskunst moet worden toegestaan.

Wij behoeven na het vorenstaande niet te verzekeren, dat wij deze opvatting eene ontzaglijke dwaling achten en toch de oprecht geloovigen, die zich bij de behandeling van ziekten daarnaar gedragen, niet gaarne zouden willen beschuldigen de kwakzalverij in de hand te werken. Geheel iets anders is het echter met de personen, die zelf beweren volgens deze beginselen en op deze wijze zieken met kans op goeden uitslag te kunnen behandelen; ook zij kunnen ter goeder trouw zijn en oprecht gelooven, dat zij een middel of een persoonlijke kracht bezitten om een bijzondere ziekte of „ziekte” in het algemeen te genezen, maar als regel is dit niet het geval en maken zij alleen een listig gebruik van het boven beschreven wanbegrip van velen, bij de beoordeeling van hetgeen men gewoon is onder den algemeenen naam van „ziekte” samen te vatten, ten einde daardoor zich zelf in anderer oogen te verhoogen of op andere wijze, meest financieel, te bevoordeelen.

Dit blijkt terstond, wanneer zij, zooals meestal het geval is, niet alleen beweren door hun eigen kracht (intuïtie) de ziekte te kunnen genezen, maar ook te onderkennen.

Wij komen hierbij aan een tweede wanbegrip, dat in sommige kringen nog algemeen blijkt te heerschen en dat niet berust op dwaling, maar zijn oorsprong te danken heeft aan het opzettelijk sluiten der oogen, namelijk, dat ook zonder nauwkeurige studie van het menschelijk lichaam, van den bouw zijner deelen en van de werking zijner organen het mogelijk zou wezen te weten welke deelen aangetast of in hunne functiën gestoord zijn.

Pour savoir quelque chose, il faut l'avoir appris! Wanneer dit op elk ander gebied van wetenschap geldt, waarom dan voor de geneeskunde eene uitzondering gemaakt? Omdat — en hier halen wij de zonderlinge woorden aan in het hoofdartikel van het bovengenoemde Volksblad — er personen gevonden worden, die „begaafd zijn met dat eigenaardige talent die aangeboren „flair” voor diagnose.” (*)

Al heeft iemand een aangeboren talent voor talen, zal hij toch iedere vreemde taal moeten hooren of nauwkeurig bestudeeren om haar te leeren kennen, al heeft hij een aangeboren talent voor botanie, zal hij toch de planten in haar wezen, haar groei en eigenschappen nauwkeurig moeten nagaan om een plantkundige te worden, al heeft een derde ook nog zulk een eigenaardig talent voor schilderen, zal hij toch nimmer een paard kunnen afbeelden zonder het gezien te hebben, met of zonder „flair” zal op die wijze ook nimmer iemand de diagnose eener ziekte, d. i. het aange-

(*) Toen ter tijde stonden nog als medewerkers boven dit blad vermeld mr. J. D. Veegens, mr. A. Kerdyk, prof. mr. M. W. F. Treub, dr. D. Bos en mr. C. Th. van Deventer.

tast zijn van eenig orgaan van het menschelijk lichaam, kunnen onderkennen, zonder nauwkeurig de ligging, de functiën en de verhouding tot andere deelen van dit orgaan door voorafgaande onderzoekingen en studie te hebben leeren kennen en daaraan zijne afwijkingen te toetsen.

De meeste personen die zich, buiten hetgeen dikwijls minachtend „de officieele wetenschap” genoemd wordt, bezig houden met het aanraden en verkoopen van geheimmiddelen of met het uitvoeren van zoogenaamde geneeskunst, beweren het tegendeel. Ook daarbij, wij erkennen het, kan nog een enkele maal goede trouw aanwezig zijn; pastoor Kneipp geloofde aan zijn eigen „kritische blik”, die hem ook zonder eene meer dan zeer oppervlakkige kennis van het menschelijk lichaam en zonder speciaal onderzoek ziekten van inwendige organen deed „diagnostiseeren”; even alsof algemeene benamingen, zooals: leverziekte, hartsziekte, ziekte der ingewanden iets wezenlijks zouden te kennen geven, nu lever, hart en ingewanden op onderscheidene manieren en door allerlei verschillende oorzaken ziekelijk kunnen zijn aangedaan, hetgeen alles bij een juiste diagnose moet worden in aanmerking genomen om daarnaar de behandelingswijze te regelen. Moge, om een uiterste concessie te doen, ook zulk eene zelfmisleiding omtrent hetgeen al of niet noodig is tot onderkenning eener ziekte, nog eene enkele maal te goeder trouw zijn, wij aarzelen evenmin te verklaren, dat dit als regel niet het geval is en wij het recht meenen te hebben het optreden van deze onkundigen en onbevoegden met den naam van kwakzalverij te bestempelen.

Bijsterveld, om dezen te noemen, wiens naam door de omstandigheden op den voorgrond is geplaatst en die dit zelf heeft aangemoedigd door zijne brutale oproeping tot alle mede-onbevoegde, zoogenaamde geneeskunstoefenaren in Nederland, weet heel goed, dat hij geen enkele ziekte, die hij beweert te kunnen genezen, kan beschrijven of herkennen, en even zoo is het gesteld met het Staphorster boertje, met den tuinman op den Rijswijkschen weg en de papyrouwen in de achterbuurten onzer steden.

Tegen deze allen en hunne handelingen voeren wij door onze Vereeniging strijd, niet om dokters en apothekers te bevoordeelen, zooals somwijlen wordt geïnsinueerd, of omdat deze zulk eene concurrentie zouden vreezen, maar omdat wij overtuigd zijn, dat het publiek door hen bedrogen wordt en benadeeld.

Langs twee wegen trachten wij ons doel te bereiken; door waar het mogelijk is eenig meerder licht te verspreiden over de werking van geneesmiddelen en hun invloed op het menschelijk lichaam: dit is een langzame weg. Niettegenstaande de veelzijdige ontwikkeling der laatste tijden geeft iedere dag voorbeelden aan de hand van de ontzaglijke onkunde op dit gebied in alle kringen en van wetenschappelijk bijgelooft der zoogenaamd ontwikkelden, die zonder aarzelen de geheimzinnige werking aannemen van Voltakruizen, Beroertewater, Gekleurde electriciteit, Mollepootjes enz. of in Pinkpillen e. d. iets bijzonders zien ter genezing van allerlei kwalen, alleen omdat het door de verkoopers aanhoudend in de kranten wordt verzekerd.

Lang zal het nog duren voor en aler het publiek in het algemeen door eene dergelijke voorlichting zal worden teruggehouden zich toe te vertrouwen aan zulke onkundigen, die zich nogthans voordoen als begaafd met kennis van ziekte en gezondheid; daarom heeft de Vereeniging nog een anderen weg ingeslagen, die bij velen eerder tot het doel leidt en deze is: het opwekken van wantrouwen in hetgeen het publiek gedurig wordt aangeboden tot zoogenaamde genezing van allerlei kwalen en gebreken. In dit opzicht heeft zij ongetwijfeld reeds veel nut gesticht; vooral door te doen zien hoe, op het voetspoor van den eersten kwakzalver in het groot, wijlen Holloway, de exploitatie van geneesmiddelen tegenwoordig eene bepaalde industrie is geworden, die, handelende door middel van agenten en depôts, stelselmatig speculeert op het ongeluk en de ellende der menschen.

Hiertegen te waarschuwen en de oogen te openen van allen, die althans niet bang zijn om te zien, zal bij voortduring eene eervolle, zij het ook niet altijd gemakkelijke en dikwijls zeer ondankbare

taak zijn waaraan onze Vereeniging haar kracht moet blijven besteden. Misschien wordt uit de wisseling van denkbeelden juist thans de mogelijkheid geboren, dat ook de Nederlandsche regering inziet de naburige landen te moeten volgen, waar deze onomwonden dit bedrog met geneesmiddelen en zoogenaamde geneesmethodes trachten te keeren.

Juist in het besproken Interview van den eersten minister van Nederland vinden wij toch als diens meening vermeld: „dat niet scherp en niet streng genoeg, ook preventief, kan worden opgetreden tegen die „sluwe vogelaars”, die vooral den „kleinen man” het geld uit den zak kloppen.” Dit zij zoo!

G. W. BRUINSMA.

BERICHTEN.

Publicaties van den Gezondheidsraad te Karlsruhe. In een advertentie met het opschrift „Gesundheit” biedt de post-assistent W. ACKERMANN te Freiburg aan, een ieder kosteloos te berichten hoe hij door een eenvoudige, goedkope kuur van zijn hevige longziekte geheel genezen is. (*) Op aanvraag beveelt hij het gebruik aan van zijne geneesmiddelen, zonder dat deze nader worden omschreven. Bij bestelling zendt hij dan een tinctuur om in te nemen, een vloeistof om in te wrijven, een flesch Mede en verschillende soorten kruiden, tegen remboours van f 4.50. Daarbij is gevoegd een brochure en een gebruiksaanwijzing. Aan deze middelen, zoowel de in- als uitwendige, is bij ziekten der longen niet de minste waarde toe te kennen en zij bezitten niet het vermogen, zooals ACKERMANN beweert, tuberkels en tuberkelbacillen te vernietigen.

Wij waarschuwen derhalve voor het inwinnen van raad bij ACKERMANN en voor het gebruik zijner middelen. Karlsruhe, 5 April 1902.

In den laatsten tijd wordt een brochure „Gesund und Munter” verspreid, waarin een wondermiddel: *Warner's Safe Cure* als geneesmiddel tegen nierziekten, waterzucht, leverziekten, galziekten, galsteenen, geelzucht, aambeien, maagziekten, malaria, ziekten der blaas, reumatiek, jicht, vrouwenziekten, longziekten, algemeene zwakte, huiduitslag, zenuwlijden, migraine, slapeloosheid en suikerziekte opnieuw wordt aanbevolen. Het bestaat uit een aftreksel van de bladen van het Leverkruid, gearomatiseerd met Gaultheria-olie, waarmee salpeter, glycerine en alcohol in betrekkelijk geringe hoeveelheden zijn vermengd. Tegelijk met deze vloeistof moeten met suiker omwikkelde aloëpillen worden gebruikt. Beide middelen kunnen geen aanspraak maken op de daaraan toegeschreven geneeskrachtige werking; bovendien wordt de aandacht er op gevestigd, dat er geen universeel middel bestaat, dat bij al de bovengenoemde kwalen heilzaam zou kunnen werken.

Wij waarschuwen daarom voor het aankopen van dit nuttelooze middel.

Karlsruhe 22 April 1902.

Een waarschuwing vanwege de Politie. De commissaris van politie van het bureau in de Meeramsstraat te Rotterdam vestigt de aandacht op een omstreeks 40-jarig kwakzalver met rossig kneveltje en licht geruite jas en vest, die langs de huizen loopt met zoogenaamde maagkruiden en de goedgeloovige lieden er in laat loopen. Een juffrouw uit het Oosteinde is de dupe van zijn praktijken geworden. Zij kocht van hem voor f 3 twee pakken kruiden en een doosje, inhoudende zalf, alles om haar van maagkrampen te genezen. De pakken bleken in te houden gedroogde boombladeren, waardoor een mengsel van gekookte olienoten en roode verf, en het doosje bevatte in hoofdzaak groene zeep.

(N. R. Ct.)

De oorzaak van het succes der kwakzalverij. Het *Ned. Tijdschr. v. Geneesk.* van 17 Meijl. bevat, van de hand van PROF. STRAUB, een hoogst belangrijk artikel over dit onderwerp. Onze plaatsruimte laat, tot ons leedwezen, niet toe het geheele stuk over te nemen en voor een uittreksel leent het zich niet. Wij moeten derhalve naar het oorspronkelijke verwijzen.

Hypnose door onbevoegden. De Deutsche regering heeft de politie-autoriteiten opgedragen een onderzoek in te stellen naar den omvang en den aard van de uitoefening der hypnose door onbevoegden.

(W. T. G.)

Van den regen in den drop. Een schrijnwerker met ongeneeslijke misvorming der gewrichten, die niet meer loopen kon, was door een kwakzalver zoo mishandeld, dat hij vol met puisten zat. Hij nam daarom het kloeke besluit... een anderen kwakzalver

*) Deze „truc” wordt door de Deutsche kwakzalvers herhaaldelijk aangewend daar, waar het adverteeren van geheimmiddelen verboden is.

te raadplegen. De gelegenheid deed zich dadelijk voor. Een boekje, dat hem in huis werd gestuurd, wees hem een man aan in een Zwitsersche stad; deze is arts voor alle lijden, hij heeft duizenden van wonderkuren volbracht is heer over leven en dood. Voordat hij den grooten man spreken kan, moet hij hem f 3 zenden. Bij zijn vertrek wordt hem, tegen betaling van f 4.50 een pakket overhandigd. Daarin vindt hij niets dan boeken, die alle de overtuiging wekken, dat de medicijnman een wonderman is. Kort daarop ontvangt hij een brief, waarin hij door den kwakzalver wordt uitgenoodigd f 39 te zenden, dan kan hij de kuur beginnen. De argeloze schrijnwerker stuurt het geld en krijgt nu... een pak met dankbetuigingen van „genezen” patiënten, benevens den raad van vochtige verbanden, baden, dieet enz.!

(Rotterdamertje).

Practische bestrijding der kwakzalverij. De geneeskundige „Bezirksverein” te München bezit een perscommissie, die de voor geneeskundigen belangrijke verschijnselen in de dagbladen heeft waar te nemen en zoo noodig daar haar eigen meening te kennen geeft. Een koopmansechtpaar en de vrouw van een arts hebben zich onledig gehouden met het vervaardigen „der plantaardige geneesmiddelen van dr. Klimaszewski”, waaronder een maagthee, een jichtthee enz., doch waarvan vooral het „Entbakterin n°. 1” merkwaardig is, daar het koortsvrije gevallen van longtuberculose in 100 pCt. van de gevallen geneest, doch zelfs bij hektische (sloopende) koorts nog 50 pCt. genezingen belooft. Het wordt op de huid ingedreven en kost 3 Mk. per 100 Gram. De perscommissie heeft het noodig gevonden hier tegen te waarschuwen en alle belangrijke dagbladen van München hebben de waarschuwing opgenomen. (W. T. G.)

Een kliniek. Te Bahnau in Oost-Pruisen bestaat een ziekenhuis, dat zich boven alle woningen van het dorp verheft en weldra met een tweede gebouw uitgebreid zal worden, terwijl het volgende jaar een derde zal verrijzen. De zieken komen er heen tot zelfs uit Silezië en Thüringen en in den zomer liggen er zelfs 100 zieken. Men vindt er noch dokter, noch een apotheek of gelegenheid voor klimaat- of terreinkuren. De directrice is een gewezen barmhartige zuster; de eerste beampte is een heer van onbekende herkomst en verleden, die 90 jaren telt. De koetsier, een boerenknecht, die zijn spaarduit „in de zaak” gedaan heeft, is de derde medewerker. Alle drie hebben het tot een groote hoogte gebracht in het prediken en „gezondbidden” en in grootere of kleinere groepen worden de zieken vier tot zesmaal per dag — gedurende enkele weken echter bijna onafgebroken — „behandeld”. Ook kan men er klinisch onderwijs ontvangen. Onlangs is er nog een betaalmester van de Marine, die wegens erge zenuwachtigheid zijn ontslag had verkregen, tot gezondheidsbidder gepromoveerd.

(W. T. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

P. van Woerden en A. W. van Bijsterveld.

Sedert de bekende uitlatingen in de Tweede Kamer treden bovengenoemde kwakzalvers steeds onbeschaamder op. Advertenties, ondertekend: „onbevoegd geneeskundigen” verschijnen in verschillende bladen en onbewimpeld verklaren zij: „De heer A. W. VAN BIJSTERVELD heeft zooveel „patiënten, dat hij niet bij machte is de brieven „te beantwoorden die hij dagelijks met het oog „op zijn praktijk ontvangt.” Hoe zij verder te werk gaan moge blijken uit onderstaande advertentie, die in verschillende, vooral kleine, plaatselijke bladen, de vorige maand is opgenomen:

„De onfeilbaarheid onzer Geneesheeren, of waarom de z.g.n. Kwakzalvers in Nederland kunnen bestaan.

„Zij gaven hem vooreerst braaf medicijnen in. Inmiddels dat het bleek, wat wel zijn kwal [moet] wezen. Uit de Gelukkige.

„Enkele weken geleden werd het Nederlandsche volk opgeschrikt door de tijding dat H. M. onze geëerbiedigde Koningin ongesteld was.

„Alle dagen greep men naar de couranten om te zien hoe het met de Hooge Lijderes gesteld was. Onvoorwaardelijk werden de berichten door H. M. geneesheeren publiek gemaakt, aangenomen. Immers bij zulk eene Hooge Patiënte komen bekwame geneesheeren, wie zou hun dus niet gelooven.

„Toch schijnen de mannen der officieele wetenschap bij het vaststellen huuner Diagnose niet onfeilbaar te zijn.

„Wanneer we toch de courantenberichten goed gevolgd hebben, dan komen wij tot gevolgtrekking, dat door H. M. geneesheeren leelijk in het duister is rondgetast.

„Eerst heette het dat H.M. eene lichte Verkoudheid

met wat koorts had. Toen was het Influenza, waarbij voor longontsteking werd gevreesd, later heette het Buikvliesontsteking, nog eens later Nierziekte, tot men er eindelijk achter kwam, dat H. M. lijdende was aan Typhus.

„Waar nu zoo iets in Nederland vertoond wordt, is het wonder dat de vele *onbevoegd geneeskundigen* hier meestal een groote praktijk hebben.

„Het zal ons verwonderen of het Maandblad tegen Kwakzalverij en andere bladen, welke de officieele geneeskunde de handen boven het hoofd houden en zoo verbazend op de Kwakzalverij kunnen schelden, ook van deze dingen nota zullen nemen.

P. VAN WOERDEN.

A. W. VAN BIJSTERVELD.

Die lui staan nu letterlijk voor niets. Overal trachten zij munt uit te slaan; zelfs de ziekte van onze Koningin, een feit dat iedereen ernstig stemde en met weemoed vervulde, is voor hen een geschikte gelegenheid om de groote trom voor hun onderneming te roeren. Hoe ze dit doen, of 't geen zij verkondigen de grootste onzin is, dat doet er niets toe, misschien ook zijn zij niet in staat dit te vatten.

Op 't eind der advertentie worden wij er bijgehaald en bij latere annonces, verschenen in onderscheidene kleinere bladen, trachtte men ons tot een debat uit te lokken.

De heeren VAN WOERDEN en VAN BIJSTERVELD houden het ons ten goede (of niet, zooals zij willen), dat wij aan die lokstem geen gehoor geven. Met kwakzalvers disputeeren wij niet.

Wij waarschuwen slechts voor hen en trachten het publiek de oogen te openen voor het gevaar dat er in gelegen ligt, wanneer *onbevoegden*, die, door gemis aan opleiding, *niet in staat zijn* de oorzaak eene ziekte te onderkennen, zich toch bezighouden met het genezen van allerlei ziekten. En waar waarschuwen niet helpt, daar roepen wij de hulp in van de bevoegde Machten en mee te werken, waar dit mogelijk is, een kwaad te bestrijden, dat honderden lijders aan de grootste gevaren blootstelt.

En bijv. bij v. W. en v. B. is het mogelijk.

In Nederland is, volgens onze meening gelukkig, de vrije uitoefening der geneeskunde nog niet aan een ieder toegestaan. In de wet van 1 Juni 1865, S. 60, regelende de uitoefening der geneeskunst, komen de volgende artikelen voor, die nog van toepassing zijn:

„Art. 1. Uitoefening der geneeskunst, waaronder de wet het verlenen van genees-, heel- of verloskundigen raad of bijstand als bedrijf verstaat, is alleen geoorloofd aan degenen, aan wie de bevoegdheid daartoe volgens de wet is toegekend.”

„Art. 3. Alleen de geneeskundige mag binnen de grenzen zijner bevoegdheid in het openbaar aankondigen, dat hij de geneeskunst uitoefent, enz.”

Men leze nu de onderstaande advertentie:

A. W. VAN BIJSTERVELD, onbevoegd geneeskundige en specialiteit in Urine-Onderzoek is met den Wel-Edele Zeergeleerde Heer Dr. KORTEWEG te spreken:

Op Maandag te Leerdam vanaf 's morgens 7 uur.

Op Dinsdag en Woensdag te Vreeswijk vanaf 's morgens 9 tot 's avonds 6 uur.

Op Donderdag en Vrijdag te Zwijndrecht vanaf 's morgens 9 tot 's avonds 6 uur.”

En dan vragen wij: Worden hier de bovengehaalde artikelen niet overtreden? Is 't niet duidelijk — waaraan trouwens niet getwijfeld wordt — dat de geneeskundige KORTEWEG slechts dient als de vlag om de lading te dekken? Zeker, de heeren geneeren zich niet meer, zij rekenen op machtige bescherming.

Zij kunnen zich echter misrekenen. Wij hopen 't, in 't algemeen belang.

Lama-Quina zonder Kina.

„Bereid uit wijnen van de Levant en Peruaan-sche planten; een krachtig zenuwversterkend en „koortswerend middel, dat in elk opzicht de voor-treffelijke eigenschappen van de Quinquina even-aart”. Zoo luidt o. m. de aanbeveling van het middel, dat wij reeds in het Maandblad van April jl. bespraken en waarvan wij de mededeeling van het resultaat van het scheikundig onderzoek in 't vooruitzicht stelden. De heer F. M. RASKER, te den

Helder, was zoo welwillend het onderzoek voor ons te verrichten en, ofschoon dit nog niet is afgelopen, kon hij ons reeds nu mededeelen, dat de Lama-Quina een vrij sterk alcohol-houdende wijn is (14 %), waarin geen spoor van de meest werkzame bestanddeelen van de kina-alkaloïden kon worden aangetoond.

Nu is 't misschien mogelijk dat bij de bereiding van het aftreksel toch nog kina-alkaloïden gebruikt is, maar dan is of de hoeveelheid hoogst gering of de bereiding zóo ondoelmatig, dat van de werkzame bestanddeelen niets in den wijn is overgegaan. Maar waar dit laatste vaststaat, moeten ook noodzakelijk de meeste voordeelen vervallen, die aan dezen wijn met zooveel ophef worden toegeschreven. De verklaring van den fabrikant, dat Lama-Quina „zowel van natura als door de wijze, waarop de bestanddeelen zijn toebeïdeid, een krachtig voorbehoedmiddel tegen koortsen, een der heilzaamste geneesmiddelen is”, kan dan geen steek houden.

Door veeljarige ondervinding geleerd, wantrouwend geworden door de wijze van aanbeveling, meenden wij onze lezers reeds vroeger te moeten waarschuwen vooral voorzichtig te zijn en niet te spoedig geloof te slaan aan de beweringen van fabrikant en hoofdagent, die gaarne hun wijn voor f 1.35 per halven liter aan den man brengen.

Ons vermoeden omtrent de waarde van die aanbevelingen is, door het onderzoek, juist gebleken; men ziet dat onze waarschuwing recht van bestaan had. Dat wij nu iedereen afraden de Lama-Quina te gebruiken is te begrijpen; wij voegen er nog aan toe, dat wij den raad van den fabrikant, om een wijn van 14 % alcohol te geven „aan uit hun kracht gegroeide kinderen”, niet gaarne zouden onderschrijven.

Jürgensen's particuliere kliniek voor lupus enz.

Geheel op de wijze van de „brieven-kwakzalvers” met „vragenbrief” enz. belooft de bovengenoemde kliniek genezing van lupus, huidziekten enz., „zonder dat de patiënt te bed behoef te blijven.” In ons No. van Maart 1901 hebben wij al 't een en ander over deze inrichtingen gezegd, maar nu in ons land steeds meer reclame daarvoor wordt gemaakt en ook het *Nieuws van den Dag* zich opnieuw leent om een kwakzalver te helpen, door tegelijk met zijne exemplaren een biljet van JÜRGENSEN te verzenden, geven wij gaarne plaats aan een mededeeling, die ons van bevoegde zijde gewerd.

Inh et biljet, door het *N. v. d. D.* verspreid, stond het verzoek vermeld: bij den brief, waarin men om inlichtingen vroeg, 20 cents in postzegels bij te voegen.

Onze berichtgever schrijft nu het volgende:

„Dezer dagen werd mij toegezonden, gevouwen in het *N. v. d. D.* (wat een manier van doen!) ingesloten groene circulaire. Men proeft er de kwakzalverij uit.

„Intusschen schreef ik voor het goede doel (bestrijding der kwakzalverij) een brief, maar zonder bijvoeging van 20 cents in postzegels, aan *Jürgensen's Particuliere Kliniek, Herisau 2, Zwitserland*, van den volgende inhoud:

25 April 1902.

„Mijnheer,

„Ik ontving dezer dagen uwe circulaire betreffende uwe uitstekende behandeling voor open beenen, krampaderverzweringen, huidziekten, lupus. Nu dacht ik, dat u zeker ook veel af weet van enkele andere ziekten, die er mee in verband kunnen staan. Daarom zal ik hoogst dankbaar zijn, wanneer u mij kunt schrijven hoe eene zeere lever, gepaard gaande met zoutloop, kan genezen worden en hoe lang het duurt tot volkomen genezing verkregen is. Gaarne had ik opgaaf hoe veel de behandeling zal kosten dan weet ik of ik die betalen kan.

Met alle achting,

v. D.

„Nu moet ik vooropstellen dat ik (de Schrijver is geneeskundige, Red.) niet weet wat met zoutloop bedoeld wordt. Ik lees dit woord of symptoom op de 2e blz. kolom I bovenaan van de circulaire. Misschien wordt bedoeld de sereuse afscheiding bij eczeem.

Als antwoord op mijn brief ontving ik bijgaande gedrukte vragenlijst en verdere bescheiden.”

Uit die stukken bleek, dat de kliniek, niet-tegenstaande de vage opgave, terstond bereid was de behandeling op zich te nemen à f 5 per eerste consult en voor den verderen duur der behandeling à f 10 per maand. Onze berichtgever is er maar niet verder op ingegaan; hij had er genoeg van. En wij ook; wij vinden 't niet noodzakelijk de kas onzer Vereeniging te bezwaren met f 5, teneinde in 't bezit te komen der geneesmiddelen en deze te laten onderzoeken; ook zonder dat, zijn wij overtuigd dat hier kwakzalverij in 't spel is.

Leerzame voorbeelden.

* Onlangs vermeldde het *Medisch Weekblad* weder een drietal gevallen van schromelijke verwaarloozing en mishandeling van zieken door personen, die gebruik maakten van de vrijheid, in Duitschland voor een ieder bestaande, om zich uit te geven voor geneesheer of althans om de geneeskunst als bedrijf uit te oefenen, en wier handelingen aanleiding hadden gegeven tot vervolging voor de rechtbank.

De eerste aangeklaagde was Wilhelm Trotz, een sedert 15 jaren als „Natuurheekundige” praktizeerende, veelwetende kleermaker. Hij werd veroordeeld tot twee jaren, wegens „fahrlässiger Tödtung” (dood door verwaarloozing) in twee gevallen. De slachtoffers waren vrouw Pöcker en Müller, die leden aan bekleemde breuken. Trotz, die geen plaatselijk onderzoek instelde, gaf middelen tegen koliek: wonderolie, omslagen enz. Later werd Müller in 't ziekenhuis onderzocht en toen bleek het, dat er reeds gangreen (koud vuur) en peritonitis (buikvliesontsteking) waren ontstaan. Beide personen stierven, volgens het advies van den deskundige, tengevolge van de geheel verkeerde behandeling door Trotz, die in 't algemeen niets afwist van de genezing van breuken.

Een ander voorbeeld van toebrengring van lichamelijke letsels, dat intusschen niet met den dood eindigde, vinden wij in het proces te Keulen tegen den magnetopaath Karl Offermann. Een dienstmeisje, lijdende aan gewrichtsrheumatiek, dat in 't ziekenhuis geweest en daaruit weer ontslagen was, ging in Juli 1901 onder behandeling van den genoemde. Hij liet dit meisje viermaal in een rijtuig bij zich komen en behandelde haar magnetisch. Het hielp echter niet, de pijnen werden niet minder, zij vond zelfs dat deze na de magnetische kuur nog heviger waren geworden. Toen werd zij opgenomen in het St. Vincent-Haus, waaruit zij na tien dagen genezen werd ontslagen. Bij het gerechtelijk onderzoek verklaarde nu de „Oberarzt” van genoemde inrichting, dr. Huismans, dat het meisje hevige pijnen had gehad, dat de magnetopaath haar, die zooveel behoefte aan rust had, door haar in een rijtuig naar zich toe te laten komen, in haar gezondheid had benadeeld, even als door het strijken met de handen op de pijnlijke lichaamsdeelen. Dr. Rusah sloot zich bij dit advies aan. De gerechtelijk geneeskundige Dr. J. Lingard verklaarde als deskundige, dat het waarschijnlijk is dat de toestand van de zieke door de behandeling van den magnetopaath verergerd was; door het viermalen herhaalde bezoek waren de pijnen in alle gevallen eenige dagen verlengd. De magnetopaath werd veroordeeld tot 300 Mark boete, doch hij heeft revisie aangevraagd.

Het derde voorbeeld is ook ontleend aan onze „gewerbefreie” bureu. Dit blijkt een zaakje te zijn geweest om geld, veel geld te maken. De hoofdrolvervuller er in is een zekere Schumacher, ook hier te lande niet onbekend en in dit Maandblad besproken. Deze persoon had opleiding genoten. Hij was oorspronkelijk fabrieksarbeider geweest, kwam in militaire dienst en werd toen „Lazarethgehilfe”, zoo iets als hospitaalsoldaat, dus had opleiding gehad, waarna hij dan ook in 1874 van het Dusseldorper bestuur de concessie kreeg als „Heildiener”, zoo iets als gediplomeerd verpleger. Nu werd hij zoo langzamerhand, dikwijls door de omstandigheden gedwongen, cosmopoliet, Eerst te Dusseldorp (verzending van geheime middelen), Keulen, alwaar hij zoo goed gewerkt had,

dat hij 2½ jaar gevangenisstraf kreeg. Toen kwam hij naar Nederland, daarna naar Oostenrijk, van daar naar Darmstadt, alwaar hij een geneeskundige inrichting „Isis” opende. Deze werd opgeheven, wyl hij in voorloopige hechtenis geraakte. Die duurde evenwel een beetje lang, omdat voor het onderzoek zooveel patiënten uit geheel Duitschland moesten worden opgeroepen; daarom werd hij tegen een waarborgsom van 17,000 Mark op vrije voeten gesteld. Dat bagatel! liet hij in den steek en ging naar Amerika. Van daar keerde hij terug naar Zwitserland, dat hem uitleverde. Hij werd veroordeeld tot 4 jaren gevangenisstraf, 4500 Mark boete en 10 jaren verlies van eer. Eigenaardig is, dat Schumacher gedurende zijn verblijf in Zwitserland ook daar een inrichting, evenals „Isis” voor zenuw-, huid- en geslachtsziekten en vrouwenlijden had opgericht. Deze inrichting wordt nu gedreven door zijn vrouw en een deelgenoot.

Deze geneeskundigen? schijnen nog al zaakjes te maken ten koste van de bedrogen patiënten. Hoeveel reclame om de menschen toch opmerkzaam te maken op de afdoende hulp, die zij verleen, is wel noodig om het zoover te brengen om het sommetje van 17,000 Mark zoo maar gewoon in den steek te laten? Nu wanneer wij de advertenties betrekkelijk Pinkpillen met de getrouwe afdrucken der genezen dankbaren en andere overeenkomstige publicaties maar inzien, dan moet er nog al zoo iets aanzitten.

Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht! meenen wij bij deze voorbeelden te mogen toeroepen aan allen, die met aandrang in den laatsten tijd ook voor Nederland roepen om vrijheid tot uitoefening van geneeskunst voor ieder, die wil.

De gevolgen van het gebruik van een zoogenaamd onschuldig haarkleurmiddel.

Dr. J. Schütz kreeg op zijn spreekuur een heer, die na het gebruik van een „nieuw” haarkleurmiddel een belangrijke aandoening van de hoofdhuid gekregen had. Niettegenstaande een zeer zorgvuldige behandeling, duurde het nog 5 weken, eer de patiënt, na een zeer pijnlijk ziekteverloop (waarbij o. a. het gelaat ook aangedaan werd) weder hersteld was. Bij het proces ter verkrijging van schadeloosstelling, ingesteld tegen den leverancier van het middel, dat onder den naam „*Juvenia*” als volkomen onschadelijk, gegarandeerd metaalvrij en zuiver plantaardig, door den apotheker GUESQUIN te Parijs in den handel wordt gebracht, bleek uit het rapport van FRESNIUS, dat de eene helft van het middel, het *Eau oxygenée*, bestaat uit waterstofperoxyde-oplossing, terwijl de andere flesch („*Juvenia*”) een oplossing van paradiamidobenzol bevat.

Reeds herhaalde malen is tegen deze stof als haarkleurmiddel gewaarschuwd. (Zie ook het Maandblad van Mei j.l.) CATHÉLINEAU heeft reeds 18 gevallen van dermatologisch lijden na aanwending van het genoemde middel beschreven. In Oostenrijk, waar het als „*Chineesche haarkleurmiddel Fo*” aan de markt kwam, zag men ook herhaaldelijk ongunstige gevolgen, terwijl de praeparaten „*Phönix*” en „*Aweol*”, dank zij hun gehalte aan paradiamidobenzol, ook als oorzaak van huidziekten gesignaleerd werden.

Schütz wil daarom vooralsnog al de phenyleendiamine bevattende haarkleurmiddelen als gevaarlijk beschouwen, te meer daar DUBOIS en VIGNON reeds door dierproeven de schadelijkheid van para- en metaphenyleendiamine hebben aangetoond.

(Pharm. Weekblad.)

Verboden geheimmiddelen.

* Wij hebben reeds meermalen medegedeeld hoe in andere landen beperkende maatregelen van verschillenden aard zijn ingevoerd om den ongebreidelde verkoop van kwakzalverijen te bemoeilijken. In Engeland moeten zij in iedere verpakking, om voor verkoop te worden toegelaten, voorzien zijn van een zegeltje, in Rusland worden vrij hooge rechten geheven, in Oostenrijk kan de Opperste Gezondheidsraad alleen vergunning tot verkoop verleen en onder gehoudenheid, dat zij geen sterkwerkende bestanddeelen bevatten enz.

In sommige kantons van Zwitserland is de ver-

koop vaak geheel verboden; zoo ligt thans voor ons de laatste lijst van geheimmiddelen en zoogenaamde specialités, waarvan de verkoop, het adverteeren en de verspreiding is verboden, gedagteekend van 1 Juni 1901.

De lijst bevat niet minder dan 155 namen, waaronder een aantal oude bekenden, die reeds menigmaal in dit Maandblad zijn besproken en, evenals alle andere, in Nederland ongestoord binnenkomen, op allerlei wijze geadverteerd en verspreid worden. Wij vinden b. v. *Allen's Hair-Restorer*, *Altorfer's Eucalyptusolie*, *Alvarez Cocapraeparaten*, *Richard Brandt's Zwitsersche pillen*, *Brou's-Injectie*, *Chop's geoorolte, Purgatif Géraudel, Graf's geoorolte, Hahn's Miraculo-praeparaten, Homeriana-thee, Elektrohomöopathische middelen van Graaf Mattei, Mohrmann's middel tegen lintworm, Morrisonpillen, Oidtman's purgatief, Biscuits Ollivier, Redlingerpillen, Reimann's universaalpleister, Richter's middelen, Ontvettingspillen van de Sanitas-compagnie te Breslau, Sprangers's maagdruppels, Stollwerk's borstbonbons, Ullrich's kruidenwijn, Warner's Safepillen, Weismann's beroertewater* enz.

't Is toch een streelende voldoening voor Nederland, dat het in de vrijheid om ongelukkigen, onwetenden en onnoozelen door de gewetenlooze kwakzalvers en hunne agenten te doen bedriegen zoo ver staat zelfs boven Zwitserland!

Een attest voor Holloway.

Naar aanleiding van de attesten die telkenmale door de Gebrs. VAN BIJSTERVELD worden publiek gemaakt, brengt *Het Rotterdamertje* een dankbetuiging in herinnering die vroeger in Gouverneur's „*Oude Huisvriend*” had gestaan. Wij laten deze satire hier volgen:

„Copie van een brief van den heer van Kolzfand, apotheker te Rotterdam, aan Professor Holloway, Londen, Strand, N°. 245.

„Mijnheer! Ik heb de eer, u te melden, dat de vraag naar uwe pillen en zelf, zelfs na de hatelijke aanvechtingen van de gebroeders Vitus Bruinsma en consorten, van uur tot uur toeneemt, zoodat ik veilig aannemen durf, dat het getal gebruikers hier alleen in Rotterdam thans reeds bij matige raming van 200,000 tot 250,000 is toegenomen. Verscheiden genezingen zijn mij ter kennis gekomen, waarvan ik u ditmaal slechts de volgende wil mededeelen.

„Voorleden voorjaar meldde zich een jonge boerendochter, Anneke Berends, van Nootdorp bij Delft, bij mij aan. De arme lijderes was heel krom en mismaakt, had een bult van voren en van achteren, en was zoo klein en vergroeid, dat ze als bij den grond voortkroop en niet grooter was dan een gewoon kind van drie vierendeeljaar. Daarbij leed ze aan zware jichtpijnen en aan een etterend been, waarvoor ze al honderden guldens verdokterd en verprofesseerd had. Toen zij bij mij kwam, kon zij geen lid van haar lichaam verroeren zonder het uit te gieren van pijn, en alleen mond-, keel- en strotwerk waren nog in behoorlijken staat, zoodat het innemen van pillen zonder buitengewone moeielijkheid kon geschieden. Terstond na het gebruik viel ze in een gezonden slaap, die van Zaterdag den 4 April tot op Palmzondag den 18 onafgebroken voortduurde. Bij haar ontwaken op dien dag was hare eerste vraag naar zuurkool met spek, waarvan zij dan ook dadelijk eene hoeveelheid nuttigde, die alle aanwezigen versteld deed staan. De algemeene verbazing nam echter nog toe bij haar opstaan uit het bed, dat zij zonder vreemde hulp deed. Van den bochel voor en achter was geen spoor meer te zien en van een krom, stijf en verdraaid ding was Anneke Berends tot een knap, flink vrouwspersoon van volle vijf voet, rijnlandsche maat, opgeschoten.

„Daar hare kleeren intusschen niet meegegroeid waren, zoodat haar jak uit de naden hing en hare rokken haar pas tot aan de knieën reikten, nam ik de proef, om al die stoffage met de zalf te bestrijken, die daarop dan ook dezelfde verwonderbare uitwerking had, als de pillen op de lichaamsdeelen. Reeds na de eerste inwrijving kreeg het jak de behoorlijke wijde en de rokken de behoorlijke lengte, zoodat zij fatsoenlijk tot op de schoenen neerhingen. Vroolijk, vergenoegd en alsof haar nooit iets gescheeld had, verliet de gewezen patiënt nu mijn huis, danste een heelen nacht in een speelhuis, en is zoo knap van persoon en uitzien naar hare woning teruggekeerd, dat zij de eerste week al aan iederen vinger een vrijer had en de jongens van Nootdorp om haar vochten, tot ze haar tegenwoordigen man trouwde, dien ze nu onlangs vader van welgeschapen drielingen heeft gemaakt. Maar zelf en pillen blijft Anneke Berends, thans vrouw Kluinder, nog geregeld voortgebruiken en verzekert, daar uitstekende vruchten van te zien.”

RECHTSZAKEN.

Voor het kantongerecht te Zwolle stond de vorige maand terecht J. J. G. te Kampen, ter zake dat hij in de maand Januari dezes jaars te Herculo onbevoegdelyk de geneeskunst zou hebben uitgeoefend.

Beklaagde heeft in deze streck een zekere renommé als genezer van breuken; en het was ook den landbouwer H. v. d. O. te Herculo, die aan een zoodanige kwaalt laboreerde, ter oore gekomen, dat beklagde daartegen een onfeilbaar middel bezat. Deze, bij genoemden landbouwer ontboden, verzocht v. d. O. te bed te gaan liggen en gaf hem een door de vrouw van v. d. O. gereed gemaakte kop koffie te drinken, na bij de koffie een alleen hem bekend middel te hebben gevoegd. Het effect bleef niet uit, en uit pure dankbaarheid deed v. d. O. door zijn vrouw aan beklagde vijftien gulden ter hand stellen.

Desgevraagd verklaart v. d. O., ter terechtstelling als getuige gehoord, dat de breuk aanvankelijk „wel wat was opgetrokken”, doch dat thans de toestand was gelijk voorheen. Bij de behandeling had hij dus absoluut geen baat gevonden.

Beklaagde schrijft dit toe aan de omstandigheid, dat v. d. O. over een melkmer is gevallen, hetgeen door dezen wordt bevestigd.

De ambtenaar van het O. M. herinnert er aan, dat bekl. onlangs voor een zelfde feit terecht heeft gestaan voor het kantongerecht te Deventer. (Zie Maandbl. van April j.l.) en requireert de oplegging van een geldboete van f 30, subs. 10 dagen hechtenis. De kantonrechter, dadelijk uitspraak doende, veroordeelt bekl. tot een geldboete van f 10, subs. 10 dagen hechtenis. (Z. C.)

CORRESPONDENTIE.

Redact. v. „Het Vrije Woord” te M. Gij hebt ons zeer verplicht door uwe toezending en gaarne maken wij van uw welwillend aanbod gebruik; wij moe'en echter, wegens plaatsgebrek, tot het volgend No. daarmee wachten. Aan uwe aanvragen zullen wij gaarne voldoen. Wij houden ons voor uwe verdere medewerking aanbevolen.

R. H. te H. Met u zijn wij 't eens, dat 't beter is geen gewag te maken van dat nieuwe „Institute” zoolang daarvoor in Nederland geen reclame wordt gemaakt. Evenals al die inrichtingen die den patiënten per brief volkomen genezing beloven — mits hij maar geld overzendt — zonder dat zij hem zelfven hebben gezien en onderzocht, verdient ook de door u genoemde niet het minste vertrouwen; 't is toch voor iederen leek wel na te gaan, dat men de oorzaak en den aard van de ziekte niet kan vaststellen wanneer de zieke in Nederland, en de z.g. geneeskundige in Amerika woont. En dit is toch een eerste vereischte voor een serieuze behandeling. Door de vragen, die dit soort van kwakzalvers in hunne brieven stellen, vragen, die beantwoord moeten worden door den lijder, die meestal zelf geen juist oordeel over zijn ziekte kan vellen, worden die heeren niets wijzer... maar aan 't antwoord ligt hen meestal ook niets gelegen. Onverschillig wat men schrijft, men wordt toch volgens een en hetzelfde model behandeld.

M. L. Q. v. L. H. te A. Dank voor 't gezondene; de pillen zijn in onderzoek.

J. F. v. S. v. B. te R. en J. E. te L. Ook u onzen dank. *Redactie Vox Medicorum te U.* Aan uw verzoek, begeleidende de *Vox* van 21 Mei, kunnen wij, zooals gij wel begrijpen zult, niet voldoen. Het onderwerp valt geheel buiten het kader van ons blad.

Dr. P. A. V. te R. Het register verschijnt in de tweede helft van Juni.

Mej. A. G. te R. In dank ontvangen, maar te laat voor dit No.

N. B. te A. Uw brief, afkomstig van *Hubert Ullrich*, in dank ontvangen; maar wij zullen dien man eens een poosje laten rusten. Wij en onze lezers hebben voorloopig genoeg van hem.

J. P. v. d. M. te U. en H. G. W. te L. In dank, doch te laat voor dit No. ontvangen. Aan uw verzoek zal worden voldaan.

— Wij betuigen onzen hartelijken dank aan allen, die ons de bladen zonden, waarin verschillende advertenties van *v. Woerden* en *v. Bijsterveld* voorkwamen. In 't algemeen zal men ons zeer verplichten door toezending van die kleinere, plaatselijke bladen, waarin 't een of ander voorkomt, dat in verband staat met het doel, dat ons blad beoogt. Wij kunnen al die bladen niet aanschaffen en lezen.

— Na het afdrucken der ledenlijst zijn nog postwissels ontvangen van de volgende leden:

Mr. E. F., te 's-Hage.
Dr. F., te Baarn.
G. v. G., te 's-Hage.
A. H., te Amsterdam.
F. M. DE L., te Hoorn.
W. M., te den Helder.
D. v. D. M., te Bolsward.
H. R., te 's-Hage.
J. F. SCH., te 's-Hage.

ADVERTENTIE.

Publicatie 1801.

Afdrukken op zwaar Hollandsch papier dezer Publicatie, die een in bijna alle opzichten typografische juiste reproductie is van het origineele stuk, dat op het Gemeente-Archief te Dordrecht berust, worden tegen ontvangst van f 0.15 franco toegezonden door ondergeteekenden, drukkers van het Maandblad. **BLUSSÉ & COMP., Dordrecht.**

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: J. M. VAN ELK, Handelsagent te Dordrecht, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam, Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Middelburg, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 709

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Middelburg, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

He tradrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per Jaar f 1.25

ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.80

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Mededeelingen van het Bestuur betreffende Voordrachten over Kwakzalverij en het Register.

Hoofdartikel: Onbekende spécialités en geheimmiddelen buiten de apotheek.

Berichten: De ambtenaren voor de Gezondheidswet. — Moderne kwakzalverij? — Hypnose en gebedsgenezing. — Ongepaste reclame.

Mededeelingen van verschillenden aard: Ons doodvonnis — uitgesproken door v. Woerden en van Bijsterveld. — Het middel tegen diphteritis van A. Noortwijk te Berlijn. — Roode Pillen. — Nog eens de electro-galvanische geneesinrichting te Laren. — Een poeder tegen Engelsche ziekte. — Samenstelling van enkele geheimmiddelen.

Rechtszaken: De masseur H. Tiele. — Reimanns, de brenkenezener.

Ingezonden: Omtrent bladen die geen kwakzalvers-advertenties opnemen.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Pinkpillen.

Voordrachten over Kwakzalverij.

Het succes, door eenige leden en abonnés te Amsterdam, Rotterdam, Vlaardingen en elders behaald met een voordracht over kwakzalverij, geeft het Bestuur der Vereeniging aanleiding medestrijders aan te sporen ook van dat middel zooveel mogelijk gebruik te maken. Wie in den a. s. winter een voordracht over dit onderwerp zou wenschen te houden, wordt uitgenoodigd zich daartoe reeds thans in betrekking te stellen met den Secretaris-Penningmeester.

Het Bestuur stelt gaarne daarvoor het een en ander uit het Archief der Vereeniging ter beschikking.

Het Bestuur voornoemd,

J. M. VAN ELK,

Voorzitter.

A. J. WIJNNE,

Secretaris.

HET NIEUWE REGISTER.

Ondergeteekende heeft het genoegen aan H.H. Intekenaren te kunnen berichten, dat het nieuwe Register binnen weinige dagen gereed zal zijn en alsdan per post aan hen, die het hebben besteld, zal worden toegezonden.

Wie nog een ex. mocht verlangen, gelieve dit ten spoedigste op te geven.

De Secretaris-Penningmeester,

A. J. WIJNNE.

Onbekende spécialités en geheimmiddelen buiten de apotheek.

* Al is het op verre na niet zoo erg en ergelijk als veelal in het buitenland, ook hier in Nederland maken sommige apotheken bij het binnentreden meer den indruk van comestibelwinkels of bonbonverkoopplaatsen dan van werk- en voorraadplaatsen van wetenschappelijke mannen. Allerlei verzegelde fleschjes en doosjes met bontgekleurde etiketten en reclameplaatjes, vergulde

of verzilverde tabletten, pillen van verschillende kleuren zijn uitgesteld als in een speelgoedwinkel. De verantwoordelijke leverancier van deze artikelen weet met zekerheid niets van de samenstelling of bereiding, maar neemt op goed geloof van dezen of genen binnen- of buitenlandschen fabrikant aan, dat zij zijn samengesteld volgens een bepaalde formule, en sommige opgegeven bestanddeelen bevatten.

Dit alles is genoegzaam bekend en menig apotheker in Nederland, die zijn taak en zijn plicht ernstig opvat, heeft reeds getracht zich te onttrekken aan de gedwongen levering van zulke zogenaamde geneesmiddelen, voor wier deugdelijkheid en samenstelling hij niet kan instaan. Dit beginsel streng door te voeren is waarschijnlijk geen enkel hunner gelukt, al moet ook erkend worden, dat er velen zijn die althans trachten het aantal dier voor hen onbekende geheimmiddelen in hun apotheek te beperken en zich weerhouden van het uitstellen of te koop stellen, om niet daardoor het gebruik en de kwakzalverij door zelfpraktiseeren in de hand te werken.

Het Eere-lid onzer Vereeniging Dr. BRUINSMA wijst in het Medisch Weekblad van 14 Juni er op, dat dit, tengevolge der nieuwe Gezondheidswet, na 1 Augustus waarschijnlijk geheel zal moeten veranderen en deze spécialités uit de apotheken zullen verdwijnen.

De wet toch eischt, dat bij geneesmiddelen in de Nederlandsche pharmacopee niet vermeld — en daartoe behooren al deze spécialités — het opschrift moet aanwijzen het recept, waarnaar zij bereid zijn; bij deze spécialités is dit als regel niet het geval en hoewel dit geen nieuwe wetsbepaling is, maar eene die reeds sedert 1865 van kracht is, werd daaraan niet de hand gehouden, omdat het toezicht op de apotheken gebrekkig geregeld was.

Krachtens de gezondheidswet zijn echter dezer dagen vier pharmaceutische inspecteurs benoemd, d. i. vier beëdigde en bezoldigde rijksambtenaren, aan wie nauwkeurig toezicht op alle apotheken is opgedragen en die, op straffe van ambtsovertreding met de gevolgen van dien, verplicht zijn toe te zien, dat overal en bij een ieder de inrichting en voorraad der apotheek voldoet aan de duidelijke eischen der wet. Voor hen, als wetenschappelijke mannen, kunnen en mogen fabrieksmerken of handteekeningen van half of geheel onbekende vervaardigers geen waarde hebben en al wordt hun ook vergund „de oorspronkelijke verpakking” en het zegel van een enkel doosje te verbreken, dit kan nimmer een bewijs zijn, dat de inhoud van andere, zij het uiterlijk gelijksoortige, doosjes en fleschjes van dezelfde samenstelling is en overeenkomt met een misschien aangegeven voorschrift. Indien dit laatste niet aanwezig is en door den oorspronkelijken leveran-

cier als een geheim voor zich wordt gehouden, heeft reeds daardoor alleen wetsovertreding plaats in de apotheek, waar het middel aanwezig wordt bevonden.

Dezelfde schrijver wijst er op, dat vele geneeskundigen nog altijd voortgaan zogenaamde spécialités voor te schrijven, soms zelfs met de bijvoeging: „in oorspronkelijke verpakking”; deze methode, waarbij zij eigenlijk nimmer weten, wat door hen aan hunne patiënten wordt voorgeschreven, zullen zij na 1 Augustus moeten laten varen, niet omdat de nieuwe wet het hun verbiedt, maar omdat om de boven uiteengezette reden, de apothekers deze recepten met onbekende en ongecontroleerde bestanddeelen niet meer zullen kunnen afleveren.

Al heeft het misschien niet in de bedoeling gelegen bij het aannemen der Gezondheidswet den werkring van den apotheker in de toekomst meer in overeenstemming te brengen met zijn oorspronkelijk karakter, namelijk het zelf bereiden en afleveren van geneesmiddelen, het schijnt ons onbetwistbaar en gelukkig, dat zij daaraan zal medewerken. Ietwat zonderling treft het ons daarom in een der jongste rapporten van de Maatschappij ter bevordering der Pharmacie te lezen, dat die verkoop van onbekende „spécialités en geheimmiddelen” juist bij den apotheker zou thuis behooren, omdat vele geneeskundigen dit verlangen. Beter zal het ongetwijfeld zijn, indien de geneeskundigen in het vervolg buiten de mogelijkheid worden gesteld hunne zonderlinge voorschriften van allerlei spécialités als 't ware tegen over hunne patiënten een wetenschappelijk cachet te verleen, door ze uit een apotheek te laten afleveren.

Laten zij terugkeeren tot de gewoonte hunner voorgangers in vroegere jaren, die nimmer verzuimden op hun recepten duidelijk aan te geven wat zij voor hunne patiënten noodig achtten en aan de zorg van den apotheker overlieten om dit recept uit de beste bestanddeelen te bereiden.

Allen zullen er wel bij varen.

De ware of vermeende lijders, die hun heil zoeken in zelfpraktiseeren, die zich door kranten en brochures laten bedotten om geloof te hechten aan de werkzaamheid van het een of ander geheimmiddel, door een fabrikant of kwakzalver uit winstbejag aan de markt gebracht, de onnoozelen en dommen ook, die waarde hechten aan de bijzondere kleur van pillen of tabletten, of het prentje op doos of fleschje van gewicht achten, zij en anderen moeten maar zien hoe zich te redden bij hun bijzondere en kinderachtige liefhebberij, maar „apothekers en dokters” moeten er buiten blijven; zij zijn dit verplicht aanzi chzelve en aan den ernst van hun vak en wetenschap.

BERICHTEN.

De ambtenaren, belast met de uitvoering

der Gezondheidswet. Tot ons genoeg zagen wij onder de benoemden de namen van verschillende leden onzer Vereeniging, die dus instemmen met het doel dat zij beoogt.

Wij weten te goed, dat er, in 't begin van de uitvoering der nieuwe wet, niet aan gedacht kan worden de betuiging der kwakzalverij op den voorgrond te stellen, doch wij koesteren de hoop dat daar, waar zoo velen der uitvoerders overtuigd zijn, dat de kwakzalverij, zooals zij hier te lande wordt uitgeoefend, een groot gevaar oplevert voor de *Volksgezondheid*, zij toch eindelijk het hunne er zullen toe bijdragen, dat aan die uitoefening, zooveel mogelijk paal en perk worde gesteld.

Moderne kwakzalverij? In het *Sociaal Weekblad* van 7 Juni j.l. komt onder dit opschrift het volgende voor:

„Historisch van het begin tot het eind is het volgende „staaltje van moderne kwakzalverij.

„Bij een huidspecialiteit in één onzer groote steden „vervoegde zich onlangs een moeder uit een naburig „dorp, om hem te consulteeren over haar kindje, dat „aan een hardnekkige huidaandoening leed. De specia- „liteit schrijft een recept en noemt een apotheker in „de stad, bij wien de zalf moet worden klaargemaakt. „Kan ik het niet laten klaarmaken bij onzen dorps- „dokter, die ook apotheker heeft, oppert de moeder; dat „is eenvoudiger. De dokter is daar bepaald tegen, „omdat aan de bereiding technische moeilijkheden ver- „bonden zijn, zooals hij gewichtig verzekert.

„Goed, het zalfje wordt bij den geprotegeerden „apotheker besteld, en met f 1.40 betaald; maar tevens „wordt afschrift van het recept gevraagd; en wat blijkt „nu achteraf? Ten eerste, dat volgens een bevoegd „deskundige op pharmaceutisch gebied, het recept niet „van dien aard is, dat het buitengewone moeilijkheden „bij de bereiding oplevert; ten tweede dat de zorg- „vuldige specialiteit onder het recept had geschreven: „*solv. ass. viginti octo*, d.w.z. laat ze acht-en-twintig stui- „vers betalen*).

„Terecht wordt steeds met klem geijverd tegen de „kwakzalverij van kerels, die zonder eenige kennis van „zaken met een gewichtig gezicht een of andere on- „zinnige behandeling voorschrijven of kruiden en „poeders toedienen. Maar is zulk een optreden als wij „hier schetsen eigenlijk niet van nog minder allooï? „Het is voor den patiënt niet gevaarlijk, maar voor „den gestudeerden boerenbedrieger oneindig schande- „lijker dan voor zijn onwetenschappelijke collega.

Ofschoon bijna alle bladen, zelfs die, welke nooit iets van onze waarschuwingen opnemen, dit bericht hebben overgenomen en wij dus met onze mededeeling wat laat komen, mogen wij die echter niet achterwege houden. Een deel van het publiek, dat ons nog steeds, niettegenstaande onze herhaalde verzekering van het tegendeel, te goeder hof kwader trouw blijft noemen: de strijders voor de belangen van geneesheeren en apothekers, zou uit ons stilzwijgen weer munt slaan.

Wat nu het bericht zelf betreft, geven wij terstond toe dat, indien de zaak zich heeft toegedragen zooals daarin wordt vermeld, de bedoelde handelingen zeer afkeurenswaardig zijn. Intusschen zoude het ons verwonderen indien het geval geheel juist is weergegeven. Het voorschrijven n.l. van: „*solv. ass. viginti octo*” door den specialiteit dat *niet* vertaald moet worden door „laat ze betalen” maar door „ze heeft betaald”, komt ons zeer raadselachtig voor.

Uit een later artikeltje in 't zelfde weekblad blijkt, dat wij goed gezien hebben.

Hypnose en gebedsgenezing. De Cultus- Minister te *Berlijn*, die onlangs een onderzoek heeft ingesteld naar den omvang en de uitoefening der hypnose door onbevoegden, heeft nu ook een omvraag gedaan betreffende de gebedsgenezing en tevens de Aertzekeramern verzocht om inlichtingen betreffende den omvang en de gevolgen van de toepassing der hypnose door bevoegden. (W. T. G.)

Ongepaste reclame. Niet overbodig, ook voor Nederlandsche geneeskundigen, is de mededeeling van een protest, door Dr. phil. C. VIKCHOW in de *Berl. klin. Wochenschr.* geplaatst tegen de wijze, waarop een middel „tegen jicht en reumatiek”, *Bertoline* genoemd, wordt aangeprezen. Hij verklaart, dat hij dit middel nooit heeft aanbevolen, het ook niet fabricceert en er niets mede te maken heeft. Op grond van zijn onderzoek ontzegt hij het zelfs iedere werking en waarde. Hij is voornemens, bij de justitie een aanklacht in te dienen wegens het bedriegelijk gebruik, dat van zijn naam wordt gemaakt. (W. T. G.)

*) Misschien weten niet al onze lezers dat Art. 11 der Wet, regelende de uitoefening der geneeskunst, aan de doktoren verbiedt, met eenen apotheker regstreeks of zijdelings een overeenkomst aan te gaan over het leveren van geneesmiddelen aan hun zieken (noot in het *Sociaal Weekblad*).

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Ons doodvonnis.

Lezers, wij zijn er geweest; misschien is dit nummer wel het laatste dat verschijnt. Hoe komt dit zoo op eens? zult ge vragen. Ja, ziet ge, de meesten uwer lezen de bladen niet, waarin A. W. VAN BIJSTERVELD en P. VAN WOERDEN telkens hunne advertenties plaatsen, omdat zij vooral adverteeren in die buurten, waar ze hun praktijk bij voorkeur uitoefenen.

Het antwoord op uw vraag zult ge echter vinden in de onderstaande advertentie, die wij, voor u, uit *De Leerdammer* van 14 Juni overnemen:

„ANTWOORD

AAN HET

„Maandblad tegen de Kwakzalverij.”

„De lezers herinneren zich, hoe wij het Maandblad er op gewezen hebben, dat de zoogenaamde hoogst bekwame geneesheeren, de mannen der officieele wetenschap, zich telkens schromelijk hebben vergist bij het vaststellen van de ziekte van onze geëerbiedigde Koningin. Wat wij verwacht hebben is geschied. Het Maandblad weérlegt onze hoogst ernstige beschuldiging niet, doch maakt er zich met een Jantje van Leiden af, wat trouwens te verwachten is van eene redactie van dat *geneeskundig* orgaan, dat mede bestaat uit ... een *handelsagent* en ... een paar *advocaten*, onbevoegd geneeskundigen! De redactie wil met ons niet in debat treden, omdat zij ons niet *kan* weérleggen, evenals de geneesheeren in *Leerdam e. a.*, die om diezelfde reden al lang hun pen *moesten* neerleggen. Het Maandblad herhaalt echter zijne waarschuwing tegen ons, terwijl het veeléer diende te ageeren tegen geneesheeren, die telkens in het vaststellen hunner diagnose mistasten, en de arme patiënten overleveren aan hunne „wetenschappelijke onkunde.” Wij moeten nu van onzen kant tegen zulke bevoegden waarschuwen; en dit te meer, nu de verschillende buitenlandsche Regeeringen een nieuw, een kostelijk wapen van onze dokters hebben gekregen, om den uitvoer van ons vee nog meer dan vroeger te belemmeren. De boeren en veehouders hebben het immers zeker evenals wij gelezen, dat zij de schuld hebben gekregen van de verspreiding der typhusziekte; en de heeren dokters daarom het Hof hebben aangeraden om alleen melk enz. te betrekken van vee uit eigen stal. Ten slotte doet het Maandblad eene wanhopige poging om ons over te leveren aan de Justitie. Hieruit spreekt hare machteloze woede om zich door dergelijke middelen, eener inquisitie waardig, te wreken op ons, die door onze *talrijke genezingen van door doctoren en professoren totaal opgegeven arme lijdens, hebben bewezen, dat wij in zeer vele gevallen meer vermogen dan de mannen der dus genaamde officieele wetenschap.* Wil het Maandblad zich nog bekeeren, wij zijn tot antwoord ieder oogenblik bereid; doch zoo niet, dan heeft het haar eigen vonnis, haar doodvonnis geveld, en ons in het gelijk gesteld.

P. VAN WOERDEN.

A. W. VAN BIJSTERVELD.

Onbevoegd Geneeskundigen.”

Nu, tot ons leedwezen moeten wij verklaren, dat wij nog niet van plan zijn ons te bekeeren in dien zin zooals de heeren kwakzalvers het verwachten, zoodat ons vonnis geveld is. Zelfs zijn wij zóó verstokt, dat wij niet kunnen nalaten onze lezers te wijzen op de walgelijke manier, waarop de schrijvers der advertentie trachten den boeren en veehouders (trouwens hunne beste klauten) stroop om den mond te smeren, zeker een handige zet, die hun geen windeieren zal leggen. Want, helaas! zoo'n leugen, met de noodige brutaliteit en bombast neergeschreven, schijnt nog sommigen waarheid toe.

Inmiddels laat de Justitie maar toe, dat onop- houdelijk in de couranten met ophef wordt verkondigd, dat hier te lande de geneeskunde onbevoegd wordt uitgeoefend.

Het middel tegen Diphtheritis van A. Noort- wijk te Berlijn.

In het Maandblad van April j.l. namen wij een

voorloopige waarschuwing op tegen het bovenstaand middel, dat toen druk in onze bladen werd geadverteerd.

Wij zijn thans in staat iets meer daaromtrent mee te deelen. In een brochure, versierd met het portret van den kwakzalver en waaronder deze het motto heeft geplaatst: „Een ieder drage zijnen steen bij voor het schoone gebouw dat „Volmaakt- heid” genoemd wordt en legge dien tot welzijn der menschen neer,” wordt het middel aldus ingeleid:

„De dood van het eenige kind, door diphtheritis veroorzaakt, verwoest menig maal het levensgeluk van vele ouders. En ach! hoe dikwijls kon een dergelijk leven gespaard blijven, indien men wat meer vertrouwen stelde in een goede edele zaak.

„Hoe dikwijls nog zou een dergelijk leven behouden kunnen blijven, indien de ouders niet rade- loos werden.

„Doch klagen is niet mijne zaak. Daarvan heeft de lezer geen voordeel, mijn doel is, met alle kracht te zorgen dat iedereen wete dat er een middel tegen deze overal voorkomende ziekte, deze sociale plaag bestaat.

„Of is het geene sociale plaag, als in een land als Pruisen alleen jaarlijks 60,000 kinderen als offer dezer besmettelijke ziekte vallen.

„Is het geene Sociale plaag, dat gisteren een kind stierf, en nu weer een tweede, een derde in verschrikkelijke doodskampen ligt.

„Stroomen van tranen worden vergoten, jaren lang hebben arme ouders aan de kosten te betalen, en de uitdrukking Sociale plaag komt hier bijzonder tot haar recht.

„Helpe daarom ieder, opdat wij de besmettelijke ziekte eindelijk meester worden. Een ieder hebbe het middel steeds in huis, om het in tijd van nood direct bij de hand te hebben, want hoe eerder de toediening geschiedt hoe beter.”

Ziehier iemand die op 't gevoel weet te werken. En wanneer nu alles waar was, wat die man van zijn middel vertelt, dan zouden wij hem die gevoelvolle tirades gaarne vergeven, maar wanneer het *niet* waar is, wanneer hij bij de ouders, die terecht bevreesd zijn voor het leven van hun kind, ten *onrechte* het geloof opwekt dat men door *zijn* middel de ziekte meester kan worden, en hen daardoor weerhoudt *tijdig* doelmatige hulp in te roepen, dan verdient zoo'n man nog een veel erger naam dan dien van kwakzalver.

Het onderzoek van het middel moest uitmaken in hoeverre de bewering van den fabrikant juist was, dat hij, „door ondervinding geleerd een *zeker middel* in handen heeft” tegen diphtheritis. Vol- doende resultaten heeft het *scheikundig* onderzoek niet opgeleverd, wat tevoren te verwachten was. Waar de fabrikant verklaart: „Het recept zelve geef ik nooit uit de hand”, daar was het te vermoeden dat de samenstelling van het middel zoodanig was gekozen, dat een volledig onderzoek hoogst moeilijk, zoo niet onmogelijk was.

Mejuffrouw A. GRUTTERINK, apotheker aan het ziekenhuis te *Rotterdam*, die zoo welwillend was het onderzoek voor ons te verrichten, kon dan ook alleen aantoonen de aanwezigheid van 15 % van een *teerachtige* stof, die een vrij groote hoeveelheid *zwavel* bevatte. Meer echter werden wij op de hoogte gebracht door het *bacteriologisch* onderzoek, dat de bacterioloog Dr. TINDELOO te *Rotterdam* zoo goed was, op verzoek van Mej. Grutterink, in te stellen. Dr. T. ging de werking van de stof op diphtheriebacillen na en, ofschoon niet kon worden ontkend, dat het mengsel desinfecteerd werkte, bleek het toch, dat de antiseptische werking *veel zwakker* was dan die van andere antiseptica.

Kon dus, dientengevolge, aan de stof volstrekt geen bijzondere waarde worden toegeschreven, een *gevaar* is er *zeker* aan verbonden. Diphtheritis gaat dikwijls gepaard met nieraanandoeningen en nu loopt men, bij het gebruikmaken van het prikkelende mengsel van Noortwijk, groote kans, het gevaar voor nieraanandoeningen te vergrooten.

Van een opmerkenswaardig voordeel van het middel is *niets* gebleken, zoodat wij *weigaren* geloof te slaan aan 't geen de fabrikant er van gelieft te vertellen.

Maar dan gevoelen wij ons verplicht met alle kracht te waarschuwen tegen het gebruik van het

middel. Ouders, laat u door al die mooie praatjes in de brochure, die op aanvraag gratis wordt verzonden, niet om den tuin leiden. *Probeer het middel van Noortwijk niet*, maar roept, bij het vermoeden op diphteritis, zoo spoedig mogelijk bevoegde geneeskundige hulp in; verkwest den zoo kostbaren tijd niet door proefnemingen met een middeltje, dat door den leverancier, die gaarne zijn waar slijt, met ophef wordt aanbevolen en waarvan de beweerde gunstige werking door niets blijkt. **Past op voor het middel van Noortwijk!!**

In de brochure geeft de schrijver ook nog raad hoe roodvonk en mazelen moeten worden behandeld, maar wij hebben van zijne adviezen genoeg.

„Daar het Anti-Septisch middel reeds sedert jaren in Duitschland en andere landen met het beste gevolg is aangewend, heeft de Heer Noortwijk gemeend ook Nederland met zijn zegenrijk middel te moeten bekend maken.” Zoo staat er in een biljet dat met de brochure wordt verzonden. Wel zeker, Nederland moet bewerkt worden; brochures en biljetten zijn in 't Nederlandsch gesteld en in Tilburg bevindt zich Noortwijk's Generaal-Depot, vanwaar uit de fleschjes, inhoudende circa 50 gram vloeistof à f 1.50, worden geleverd. Men weet in 't buitenland, dat zoo iets alhier ongestraft kan geschieden. Laat het publiek echter toonen, dat het van het „zegenrijk middel” niet gediend is.

Roode pillen.

Wat zijn die buitenlandsche apothekers toch goed voor ons Nederlanders! Vier maanden geleden maakten wij melding van — en waarschuwend tevens tegen — de *Gezondheidspillen* van een Belgisch apotheker DEFENSE, thans is het een Fransch apotheker, L. DUPUIS, die zijn best doet een plaatsje in ons blad te verdienen. Door strooibiljetten, in 't Fransch en in 't Nederlandsch, vestigt deze weldoener der menschheid de aandacht op zijne *Roode pillen*, als buikzuiverend, slijmwerend, galwerend en bloedzuiverend middel.

Dit zijn nu je pillen bij uitnemendheid!

Hoort wat de fabrikant er verder van zegt:

„Onzuiver bloed is de oorzaak van alle ziekten.

„Tot hertoe hebben wij altijd onze toevlucht genomen tot de purgeermiddelen die op de maag en op de darmen werken; maar aan geen enkel middel is het gelukt den kiem te dooden der verschillende ziekten, die zich in het bloed bevinden.

„Samengesteld uit *Uittreksels van Kruiden* kunnen de *Roode pillen* L. DUPUIS nooit kwaad doen. Zij vermengen zich met de nuttige bestanddeelen van het voedsel en met deze gaan zij in het bloed over. Daarom is het, dat zij in de verstaafte hoekjes van het lichaam de kleinste besmettende onzuiverheden gaan opzoeken en medeslepen.

„Al die *Gallen* en al die *Slijmen* die uwe maag overlasten, u onuitstaanbare schele hoofdpijn geven, al uwe krachtadigheid ontnemen, u het bloed vervuilen en den goeden gang der voeding belemmeren, worden in de ingewanden gedreven en verder niet den stoelgang uit het lichaam geworpen.

„Daarom zullen de *Roode pillen* L. DUPUIS altijd diegenen verkwikken die aangetast zijn van:

„Verstoptheid, moeilijke spijsvertering, maagkwellingen, gallen, slijmen, maagzuren, mangel aan eetlust, verstraming, bloedbederf, huidziekte, puisten, bloedzweren, kwade lichaamssappen, jeuksel, geelzucht, schele hoofdpijn, zenuwsmarten, zwijmelingen, bedwelmheden, aamborstigheid, geraaktheid rhumatismus, onzuiverheden van het bloed, hartziekten.”

Maar wij zijn er nog niet; voor de dames worden nog tal van ziekten opgenoemd, die bij 't gebruik van de *Roode pillen* als sneeuw voor de zon verdwijnen.

Waaruit bestaan dan wel die wonderpillen? Vermoedelijk uit wat nieuws, want de gewone purgeermiddelen, die op de maag en darmen werken worden afgekeurd. Om hieromtrent zekerheid te verkrijgen, heeft de heer A. J. WIJNNE te *Middeburg* de pillen onderzocht en wel met het volgende resultaat: Elke pil woog ongeveer een halve gram; daarvan kon een licht rood, later wit omhulsel worden verwijderd, dat 300 mgr. woog en

bestond uit *suiker*, *talk* en een roode aniline-kleurstof. Voor de eigenlijke pil bleef dus 200 mgr. over en daarin werd met zekerheid aangetoond kleine hoeveelheden *aloë* en *jalape-stengelhars*, terwijl de hoofdmassa een plantaardig extract was. 't Is waarlijk om te lachen als 't niet zoo treurig ware! Twee van de meest sterk-werkende, ceuwen lang bekende *purgeermiddelen*, die dikwijls door geneesheeren worden voorgeschreven, maar die, bij een langdurig en voortgezet gebruik zeer noodlottige gevolgen na zich kunnen slepen, al zegt ook DUPUIS, dat zij, „samengesteld uit uittreksels van kruiden, nooit kwaad doen.”

Wij raden ieder aan er de proef niet van te nemen en — mocht hij lijden aan een der talrijke ziekten, die hierboven zijn opgegeven, geen hulp te zoeken bij den Franschen apotheker en zijn Nederlandschen collega-helper, HENRI SANDERS, Depositaire Général, te *Amsterdam*.

De Electro-galvanische Geneesinrichting te Laren.

Juist vijf jaar geleden, in ons n^o. van Juli 1897, zagen wij ons genoodzaakt deze inrichting te bespreken, naar aanleiding van een toen verschenen brochure, getiteld: *Electrische geneesinrichting te Laren in 't Gooi, Noord-Holland, Geneesheer-Dirceur W. J. Tenckink*. De inhoud van die brochure was zoodanig, dat wij ons wantrouwen niet konden verheelen.

Nu ligt opnieuw een brochure voor ons, een boekje, dat o. a. aan het station der H. IJ. S. M. te Laren ter lezing ligt en aan het buffet aldaar gratis is te verkrijgen.

Die brochure getiteld: *Gezondheid, Ziekte, Weerstandsvermogen, Systeem Alimonda, door W. J. Tenckink* enz. dient opnieuw om de aandacht van het publiek op de inrichting te Laren en de daar — volgens den schrijver — verkregen gunstige resultaten te vestigen. Ofschoon geschreven in minder opgeschroefde taal dan 't vorige boekje, kan ook 't tweede bij ons geen gunstigen indruk verwekken omtrent het optreden van den Directeur. Hij zweert bij het systeem Alimonda, over welk systeem, beschouwd als *het eenig doeltreffende*, wij reeds onze atkeuring hebben uitgesproken in de Maandbladen van October '94 en van Juli en October '95. En wie zich de moeite wil getroosten die bladen na te slaan, zal daarin bewijzen te over vinden voor onze meening. Het afkeuren van alle andere geneesmethodes, het ophemelen van *hunne* geneeswijze bij alle ziekten, onverschillig welke, zelfs de aanbeveling van het gebruik zonder dat de patiënt aan een *persoonlijk* onderzoek wordt onderworpen, dit alles en nog veel meer, schonk ons de overtuiging, dat het werk van de Gebrs. DE A., dat wij toen bespraken, niet geschreven was met het doel om de lijdende menschheid op de hoogte te stellen van een heilzaam werkende geneesmethode . . . . maar om de lijdens over te halen zich een electriseermachine aan te schaffen, die *alleen* deugdelijk in de fabriek van de gebroeders kan worden vervaardigd. Een dergelijke houding beschouwen wij als kwakzalverij — en wij stellen derhalve ook geen vertrouwen in een „genees-inrichting”, die voor een dergelijke methode propaganda maakt. Maar 't wordt nog erger wanneer de wijze, waarop die propaganda wordt uitgeoefend, o. i. als gevaarlijk is te beschouwen.

In de brochure legt de „Directeur” verklaringen neer omtrent de oorzaken van „gezond en ziek zijn”, die ongetwijfeld op den leek invloed zullen kunnen maken, maar die inderdaad den toets van zuiver wetenschappelijk onderzoek in geen enkel opzicht kunnen doorstaan. Er wordt druk geschermd met „positieve en negatieve electriciteit”, weerstandsvermogen van zenuwen en zenuwbanen, verbroken evenwicht en herstel van dat evenwicht door de aanwending van den electro-galvanischen stroom. Dit alles *schijnt* voor den niet-deskundige heel mooi en 't zou ons niet verwonderen of het werkte zóó overtuigend, dat de lezer of lezere zich zelfs bij *tering*, *leverziekten*, *zwangerschap* tot de inrichting te Laren zou wenden, want daar is, zoo staat er in 't boekje, voor al deze zaken baat of verlichting te vinden.

Wij halen slechts enkele zinnen aan:

„Er zijn lijdens, die lang gesukkeld hebben,

waarvan eindelijk de tering het slot, het einde is; bij zulke sukkelaars is het weerstandsvermogen *bijna* te loor gegaan, dat kan door de(n) stroom weer opgewekt worden, *indien* men niet tot het laatste oogenblik wacht, dat de ziekte te ver is gevorderd. Wanneer familiën, waarbij de tering inheemsch is, de(n) electrogalvanische(n) stroom gebruiken, zullen zij verder verschoond blijven van die droevigheden; kostbare levens zullen gespaard blijven; het groote getal, dat jaarlijks valt aan die vreeselijke ziekte, zal tot een minimum gereduceerd worden.”

„Abnormale menstruatie wordt normaal. Aambeien, gezwollen beenen, loome trage gang, vermoeidheid, ischias hebben dikwijls hunne oorzaak in het leverstelsel. Doordat de onderdeelen normaal beginnen te werken tot het onderhoud van het geheel, verdwijnen ook de ziekelijke vetvormingen (buikhart) met eene gepaste leefwijze. Kleine kinderen, eenige weken oud, met broncho-pneumonie, waarbij men geen herstel verwacht, genezen na het verhoogen van het weerstandsvermogen, dat de kracht geeft de ziekte te weerstaan. Zweren, uitslagen, huidziekten, tengevolge van discrasien (b.v. klierziekte) genezen, zoodra de vochtmenging beter wordt. Rheumatisch gezwollen gewrichten worden spoedig bruikbaar door de electrische massage.”

„Omdat de stroom geen enkel hoekje van ons corpus overslaat, geloof ik zeker, dat menig krankzinnige er baat bij zou vinden, ofschoon ik ze nog niet onder behandeling heb gehad; dat ziekelijke hersenen er beter door worden, is mij al dikwijls voorgekomen.”

„Wanneer de moeder in gezegende(n) staat galvanisme aanwend(t), zal het kind gezond, sterk en niet dik ter wereld komen, met een groot weerstandsvermogen; de moeder zal in die(n) tijd ook weinig lasten hebben; alles zal normaal afloopen.”

Wij willen het hierbij laten. Juist in deze verklaringen, die door den man van wetenschap, die *studie* gemaakt heeft van de werking van den electrischen stroom, met kracht zullen worden bestreden, omdat voor de waarheid geen enkel bewijs is, ligt het gevaar waarvan wij hierboven spraken. Ons wantrouwen tegen de inrichting te Laren is in de verloopende vijf jaar nog niets verminderd, vooral nog daar wij de wetenschap hebben verkregen, dat de Directeur, die zoo druk opgeeft van de door hem aangewende methode als „eenvoudige geneeswijze *zonder* medicijnen”, in zijn praktijk, *buiten* de inrichting, volstrekt niet afkeerig is van het voorschrijven van geneesmiddelen. Dit is toch, op zijn zachtst genomen, vreemd!

Een poeder tegen Engelsche ziekte.

Maakten we in het nummer van April melding van een *poeder tegen het zuur*, dat bestond uit het bekende huismiddel magnesia en 5 0/10 zoethoutpoeder, en voor 90 centen per doos van ongeveer 10 gram verkocht wordt door Mejuffrouw VAN DER MARK te „de *Lier*”, thans kunnen we het resultaat mededeelen van het scheikundig onderzoek van het poeder, dat zij verkoopt als middel tegen *Engelsche ziekte*. Dit bestaat n.l. uit *magnesia*, gemengd met 5 0/10 *poeder van ijzer* en een weinig *zoethoutpoeder*, waaraan zeer weinig anijsolie is toegevoegd.

Werkelijk niet veel bijzonders voor f 1.— per doos van ongeveer 10 gram, waarvan, blijkens de samenstelling, niet het minste gunstige resultaat is te verwachten.

Ouders, weest toch voorzichtig!

Samenstelling van enkele geheimmiddelen.

Azymol, een door F. PAULJ te *Stockholm* bereid antisepticum voor mond- en huidverpleging, is een naar pepermunt riekende geelroode vloeistof van de volgende samenstelling: menthol 1, pepermuntolie 2, saccharine 1, vanilline 0.5, fuchsine een spoor, ratanhia-tinctuur 4—5, spiritus 92 deelen.

(*Aufrecht*.)

Vin Mariani, door de *Mariani-Gesellschaft* te *Berlijn* als tonicum aangeprezen, is een zoete,

wijnachtige drank met hoog alcohol- en suiker-gehalte. Volgens den fabrikant zou deze wijn uit Bordeaux-wijn en de bestanddeelen der cocoplant bestaan. Het onderzoek leverde de volgende uitkomsten: soortel. gew. 1.0142, polarisatie in een buis van 200 m.M. 3.7. In 100 c.M³. waren bevat alcohol 14.64, extract 9.14, asch 0.312, phosforzuur 0.063, glycerine 0.516, vrij zuur 0.526, vluchtig zuur 0.087, stikstof 0.074, looizuur 0.27 gram, maar geen cocaine. (Aufrecht.)

Pastoor P. Schmit's Breukzalf, een geelachtige, naar nitrobenzol riekende zalf, bestaat uit 3 d. reuzel, 1 d. talk, met nitrobenzol geparumeerd, en een weinige van het een of andere teerpraeparaat. (K. Aschoff.)

Hub. Ullrich's Kräuterwein bevat in 100 c.M³. alcohol 8.91, water 76.3, extract 14.77, glycerine 8.81, suiker 5, asch 0.45. Het moet een aftreksel van aromatische plantendeelen zijn met alcohol, glycerine, roodewijn, Malagawijn en lijsterbessensap. (K. Aschoff.) (Pharm. Weekbl.)

RECHTSZAKEN.

Onbevoegde nitroefening der geneeskunst.

Voor het kantongerecht te 's-Gravenhage was de vorige maand gedagvaard de Deutsche masseur H. TIELE.

Uit de dagvaarding bleek dat hij, hoewel toegelaten tot de uitoefening der geneeskunst hier te lande, in een perceel in de Lange Poten te 's-Gravenhage heeft gevestigd eene onder zijne leiding staande inrichting, genaamd „Electro-path. Oscillations Natur und Licht Heil Institut". Eene vrouwelijke patiënte, die hem te kennen had gegeven voortdurend last te hebben van hoofdpijn en keelpijn en buitendien pijn te hebben in haar rechteronderbeen, had hij met behulp van een daartoe bestemd instrument gemasseerd langs het voorhoofd en den neuswortel, onder langs het hart en langs de ruggestreng. Vervolgens had hij haar met behulp van een toestel z.g. dennennaaldenlucht laten inademen door de neus en eindelijk het zieke been der vrouw met zalf ingewreven en dit daarna eerst met zijn duim, later met een draaiend instrument gemasseerd.

Het verhoor werd geleid door middel van den tolk, den heer Meyer.

Beklaagde gaf op zich niet te doen betalen voor zijne behandeling. Alleen vroeg hij betaling als het consult werd bijgewoond en geleid door den practiseerenden geneesheer Dr. Hus. De bedoelde juffrouw had hij geheel kosteloos behandeld en hare behandeling werd bijgewoond door de politie ten einde deze een beeld te geven van de wijze waarop hij de praktijk uitoefent.

Gevraagd of hij in Duitschland genees- of heilkundige bevoegdheid bezat, verklaarde hij dat de bevoegdheid om te masseeren daar te lande aan iedereen gegeven wordt, mits er geen geneesmiddelen worden voorgeschreven of verstrekt. Beklaagde zeide met vele professoren en doktoren in Duitschland, wier namen hij noemde, te hebben saamgewerkt en legde een attest over van een dokter te Aken, die gewaagde van beklaagde's bekwaamheid en een geval mededeelde waarin beklaagde's behandeling een gevaarlijke operatie heeft voorkomen. Beklaagde zeide nog alleen bij ernstige gevallen de patiënten vooraf ten onderzoek naar dr. Hus te zenden.

De patiënte, als getuige gehoord, verklaarde dat zij veel baat vond bij bekl.'s behandeling, terwijl zij vroeger, toen zij onder behandeling van een gewonen dokter was, geen beterschap zag. Zij kon reeds veel teter loopen en ook de hoofdpijnen verminderden.

De kantonrechter wees haar op het gewicht harer verklaring en vroeg haar of zij dit alles niet verklaarde om den beklaagde eenigszins te verlichten. Maar de getuige bleef volhouden, er bij voegende dat zij nog steeds door bekl. behandeld werd, dat haar gewone dokter haar been had willen wikkelen in een gipsverband, maar dat zij dat niet wenschte, terwijl thans, zonder dat verband, onder bekl.'s behandeling haar been vooruitgaat. Ook verhaalde zij van een anderen patiënt die baat vond bij bekl.

Uit het antwoord dat deze getuige gaf op een vraag van het Openbaar Ministerie bleek, dat dr. Hus wel éénmaal bij hare behandeling tegenwoordig was, maar geen handeling verrichtte die hem als leider der massage-kuur deed kennen.

De ambtenaar van het O. M., mr. van Haren Carspel, beschouwde het bewijs geleverd dat beklaagde de massage verricht als bedrijf uit een advertentie in de dagbladen, waarin hij alle ziekten beschrijft die door hem genezen worden en spreekt van goedkoopere behandeling. De ambtenaar achtte het beroep op dr. Hus van geen waarde, waar bekl. verklaard heeft slechts

in ernstige gevallen den bijstand van dien geneesheer in te roepen. Intusschen wilde de ambtenaar het als verlichtende omstandigheid doen gelden dat in Duitschland voor de massage geen bijzondere bevoegdheid vereischt wordt, terwijl bekl., als blijk zijner goede trouw, de politie heeft uitgenoodigd, zich te komen overtuigen van zijne methode van behandeling, welke hier te lande echter desonbevoegd als bedrijf verboden is. Z.E.A. vorderde met het oog op een en ander slechts f 10 boete.

Beklaagde meende nader niet strafbaar te zijn en gaf nog op dat de eenige betaling die hij vorderde, wanneer hij buiten tegenwoordigheid van een geneesheer behandelde, bestond in vergoeding voor het gebruik van elektrischen stroom wanneer hij van zijn elektrische toestellen moest gebruik maken.

De kantonrechter heeft hem een boete van f 5 opgelegd.

Reimanns, de breukgeneezer.

Een aardige beschrijving van een rechtszitting, waarin REIMANNS een ons niet bevreedende rol speelt, laten wij hier volgen, ontleend aan *Het Vrije Woord*, een Maastrichtsch Weekblad, een blad dat, 't zij hier dankbaar vermeld, geen kwakzalvers-advertenties opneemt. Onze zuidelijke broeders hebben er wel slag van iets zoo echt gemoedelijk voor te stellen.

„Het geldt eene beleediging. Dr. Reimanns te Valkenberg verkoopt breukzalf, uitgevonden door zekeren Tyrolschen pastoor Beck, als hij ten minste bestaat.

„Nu kosten die vetpotjes indertijd slechts f 1.75 per stuk, doch wegens den opslag van het muggevet rezen ze in eens tot f 2.25.

„Gewoonlijk wordt die breukverdrivende zalf aan den man gebracht door drogisten, handelaars in verwaren, borstels, kwasten enz., kortom, door menschen die volkomen op de hoogte zijn van breuken en dergelijke abnormaliteiten van 's menschen lichaam.

„Zoo leeft er ook in Alkmaar iemand die in lijnolie, menie e.d. handelt en die aan Dr. Reimanns eene bestelling deed van 24 potjes breukvet à f 1.75, zijnde dus samen f 42.—

„Die Alkmaarder meneer zond het geld op, doch ontving slechts 18 vetpotjes, want zij waren naar f 2.25 berekend. Het verschil in prijs werd in postzegels teruggegeven.

„Hiermede was Hollands Noorderkwartier niet geëdiend, het weigerde het muggevet en schreef een ondeugende briefkaart.

„Daar sprong „Herr Doctor" woedend op. Hem te beleedigen, een man die een berg ridder? orden er op nahoudt, die zelf gedecoreerd is met een „Hors Concours", dat schreeuwt om wraak.

„Herr Notermans, antwoorden sie dem Spitsbuben mal, doch giftig gefälligst."

„En Notermans deed alzoo. Alkmaar werd uitgescholden per briefkaart dat het een aard had.

„Klinkenberg, een 2e employé van het z.g. pharmaceutisch bureau moest er ook van genieten, daarom las Notermans het epistel aan zijn collega voor.

„'t Boos opzet was dus bewezen, meende de officier, want het zaakje is thans in handen der justitie.

„We hebben den verkeerde te pakken, zei Mr. Engelberts

„Dr. Reimanns moest hier eigenlijk zitten, en niet Notermans, de willooze onderdaan van Zijne Hoogheid den advocaat van St. Pieter-Hors-Concours.

„Als ik hem hier had, draaide hij de pot in dat het een lust was, maar ik was wel gedwongen Notermans te vervolgen in plaats van zijn baas, die zulke door en door slechte orders geeft aan zijne ondergeschikten.

„De heer Substituut vroeg f 25.— boete of 30 dagen hechtenis.

„De olieman uit Alkmaar kreeg een goeden buidel, vol met reis- en verblijfkosten."

INGEZONDEN.

Een denkbeeld.

Aan de Redactie van het Maandblad, uitgegeven door de Vereeniging tegen de Kwakzalverij, wordt met bescheidenheid in overweging gegeven, om in het blad eene rubriek op te nemen onder het hoofd:

Dag- en weekbladen, die weigeren kwakzalvers-advertentiën op te nemen.

Veel plaats zou die rubriek helaas niet behoeven te beslaan.

Nijmegen, 10 Juni 1902. F. v. A.

Een dergelijke rubriek hebben wij vroeger al eenige malen opgenomen. Aan 't verzoek van den geachten inzender willen wij echter gaarne voldoen; daar er echter in den loop der tijden ten opzichte van het opnemen van kwakzalvers-advertentiën verandering bij sommige bladen is gekomen, zoowel ten goede als ten kwade, en wij

de lijst gaarne volledig en nauwkeurig willen geven, verzoeken wij beleefd aan die bladen, welke in deze rubriek wenschen te worden opgenomen, ons daarvan in kennis te stellen. Red.

CORRESPONDENTIE.

Van S. te A. *Antianthrone* kunnen wij niet tot de kwakzalversmiddelen rekenen al wordt er veel reclame voor het middel gemaakt. Maar dat zit tegenwoordig in de lucht bij al die praeparaten, die dagelijks worden uitgevonden. Of het gebruik onschadelijk is, is moeilijk te zeggen; dit zal geheel afhangen van den gebruiker en den aard van zijn lijden. Zeker is het raadzaam het middel niet anders dan op het advies van een geneesheer aan te wenden.

Dr. v. D. te N. D. *Het toegezonden fleschje bleek* — volgens onderzoek van den heer A. J. WINNIE te *Middelburg* — te bevatten: een oplossing van sulfas chinoidini; in 't volgend No. komen wij op deze zaak terug.

Van K. te M. De „Zox" middelen kennen wij niet. Voor zoover wij weten, worden zij in onze couranten niet geadverteerd, vandaar dat wij er geen werk van hebben gemaakt. Wij hebben genoeg te doen met de kwakzalversmiddelen, die onophoudelijk in onze bladen worden aanbevolen.

Van B. te L. Het boekje *De weg tot het welzijn* is weer een reclame-boekje voor de Pinkpillen. De titel is veranderd; de inhoud komt bijna overeen met de verschillende, nietszeggende boekjes, die nu en dan aan de huizen worden rondgezonden. Dezelfde prentjes, ook al uit de couranten bekend, komen er in voor. De man laat niet los. *Scavuline* dat eveneens in 't boekje wordt aangekondigd, zullen wij laten onderzoeken; dus hierover later.

V. te 's-H. Volgens inlichtingen, door ons ingewonnen, zou het gebruik van geringe hoeveelheden *waterstofsperoxyde*, nu en dan als haarwater, geen schadelijke werking uitoefenen.

W. M. H. A. te 's-H. Zie boven. Dank voor 't gezondene. Omtrent de schadelijkheid van *acid. pyrogallie*, hebben wij medisch advies gevraagd, doch — vermoedelijk door afwezigheid — nog niet ontvangen. Hierover dus in het volgend No.

R. H. te A. De scheikundige leden, die zich welwillend hebben belast met het onderzoek der door U toegezonden middeltjes, berichten ons, dat hun onderzoek een goed eind is gevorderd, evenwel nog niet is afgesloten, zoodat het resultaat niet meer in dit blad kon worden vermeld. Zoodra mogelijk zal het u worden medegedeeld.

Redactie „Het Vrije Woord" te M. Die serrehistorie, hoe aardig ook beschreven, hebben wij maar niet overgenomen. Onze lezers, die met de inrichting van Reimanns niet bekend zijn, zouden er niets van begrijpen.

Redactie „Eindhoven Vooruit" te E. Kunt gij ons niet eens zoo'n advertentie van dien kwakzalver (Zie uw No. 6) toezenden met wat nadere mededeelingen omtrent zijn optreden? Gij zoudt ons — en de zaak die wij voorstaan — zeer daarmee verplichten.

C. v. A. te L., D. G. te R. en P. J. d. W. te A. Postwissels ontvangen.

— De enkele leden die hun contributie nog niet voldeden, worden er aan herinnerd, dat, in het belang eener geregelde Administratie, de Secretaris-Penningmeester het door hen verschuldigde gaarne zoodra mogelijk inwacht.

— Wie der leden kan den Secretaris-Penningmeester helpen aan een exemplaar van de Nos. 2, 3 en 31 der *Berichten en Mededeelingen*?

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

PINKPILLEN. Deze, nog steeds onophoudelijk in onze Nederlandsche bladen en in brochures met veel ophef aangekondigde pillen zijn door den heer G. B. SCHMIDT te *Amsterdam* onderzocht met het volgend resultaat:

In een houten kokertje bevonden zich 38 stuks versuikerde pillen (ieder kokertje moet 35 stuks bevatten, maar 't schijnt er op een paar niet aan te komen) van zeer uiteenlopend gewicht; de grootste woog 390, de kleinste 160 milligram; zeker geen bewijs van een zorgvuldige bereiding. Zij bleken als werkzaam bestanddeel te bevatten gemiddeld 26 milligram *koolzuur ijzer* (ferro-carbonaat) per pil, doch zoo hard te zijn, dat zij in de maag grootendeels ontleed zullen doorgaan en dus niet opgenomen zullen worden.

Voor den niet deskundigen lezer volge een toelichting op het bovenstaande. In verscheidene pharmacopeeën — en ook in de Nederlandsche — is een voorschrift opgenomen voor de bereiding van pillen met koolzuur ijzer, bekend onder den naam van *Blaudsche pillen* (Pilulae Blaudi). Die van onze pharmacopee bevatten per pil 50 milligram koolzuur ijzer (ferro-carbonaat) en behooren zoodanig te zijn bereid, dat zij gemakkelijk in de maag worden ontleed.

Men ziet hieruit, dat men, om de werking van de Engelsche *Pink-pillen*, slordig bereid door de Fransche apothekers Gablin & Cie, te krijgen, in elke Nederlandsche apotheek een praeparaat kan kopen, *dubbel* zooveel werkzame bestanddeelen bevattende en met veel meer zorg bereid. Daarbij zal men voor 35 Blaudsche pillen hoogstens 35 cent betalen tegen f 1.75, die de Pink-pillen kosten.

Maar men ziet tevens hieruit, dat deze „staalpillen", hoe gunstig werkende in sommige gevallen, *nooit* datgene zullen uitrichten wat er van wordt beloofd en dat het een *schandelijke leugen* is, wanneer er o. m. van wordt gezegd: dat zij krachtadig zijn bij „verlamming, ruggemergstering, heuplicht, zenuwziekte en tal van andere kwalen in de blufferige advertenties en boekjes genoemd.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: J. M. VAN ELK, Handelsagent te Dordrecht, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Middelburg, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 709

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Middelburg, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoeken van kwakzalversmiddelen en specialités worden gehonoreerd.

Heftdrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch worst zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per Jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSE & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Hoofdartikel: Geheim- of kwakzalversmiddelen.
Berichten: Het nieuwe register. — Publicatie v. d. Gezondheidsraad te Karlsruhe over het Institut National de la Surdité. — Het voorstel van de Afd. Tiel van de Ned. Maats. t. bev. d. Geneeskunst. — De »Natuurinrichting» te Eefde. — Bestrijding der kwakzalverij in Duitschland. — »Kurfischer» geen belediging.
Mededeelingen van verschillenden aard: Samosa. — Haemine Staal. — Lama Quina. — Nog eens The State Medical Institute. — Provocatie. — Geloofs-genezing. — Verbodsbepaling in Bulgarije.
Rechtszaken: Onbevoegde uitoefening der tandheelkunde.
Correspondentie.
Herhaalde Waarschuwingen: Aloë-houdende pillen. — Eureka.

Geheim- of Kwakzalversmiddelen.

Deze twee namen zijn niet synoniem; wij hebben dit al meermalen beweerd en toch — 't is ons gebleken — is 't niet ondienstig het nogmaals in herinnering te brengen. De reden dat velen meenen in die namen woorden van dezelfde beteekenis te zien, is wel daarin te zoeken, dat de meeste kwakzalversmiddelen behooren (of behoorden) tot de geheimmiddelen; maar daarom is niet ieder geheimmiddel een kwakzalversmiddel.

En omgekeerd, een middel kan een kwakzalversmiddel zijn, terwijl, wij zien het dagelijks, zijn juiste samenstelling volkomen bekend is.

Onder geheimmiddel verstaan wij, die in ons blad alleen het oog hebben op *geneesmiddelen*, stoffen waarvan de samenstelling of de bereiding door den fabrikant geheel of ten deele wordt geheim gehouden, meestal met het oogmerk om zich zelf de voordeelen van de bereiding en den verkoop te verzekeren.

Oogenshijnlijk zit hier geen kwaad in; men zegt dat dit een voordeel is, dat den uitvinder toekomt als belooning voor zijn uitvinding en wij gaan in deze bewering zooverre mede, waar het betreft een fabrikant, die, uit den aard der zaak, zijn uitvinding beschouwt uit een technisch en financieel oogpunt.

Bedenkelijker wordt de zaak, wanneer een dergelijk geheim-geneesmiddel, door een geneesheer of apotheker uitgevonden, als geheimmiddel wordt geëxploiteerd. Laatstgenoemden verliezen, door den aard van hun betrekking, het recht zaken geheim te houden, die kunnen medewerken om zieken te genezen; op hen, willen zij hun menschlievend vak naar waarde uitoefenen, rust de plicht, alles wat, naar hun opvatting, dienst kan doen tot verlichting van de lijdende menschheid, publiek eigendom te doen worden.

Maar, deze quaestie daargelaten, kunnen wij niet ontkennen dat er sommige geneesmiddelen, enkele van veel waarde, zijn, die in strikten zin tot de *geheimmiddelen* behooren, niet zoo zeer wat hun samenstelling betreft, als wat aangaat de bereiding. Door een of ander fabrieks-geheim zijn ze gebracht in den toestand, zooals de geneesheer dien wensch.

Deze middelen en hun gebruik, waarvan het nut niet te loochenen valt, te bestrijden, is in de verste verte ons doel niet. Zoolang de fabrikanten van dergelijke praeparaten zorg dragen om hun fabrikaat niet het kenmerk te geven van *kwakzalversmiddelen* (kenmerken waarop wij aanschijn teruggen) behoort een bespreking daarvan in ons blad niet thuis.

Maar, behalve deze, zijn er vele geheimmiddelen — en wel de meeste — die *tevens* kwakzalversmiddelen zijn.

Onder deze laatste verstaan wij die talrijke, met den naam van geneesmiddelen bestempelde stoffen, die in het openbaar in couranten of brochures tegen veelvuldige, soms geheel verschillende ziekten, voor iedereen worden aanbevolen, zonder dat de leverancier dier middelen kennis draagt van den lijder en van den aard van diens lijden, uit welke omstandigheid dus duidelijk blijkt, dat het hen *niet* te doen is om den zieke te helpen, maar om zijn waar, dikwijls tegen hoogen prijs, te slijten. Dat hierbij bedrog in 't spel is, hebben wij al ontelbare malen aangetoond. Begrijpelijk is het, dat de meeste kwakzalvers er zich op toeleggen de samenstelling van hunne meestal nietswaardige producten geheim te houden, dat zij trachten hun middel te omsluieren met een waas van geheimzinnigheid, die de duidelijkheid van hun bedrog aan de oogen van het lichtgeloovig publiek onttrekt.

Dergelijke geheimmiddelen nu, *ware kwakzalversmiddelen*, die alleen dienen het zieke publiek ten bate van gewetenlooze schurken te exploiteeren, zijn het doelwit van onze bestrijding.

Niet altijd echter zijn de kwakzalvers in staat hunne middelen geheim te houden.

In sommige landen zijn ze verplicht de samenstelling op de flesch of doos mede te deelen en — ten minste schijnbaar — voldoen zij aan die verplichting.

Maar ook daar, waar die verplichting niet bestaat, treedt het onverbiddelijk scheikundig en microscopisch onderzoek op, om de ware samenstelling van hunne niets-beteekende middelen in het juiste daglicht te stellen.

Zij houden dan op *geheimmiddelen* te zijn... maar zijn ze daarom minder gevaarlijk?

In geen deele: zij blijven *kwakzalversmiddelen*, een pest voor de maatschappij.

En zoolang niet en het gezond verstand en, indien dit, zooals thans, nog noodig blijkt te zijn, goede wetten het hunne doen om deze pest te stuiten, zoolang beschouwen wij het als onzen plicht, al onze krachten in te spannen, om het publiek voor te lichten en voor ondergang te behoeden.

Er bestaat geen wezenlijk verschil tusschen *geheime* en *niet-geheime* kwakzalversmiddelen.

Het is niet in hoofdzaak de samenstelling, die

zoo'n middel kenmerkt, maar juist het doel dat er klaarblijkelijk mee wordt beoogd: het speculeeren n.l., door valsche gegevens, op ieders streven om zijn gezondheid te behouden of zijn geschokte gezondheid te herstellen en uit die valsche speculatie geld te slaan.

Wanneer wij in dagbladen of elders die opgeschroefde advertenties lezen, waarbij een of ander middel, onder een aanlokkenden naam, als onfeilbaar tegen deze of gene — of liefst tegen alle — kwalen (zelfs de ongeneeslijkste) wordt aanbevolen, zonder dat daarbij geneeskundig onderzoek en raadgeving noodig is, dan aarzelen wij geen oogenblik een zoodanig middel een kwakzalversmiddel te noemen, onverschillig of de samenstelling ons bekend is, of niet.

Waarom wij dan, in onze artikelen, zoo dikwijls van de samenstelling gewag maken?

Alleen als middel ter overtuiging.

Helaas, 't is een treurig feit maar waar, dat onze raadgevingen, te goedertrouw en geheel onbaatzuchtig aangeboden, bij het publiek veel minder geloof vinden dan de bedriegelijke leugens der op zijn geld azende kwakzalvers. Wanneer wij nu dat publiek kunnen zeggen: zie, deze en gene, u wel bekende stoffen koopt ge voor uw geld en die stoffen zullen zeker de wonderen niet doen, die de kwakzalver u voorspiegelt, dan bestaat er kans, dat ten minste enkelen worden overtuigd. (*)

Maar niet altijd kunnen wij dit overtuigingsmiddel aanwenden.

Zelfs de beste chemicus of microscopist is niet immer in staat de raadselen van een handig kwakzalver op te lossen. Er bestaan meerdere stoffen vooral van plantaardigen oorsprong, wier aanwezigheid, zelfs bij het meest nauwkeurige onderzoek, niet met zekerheid is aan te toonen.

Een geroutineerd kwakzalver weet dit en maakt juist van die stoffen gebruik in zijne middelen.

Het onderzoek van die middelen zal dus geen of een onvolledig resultaat opleveren.

Hebben wij, in die gevallen, wel het recht om waarschuwend op te treden?

Gewis. Een der middelen om het publiek te overtuigen, ontbreekt ons; maar de kenmerkende eigenschappen van de kwakzalversmiddelen wijzen ons duidelijk den weg, dien wij te bewandelen hebben; de samenstelling is daarbij bijzaak.

Het middel van Graaf Matthei bestaande uit

(*) In den laatsten tijd is bij ons de vraag gerezen of wij er wel verstandig aan deden de samenstelling der kwakzalversmiddelen bekend te maken. Het is ons n.l. gebleken — wij herinneren o. a. aan de nagemaakte *Pinkpillen* — dat er personen zijn, die onze opgaven misbruiken om zelve nagemaakte kwakzalversmiddelen te bereiden — wat op zichzelf nog niet zoo erg is, maar, en dit is erger, die dat nagemaakte produkt op even kwakzalverachtige wijze aanbevelen als het z.g. echte. Na rijp nadenken meenden wij echter, dat deze onwaardige handelingen, hoewel wij ze betreuren, vóór ons geen aanleiding mocht zijn om van den reeds meer dan twintig jaren gevolgdten weg af te gaan.

zuiver water, en de Zwitsersche pillen van Richard Brandt, samengesteld uit aloë en tal van andere plantenstoffen, de Revalenta arabica, alias linzenmeel, en het middel tegen diphteritis van Noortwijk, waarvan wij, blijkens ons vorig n^o., de juiste samenstelling niet konden opgeven, staan op gelijke lijn van kwakzalverij.

Wij hebben 't al vroeger eens gezegd: De kwakzalvers — 't zij dat hunne middelen geheim zijn of niet — zijn als de ratelslangen. Zij waarschuwen door hun optreden.

't Eenig onderscheid is, dat het publiek de laatste ontlucht en zich door de eerste laat omstrengelen.

Wanneer zullen zijne oogen ook voor dit gevaar opengaan?

BERICHTEN.

Het Register op de tweede tien jaargangen van het Maandblad is verschenen, bewerkt door den heer J. VAN RIEL, Mil. Apotheker 1^e klasse, te Amsterdam. Door de nauwe betrekking waarin de bewerker, als bestuurslid onzer Vereeniging, tot de redactie van dit Maandblad staat, kunnen wij niet uitwijken over den verdienstelijken arbeid door den heer VAN RIEL verricht, maar 't is ons toch een behoefte hier openlijk uiting te geven aan ons gevoel van dankbaarheid voor de ontzettende moeite, die de vervaardiger zich in 't belang onzer Vereeniging heeft getroost. In de verzekering, dat hij velen door zijn duidelijk en uitvoerig register ten zeerste aan zich heeft verplicht, moge hij voldoening vinden voor de opoffering van tijd en arbeid, aan dit, alles behalve opwekkend, werk besteed.

Het *Pharmaceutisch Weekblad* zegt van het register: „Collega van Riel heeft niet alleen de vereeniging waarin hij met zooveel ambitie werkzaam is, doch ook iedereen die belang stelt in den strijd tegen de kwakzalverij, zeer verplicht door de samenstelling van dit boekje. Daarin toch vindt men uit den aard der zaak vereenigd de namen van alle kwakzalvers met geneesmiddelen en hunne producten, die vaak tot schade van gezondheid, maar steeds tot schade van de beurs in het laatste tiental jaren Nederland als exploitatie-veld gebruikten. Daarnaast geven de opgegeven jaargangen en nummers van het Maandblad de plaats aan waar literatuur te vinden is, zoodat, dank zij dit nuttige register, eene spoedige oriëntering mogelijk is.”

Publicatie van den Gezondheidsraad te Karlsruhe. Een *Institut National de la Surdité*, 7 rue des Londres, te Parijs (*) beveelt reeds sedert langen tijd, onder het opschrift „Genezing van doofheid” een toestel aan, z.g. „onzichtbare Audiphon Bernard”, waardoor doofheid en hardhoorigheid volkomen genezen zouden worden. Naar het onderzoek van het „Polizeipräsidium” te Berlijn bestaat het toestel uit twee metalen plaatjes, welke in het oor moeten worden gedragen. Hiervoor worden buitensporig hooge prijzen gevraagd. Voor de beide plaatjes, benevens een kompasje, dat als galvanometer wordt betiteld, moeten 42.50 francs worden betaald. Bij organische oorgebreken bezit dit toestel niet de minste geneeskragtige waarde. Bovendien worden medicijnen aangeboden, n.l. een oplossing van 6 pCt joodkalium en een snuifpoeder, bestaande uit talk, chloorzure potasch, boorzuur en suiker met aromatische toevoegsels. De waarde van deze middelen bedraagt volgens de „Arznei-taxe” ongeveer 3 Mark, terwijl het Instituut daarvoor 12 francs verlangt.

Het is bekend dat het gebruik van geneesmiddelen, die, zooals hier 't geval is, alleen op mededeeling per brief, na invulling van een z.g. vragenformulier en zonder geneeskundig onderzoek, verstrekt worden, niet alleen van zeer twijfelachtige waarde, maar meermalen van groot nadeel voor het lichaam is.

Er kan derhalve voor raadpleging van dit Instituut, dat, na ingewonnen informaties, niettegenstaande den officieel klinkenden naam niets anders is dan een handelsonderneming, niet uitdrukkelijk genoeg worden gewaarschuwd.

Karlsruhe 26 Juni 1902.

Het voorstel van de afdeling Tiel bij de Algem. Vergadering der Maatsch. v. Geneesk ingediend, en aldus luidende: „De Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, kennis genomen hebbende van het in de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, dd. 23 Dec. 1901 verhandelde (zie Handelingen der Staten-Generaal 1901—1902 II, blz. 485—87), betuigt haar leedwezen over het door Z.E. den Minister van Binnenlandse Zaken en den Afgevaardigde Jhr. Mr. de Savornin Lohman inzake de kwakzalverij ingenomen standpunt en protesteert tegen de verdachtmaking, als zou de bestrijding der

geneeskundigen haren grond vinden in vrees voor concurrentie” is, op die vergadering, door de voorstellende afdeling ingetrokken.

De „Natuurinrichting” te Eefde. In het *Med. Weekbl.* lezen wij onlangs de volgende mededeeling: „Te Eefde bij Zutphen zal een inrichting gemaakt worden, waar de mensch weer geheel tot zijn natuurlijken staat zal kunnen terugkeeren, ook wat betreft zijn kleding.” Op ingewonnen informaties is 't ons gebleken, dat dit een inrichting is van BEIJLEVILT, horlogemaker, thans redacteur van „De Natuurvriend”. De inrichting ligt direct aan den straatweg Zutphen—Deventer en beteekent nog niet veel; maar wat 't worden zal? Wij zullen er het oog op houden.

Bestrijding der kwakzalverij in Duitschland. Nu de Regeering eindelijk is gaan inzien, dat de kwakzalverij de beteekenis heeft van een volksgevaar, wordt met kracht tegen het euvel opgetreden, voor zoover de beroepswet het toelaat. Blijkbaar acht men het niet veilig, te wachten op de toenemende ontwikkeling des volks, of de persoonlijke vrijheid zóó te eerbiedigen, dat de persoonlijke gezondheid er het slachtoffer van wordt, gelijk sommige theoretici, ook onder de geneeskundigen, het wenschen. De Minister van Onderwijszaken, enz. heeft tot de Regeerings-Presidenten een schrijven gericht, waarin hij er op aandringt, dat registers worden aangelegd om omtrent onbevoegde uitoefenaars der geneeskunst aan te teekenen, wat van hun levensloop, beroep, geneesmethoden en ondergane straffen bekend is. Om dit mogelijk te maken zal bij politieverordening de verplichting moeten worden ingevoerd voor iederen kwakzalver, om zich als zoodanig aan te melden. Ook moet de reclame der kwakzalvers worden tegengegaan, voor zoover deze onware of „prahlerische” dingen vertelt, of methoden of middelen aan de hand tracht te doen, die in staat zijn schade aan de gezondheid te berokkenen.

De Minister heeft de Regeerings-Presidenten verzocht, hem de nummers der officieele bladen toe te zenden, waarin de door hem aanbevolen politie-verordening zal worden geplaatst, en hem na verloop van drie maanden verslag uit te brengen omtrent de uitvoering van zijne voorschriften. (W. T. G.)

„Kurpfuscher” geen belediging. De Voorzitter van het „Schöffengericht” te Kiel, door een kwakzalver wegens belediging aangeklaagd, omdat hij hem „Kurpfuscher” en „gemeingefährlicher Mensch” genoemd had, is vrijgesproken, op grond dat het woord „Kurpfuscher” geen belediging is, maar een technische benaming van personen gelijk de klager. Zulk een persoon is „gemeingefährlich”, voegt het bijzonder leuke vonnis er aan toe. (W. T. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

SAMOSA.

Echte Grieksche druivenborsthonig.

Onze lezers weten zeker wat wij hiermee bedoelen. De, door haar vorm, opzienbarende advertentie heeft dikwerf genoeg in onze kranten gestaan om de aandacht op dit product gevestigd te krijgen. Vermoedelijk hebben zij gevraagd: Wat is Samosa? Het antwoord op die vraag geeft het biljet, waarin de flacons van dien honig is gewikkeld. Daarin verklaren H. B. SCHWARZE & Co. te Amsterdam, de Generale Depothouders in Nederland en België, het volgende:

„Deze Samosa” is Grieksche Druivenborsthonig, samengesteld uit de heilzaamste medicinale producten van het welbekende eiland SAMOS en heeft door hare talrijke dankbetuigingen en aanbevelingen van vele Geneeskundigen bewezen, dat deze Samosa de eerste plaats in de wereld bekleedt, op het uitgebreide veld van hoestgeneesmiddelen. Met het volste vertrouwen kunnen wij verzekeren, dat deze Samosa van Dr. VEJATOS bij hare aangename en fijne smaak, alle krampen, hoest, borst-, long- of keelaandoeningen onherroepelijk direct geneest.

„Wij brengen de Samosa in den handel origineel verpakt, doch met Hollandsche redactie op de etiketten, terwijl alléén door ons het Grieksche inwikkelingspapier is vervangen voor Nederland, met Fransch, Duitsch en Engelsche text.

„Bij hevig hoesten gebruike men gedurende de eerste drie uur, elke 15 minuten één eierlepel, voor volwassenen het dubbele, daarna ieder half uur en vervolgens elk uur, tot de hoest geheel verdwenen is. Indien men precies deze gebruik-

aanwijzing volgt, zal de strengste hoest onherroepelijk in één dag genezen zijn.

„Bij krampen, long-, borst- of keelaandoeningen gebruike men elk uur één eierlepel.”

Inderdaad, men moet alle respect hebben voor zoo'n middel, en den Griekschen doctor en zijne Nederlandsche handlangers dankbaar zijn, dat zij iemand in de gelegenheid stellen in één dag onherroepelijk van hoest en ook onherroepelijk (binnen hoeveel tijd staat er niet bij) van borst-, long- en keelaandoeningen genezen te worden. Wat jammer voor al die belangrijke sommen, die men reeds aan de oprichting van Sanatoria voor longlijders heeft besteed! Die inrichtingen zijn overbodig geworden nu Samosa is verschenen.

Of zou 't soms niet waar zijn, wat in de advertentie en in de gebruiksaanwijzing wordt gezegd? Zouden het weer de gewone brutale leugens zijn, zooals alle kwakzalvers die gebruiken om hunne middeltjes met succes ter markt te brengen?

Volmondig antwoorden wij op deze vragen: ja. Samosa is een kwakzalversmiddel, dat nooit de werking kan hebben, die er van gezegd wordt.

De heeren J. C. v. D. HARST J.Jzn en A. J. WIJNNE te Middelburg hebben de echte Grieksche druivenborsthonig aan een scheikundig- en polarimetrisch onderzoek onderworpen en wat bleek hun?

Dat de flacon, inhoudende circa 250 gram van een vloeistof, die reeds eenigermate in gisting verkeerde, geen natuurhonig bevatte, maar dat alle resultaten wezen op een soort van kunsthonig, bestaande uit een mengsel van dextrine en glucose, de laatste een suikersoort zooals zij in de aardappelstroop voorkomt. Andere bestanddeelen werden niet aangetroffen.

't Is dus waarlijk niet noodig het product uit Griekenland te laten komen, want beide samenstellende deelen zijn bij ons, tegen billijken prijs, te krijgen. Maar zelfs, wanneer men zich deze hier aanschafft, moet men bij het gebruik er niets meer van verwachten, dan dat zij bij hoesten een beetje verzachting aanbrengen, zooals b. v. een ulevel doet. Genezing verricht deze niet... en de Samosa derhalve ook niet.

Dit is toch voor ieder te vatten; niet waar?

Haemine Staal.

„Haemine Staal geneest beslist alle zenuwkwalen, is het beste middel tegen bloedarmoede.” Dit vertelt ons de advertentie en uit de etiquette, die zich op de flacon bevindt, leeren wij nog, dat het eveneens het beste middel is tegen bleekzucht, slechte spijsvertering, slapeloosheid enz., enz., enz.

De lezer gelieve nu maar zelf uit te maken welke ziekten onder die drie „enz.” worden verstaan; wij weten 't niet.

De heer A. J. WIJNNE te Middelburg heeft het middel onderzocht. Afgaande op den naam Haemine zocht hij naar de bestanddeelen van bloed, maar noch deze, noch eiwitstoffen werden aangetroffen. Het mengseltje bleek te bevatten een zeer geringe hoeveelheid ijzer (ongeveer 0.02 %) kina-alkaloiden en looizuur, vermoedelijk dus een kina-aftrekkel waarbij een of ander ijzerpraeparaat is gevoegd. Met recht mag men hier zeggen: „veel geschreeuw en weinig wol”. Zeker, want kina en staal zullen bij bloedarmoede dikwijls een gunstige werking uitoefenen, maar dit weet iedereen en ook zonder den vervaardiger van het z. g. Haemine Staal, de man noemt zich Prof. PETROCOSKI, te St. Petersburg (vraag dit maar eens na) en zijn helper G. C. WUBBEN te 's-Gravenhage, de hoofd-depôthouder, kan men in 't bezit van die stoffen in allerlei vorm geraken. Men behoeft dan niets te doen te hebben met een vrij duur middel van een kwakzalver. Want dat is de fabrikant. Het bestempelen van zijn mengseltje van algemeen bekende stoffen met den onwaren naam van Haemine, het daaraan toeschrijven van eigenschappen, die niet waar zijn, als: „geneest beslist alle zenuwkwalen,” verschaffen dien man de twijfelachtige eer van dien titel, waarvan een deel op zijn hoofd-depôthouder afstraalt.

Lama Quina.

In aansluiting van 't geen wij in onze No. 3 van April en Juni j.l. over dit middel schreven, meldt

(*) Voor onze lezers geen onbekende.

de heer F. M. RASKER, die dit onderzoek verrichtte, ons nog het volgende: „Behalve het vroeger meegedeelde heb ik gevonden 14 % extract, waarvan 10,7 % druivensuiker. Overigens werden noch alkaloiden, noch bitterstoffen aangetroffen.”

Ziehier dus het middel, aangekondigd als bereid uit: „Wijnen van de Levant en Peruaansche kruiden, dat in alle opzichten de voortreffelijke eigenschappen van de Quinquina evenaart.” Het eerste moge waar zijn, n.l. dat de wijn uit de Levant komt, hetgeen daarop volgt is met de waarheid in strijd. Men weet nu wat men van dit wijntje, met zooveel ophef aangekondigd, te verwachten heeft.

Nog eens The State Medical Institute.

Dit instituut, steller van de bekende advertentie „Gratis aan mannen verzonden”, zet zijne beweging voort met een ijver, een betere zaak waardig. Wekelijks verschijnen nog steeds de opzienwekkende annonces, en zij, die daarop hebben geschreven (wat wij o. a. doen om meer van de zaak te weten) worden niet los gelaten.

In ons n^o. van Maart j.l. maakten wij melding van een brief waarin, ofschoon de behandeling oorspronkelijk 25 gulden kostte, werd aangeboden dat met vooruitbetaling van f 15 en latere storting van de overige 10 genoegen zou worden genomen, omdat het „Instituut” veronderstelde, „dat gij (dat waren wij, en zoo erg is 't gelukkig nog niet) u niet in staat gevoelt om den gevraagden prijs voor een behandeling te betalen.” Toen ook dit edelmoedig aanbod onbeantwoord bleef, ontvingen wij dezer dagen het onderstaand schrijven:

„Toen wij eenige maanden geleden u, op uwe aanvraag voor een monstertpakje, hetzelfde dadelijk toezonden, adviseerden wij u om eene volledige wetenschappelijke behandeling te nemen. Sinds dien tijd hebben wij u tot tweemaal toe geschreven, en om zekere redenen, hebt u verzuimd onze toegenegenheid en liberaliteit te erkennen.

„Wij waren evenwel overtuigd, dat gij de medicijnen zoudt bestellen en maakten daarom speciale toebereidselen welke ons op kosten brachten. (*) Onder deze omstandigheden hebben wij besloten u nog eene gelegenheid te geven om onmiddellijk van de reeds in uw land bekende geneesmiddelen gebruik te maken. Op ontvangst van de geringe som van tien gulden zullen wij u eene volledige behandeling, juist dezelfde als wij in den eersten brief u aanboden, toezenden. Gij kunt u verzekerd houden dat deze kleine som, die zeker onder ieders bereik ligt, zal bewijzen op de nuttigste wijze besteed te zijn.

„Dit kleine bedrag dekt niet ten volle de onkosten door ons gemaakt; maar nadat gij de remedies zult gebruik hebben, en de heilzame werking er van zult ervaren hebben, vertrouwen wij, dat gij al het uwe zult doen om in eigen omgeving onze remedies te recommandeeren, en alzoo hopen wij, door deze behandeling u aangedaan, te profiteeren.

„Wij vertrouwen dat gij dit aanbod niet op eene lichtvaardige wijze zult bejegenen, daar het u eene radicale genezing kan aanbrengen voor zulk een geringen prijs..

„Gij kunt het geld verzenden per aangeteekenden brief of per postwissel.

„Hopende spoedig eene bestelling van u te zullen ontvangen, verblijven wij,

Uw Dw. Dn.,

THE STATE MEDICAL INSTITUTE,
Fort Wayne, Indiana.”

Nu nog een beetje geduld, dan zal de prijs voor de behandeling nog wel lager worden, niettegenstaande de onkosten nog niet ten volle gedekt zijn (?), want, 't blijkt nu duidelijk, de prijsvermindering wordt nu toegestaan als provisie voor eventueel te maken reclame „in eigen omgeving”. Het vermoeden ligt voor de hand dat anderen die, zooals wij, de verschillende aanbiedingen ontvingen, hebben toegelapt, want bij den laatsten brief waren eenige attesten uit Nederland. Daaronder zijn er alleen met initialen geteekend, wat zeker een uitstekend bewijsmiddel is, maar ook een drietal, waarop naam en woonplaats is aangegeven. Zoo-

als onze gewoonte is, hebben wij getracht bij die personen nadere inlichtingen in te winnen, en zijn wij — tot nu toe — daarin bij twee geslaagd. JAN MAJOUR te Laren, die, dankbaar voor de goede behandeling, verklaart dat hij geheel genezen is; heeft, behalve 3 maal f 25, ook een getuigschrift op verzoek afgegeven. Inderdaad geloofde hij aan die genezing; thans is zijn toestand niets beter dan vóór het gebruik der middelen. J. GARRET, Langebaanstraat 25 te Rotterdam, heeft op verzoek een attest afgegeven en zij verklaart dat zij bij het gebruik van het geneesmiddel werkelijk baat heeft gevonden. Voor hoe lang?

Misschien kunnen wij later nog eens op deze verklaringen terugkomen; voor ditmaal willen wij, ook van onze zijde, een attest afgeven, dat wellicht niet vanwege het Instituut zal worden verspreid.

De heeren Dr. L. VAN IPALLIE te Rotterdam en J. J. HOFMAN te 's-Gravenhage, hebben zich de moeite getroost eens na te gaan wat er zoowat in de verschillende middeltjes (n. b. 4 soorten tabletten en een soort capsules voor inwendig, en een wassing voor uitwendig gebruik) te vinden was en, ofschoon zij toegeven dat het onderzoek onvolledig is, (wat, men leze ons hoofdartikel in dit nummer, vooruit verwacht kon worden) konden zij toch wel aantoonen dat de nieuwe uitvindingen in hoofdzaak uit zeer bekende medicamenten waren samengesteld. Kinine en andere voorname bestanddeelen uit de kinabast, melkzuur-ijzer en cubeba werden aangetroffen, middelen die men, ook zonder de hulp van het Instituut, en zonder dat zij van daar uit Amerika worden aangevoerd, zich zeer best hier te lande kan aanschaffen, zooals ieder weet. Maar of zij de wonderdadige werking zullen bezitten, die het Instituut er van belooft, betwijfelen wij ten sterkste. Dit staat echter bij ons vast: Zij, die hulp wenschen van het Instituut, bij ziekten waarvoor deze inrichting volkomen genezing verzekert, zullen, wanneer zij, op die verzekering afgaande, het inroepen van doelmatigen geneeskundigen bijstand achterwege laten, met schade van gezondheid en beurs wijs worden.

Provocatie.

In ons blad van Februari j.l. schreven wij in de correspondentie: „Ons oordeel over provocatie enz. vindt men in het Maandblad van Februari 1899. Naar aanleiding van deze uitlating ontvingen wij van verschillende zijden het verzoek het bedoelde artikel nog eens op te nemen, aan welk verzoek wij, wegens gebrek aan plaatsruimte, thans eerst kunnen voldoen. Wij beginnen met te verklaren, dat wij zeer goed gevoelen het bezwaar dat er ligt in een handelwijze, die ten doel heeft een medemens tot het verrichten van een overtreding aan te moedigen en zelfs die overtreding uit te lokken, maar er kunnen gevallen voorkomen waarin zoo'n handelwijze niet alleen geoorloofd is, maar zelfs in velerlei opzicht noodig in 't algemeen belang. Wij wenschen deze zienswijze, voor zoover het betreft de overtredingen die wij zoo menigmaal in ons blad behandelen, eenigszins nader toe te lichten.

Art. 3 van de wet van 1 Juni 1865 (Staatsblad n°. 60) regelende de uitoefening der geneeskunst, luidt: „Alleen de geneeskundige mag binnen de grenzen zijner bevoegdheid in het openbaar aankondigen, dat hij de geneeskunst uitoefent, of een titel voeren, die hem aan het publiek als geneeskundige aanwijst.”

Wie dus, zonder daartoe bevoegd te zijn, in het openbaar zich arts of doctor noemt, of op andere wijze de menschen in den waan brengt dat het hem vrij staat de geneeskunde uit te oefenen, kan op grond van dit artikel vervolgd worden. Maar een dergelijk geval komt betrekkelijk weinig voor. Meestal zullen, de ervaring leert het, zij, die zich als „wonderdokter”, (of als erger, wat wij niet willen noemen) voordoen, zich wel wachten daaraan publiciteit te geven, het aan anderen, aan hunne „dankbare” patiënten overlatende, hun roem, waar 't noodig is, te verspreiden.

Die verspreiders zijn nu in 't algemeen niet de meest geschikte en vertrouwbare personen om de feiten te constateeren, strafbaar bij de wet, waar deze in art. 1 van de reeds genoemde geneeskun-

dige wet zegt: „Uitoefening der geneeskunst, waaronder de wet het verleenen van genees-, heel- of verloskundigen raad of bijstand als bedrijf verstaat, is alleen geoorloofd aan degenen, aan wie de bevoegdheid daartoe volgens de wet is toegekend.”

Het is echter een publiek geheim, dat dit artikel door tal van personen wordt overtreden, en er bestaat, wij mogen wel zeggen de zekerheid, dat die overtreders een groot gevaar opleveren voor het algemeen welzijn, vooral voor dat der minder ontwikkelden. En nu vragen wij: „mag dit zoo blijven?”

Het antwoord op die vraag is niet twijfelachtig. In 't algemeen belang moeten die overtredingen worden vervolgd en dit kan slechts met zekerheid geschieden, wanneer de overtreding wordt geconstateerd door een persoon, bevoegd tot het opmaken van een proces-verbaal, of door 2 personen, in staat getuigenis af te leggen.

Nu valt het moeielijk, wij schreven het hierboven en men zal dit wel inzien, de noodige, juiste getuigenissen te krijgen van die personen, die zich vrijwillig en in hoop op genezing tot zoo'n „wonderdokter” of andere onbevoegden, wenden; er blijft dus niets anders over dan de zaak te laten zooals zij is — en dat mag niet — of de overtreding te doen waarnemen door personen, die, zich als patiënten voordoende, die overtreding uitlokken, teneinde het bewijs der waarheid machtig te worden.

En is dit nu werkelijk zoo erg als wel eens beweerd wordt, vooral in de pleitredenen van sommige advocaten, die als raadsman den overtreders ter zijde staan?

Och, wanneer men in aanmerking neemt dat de bedoelde handelwijze — in 't algemeen — slechts wordt toegepast op die personen van wie men de moreele overtuiging heeft, dat zij, mits in 't geheim, niet bang zijn zich aan die overtreding schuldig te maken, dan gelooven wij niet dat er iemand — zelfs zedelijk — mee wordt benadeeld, en is het niet te vergelijken met het verkregen voordeel, het publiek maken en bestraffen van feiten, die van den schadelijksten invloed op de volksgezondheid zijn.

Nog geheel anders staat het met sommige overtredingen van de wet van 1 Juni 1865 (Stbl. no. 61) regelende de uitoefening der artseneerbereidkunst. Aankondiging van uitoefening der arseneerbereidkunst, zooals de wet die onder art. 1 verstaat, en van den verkoop van geneesmiddelen beneden een zekere hoeveelheid — zie art. 30 — door onbevoegden, is niet verboden, en inderdaad lezen wij die aankondigingen dagelijks. Ieder niet-bevoegde die den verkoop van Zwitsersche Pillen per doosje, van Scots's Emulsie per fleschje enz., enz. in 't publiek aankondigt, maakt daarmee in de meeste gevallen publiek, dat hij de pharmaceutische wet overtreedt..... en toch kan hij daarop niet vervolgd worden, als is men 't ook algemeen eens dat zoo'n vervolging het algemeen belang zeer ten goede kan komen.

Elke overtreding moet op zichzelf, bij verkoop van ieder doosje, worden geconstateerd, omdat men hier te doen heeft met z.g. geheimmiddelen, waarvan de samenstelling niet altijd dezelfde is, zoodat dus telkens wettelijk moet worden vastgesteld of bij den verkoop van het middel de wet inderdaad is geschonden. Personen, bevoegd proces-verbaal op te maken, of in staat getuigenis af te leggen, moeten derhalve in dit geval met den aankoop worden belast, zal het wettelijk bewijs kunnen worden geleverd, dat er werkelijk stoffen worden verkocht, die niet verkocht mochten worden. En nu moeten die personen zich op min of meer slinksche wijze de middelen aanschaffen — dus het strafbaar feit provoceeren — anders krijgen zij ze niet; de verkooper weigert eenvoudig de afgifte, of zegt dat hij 't middel niet heeft, zoodra hij merkt „dat er onweer aan de lucht is.”

En nu vragen wij weer: Is die provocatie zoo iets ergs? Vooral daar, waar zij tot resultaat leidt en derhalve het bewijs wordt geleverd, dat de overtreding werkelijk wordt begaan?

Of is het beter, is het algemeen belang meer gebaat, door het laten voortwoekeren van de bestaande toestanden?

Men versta ons echter wel: men dringe niet aan op het plegen van de overtreding.

Zoodra de persoon weigert te doen hetgeen men

(*) Wij cursiveeren.

van hem verlangt, trachte men niet door overreding hem van zijn voornemen af te brengen. De vrije wil om de handeling te verrichten moet blijven, pressie in dit opzicht keuren ook wij af.

Hadden wij tot nu toe 't oog op de provocatie, voor zoover het betreft het uitlokken van feiten die tot strafvervolgung aanleiding kunnen geven, wij willen thans, nu wij dit onderwerp behandelen, nog iets te berde brengen wat ons van zeer nabij raakt.

Enkele malen werd de beschuldiging van provocatie ons naar het hoofd geworpen ... en wij weerden die beschuldiging niet af.

Integendeel, telkens wanneer wij weer een of ander kwakzalver met iets nieuws voor den dag zien komen tegen deze of gene ziekte, laten wij door iemand van onzentwege schrijven, dat hij aan die of die ziekte lijdende is, ten einde op deze wijze de noodige inlichtingen en middelen meester te worden. Ja, wij gaan zelfs nog verder. Aan personen, die zieken „per brief” genezen, schrijven wij de meest uitvoerige, somwijlen vrij onmogelijke ziektegeschiedenissen, met het doel om te zien, wat zij daarop antwoorden.

Is dit nu af te keuren? Ons doel is het publiek — in zijn belang — in te lichten, en dit kunnen wij alleen dan doen, wanneer wij zelf geheel op de hoogte zijn van alle handelingen van de kwakzalvers.

En meent men nu werkelijk dat wij te weten zouden komen wat wij wenschen, wanneer wij recht op ons doel afgingen en b.v. schreven: het bestuur der Vereeniging- of de redactie van het Maandblad tegen de kwakzalverij verzoekt u welwillende medewerking?

Zóó naïef zijn wij niet.

Geloofs-Genezing.

In de *Java-Bode* van 14 April levert Dr. C. SWART ABRAHAMSZ, eenige *Psychologische beschouwingen*, waaraan wij het volgende ontleenen, daarbij op den voorgrond stellende dat wij, hoezeer geen voorstanders van „Geloofs-genezing”, daarin slechts dan *kwakzalverij* zien, wanneer het blijkt dat „zaken maken” en geldverdienerij daaraan ten grondslag ligt:

„Wij leven in een tijd, waarin we niet alleen eene herhaling kunnen waarnemen van de donkere middeneeuwsche tijden van bijgeloof en 't hechten aan occultisme en kwakzalverij van allerlei soort in zake geneesmiddelen, maar er heeft onweder-sprekelijk ook eene soort réveil plaats met een zéér merkwaardig karakter, een weezinwekkende vorm van occultisme, een mengsel van schijnwetenschap en ongodsdiensigheid. Het zijn de verschillende vormen van „genezing door 't geloof”, waarvan de „christelijke wetenschap,” het type vormt. Natuurlijk heeft het zaakje een financieel achtergrondje. In Amerika spreidt de „goddelijke genezing” haar succes ten toon, door zéér kenmerkende bewijzen. Wij vinden daar een school of college voor goddelijke genezing, een bank, eene associatie tot verkrijging van grondbezit en tot kapitaalbelegging, een drukpers- en uitgevers-affaire en meerdere Tehuizen voor goddelijke genezing. Deze bloei schijnt nu eerstdaags vergroot te zullen worden tot een stad of kolonie van bekeerden, die vereenigd zullen zijn door den band des geloofs in de goddelijke genezing, zooals deze hun zal worden gebracht door bemiddeling van de persoonlijke macht van hun leider. Het officieele orgaan van deze beweging verkondigt den volke de personificatie van hun geloof; maakt haar godsdienst tot een handelszaak en baseert haar doen en laten op gezonde koopmansbeginselen. Haar leider bluft dan ook op zijn uitgebreid financieel gewin. Vervolgens komen, in statige processie, alle anderen, op de meest krachtige wijze uitroepende, dat zij alleen den weg tot redding weten te wijzen, dat hun systeem alleen oorspronkelijk is en volstrekt niets gemeen heeft met enig ander. Daar zijn: de metaphysische genezers of ziel-genezers, de viticulturisten of magnetische genezers; de astrologische gezondheidsgidsen en de phrenopathisten; de medisch helderzienden; de isoterische vibrationisten; de psychische scientisten en de mesmeriaansche occultisten. Sommigen gebruiken of misbruiken de manipulaties, bij het

hypnotiseeren in zwang; anderen beweren de macht te hebben, het magnetisme van de lucht te condenseeren en de levenssappen te kunnen prikkelen door middel van 't opwekken der daartoe geschikte geestelijke trillingen, dan wel door het een of ander even duidelijk als aantoonbaar procédé; weér anderen adverteeren magnetische drinkbekers, positieve en negatieve poeders, ook behandeling op afstand door het te voorschijn brengen van psychische krachten, en verder ontelbare bedriegelijke aanprijzingen. Wat nog daarenboven de zaak dubbel belangrijk maakt is, dat diplomas en graden worden aangeboden, na een cursus van drie weken en de bestudeering of liever de lezing van één boek. Gij zult u herinneren dat Carlyle, toen hij sprak over het aantal menschen, dat den aardbodem bewoont, zonder eenige bepaalde provocatie er bijvoegde, dat het voor het grootste gedeelte gekken waren. Ik geloof dat hij er heden ten dage een zéér veroordeelend adjectief aan zou hebben toegevoegd.”

Verbodsbepaling in Bulgarije.

*Sedert twee jaren, 21 Mei 1899, is in Bulgarije een nieuwe wet in werking getreden, regerende het bedrijf in- en het toezicht op apotheken; daarin komt, wat den verkoop van geheimmiddelen betreft, het volgende voor, onder art. 48:

„In de apotheken is het verkoopen van alle zoogenaamde spécialités verboden, tenzij het opperste medicinaalcollege den verkoop uitdrukkelijk heeft toegestaan. Al wie nieuwe spécialités in den handel wil brengen, moet daartoe verlof aanvragen en tegelijkertijd mededeeling doen van de samenstelling, zonder dat daardoor het scheikundig onderzoek zal achterwege blijven, dat in ieder geval in het Staatslaboratorium zal worden verricht op kosten van den aanvrager.

„Vrije verkoop van spécialités, die vergiftige of sterkwerkende bestanddeelen bevatten, is in alle apotheken verboden en de aflevering mag alleen plaats vinden op recept van een bevoegd geneeskundige.”

Hier te lande, het mag bij deze gelegenheid wel eens herinnerd worden, verkoopen sommige apothekers ongestraft alle spécialités die door het publiek gevraagd worden en laten slechts enkelen dezen verkoop geheel achterwege.

RECHTSZAKEN.

Onbevoegde uitoefening der Tandheelkunde.

Voor het kantongerecht te Zierikzee verscheen de vorige maand M. L. de V., kunsttandzetter, wonende aldaar, ter zake dat hij, hoewel niet toegelaten tot de uitoefening der tandheelkunst, buiten noodzaak deze kunst als beroep heeft uitgeoefend, door in December 1901 te Zierikzee bij . . . . . 16 tanden, waaronder 3 zieke, waarvan de kronen reeds af waren, met een instrument te trekken, en daarna een nieuw gebit van kunsttanden in haar mond te plaatsen, voor welke plaatselijke behandeling hij f 60 in betaling ontving, en verder door in Maart 1902 eveneens te Zierikzee bij . . . . . met een instrument één tand af te knippen en daarvoor een kunsttand in de plaats te zetten en vervolgens twee holle kiezen te plombeeren (te vullen), voor welke plaatselijke behandeling hij f 20 in betaling ontving.

De ambtenaar van het O. M. vorderde een boete van f 100; het vonnis van den kantonrechter is ons niet bekend geworden.

CORRESPONDENTIE.

A. A. B. te A. *Cascarine Leprince* is geen geheim- of kwakzalversmiddel; volgens *Pharm. Centralhalle* is het een gekristalliseerd bestanddeel uit de *Cascara Sagrada*, dat in pillenvorm wordt gedispenseerd.

W. M. II. A. te 's G. Het medisch advies, dat wij ontvingen, luidde aldus: »Van de schadelijke werking van *Acidum Pyrogallicum* op de nieren, bij uitwendig gebruik, heb ik nooit gehoord. Integendeel wordt het door POSNER (klinische *Arzneimittellehre*, pag. 144) juist als haarmiddel aangeraden ter vervanging van schadelijke metaalzouten. Maar . . . wat Posner, ik en vele anderen niet gezien hebben, kunnen weer anderen wel hebben opgemerkt.”

B. T. B. te H. Wij hebben de advertentie van de *haarkleurkammen* wel gelezen maar hebben die kammen niet onderzocht. Wij moeten derhalve het antwoord schuldig blijven.

F. M. R. te H. Dank voor 't gezondene maar, zooals gij o. a. ook in dit no. kunt zien, hebben wij de zaak al meer-malen besproken.

C. v. G. te R. Ons stukje was al gezet, toen wij het uwe

ontvingen. De brieven die u door dit Instituut worden gezonden, ontvangen wij zelf ook, zoodat wij, onder beleefde dankbetuiging, toezending daarvan in 't vervolg onnoodig achten. Het honorarium voor geplaatste bijdragen wordt steeds aan 't einde van elk jaar verrekend.

J. F. S. te 's-H. Op reis zijnde, waren wij niet in de gelegenheid in 't bezit te komen van het No. van het *Sociaal Weekblad*. Wij moeten dus tot het volgend No. wachten.

Dr. v. D. te N. D. Wij zijn u zeer dankbaar voor uw optreden in zake *Formans-verkoudheids-watten*. Indien vele leden uw goed voorbeeld volgden en niet alles op 't bestuur lieten aankomen, zou onze Vereeniging veel meer kracht kunnen ontwikkelen.

Mevr. H. te U. De samenstelling van het haarkleurmiddel *Sublimior* is ons onbekend; wij zagen het middel hier te lande nog niet geadvertiseerd.

T. W. te R. Uw vraag of *Sunlight-zeep* onschadelijk voor de huid is, behoort in ons blad niet thuis. Gij moet u daarmee wenden tot een *geneeskundig* tijdschrift.

H. te N. Uw schrijven in dank ontvangen.

R. H. te A. Het onderzoek van de middelen van HAIC, verricht door den heeren H. T. HEDERIK, C. DE GROOT en DE JONG te Rotterdam, heeft het volgend resultaat opgeleverd:

De bruine pastilles bestonden in hoofdzaak uit *rhabarber-extract*, een *coffeïne-bevattend plantenoeder* en kaneelolie.

De roode pastilles, bereid met chocoladepoeder, bleken te bevatten een stof, die een zeer prikkelende werking op de slijmvliezen van neus en keel uitoefende, een *pepersoort*; verder een *conïne-houdend* praeparaat, terwijl er aanwijzing bestond voor *kinine* en *berberine*.

Dr. H. F. A. P., J. P. te A. en P. P. V. te E. Post-wissels ontvangen.

N. C. te A. en Ph. St. te R. Zoudt u ook niet zoo beleefd willen zijn, uwe nog niet betaalde contributies alsnog over te maken?

— Heeft geen der leden meer een Ex. van de nos. 2, 3 en 31 der BERICHTEN EN MEDEDELINGEN beschikbaar? Er wordt om gevraagd door een lid, dat gaarne zijn verzameling compleet zag.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Aloë-houdende pillen. Dr. FR. DORNBLUTH, voorzeker iemand, wiens gezag niet betwijfeld zal worden, zegt o. m. het volgende van de aloë-houdende pillen:

„Deze pillen prikkelen zeer-sterk den darm, waardoor vele ziekelijke toestanden, die een leek onmogelijk herkennen en onderscheiden kan, zeer kunnen verergeren en ten slotte gevaarlijk worden. Zoo b.v. alle gezwellen in de maag en den darm, die zich in den regel onder zeer onduidelijke verschijnselen ontwikkelen, tot dat een bloeding haar aanwezigheid doet kennen. Zoo ook het begin van buiktyphus, vele leverziekten, zoogenaamde hémorrhoidaal-kwalen; eindelijk alle kankerachtige aandoeningen, die door zulke middelen zonder twijfel verergerd, ja misschien zelfs veroorzaakt worden.

„Dat deze en andere dergelijke laxeerpillen niet altijd zulke duidelijke nadeelige uitwerking hebben, en dikwijls zelfs langen tijd zonder merkbaar nadeel kunnen worden ingenomen, is bij het groote verschil in gevoeligheid dier spijsverteringsorganen niet meer te verwonderen, dan dat de een de moeilijkst te verteren zaken in massa's kan gebruiken, terwijl de ander reeds door het voorzichtig te beproeven zich gevaarlijk ziek kan maken. De bedoelde pillen bevatten een stof, die reeds in geringe hoeveelheid een sterk prikkelende werking uitoefent. Door menigvuldige herhaling van zulke prikkelende werkingen zullen echter zeker mettertijd ziekelijke verschijnselen worden veroorzaakt, die dikwijls op den trap van slijmvorming en bloeding zullen blijven staan, niet zelden echter ook tot weefselontaarding en nieuwvormingen van kwaadaardigen aard, zoogenaamde kankerknobbels, kunnen leiden”.

Met het oog op deze uitspraak van Dr. DORNBLUTH vestigen wij de aandacht op de volgende kwakzalvers-middelen (er is maar een greep in den grooten voorraad gedaan), die allen aloë bevatten:

Holloway's pillen, Zwitsersche pillen, Schreuder's pillen, Urbanus-pillen, Slijm- en maagpillen, Ayer's pillen, Warner's safe pills, de pillen van C. Fontaine, Moeder Seigel's pillen, Morison's pillen, Delacrepillen, de slijm-, gal- en maagpillen uit het hoofd-depôt van C. de Boer Sz., Roode pillen, Spranger's maagdruppels, Wortelboerkruiden enz. enz.

Fureka. De erve Wed. Abbring hebben concurrentie gekregen in hun middel ter bestrijding van drankmisbruik, en gevaarlijke ook. Want wat zij doen voor vijf en twintig gulden doet een zich noemende J. JOSEPHUS, vroeger te Rotterdam thans te 's Hage, voor 60 cent. 't Is goedkoop . . . . . maar het kan nog goedkooper, zooals wij zullen zien.

Het wondermiddel van Josephus, onder de leuze „Sluit Schiedam” aangekondigd, is volgens de onderzoekingen van onze leden, de h. h. Dr. L. VAN ITALIE te Rotterdam en Dr. VAN HAMEL ROOS te Amsterdam, een afbreksel, verkregen door een of ander bitter plantendeel met azijn te behandelen. Dus, evenals al de bekende middel-tjes tegen drankmisbruik, een bitter „niemendal”, dat ook in uitwerking met die anderen gelijk staat, dat wij zeggen: ook niets uitwerkt.

Er is maar één middel tegen drankmisbruik: „onthouding van het gebruik”, en dit behoort geen cent te kosten. De f 25, besteed bij de Wed. Abbring of de 60 ct. bij Josephus, is weggegooid geld.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: J. M. VAN ELK, Handelsagent te Dordrecht, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Middelburg, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 709

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Middelburg, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het afdrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per Jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Agenda voor de Algem. Vergadering.
Hoofdartikel: De elektrische toestellen van de Gebrs. De Alimonda.
Berichten: Uit het jaarverslag der Vereeniging over 1901.
Mededeelingen van verschillende aard: Antimorline. — A. W. van Bijsterveld failliet. — De Nederlandsche pers en de kwakzalverij. — Frankeerkosten voor Maandbladen enz. — Bestrijding van kwakzalverij in Duitschland.
Rechtszaken: Onbevoegde uitoefening der tandheelkunde.
Boekbespreking: La petite Bourgeoise aux Pays-Bas, par Oscar Pijfferoen.
Correspondentie.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

ALGEMEENE VERGADERING

op Zaterdag 13 September 1902, 's nam. 2 uur,

IN HET

„ZUID-HOLLANDSCH KOFFIEHUIS”, Groenmarkt,
te 's-GRAVENHAGE.

Agenda:

10. Mededeelingen van het Bestuur.
20. Vaststelling van het Verslag der Algemeene Vergadering, gehouden op 26 September 1901.
30. Vaststelling van het Jaarverslag over 1901.
40. Rapport der Commissie, belast met het nazien der Rekening en Verantwoording over 1901.
50. Benoeming der Commissie van onderzoek voor de Rekening van het loopende jaar.
60. Benoeming van een Bestuurslid, tengevolge van de periodieke aftreding op 31 Dec. a. s., van den Heer J. M. VAN ELK (niet herkiesbaar).

Aanbevolen worden de Heeren:

- P. KEG Czn., Directeur der Posterijen, te Middelburg.
Mr. A. A. MOLL, Advocaat & Procureur, te Dordrecht.
70. Hetgeen meer ter tafel zal worden gebracht.
Namens het Bestuur,
J. M. VAN ELK, Voorzitter.
A. J. WIJNNE, Secret.-Penningm.

De elektrische toestellen van de Gebrs. De Alimonda.

In de jaren 1894, '95, '96 en 1900 hebben wij in ons Maandblad de „electrische kuren van de Gebrs. De Alimonda” herhaalde malen aan een beschouwing onderworpen en, na dien tijd, de verschillende personen, die bij ons om inlichtingen aanklopten, trachten tevreden te stellen met toezending van een of meer van de nummers, waarin die beschouwingen voorkwamen. In de laatste maanden zijn echter de aanvragen om inlichtingen opnieuw zóo talrijk geweest, (een bewijs dat dit zaakje nogal de aandacht trekt), dat wij ons genoodzaakt zien in dit n^o. op deze z.g. geneesmethode terug te komen.

Wij meenen de onderscheidene vragers het best te beantwoorden door hier te laten volgen een artikel, opgenomen in het Maandblad van 1895, en geschreven naar aanleiding van het verschijnen van een boek, getiteld: „*Het menschelijk organisme en deszelfs genezing door middel van electriciteit*,” door de Gebroeders DE ALIMONDA. Uit het Duitsch vertaald door D. KOUWENHOVEN, ambtenaar ter secretarie te Rotterdam.” Dit artikel luidt aldus:

In een onzer vorige nummers hebben wij, naar aanleiding van een anonieme brochure, gesproken over de Electriche Kuren te Sagrado, van de Gebroeders DE ALIMONDA. Als vertaler dier brochure heeft zich thans bekend gemaakt de heer D. KOUWENHOVEN te Rotterdam, en wij verklaren gaarne dat ons destijds uitgesproken vermoeden, als zou de vertaler een werktuig der kwakzalversfirma zijn, sedert onjuist is gebleken. De heer K. is ongetwijfeld te goeder trouw geweest. Hij is, gelijk uit het „Naschrift” van het hierboven genoemde werk blijkt, een zenuwlijder in hooge mate, een „tobber”, die zijn genezing van een langdurige zenuwziekte meent te moeten danken aan een zelfbehandeling met ALIMONDA's toestel, en nu vol erkentelijkheid, om ook anderen nuttig te zijn, zich aan de vertaling van het groote werk der ALIMONDA's heeft gezet.

De firma ALIMONDA geneest alle mogelijke kwalen op éénzelfde wijze. Hierbij wordt de eene pool van een electriche batterij op den nek, de andere op de voetzolen van den patiënt geplaatst, en aldus een electriche stroom door het lichaam geleid. Deze wonderstroom geneest, als gezegd, alle kwalen, van welken aard ook. Ondoenlijk ze alle op te noemen; het zijn niet alleen zenuwziekten, verlamming en krampen, maar ook alle mogelijke infectieziekten: hondsdolheid, pest enz., waarvoor deze electriseer-kuur uitmuntend is. Vergiftigingen worden er eveneens onschadelijk mee gemaakt.

Typhus is, in „ernstige gevallen”, reeds na 2 à 3 weken genezen, en dat wel zonder reconvalentie! „Het is bepaald verbazingwekkend”, zeggen de schrijvers, „hoe spoedig acute ziekten gewoonlijk genezen; terwijl de patiënten bijna in het geheel niet lijden en ook nooit gevolgwalen achterblijven.” Is dat niet knap?

Een cholera-lijder die reeds in het koude stadium was, werd op den electriche stroom getraceerd, en was na een uur „als badende in rijkelijk, algemeen warm zweet, en zat na eenige dagen, zonder verdere behandeling op den bok — hij was koetsier.”

Als een der ongelooflijkste onder al deze wonderen mag wel de mededeeling worden beschouwd, dat DE ALIMONDA ook op zich zelf de kuur heeft toegepast. Het resultaat was zeer fraai. Hij had niets minder dan diphtheritis met „lichte meningitische verschijnselen”, dat wil zeggen lezer: met teekenen van hersenvliesontsteking! Daarbij werd

deze wondermensch niet bedlegering, integendeel volbracht hij, die verschijnselen van hersenvliesontsteking vertoonde, voortdurend zijn plicht als arts!!!

Wij zouden met onze citaten kunnen voortgaan, en vermelden dat neuspolyphen, huiduitslagen, gewellen, galsteenen, ingewandswormen, beenbreuken, wonden en wat niet al voor dienzelfden nooit volprezen electriche stroom het hazenpad kiezen. Doch genoeg!

Wij zijn aan kwakzalversaanprijzingen gewend geraakt, maar zagen toch zelden zulk een opeenstapeling van de onzinnigste wonderverhalen, als in dit meer dan tweehonderd bladzijden dikke boek een plaats hebben gevonden.

Het geheel is met een saus van wetenschappelijkheid overgoten, die als gewoonlijk van zeer slechte kwaliteit is. Volgens de schrijvers is de electriciteit de kracht, die de natuur steeds aan het lichaam toevoert en die zich steeds in het lichaam vormt; de kracht tevens, die de chemische, physicale (!) en werktuigelijke processen in het lichaam regelt.

Het behoeft geen betoog dat dit uitgangspunt geheel bezijden de wetenschap staat. En dan de ongedwongen stap, dat, daar de electriciteit die belangrijke rol voor het leven speelt, men nu ook bij elke storing van welken aard eenvoudig een dosis electriciteit behoeft aan te voeren om genezing te verkrijgen!

Het is uit oogpunt van kwakzalversstudie niet onaardig na te gaan, hoe de schrijvers hun onzinnige kuur voor het domme publiek aannemelijk en smakelijk weten te maken, en hoe zij overal een slag om den arm en een uitweg open houden. De hoofdgedachte bij al hun beschrijvingen is, dat elke verbetering die intreedt, een gevolg is van hun kuur; elk ongunstig verschijnsel daarentegen wordt voorgesteld als een geheimzinnige noodzakelijkheid, die ten slotte de oorzaak wordt der genezing. Gevallen, die ongunstig afliepen, zijn te laat in behandeling gekomen. Menschen, die de behandeling hebben gestaakt, omdat zij er geen nut van ondervonden en dan later genazen, hebben dit toch steeds te danken aan een nawerking van de kuur. Verdwijnt uw pijn niet met de electriche behandeling, geen nood; de schrijvers leeren u, dat gij vroeger „ziektepijn” hadt en nu „gezondwordingspijn” hebt!!

Bij diarrhée resp. verstopping diene het volgende tot richtsnoer: „Onze wijze van behandeling heeft op beide den duurzaamsten invloed. Het blijkt dat beide, al naar omstandigheden, eenigen tijd voortduren of aanstands ophouden, of zelfs tot het tegenovergestelde omslaan, tot eindelijk de normale toestand ontstaat.”

En zoo gaat het voort bij elk ziekteverschijnsel; of de kuur al of niet eenigen invloed op de kwaal toont, in ieder geval schrijft de firma met beschei-

denheid de genezing op haar rekening. En daar nu eenmaal de overgrootste meerderheid der zieken, waarvoor een arts geraadpleegd wordt, met of zonder behandeling na korter of langer tijd geneest, zoo begrijpt men, dat deze beide heeren zich in den loop der jaren een aanzienlijk getal genezingen hebben kunnen toeëigenen.

En nu de *clou* van dit „wetenschappelijk” werk; men schaffe zich een electriseermachine aan, uit de fabriek der heeren DE ALMONDA, tot den prijs van f 90.— (*). „Wij verklaren uitdrukkelijk”, zeggen de schrijvers, „dat wij het resultaat der naar ons voorschrift te maken kuur alleen bij gebruik der in deze fabriek vervaardigde apparaten kunnen waarborgen.” Begrepen? —

Maar, zal wellicht een lezer vragen, de vertaler is toch door deze electriche kuur genezen, toen alle andere hem in den steek hadden gelaten. Zeer juist! Elke kwakzalversmethode, elke wonderkuur, elk wondermensch kan zich op zulke genezingen beroemen. Bij vele kwalen en wel allereerst bij zenuwaandoeningen is zoo vaak het geloof aan de genezing het eerste moment der beterschap. Een machtige suggestieve invloed zal plotseling genezing brengen, die door alle andere middelen tevergeefs was gezocht. Onmogelijk te voorspellen in elk bijzonder geval, welke suggestieve invloed voor een bepaalden lijder de grootste zal zijn. Voor den een is het de professor; voor den ander de somnambule; een derde geneest eerst als hij bij Kneipp met bloote voeten door het natte gras loopt; een vierde als Lahmann hem zonnebaden toedient; een vijfde looft Sequah als zijn redder; een zesde eindelijk vindt troost bij een electriche zelfbehandeling met ALMONDA's toestel.

Wie daarom echter dat stelsel gaat loven als de panacée, die ook bij anderen alle ziekten zal genezen, geeft niet blijk van een ruimen blik en een onbevangen oordeel. Wie zijn eigen functioneering zenuwaandoening houdt voor het type van ziekte in het algemeen, en zijn behandelingskuur tot een eenige en algemeene wil maken bij alle kwalen en gebreken, aan hem is het waarlijk niet toevertrouwd, het publiek voor te lichten over zoo moeilijke vraagstukken als de leer des levens en die der ziekten.

De heer K. heeft met zijn vertaling een slecht werk verricht, zoowel voor zijn minder verstandige medeburgers, die thans zichzelf en hun huisgenooten op deze electriche kuur zullen gaan onthalen, alsook voor zich zelven. Het is waarlijk geen wonder, dat de „stadhuysman”, die een dik medisch boek is gaan vertalen, onophoudelijk blijk geeft, niets te hebben begrepen van wat hij neerschreef. Of wat dunkt u van een zin als deze uit het „Naschrift van den vertaler”: „Tot goed begrip herinneren we ons: alle ziekte is verandering van merg. Het merg is de drager der levenskracht. Neemt nu mergzelfstandigheid uit de zenuwvezels af (cultuurziekte), dan neemt de levenskracht af.” (???)

Schoenmaker, houd je bij je leest!

BERICHTEN.

Aan het jaarverslag over 1901, dat met dit n°. aan de leden onzer Vereeniging wordt toegezonden, ontleenen wij de volgende mededeelingen:

Het ledental bleef vrijwel gelijk; de financieele toestand gaf reden tot tevredenheid.

Een belangrijke wijziging onderging de uitgifte van het Maandblad, reeds in het vorige jaarvervalg als aanstaande vermeld. Sedert Januari 1901 wordt het gedrukt en geëxpedeerd door de firma Blussé & Comp. te Dordrecht, en wel — na eenige maanden van overgang — tot tevredenheid van het bestuur. Met deze wijziging gingen andere nieuwigheden gepaard. De eerste was de belangrijke vergrooting der gratis-verspreiding. Het bestuur besloot de gratis-toezending aan openbare plaatsen van samenkomst zelf ter hand te nemen, en trachtte, door de hulp der leden, allerwege adressen van sociëteiten, koffiehuisen, logementen, wachtkamers, volkshuizen, leeszalen en dergelijke te verkrijgen. Vele leden voldeden aan dit verzoek en steunden het Bestuur hierbij krachtig; toch valt over de algemeene hulpvaardigheid in deze niet te roemen. Menig lid, om medewerking aangezocht, beantwoordde de circulaire met stilzwijgen en liet zelfs toen nog niets van zich hooren, toen hij door den secretaris-penningmeester nog eens rechtstreeks werd aangeschreven. Ten

laatste kreeg het bestuur toch een groot aantal adressen bijeen, zoodat van lieverlede de gratis-verspreiding van ruim 4000 ex. per maand steeg tot ruim 7000, van welker meer gelijkmatige en geregelde verspreiding het bestuur thans meer zekerheid heeft. De gevolgen zijn reeds merkbaar geweest, het aantal verzoeken om inlichtingen van personen, die het blad hier of daar hadden gelezen, nam toe, ook aanvragen om mede voor gratis-toezending in aanmerking te komen, kwamen in, en vooral: het aantal abonnementen steeg. Dit beliep over 1901: 168 rechtstreeks bij het bestuur en 121 bij den boekhandel, te zamen 289, tegen 224 over het voorafgaande jaar.

Afdeelingen bestonden er in naam nog altijd drie, in werkelijkheid slechts twee, en flink werkzaam was alleen de Amsterdamsche, vooral haar bestuur. Ook nu weder nam zij een werkzaam deel aan den arbeid, door de geheele gratis-verspreiding aldaar (500 exemplaren per maand) niet alleen onder haar zorgen, maar ook voor haar rekening te nemen. Bovendien was het afdeeliningsbestuur voortdurend diligent in het opsporen en aan het licht brengen van kwakzalverspraktijken. De Dordrechtsche afdeeling bepaalde zich tot het verspreiden der Maandbladen in haar omgeving. Wat de Utrechtsche afdeeling aangaat, deze verklaarde zich, bij monde van haar nog aangebleven penningmeester, voor niet meer bestaande, en verzocht haar kassaldo te mogen afdragen aan de algemeene kas.

Hiertoe werd onlangs door het bestuur besloten, en zoo is dan deze afdeeling, die altijd gekwijd heeft, verdwenen.

Een elf-tal leden, zoowel dames als heeren, hebben de Vereeniging aan zich verplicht, door het verrichten van scheikundige en microscopische onderzoekingen.

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

ANTIMORFINE.

Door brochures en per advertentie wordt in den laatsten tijd het publiek kond gedaan dat de *Antimorfine* nu het middel bij uitnemendheid is om hen, die verslaafd zijn aan het gebruik van morphine, van hun kwaal te genezen. Bijzonder vertrouwen stelden wij, tengevolge van de wijze van aanbeveling, niet in het middel, en wij hadden daarom wel eenig bezwaar om de som van f 12 uit te geven om het aan te koopen en te laten onderzoeken. Wij hadden het vermoeden dat de *Antimorfine*, waarvoor ook in het buitenland veel reclame wordt gemaakt, wel een onderwerp van bespreking zou worden en wij daarmee ons voordeel zouden kunnen doen — en dit vermoeden is juist gebleken.

In het Tijdschrift v. Geneeskunde van 26 Juli lazen wij reeds het volgende:

„De Europeesche geneeskunststoufenaren hebben voor enkelen weken ter verrijking van hun prullemand een boekje gekregen over een merkwaardige wijze van behandeling van morfisme met „antimorfine”. Prof. Lewin heeft daarvan in de *Deutsche med. Wochenschr.* gezegd, dat het een samenraapsel van deels onjuiste, deels verkeerd begrepen toxicologische beweringen was. Hij heeft moeten ondervinden, dat men als wetenschappelijk man niet straffeloos de waarheid mag zeggen. Onder verwijzing naar Art. 11 der drukperswet heeft de schrijver van het boekje door zijn advocaten doen verzoeken, om opname van een stukje, waarin Prof. Lewin's bewering tegengesproken wordt. Deze schrijft daaronder: „het beste middel om ieder bezwaar tegen de juistheid van een theorie of het nut van een „specialité” te weerleggen is § 11 van de drukperswet! Dat men daar niet eerder op gekomen is!” Intusschen heeft de antimorfine een klacht tegen Lewin en de beide redacteuren der *Wochenschrift* ingediend wegens „belediging”. Het proces belooft veel licht te werpen op den zwendel, die door sommige inrichtingen voor morfine-ontwenningsskuren gedreven wordt.”

Ook in de buitenlandsche medische pers verheven zich stemmen, die den raad gaven het nieuwe „geneesmiddel” met wantrouwen te begroeten.

In de *Apotheker Zeitung* van 2 Aug. vinden wij nu de resultaten van een scheikundig onderzoek van 2 Duitsche chemici, waaruit blijkt: dat het wezenlijke en werkzame bestanddeel van de *Antimorfine* een stof is, die overeenkomt met MORPHINE. Ook een ander scheikundige vond een aanmerkelijke hoeveelheid morphine. 't Is dan te begrijpen dat de lijders, wanneer zij *Antimorfine* gebruiken, hun

zucht naar morphine op geen andere wijze behoeven te voldoen, dat het middel derhalve *schijnbaar* hulpt biedt, maar juist daardoor *hoogst gevaarlijk* is.

Zooals men kan denken heeft de fabrikant de resultaten van deze onderzoekingen als onjuist verklaard, doch daar zullen de onderzoekers wel tegen opkomen; wij zullen hun antwoord later mededeelen.

Inmiddels kunnen wij niet nalaten onze verwondering te betuigen over de volgende advertentie die wij in het *Tijdschrift v. Geneeskunde* herhaalde malen aantreffen: „Antimorphin, verkrijgbaar door tusschenkomst van H.H. Apothekers. Alleen-verkoop voor Nederland en Koloniën: Pharmaceutische Handelsvereeniging, Amsterdam”.

Behalve over de plaats, waar wij die advertentie vonden, (vermoedelijk is zij aan 't oog van de Redactie ontsnapt?) treft onze verwondering den inhoud.

Deze moet zeker den schijn geven tegenover de geneesheeren, alsof het middel alleen bij apothekers verkrijgbaar is en dat de medicus het daar kan voorschrijven. Daargelaten nu, dat geen apotheker, zijn roeping bewust, iets zal afleveren, waarvan de samenstelling hem geheel onbekend is — al is 't ook op gezag van de Pharm. Handelsvereeniging — en dit nog veel minder, wanneer hij meent, dat het middel *morphine* bevat, zonder dat hij in staat is (wat bij gesloten fleschjes niet mogelijk is) zich te overtuigen van de *hoeveelheid* van het vergif, in elk fleschje aanwezig, is de advertentie ook verder met de waarheid in strijd.

Wij zagen de *Antimorfine* geadverteerd in een gewoon dagblad, waarbij het middel aan het publiek (dus zonder tusschenkomst van een geneesheer) door een zoogenaamden *drogist* te koop werd aangeboden. Zijn deze onbevoegden soms de „H.H. Apothekers” van de Pharmaceutische Handelsvereeniging? Hoe 't zij, er schuilt een groot gevaar in de omstandigheid, dat een z.g. geneesmiddel, tegen een ernstige kwaal, die met grooten takt moet worden behandeld, zoo maar aan 't publiek voor 't grijpen wordt gegeven en nog grooter wordt dit gevaar, wanneer het middel inderdaad morphine bevat, wat zeer waarschijnlijk is. Wij voor ons hebben n.l. nog geen grond, om aan de resultaten van het onderzoek van de goed ter naam staande scheikundigen te twijfelen.

Zooals gezegd, wij komen op deze zaak terug; voorloopig zij het publiek, in zijn eigen belang, ernstig gewaarschuwd tegen het gebruik van Antimorfine.

A. W. VAN BIJSTERVELD, Failliet en .... op Reis!

Dezer dagen konden wij per advertentie in de *Dordrechtsche Courant* lezen dat A. W. VAN BIJSTERVELD, scheikundige (!), door de Rechtbank te Dordrecht failliet verklaard was.

Dank zij gewetenlooze medische hulp, die den kwakzalver tegen de geneeskundige wetten dekte, en de domheid van het publiek, heeft dat heer in den laatsten tijd grof geld verdiend, maar schijnt het beneden zich geacht te hebben vóór zijn vertrek naar Amerika behoorlijk zijne schulden te betalen.

Volgens ingewonnen informaties is hij vertrokken in gezelschap van zekeren VAN DER VALK, een persoon die in 't oog van tal van Zuid-Hollanders ook al geen beste reputatie geniet.

Pogingen om hem te *Boulogne sur Mer* uitgeleverd te krijgen mislukten, daar de Fransche Regeering geen termen scheen te vinden om hem daardoor onder het bereik der Nederlandsche justitie te doen stellen.

Inmiddels kunnen zij, die toch nog met hun gezondheid en geld willen laten spelen, gerust zijn, daar de aan de lezers van ons blad bekende VAN WOERDEN „de zaken” van zijn collega zal „waar nemen”!

De Nederlandsche pers en de kwakzalverij.

Het *Sociaal Weekblad* van 26 Juli j.l. schrijft hierover het volgende:

„Het onlangs verschénen register op de jaargangen 1891—1900 van het Maandblad tegen de kwakzalverij, geeft een niet onaardig overzicht van

(*) In Indië blijkt zij f 120.— te kosten.

de houding der vaderlandsche pers tegenover de kwakzalverij in den vorm van een witte en een zwarte lijst. Op de witte lijst komen voor de bladen, die nitdrukkelijk alle kwakzalvers-annonces uit hun kolommen weren en tegen de kwakzalverij te velde trekken, op de zwarte lijst de vakbladen der kwakzalvers (die zijn er ook!) en die nieuwsbladen, welke zich niet ontzien soms tot steun eener kwakzalvers-annonce een redactioneel artikel ter aanprijzing te plaatsen, of die ingezonden waarschuwingen hebben geweigerd. Daar tusschen in staan nog twee rubrieken: ten eerste die, welke in hun redactioneel gedeelte af en toe waarschuwingen tegen kwakzalvers opnemen, maar in hun advertentie-rubriek even gaarne kwakzalvers-annonces; ten tweede, die noch aanprijzen, noch afraden, maar geen bezwaar tegen kwakzalvers-annonces hebben, getuige hun kolommen, die er dagelijks vol van staan.

„Men ga het lijstje nauwkeurig na. Op de zwarte lijst zal de lezer eenige brave persorganen ontdekken, die hij er misschien niet gezocht zou hebben.

„Bladen, den geheimmiddelhandel bestrijdend:

Amsterd. Courant, Baarnsche Weekbode, Demersvaartsch Advertentieblad, Delftsche Opmerker, Deventer Dagblad, Deventer Opmerker, Familiebode, Friesch Volksblad, Graafschapsbode, Grensbode, Maas- en Waalbode, Mentor, Nieuwe Koerier van Limburg, Nieuwe Vlaardingse Courant, Nieuwsblad Hoeksche Waard, Nieuwsblad Zeeuwsch Vlaanderen, Nieuws- en Advertentieblad van Heerenveen, Ons Belang, Pharmaceutisch Weekblad, Pharmaceutische Courant, Recht voor Allen, Reclame, Seingever, Volksdagblad. — Goed geteld: 25 (zegge vijf-en-twintig), waarbij uit het register op de jaargangen 1881—'90 nog gevoegd kunnen worden: Amsterd. Figaro, Apeldoorn's Nieuws- en Advertentieblad, Bazuin, Dagblad van Scheveningen, Gelria, Goorrecht, Hoogeveensche Courant, Maandblad tegen Vervalsching, Maassluische Courant, Mars, Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde, Nieuwe Apeldoornsche Courant, Nieuwe Courant van Alkmaar, Nieuwe Drentsche en Asser Courant, Nieuw Advertentieblad van Heerenveen, Nieuwe Meppeler Courant, Noorden, Ons blad, Radicaal Volksblad, Sociaal Weekblad, Volksblad der Vereeniging Volksonderwijs, Weekblad Maatschappij van Tuinbouw en Plantenkunde, Weekblad van Zeeuwsch-Vlaanderen, Westdeel, Werkman, Werkmansbode, Winschoter Advertentieblad, Winterswijksche Courant. — Te zamen 52 bladen, over een 20-jarig tijdvak gerekend, die tegen de bekende bewering in, bewijzen, dat controle op advertenties in het belang der abonné's wel dege-lijk mogelijk is.

„Bladen die tegelijk redactioneële waarschuwingen en kwakzalvers-annonces opnemen:

Boodschapper, Bredanaar, Bredasche Courant, Christelijk Schoolblad, Dagblad van Noord-Brabant, Echo, Gelderlander, Gemeente Stem, Graafschep Courant, Hofstad, Kerk. Nieuws- en Advertentieblad van Roermond, Middelburgsche Courant, Nieuwe Zondagsbode, Nieuwsblad van het Kanton Oosterhout, Nieuws van den Dag, Noord-Hollandsch Weekblad, Ordel. Hervorming, Rijnstreek, Rotterdamsch Zondagsblad, Salland, Schoonhovensche Courant, Tribune, Vaderland, Nederlandsche Werkman, Zaanlandsche Courant.”

(De Red. van het *Sociaal Weekblad* houde het ons ten goede, wanneer wij de opmerking maken dat niet al de bladen, in deze rubriek opgenoemd, kwakzalvers-advertenties opnemen; dit is ook niet uit het register te lezen; voor zoover wij weten zijn b.v. in de Gemeentestem en in de Nederl. Werkman nog nooit dergelijke advertenties voorgekomen.

Red. Mbl.)

„En nu de „zwarte lijst”:

Bladen den geheimmiddelhandel dienend. Amersfoortsche Courant, Bredasche Courant, Dordrechtse Courant, Geneeskundige Courant, Nieuwe Rotterdamse Courant, Nieuws van den Dag, Spaarnebode, Telegraaf, Vredbode, Wereldkroniek, Zutfensche Courant, — waarbij te voegen zijn de „vakorganen” van handelaars in geheimmiddelen, als: Eureka, Hagenaartje, Huisschat, Huisvriend, Vrije pers, die alle, zooals men ziet, karakteristieke namen dragen. — Uit het register

over 1881—'90 komen daar nog bij: Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage, Haarlemsch Dagblad, Java-Bode, Limburger Koerier, Nederlander te Chicago, Oprechte Steenwijker Courant, Provinciale-Drentsche en Asser Courant, Utrechtsch Dagblad, Vriend van Oud en Jong, Zeeuwsch Dagblad.

Tot zoover het register van het *Maandblad*. Wij zullen gaarne melding maken van die bladen, welke zich willen aanmelden als behorende tot de eerste rubriek, de witte lijst.”

Wij kunnen daarvoor terstond opgeven het weekblad: *Arnhemse Omtrekken*, waarvan 16 Augustus j.l. het eerste nummer is verschenen en dat, aan 't hoofd, de volgende kennisgeving plaatst:

„De administratie van dit blad huldigt de meening, dat zij medeplichtig kan worden aan het kwaad, dat sommige annonces kunnen stichten of bevorderen. Weigering van aangeboden advertenties wordt mitsdien voorbehouden. Kwakzalvers-annonces worden b. v. niet opgenomen.”

Bravo!

Frankieerkosten voor Maandbladen enz.

Door de Nederl. Vereeniging tot afschaffing van alcoholhoudende dranken is het volgende adres aan H. M. de Koningin gezonden:

„*Aan Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden!*

„Geeft met verschuldigde eerbied te kennen, „het Hoofdbestuur van de Nederlandsche Vereeniging tot Afschaffing van Alcoholhoudende Dranken, goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 4 April 1844, N°. 62, „dat volgens art. 16 van de wet van 15 April 1891, Staatsblad N°. 87, periodieke bladen en tijdschriften, die minder dan eenmaal per week verschijnen, ten opzichte van de frankeering worden beschouwd als gewoon drukwerk, waarvan het port bij artikel 5 is vastgesteld;

„dat reeds bij de behandeling van het wetsontwerp in het belang van de kleine pers en van het verspreiden van mededeelingen van philanthropische en andere soortgelijke instellingen op een wijziging van die bepaling werd gewezen;

„dat de Regeering destijds meende daaraan niet te kunnen voldoen, omdat geschriften, die elke veertien dagen of maandelijks verschijnen, gewoonlijk het karakter van eigenlijk gezegd nieuwsblad misten en een bezwaar van een hooger port voor die stukken juist op grond van hunne minder volledige verschijning niet zoo groot was;

„dat de wijziging in de uitgave van periodieke geschriften, sinds de tot standkoming van genoemde wet zeer zeker toestanden in het leven heeft geroepen, die, waren zij destijds bekend geweest, tot een ander besluit zouden hebben geroepen. Vele tijdschriften, die thans eens per week verschijnen, kunnen zeker allerminst als nieuwsbladen worden beschouwd en met de gewone dagbladpers ook maar eenigszins worden vergeleken;

„dat tal van kleine bladen, vooral die van philanthropische of andere soortgelijke instellingen, die daarentegen veel meer het karakter dragen van nieuwsbladen en met de gewone dagbladpers beslist meer overeenkomst vertoonen, om de een of andere reden slechts om de veertien dagen of met nog langer tusschenruimte kunnen verschijnen. En juist op die stukken weegt de hoogere porto onevenredig zwaar;

„dat de Nederlandsche Vereeniging tot Afschaffing van Alcoholhoudende Dranken omdat zij de uitgave van een weekblad einde 1893 heeft moeten staken, eerst een maandblad en daarna een veertiendaagsch blad heeft uitgegeven. Zal dit blad, waarvan een exemplaar hier bijgevoegd is, een voldoende aantal abonné's kunnen behouden, dan mag de abonnementsprijs op hoogstens f 1 per jaar worden bepaald. Het is zelfs noodig gebleken in het belang der zaak, waarvoor de vereeniging strijdt en waarvoor het blad verschijnt, aan leden der vereeniging eene verlaging van abonnementsprijs toe te staan. Nemen we echter als norm een abonnementsprijs van f 1 per jaar, dan moet alleen aan port ongeveer $\frac{1}{4}$ van de opbrengst worden uitgegeven. De productieprij van het blad, alle kosten, ook die van frankeering, inbegrepen, bedraagt, volgens de laatste rekening en verantwoording, waarvan eveneens een exemplaar hier bijgevoegd wordt, per blad nog geen 3,1 cents. Ook in evenredigheid hiervan is de port bijzonder drukkend. De verspreiding van het blad toch wordt hierdoor belemmerd. Werd indertijd onder de werking van de wet op het dagbladzegel aan onze vereeniging vrijstelling daarvan verleend, thans meende de 68e Algemeene Vergadering, dat het zeer wenschelijk en alleszins gemotiveerd was, dat eene poging werd aangewend om eene vermindering van de drukkende frankeerkosten te verkrijgen.

„Redenen waarom wij de vrijheid nemen Uwe Majesteit eerbiedig te verzoeken maatregelen te willen nemen om te bevorderen, dat bladen als die van onze vereeniging, ten opzichte van de wet op de posten, met dag- en weekbladen worden gelijk gesteld.

t Welk doende enz.

Heerenveen, (31 Juli 1902.
Zaandam,)

Namens het Hoofdbestuur voornoemd:

w. g. P. v. D. MEULEN, Voorzitter.

„ „ H. MENDELS—STOKVIS, Secretaresse.”

Wij nemen dit adres in zijn geheel over om er onze leden mee in kennis te stellen vóór de a.s. Algemeene Vergadering. Ook voor onze Vereeniging is de hier behandelde quaestie van het grootste belang en wij brengen in herinnering dat 't geen thans door de adressanten gevraagd wordt, reeds veel vroeger door onze Vereeniging, doch zonder succes, is verzocht. Misschien zal echter een poging, door vereende krachten aangewend, meer kans van slagen hebben en verdient het dus overweging deze zaak in de vergadering ter tafel te brengen en daar te bespreken of het niet wenschelijk is haar, door inzending van een adres van adhaesie, te steunen.

Bestrijding van Kwakzalverij in Duitschland.

Hoe moeilijk het is goede maatregelen te ontwerpen om de kwakzalverij te bestrijden, wil men niet gevaar loopen deze te sanctioneeren of er reclame voor te maken, bewijzen weer de volgende mededeelingen, aan de *Apotheker-Zeitung* ontleend.

De bond van duitse Artsenvereeningen heeft zich onlangs bezig gehouden met de moeilijke vraag: hoe middelen te vinden om de steeds driester optredende kwakzalverij te bestrijden. Hij nam op zijn bijeenkomst, in 't begin van Juli te *Königsberg* gehouden, o. a. het besluit, dat het bestuur bij den Bondsraad voorstellen zou indienen om te bewerken dat: 1°. het uitoefenen der geneeskunde worde verboden aan niet-geapprobeerde personen, op grond van feiten die hun ontoerekenbaarheid daarvoor bewijzen; 2°. een verordening worde uitgevaardigd, aansluitende aan die van Hamburg van 1 Juni 1900, die vooral het met ophef aankondigen van geheimmiddelen en geheime geneesmethoden strafbaar stelt; 3°. officieele waarschuwingen worden afgekondigd tegen kwakzalvers en hunne middelen en 4°. recepten van kwakzalvers niet mogen worden gereed gemaakt in apotheken. Hierbij moet worden opgemerkt dat, volgens de thans geldende bepalingen, een apotheker niet gerechtigd is het recept van een kwakzalver te weigeren, zoolang dit geen bestanddeelen bevat, onttrokken aan den handverkoop. Een verandering in dezen zou moeten worden verkregen door b.v. een uitzonderingswet tegen kwakzalvers.

Deze besluiten zijn in verschillende dagbladen besproken en niet zonder tegenspraak gebleven. Zoo merkt o. a. de *Lib. Korresp.* op, dat, hoe noodig men ook het tegenhouden der kwakzalverij vindt, die niet alleen in minder ontwikkelde kringen maar ook bij de hoogere standen steun vindt en waaraan de vroegere passieve houding der artsen niet geheel onschuldig is, de genomen besluiten toch niet geheel correct zijn. Zoo geeft b.v. de eerste paragraaf aanleiding tot de opmerking, dat het verbieden van praktijk aan niet-geapprobeerden, op grond van feiten die hun ontoerekenbaarheid aantoonen, het bedrijf van een kwakzalver als gerechtvaardigd en geoorloofd doet voorkomen, zoolang hem niet de geschiktheid daarvoor door een vonnis is ontzegd. De kwakzalver, wiens ongeschiktheid nog niet door zulk een veroordeeling is uitgesproken, zal er zich op kunnen beroepen, dat hij met goedvinden der autoriteiten zijn bedrijf uitoefent en zich van artsen slechts onderscheidt door een verschillende wijze van opleiding. Men moet dus vreezen door een dusdanige bepaling, al wordt er ook deze of geene kwakzalver schijnbaar onschadelijk door gemaakt (in 't geheim zal hij wel voortwerken), de kwakzalverij te erkennen en in de oogen van het publiek te verheffen. Mede zou daardoor aan alle wel geapprobeerde artsen een getuigschrift van geschiktheid worden verleend, wat niet in de bedoeling zou liggen. Een bepaling als de verlangde zou, werd zij uitgevaardigd, zich tegen

eder moeten richten die geneeskunde uitoefent, ook tegen den geëxamineerden arts, hetgeen weer op de erkenning der kwakzalverij zou neerkomen.

Onlangs heeft de „Cultusminister” Dr. STURD aan de regeringspresidenten opgedragen plaatselijke verordeningen te doen vast stellen, waarin o. a. bepaald wordt, dat de „Kreislärzte” verplicht zijn te letten op die personen die, zonder bevoegdheid, de geneeskunst als bedrijf uitoefenen, en omtrent hun doen en laten rapport uit te brengen. Met het oog op het gevoelige nadeel, dat door het bedrijf der kwakzalvers dikwijls aan leven en beurs wordt toegebracht, wordt voorts aanbevolen op dergelijke wijze tegen het in 't openbaar aankondigen van kwakzalverij op te treden. Ook deze maatregel van den Minister vindt geen onverdeelden bijval en gevreesd wordt b.v., dat de kwakzalvers de ambtshalve vermelding door den „Kreislärzt” als legitimatie-bewijs zullen exploiteeren. Het blad mist een bepaling tegen het „marktschreierische” reclame maken door artsen, want — zoo gaat het voort —: „*peccatur intra muros et extra*”, er wordt zoowel binnen als buiten het kamp gezondigd, en of bepalingen, zooals de minister die wil, veel helpen zullen, staat nog te bezien. Zoo lang er nog domme menschen zijn, zal ook de reclame der kwakzalvers niet verdwijnen. De belangrijkste taak zal op dit gebied dus toegewezen zijn aan de volksoontwikkeling en aan het opvoeren van het gemiddeld peil van intelligentie.

Naar aanleiding hiervan schrijft de Algemeene Secretaris van bedoelden Artsenbond aan de Nat. Ztg. dat maatregelen, zooals door de Königsberger vergadering voorgeslagen werden, slechts als tijdelijke hulpmiddelen kunnen worden beschouwd, zoolang niet een wederinvoering van het verbod van kwakzalverij zal zijn verkregen.

De Mch. Med. Wochenschr. verklaart zich ingenomen met het ministerieele voorschrift, maar komt ook op tegen de uitdrukkingen: „niet-geap-probeerde heilkundigen” en „personen, die — zonder approbatie — de geneeskunde uitoefenen.” Dit onderscheid officieel te maken is bedenkelijk; geneeskunst veronderstelt kennis, die slechts door bepaalde en ernstige studie kan worden verkregen. De technische uitdrukking voor personen die zonder approbatie zieken behandelen is, „Kwakzalver” (Kurpfuscher), en die uitdrukking dient ook in de politieverordeningen te worden gebruikt.

De Allg. Med. Zentr.-Ztg. deelt vervolgens nog een vonnis mede van het „Kammergericht” te Berlijn, niet zonder belang voor de bestrijding van kwakzalvers-annonces, waarbij een zoogenaamde „heilkundige” en twee redacteuren van Berlijnsche dagbladen veroordeeld werden, op grond van overtreding van § 4 der wet tegen ongeoorloofde concurrentie, de eerste tot 50 Mark boete, ieder der redacteuren tot 5 M. Het gerecht nam als be-wezen aan, dat de redacteuren bekend waren met het strafwaardige van de door hen geplaatste annonce van den kwakzalver. Het staat dus vast dat redacties, die bedriegelijke kwakzalversannonces opnemen, zich daardoor schuldig maken aan overtreding en er bestaat derhalve kans dat de dagbladen van beter gehalte in deze voorzichtiger zullen worden. Het blad vreesst alleen dat de kwakzalvers nu nog meer moeite zullen doen om beschikking te krijgen over de redactie-kolommen, en hun aanbevelingen b.v. onder het mom van „hygiënische praatjes” of derg. zullen weten opgenomen te krijgen.

RECHTSZAKEN.

Onbevoegde uitoefening der tandheilkunde.

M. L. DE V., bijgenaamd de V. S., kunststandenzetter te Zierikzee, is veroordeeld tot een boete van f 10 subs. 4 dagen hechtenis, wegens het, buiten noodzaak, onbevoegd uitoefenen van een beroep, waartoe de wet een toelating vordert.

Door den ambtenaar van het O. M. bij het kanton-gerecht, die een boete van f 100 subs. 20 dagen hechtenis had geëischt, (zie ons vorig n^o.) is hooger beroep tegen het vonnis aangeteekend (*Zierikz. Nieuwsbode*).

BOEKBECHOUWING.

La petite Bourgeoisie aux Pays-Bas, par OSCAR PYFFEROEN.

Vanwege het Belgische Ministerie van Nijver-

heid en Arbeid is, onder bovenstaanden titel, een belangrijk boekwerk uitgegeven, zijnde een rapport over *den Middenstand* in Nederland, ingediend door PROF. PYFFEROEN te Gent, naar aanleiding van een opdracht, hem door den Minister verstrekt.

Het rapport, waarvan ons door den Schrijver welwillend een exemplaar werd toegezonden, is strikt objectief ineengezet en de samensteller onthoudt zich van het op den voorgrond stellen van eigen meeningen; het bevat zeer veel lezenswaardigs, waarvan wij echter alleen kunnen blijven staan bij dat gedeelte, waarin de schrijver onze Vereeniging en ons Maandblad behandelt.

In de Algemeene Vergadering onzer Vereeniging, het vorig jaar te Rotterdam gehouden, deelden de Voorzitter en Secretaris mede, dat zij in correspondentie waren met genoemden PROF. PYFFEROEN, die inlichtingen aangaande onze Vereeniging had verzocht en dat hem o. a. de boekjes van Gebrs. Bruinsma, een serie Maandbladen en nog enkele andere gegevens waren verstrekt. Uit die gegevens heeft de Hoogleraar met bewonderenswaardig talent een beeld vervaardigd van onze Vereeniging en haar streven, dat, op een enkele uitzondering na, volkomen juist getroffen is en dat in staat is den vreemdeling op de hoogte te brengen van den strijd, dien wij strijden en van de middelen, die wij daarbij aanwenden.

De Schrijver schetst eerst de pogingen, aangevend door onze eereleden, de Heeren Dr. G. W., en Dr. VITUS BRUINSMAN, in de bekende werkjes: *De kwakzalverij met geneesmiddelen* en *De hedendaagsche kwakzalver*, en toont aan hoe het optreden van deze ijverige voorvechters den stoot heeft gegeven tot de oprichting van onze Vereeniging. Eenige mededeelingen omtrent de Vereeniging zelve volgen dan, n.l. het afwisselend ledental, de afdelingen, de contributie, haar optreden tegen de kwakzalvers-advertenties in de pers, de processen enz., waarna langer wordt stilgestaan bij de propaganda-middelen.

In de eerste plaats bij het Maandblad, waarvan, zooals hij zegt, het doel is te bewijzen:

- Dat leugen en bedrog worden gebruikt om koopers voor kwakzalversmiddelen te lokken;
- Dat het onmogelijk is dat deze middelen de zoo tahrijke en verscheidene kwalen kunnen genezen, die het prospectus meestal vermeldt;
- Dat het gebruik dezer middelen dikwijls schade berokkent aan de gezondheid en aan de beurs der burgers en het tijdig gebruik van doelmatige geneesmiddelen in den weg staat;
- Dat de fabrikanten en hunne agenten niet zoeken om te genezen, maar alleen om zich te verrijken;
- Dat de kwakzalversmiddelen, met zooveel ophef aangekondigd, niets bijzonders bevatten en bestaan uit zeer gewone medicijnen, somwijlen uit vergiften;
- Dat de attesten, gevoegd bij de aanbevelingen, meestal valsch zijn of geleverd door depôthouders.

Omtrent den inhoud wordt verder medegedeeld, dat daarin voortdurend wordt aangedrongen op betere wettelijke regeling van den verkoop van geneesmiddelen en op het verbod van adverteeren, terwijl daarbij tevens een plaats wordt afgestaan aan de vermelding van wetsbepalingen en politie-maatregelen, die in andere landen, in dit opzicht, gelden en worden aangewend.

Wij kunnen niet te uitvoerig zijn in onze aanhalingen maar, zooals men ziet, is alles zeer nauwkeurig weergegeven. De geachte Schrijver zal 't ons dus zeker ten goede houden wanneer wij hem wijzen op een onjuistheid, voorkomende op blz. 256. Hij verkondigt daar 't volgende: „Intusschen kan men niet zeggen, dat het Maandblad door de meerderheid van het publiek wordt gelezen. — Er zijn buiten de apothekers slechts „eenige doctoren die het lezen.” Tegen deze laatste zinsnede moeten wij opkomen; het getal onzer lezers neemt, gelukkig, steeds meer en meer toe onder het groote publiek, ofschoon wij dat getal nog gaarne veel grooter zagen.

Wanneer wij nu nog vermelden, dat het rapport de hoofdzaken mededeelt over de gratis-verspreiding en de werkzaamheid van de Vereeniging, in sommige gevallen, door middel van strooibil-

jetten, kunnen wij deze beschouwing gevoelig besluiten; wij doen dit echter niet zonder den geachten PROF. PYFFEROEN onzen hartelijken dank betuigd te hebben, voor de uitnemende wijze, waarop hij onze Vereeniging en haar streven in België — en misschien ook daarbuiten — heeft bekend gemaakt.

CORRESPONDENTIE.

Als nieuw lid is toegetreden de Heer:

W. F. RUTGERS VAN DER LOEFF, te Leiden.

F. A., te B.-o.-Z. Het zelfde hebben wij ontvangen; wij kennen wel een WAERSEGER als z.g. breukengenezer (een zeer oude bekende), maar niet een zelf tegen bevoonden afkomstig van een fabrikant van denzelfden naam. Gelieve ons eenige nadere inlichtingen omtrent die naam te geven en ons mede te deelen of er bij ons te lande reclame — op een of andere wijze — voor wordt gemaakt. Zoo dit het geval is, zullen wij trachten het middel onderzocht te krijgen.

J. J. P., te R. Wij danken u voor den ons gezonden brief van HUBERT ULLRICH, maar wij zullen er maar geen melding van maken. Reeds herhaalde malen hebben wij al meegedeeld, dat die man niet ophoudt den apothekers te verzoeken als depôthouder van zijn kwakzalversmiddel op te treden, zelfs aan hen, die duidelijk getoond hebben van zijn vriendelijk aanbod niet gediend te zijn. Hij staat voor niets.

De Commissie voor het onderzoek van Specialite's, benoemd door de Ned. Maatsch. t. bev. d. Pharmacie, zou, wat het slot van uw schrijven betreft, u ter wille kunnen zijn. Wend u tot haar.

J. D. S., te H. Er is met die heeren groothandelaars niets te beginnen; zij zeggen dat het voor hun „zaak” noodzakelijk is ook de z.g. specialite's (grootendeels kwakzalversmiddelen) in voorraad te hebben. Zie o. a. weer de handelwijze van de Pharm. Handelsvereniging, in dit No. bij het artikel Antimorfine vermeld. Wanneer intusschen onze leden — en zij die met onze beginselen instemmen — zich voornamen niet te koopen bij groothandelaars, die de verschillende bekende kwakzalversmiddelen op hun prijscourant hebben, dan zou van hen een kracht kunnen uitgaan sterk genoeg, om aan de bestaande misbruiken vrij wel paal en perk te stellen.

Dr. Jb. v. G., te A. Wij danken u zeer voor de toegezonden vertaling en houden ons verder aanbevolen. Tot ons leedwezen moest echter — wegens plaatsgebrek — de opname tot het volgend No. worden uitgesteld.

A. A. R., te 's-H. Ook u danken wij voor de verstrekte mededeelingen.

Dr. v. D., te N. en J. K. te A. Ofschoon er nog vele kwakzalversmiddelen zijn, die op bespreking wachten, konden wij deze in dit No. nog niet behandelen, omdat het resultaat van het onderzoek nog niet in ons bezit is. De zomermaanden zijn niet de geschikte tijden waarop onze medehelpers ons het liefst ten dienste staan. Om deze reden vonden wij ditmaal de gelegenheid aan uw verzoek, betreffende de *Almond*, te voldoen.

D. B. te B. De *Cuticura*-middelen zijn van onzentwege nog niet onderzocht; wij weten ook niet waaruit zij bestaan.

Dr. R. v. d. L., te A. Bij de ondervinding, die wij in dit opzicht opgedaan hebben omtrent de waardeloosheid van de middelen tegen drankzucht en de overtuiging dat daartegen niets helpt dan „niet drinken” — wat wij al zoo dikwijls in dit blad hebben gezegd — vonden wij geen vrijheid de kas onzer Vereeniging te bezwaren met een uitgave van f 5 om *Anticolose* aan te koopen; te meer daar het onderzoek van dergelijke likeurtjes zoo zelden tot een positief resultaat leidt. Wij zullen de zaak echter in 't oog houden.

Naar DE G. te V. zullen wij informeren.

Lanoforn wordt, naar wij vernamen, inderdaad door medici voor het beoogde doel aanbevolen; of dit daarmee wordt bereikt is ons onbekend.

Over *Antimorfine* ziet dit No.

L. J. J., te Z. Wij betuigen u onzen dank voor de toezending van de *Zierikzeesche Nieuwsbode*. Wij zouden het zeer op prijs stellen wanneer velen uw goed voorbeeld volgden en ons in 't bezit stelden van de kleine, plaatselijke bladen, wanneer daarin iets voorkomt dat voor ons van belang is te weten; vooral *rechtszaken*. Wij konden daardoor leter dan tot nu toe van alles op de hoogte komen en blijven, wat nu niet mogelijk is, daar het aanschaffen en lezen van al die bladen te veel geld en tijd zou kosten.

H. J. P., te W. en Red. „Arnh. Omtrekken”. Brief en Weekbl. ontvangen.

J. B. d. l. F. te N. Uw pakje en schrijven ontvangen. Wij zullen trachten een en ander onderzocht te krijgen. Zie over *Lanoforn* hierboven.

— Met dit nummer wordt aan de leden onzer Vereeniging gezonden: No. 51 der „Berichten en Mededeelingen”, bevattende de Agenda voor de a. s. Algem. Vergadering, het Jaarverslag en de Concept-rekening over 1901.

ADVERTENTIEN

Publicatie 1801.

Afdrukken op zwaar Hollandsch papier dezer Publicatie, die een in bijna alle opzichten typografische juiste reproductie is van het origineele stuk, dat op het Gemeente-Archief te Dordrecht berust, worden tegen ontvangst van f 0.15 franco toegezonden door ondergeteekenden, drukkers van het Maandblad.

BLUSSÉ & COMP., Dordrecht.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: J. M. VAN ELK, Handelsagent te Dordrecht, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Middelburg, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 715

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Middelburg, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoeken van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

De nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25

ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Berichten: De Alg. Vergadering der Vereeniging. — Waarschuwing tegen Reimanns. — Maatregelen tegen den geheimhandel in Duitschland. — Een flinke burgemeester.

Mededeelingen van verschillenden aard: Op de weekmarkt te Dordrecht. — De Nederlandsche pers en de kwakzalverij. — Antimorfine. — De geneesmiddelen van »The State Medical Institute». — Polmo. — Koninklijk besluit, betreffende de bestrijding der kwakzalverij in Pruisen. — Betuigeling der kwakzalverij in Denemarken. — Binnensmokkelen van geneesmiddelen.

Rechtszaken: Onbevoegde uitoefening der geneeskunde. — Idem tandheelkunde.

Correspondentie.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

De Secretaris-Penningmeester maakt met ingenomenheid melding van de ontvangst van een postwissel groot f 10.—, afgezonden door den Penningmeester van de AFDEELING 's-GRAVENHAGE e. O. van de Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst, ten bate van de kas der Vereeniging.

De Secretaris-Penningmeester
A. J. WIJNNE.

BERICHTEN. (*)

De Algemeene Vergadering der Vereeniging werd gehouden op 13 September j.l. onder voorzitterschap van den heer J. M. VAN ELK. Aanwezig waren 9 leden, terwijl het Dep. „s-Gravenhage” van de Nederl. Maatschappij ter bevord. der Pharmacie door zijn Voorzitter vertegenwoordigd was.

In zijn openingsrede herdenkt de Voorzitter het in December overleden lid Mr. E. L. VAN EMDEN, die gedurende 13 jaren de Redactie van het Maandblad belangeloos ter zijde stond als juridisch adviseur, en maakt ook melding van de Koninklijke onderscheiding, dezer dagen ten deel gevallen aan een der ijverigste leden, den heer E. TH. SMEETS, bestuurslid der Amsterdamsche afdeling. Vervolgens relateert hij de voornaamste feiten die in het afgelopen jaar hebben plaats gehad. Het voorstel om een Congres te houden, op de vorige Vergadering ter tafel gebracht, was nog ernstig door het Bestuur overwogen, maar het had, wegens de vele bezwaren en kennende de gezindheid der tegenwoordige Regeering, daarvan moeten afzien. Met lof wordt melding gemaakt van het nieuwe Register over de Jaargangen XI—XX van het Maandblad, vervaardigd door den heer VAN RIEL. Naar aanleiding hiervan had het Sociaal Weekblad opgemaakt een zwarte lijst van Dag- en Weekbladen die wel de Kwakzalverij steunden, en een witte lijst bevattende dezulken die dit niet deden; wijl op die zwarte lijst voorkwam de Dordtsche Courant, uitgave van de firma BLUSSÉ & COMP., drukkers van het Maandblad, merkte spreker op, dat dit sloeg op een paar vroeger voorkomende feiten, toen plaats was verleend aan reclames in het redactioneel gedeelte. Sedert jaren weerde de Redactie dier Courant uit haar kolommen alles van dien aard, al was het de uitgevers, naar zij beweerden, dan ook niet mogelijk advertenties te weigeren.

In verband met het feit dat de Vereeniging van 1 Januari 1901 af van uitgevers voor het Maandblad veranderde,

(*) Wegens de uitgebreidheid van deze rubriek verschijnt het Maandblad ditmaal zonder Hoofdartikel.

wijst spreker er op, dat de firma BLUSSÉ & Co. te Dordrecht zich van deze hare taak tot groote tevredenheid van het Bestuur heeft gekweten.

Hoewel de gratis-verspreiding bijna verdubbeld is, zijn de kosten daarvan maar weinig gestegen.

Naar aanleiding van de groote Protest-Advertentie, door A. W. VAN BIJSTERVELD in de N. Rott. Ct. tegen het lid der Ver., de heer VAN DEN BIJLLAARDT, gepiaast, had het Bestuur een onderzoek ingesteld naar de ondertekenaars daarvan, waarbij het tot de conclusie was gekomen, dat sommigen met hun voorkennis en instemming hun naam hadden geplaatst; dat echter de namen van anderen buiten hun weten daaronder voorkwamen, terwijl ook enkele dier personen niet opgespoord hadden kunnen worden. De Voorzitter maakt vervolgens melding van het Rapport van Prof. O. PIJFFEROEN te Gent: *La Petite Bourgeoisie aux Pays Bas*, waarin een duidelijke en zeer juiste beschrijving van onze Vereeniging en haar werken wordt gegeven. In waardeerende woorden herdenkt de spreker de heeren Dr. PIJNAPPEL te Zwolle en Dr. PINKHOF te Amsterdam, die — hoewel geen leden der Vereeniging — toch haar doel zeer bevorderden door hunne artikelen in het Handelsblad en de Amsterdamsche Courant, en brengt vervolgens lof aan de leden Dr. TJEENK WILLINK te Vlaardingen en ABRAHAMS te Amsterdam, die beiden een voordracht over Kwakzalverij hadden gehouden en daardoor hadden medegewerkt het publiek voor te lichten. De arbeid van den heer TJEENK WILLINK had een 10tal nieuwe leden aangebracht.

Kort geleden had het Dep. Rotterdam der Ned. Maatsch. ter bev. der Pharmacie het Bestuur verrast met de mededeeling, dat eenige leden der bij dat Dep. bestaande Commissie tot bestrijding van Kwakzalverij zich bereid hadden verklaard belangeloos onderzoeken voor de Vereeniging te verrichten. Spreker hoopte dat dit voorbeeld navolging zou vinden bij andere departementen dier Maatschappij en bij andere scheikundige leden.

Een schrille tegenstelling noemt spreker de houding der Regeering ten opzichte van kwakzalvers, doch hij wenscht daarover niet nader uit te weiden.

Ten slotte vermeldt de Voorzitter nog, dat het Bestuur besloten heeft een groot aantal overdrukken te doen maken van een artikel over de methode van Alimonda, in 't Maandblad opgenomen, omdat daar herhaaldelijk naar gevraagd werd en omdat deze methode hier en daar, vooral in de Oost, nog al veel aanhangers vindt. Spreker wekt de leden op, krachtig mede te werken aan de verspreiding daarvan.

De Secretaris-Penningmeester deelt daarna mede, dat het ledental 1 Mei 709 bedroeg. Sedert waren er nog 2 leden bijgekomen. Gedurende den loop van het jaar was echter reeds van een 10tal leden opzegging van lidmaatschap ingekomen tegen het einde dezes jaars. Spreker wijst bovendien op het zoo sterk vermeerderd cijfer van de abonnementen, hetgeen hij toeschrijft aan de ruimere verspreiding die het Maandblad ondergaat. Het vermoeden, dat de kas op het einde van 1901 met een gunstig saldo zou sluiten, was bewaarheid en spreker hoopte, dat ook dit jaar dit resultaat zou worden verkregen, al moest er op worden gerekend, dat de uitgave van het Register extra uitgaven zou vorderen.

De heer VAN RIEL doet vervolgens, als Voorzitter der afdeling Amsterdam mededeeling van eenige werkzaamheden dier afdeling, o. a. over het opsporen van overtredingen, en vertoont aan de vergadering een door den heer SMEETS bijeengebrachte collectie kwakzalversadvertenties, waaruit blijkt hoeveel er op dit gebied omgaat. Ook brengt spreker lof aan den afdelings-penningmeester, den heer STEN-

VERS voor zijn vele bemoeiingen in zake de gratis-verspreiding.

Aangaande de afdeling Dordrecht deelt de Voorzitter mede, dat deze haar werkzaamheid bepaalde tot de geregelde verspreiding der Maandbladen, maar daartegenover ook afgezien had van het ontvangen van het subsidie waarop zij recht had. De Trechtsche afdeling is, gelijk ook in het Jaarverslag is vermeld, opgeheven; zij heeft haar Kassaldo en Archief aan het Bestuur ingeleverd.

Thans overgaande tot de behandeling van de punten, op de Agenda vermeld, stelt de Voorzitter achtereenvolgens aan de orde:

Het Verslag van de Algemeene Vergadering van 26 September 1901 en Het Jaarverslag over 1901. Beide worden onveranderd vastgesteld.

Van de leden der Commissie, belast met het nazien der Rekening en Verantwoording over 1901, is niemand ter vergadering tegenwoordig, waarom de Voorzitter voorlezing doet van een door deze heeren ingezonden schriftelijk rapport, waaruit blijkt, dat zij de Rekening en bescheiden hebben nagezien en in orde bevonden en waarin zij voorstellen den Secretaris-penningmeester te déchargeeren. De vergadering vereenigt zich hiermede, waarna de Voorzitter genoemden titularis dank zegt voor zijn beheer en zijn dank uitsprekt aan de leden der Commissie voor de door hen genomen moeite.

Op voorstel van den Voorzitter worden als Commissie tot het nazien der Rekening en Verantwoording over het loopende jaar aangewezen de heeren: DR. L. VAN ITALLIE te Rotterdam, E. J. ABRAHAMS te Amsterdam en A. C. VAN DEN BIJLLAARDT JR. te 's-Hage. De heeren Abrahams en van den Bijllaardt nemen hun benoeming aan, den heer van Itallie zal daarvan worden kennis gegeven.

Als lid van het Bestuur, ter vervanging van den heer J. M. VAN ELK, die op 31 Dec. periodiek moet aftreden en niet herkiesbaar is, wordt gekozen de heer P. KEG CZN., Directeur van het Postkantoor te Middelburg.

Bij de bespreking van maatregelen, in verband met het doel der Vereeniging, deelt de Secretaris mede, dat krachtens een op de vorige vergadering gedaan voorstel, de Vereeniging lid was geworden van het Congres voor Openbare Gezondheidsregeling, en dat hij, in opdracht van het Bestuur, op het in Juni te Zwolle gehouden Congres, de Vereeniging had vertegenwoordigd. Daar een der conclusiën van het rapport van den heer VAN DEN BIJLLAARDT, ter zake van de wettelijke regeling der Artsenijbereidkunde, luidde: „In de wet behooren maatregelen genomen te worden ter bestrijding der Kwakzalverij”, bestond de mogelijkheid, dat dit onderwerp aldaar een punt van bespreking zou uitmaken. Dit was echter niet het geval geweest; ook werd over de conclusiën niet gestemd, zoodat dit Congres geen bepaald nut voor de Vereeniging had opgeleverd.

De heer VAN DEN BIJLLAARDT wijst er daarna op, dat het de aandacht had getrokken van het Dep. 's Hage der Ned. Maatschappij ter bevordering der pharmacie, dat in de Nieuwe Courant geen Kwakzalvers-annonces voorkwamen. Het bestuur van dit Dep. had zich daarom tot de Redactie gewend om te vernemen of dit toe te schrijven was aan den invloed der Redactie, in welk geval het Dep. het blad gaarne zijn steun zou willen verlenen. Uit de gevoerde besprekingen bleek, dat de hoofdrede was dat dergelijke annonces nog niet waren aangeboden: hoe de houding van het blad zou zijn, indien dit wel het geval was, kon niet met zekerheid worden medegedeeld; echter was het aanbod van eventuele voorlichting gaarne aanvaard.

De heer ABRAHAMS brengt de vraag ter sprake of het niet mogelijk zou zijn om, door advertenties en ingezonden

mededeelingen, te waarschuwen in dezelfde bladen waarin kwakzalversmiddelen worden geadverteerd. Aan de discussie die hierop volgt nemen verschillende leden deel. Opgemerkt wordt, dat dit voor de Vereeniging groote kosten zal veroorzaken en voor de bladen een dubbel voordeel, terwijl men meent dat, waar de pers zoo weinig voor onze Vereeniging en voor onze strijd doet, onze Vereeniging haar niet behoeft te ondersteunen. Andere leden betoonen zich voorstanders van het denkbeeld van den heer Abrahams, zij zouden één advertentie willen van bepaalden vorm, waarin telkens tegen de meest geadverteerde middelen werd waarschuwd. Daartegenover werd gewezen op de onbillijkheid tegenover de weinige, kleine bladen, die geen kwakzalvers-annonces opnemen. Deze ontzeggen zich dat geldelijke voordeel; nu zou hun ook nog het voordeel van onze advertenties ontgaan.

Na eenige discussie wordt, op voorstel van den Heer VAN DEN BIJLAARDT, besloten dat de Vereeniging zich tot den Journalistenkring zal wenden, ten einde deze voor het denkbeeld te winnen om reclames voor kwakzalvers onder het redactioneële gedeelte der bladen te werven, onze waarschuwingen daartegen nu en dan een plaats in te ruimen en den inhoud van het Maandblad geregeld op te nemen.

Aangeraden wordt nog, dat het Bestuur, als redactie van het Maandblad, lid van den Kring zal worden.

De Voorzitter stelt vervolgens voor steun te verleen aan het adres der Nederlandsche Vereeniging tot Afschaffing der Alcoholische Dranken aan Hare Majesteit de Koningin, waarin gevraagd wordt maatregelen te willen nemen om te bevorderen, dat Maandbladen van Vereenigingen, ten opzichte van de Wet op de Posterijen, met dag- en weekbladen worden gelijk gesteld.

Daar ook de Vereeniging hiertoe vroeger pogingen heeft in het werk gesteld, omdat het porto van 1 cent per maandblad ook voor onze kas een drukkende uitgaaf is, wordt unaniem tot het zenden van een adhaesie-adres besloten.

Bij de rondvraag spreekt, namens de leden, de heer VAN GELDER een woord van dank en afscheid tot den aftredenden Voorzitter. Indien de Vereeniging in de laatste jaren meer kracht is gaan ontwikkelen en thans toont een ijverige, krachtig werkende Vereeniging te zijn, dan is dat vooral te danken aan den heer VAN ELK, die ter rechter tijd, op een voor de Vereeniging moeilijk oogenblik ingreep en door zijn initiatief, eerst als Bestuurslid en weldra als Voorzitter, haar groote diensten heeft bewezen. Hem komt bij zijn scheiden uit het Bestuur, daarvoor dank en hulde toe van de leden, die overtuigd zijn dat ook daarna de heer VAN ELK de belangen der Vereeniging niet uit het oog zal verliezen. De leden betuigen door applaus hunne instemming met het door den heer VAN GELDER gesproken. De Voorzitter zegt hiervoor dank, een deel der hem gebrachte hulde overbrengende op zijn medeleden van het Bestuur en op den anoniemen Redacteur van het Maandblad, en sluit daarna de vergadering.

Een waarschuwing tegen Reimanns. De Düsseldorfer *Neuester Nachrichten* bevat de volgende kennisgeving:

Zooals ons vanwege de politie wordt meegedeeld, bevatten de dagbladen in den laatsten tijd veelvuldige advertenties van een zekeren „Dr. M. REIMANNS te Valkenberg (Holland)”, waarbij een onfeilbare methode tot geneezing van breuken wordt aanbevolen. Hun, die zich daarop tot Reimanns wenden, wordt tegen inzending van 15—20 Mark, een breukband zonder veer en een potje breukzalf verstrekt. Volgens het oordeel van deskundigen is de bedoelde breukband in de meeste gevallen, de breukzalf steeds geheel onwerkzaam en onbruikbaar. Van een geneezing van breuken door het gebruik van voornoemde praeparaten kan geen sprake zijn. Door de politie wordt derhalve tegen het optreden van Reimanns gewaarschuwd.

Zoo wordt het publiek, in 't buitenland, beschermd; wat geschiedt er bij ons, waar Reimanns zich rijk kwakzalvert?

Maatregelen tegen den geheimmiddelhandel in Duitschland. Volgens de *Pharmaz. Ztg.* is aan de fabrikanten van alle „spécialités”, die op de zoogenaamde Prostitutions-liste staan, namens het Rijks-Ministerie van Binnenlandsche Zaken bericht, dat het voornemen bestaat, in alle bondsstaten gelijk-luidende maatregelen voor te schrijven betreffende geheim-middelen, waarbij het openlijk aankondigen van zekere middelen verboden wordt en beperkende voorschriften worden vastgesteld betreffende de voorwerpen, waarin zij verpakt worden en de uitwendige omhulling daarvan. Verder wordt medegedeeld, dat in het ontwerp van de lijst dezer middelen ook is opgenomen... (volgt de naam van het fabriekaat van den geadresseerde) en dat de fabrikant, die hiertegen bezwaren heeft in te brengen, deze zoo spoedig mogelijk bij het Rijks-ministerie moet indienen, vergezeld van 60 copieën, ter verdeling onder de gevolmachtigden van den bondsraad. (W. T. G.)

Een flinke burgemeester. Dr. AUGAGNER, maire van Lyon, heeft zijn stad gezuiverd van alle aanplakbiletten, uithangborden, enz. die de aandacht

der Lyonneezen trokken op kwakzalvers, waarzeggers, somnambules enz.; hij is van oordeel, dat de gemeente, wil zij niet onzedelijk handelen, die dingen niet mag toelaten, en zeker geen inkomsten mag trekken uit de belastingen die voor uithangborden, welke over den openbaren weg uitstekten, verschuldigd zijn. (W. T. G.)

MEDEDELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD. VAN DE AFDEELINGEN.

Afdeeling Dordrecht en Omstreken.

Op de Weekmarkt te Dordrecht.

Een luid hoorngeschal riep een groot aantal menschen, — waaronder ook schrijver dezes —, bij elkaar.

Achter een tafeltje stond een persoon, die voor het geoeffend oog van ons, anti-kwakzalvers, er al zeer verdacht uitzag. Met overhemd, boordje en manchetten, die nog duidelijke kenmerken droegen van in vroegere tijden de kleur der onschuld te hebben vertoond, gekleede jas, vest en broek, waarvan de ondergrond, voor zoover vlekken het toelieten, aan zwart deed denken, eene gerafelde geel-rood-vuile das, waarboven een donker gekneveld, min of meer verlopen uiterlijk en dat alles gedekt door een glimmendenden hoogen hoed.

Op de tafel een paar oude koperen goochelbepers, een paar dito van gekleurd papier, wandelstok, schoteltje met rasp, flesch, likeurglaasje, een oude ijzeren tandentrekker, een paar in vuile kranten gewikkelde verborgenheden en een khakikleurig valiesje,

Toen er genoeg publiek was, overzag onze artiest zijn auditorium, nam zijn wandelstok, maakte daarmee een wijden kring om het tafeltje en begon zijn rede:

„Allo, ruimte, maakt plaats, dan kan ieder zich overtuigen van wat ik jelui zal laten zien en hooren; allemaal motten zien, of ik betaal de entré terug. Hier zie je een flesch, daàr onder dat omhulsel zie je een glas; zonder dat jelui het kunt zien, verwissel ik ze, hocus, pocus — 't is gebeurd.

„Nee, blijft maar staan! Jelui denkt zeker, nou komt de goochelaar met een bakkie rond, of 't is de een of andere kiezenjood of een kwakzalver. Mis hoor!

„Kom je bij zoo'n kiezentrekker, dan roept Jan tandarts tot zijn Jan helper: Houd zijn of haar kop eens goed vast, en dan neemt Jan tandarts zoo'n moordtuig (toont den ijzeren tandentrekker en vervolgt met gloeiende verontwaardiging) —, dat is wreed —, dat is gemeen... dat is laaaaag! (werpt het ding met minachting weg). Ik gebruik daarvoor dit (toont duim en wijsvinger) of mijn zakdoek.

„Ben je ziek, je haalt den dokter. Jan dokter komt bij je en vraagt waar je pijn hebt, voelt pols, ziet je tong en zegt dan waar de pijn zit. Dan schrijft Jan dokter een papiertje voor Jan aptheker met aqua distillata met een kleurtje en een reukje. Dat is water met water en de kleur en reuk zijn om het duur te maken. Je wordt dan beter of je gaat kapot, 't kan die lui niet schelen, er zijn toch menschen genoeg, dat heb je nog pas in de Transvaal gezien.

„Die dokters zijn net als de kaartlegsters; eerst vragen ze je hoe oud je bent en dan lezen ze uit de kaart dat je in dit of dat jaar bent geboren.

„Ik ben eigenlijk maar knecht van de bij jelui allen bekende en wereldberoemde Gebroeders Schwrewingers. Dat bennen zes broers: Twee dokters, twee apthekers en twee kruidkundigen. Die beroemde Gebroeders Schwrewingers hebben de heele wereld doorgereisd en, na twintig jaren studie, kruiden gevonden midden in de bergen van Zwitserland, die tot heil van de geheele menschheid dienen. Deze kruiden genezen kies- en hoofdpijn, zinkens, maagkwalen, pijnen in het onderlijf en alle ziekten.

„Zie hier (hij ontrold uit het vuile kran-

tenpapier een flesch met een lintworm), het kind van vrouw Jansen in de Steegoversloot, zag er uit als een lijk en is door mij genezen van dezen worm, 462 decimeter lang. Mevrouw Kuipers, Stationsweg, 69 jaar, Katholiek (toont nog een flesch met een lintworm) raakte deze kwijt, 682.5 decimeter lang met kop en staart er bij! Ja geachte vrienden (hevig gebarenspeel, klimmende pathos, ontbloot hoofd en ten Hemel geslagen oogen) God, hierboven is mijn getuige, ik ben 57 jaar en al wat ik zeg is waarachtige waarheid!

„Ik kom hier voor 't laatst, ik ben bijna uitverkocht en dan is mijn middel alleen in een „dupôt” te krijg voor 60 cts. (Hij haalt uit zijn valiesje eenige in papiertjes gewikkelde stukjes gember-wortel) maar bij mij kosten ze geen 60, 50, 40, 30, 20, 15, geen 10, 9, 8, 7 maar slechts 6 centen per stuk en twee voor een dubbeltje.

„Mijn middel wordt zò gebruikt (hij raspt) neem tusschen duim en vinger een beetje, leg het op de kies en binnen 2 minuten is de pijn weg; snuif er wat van op tegen hoofdpijn en de zinkens loopen je uit oogen, neus en mond. Voor de maag en ingewanden doet men een weinig in een glaasje, roer dat door tot het met het water verbonden is en neem 's morgens en 's avonds twee lepeltjes, laat de kinderen den derden dag vasten, dan krijgen de wormen honger en kruipen, verschrikt van het middel, van onderen levendig er uit.”

Daarop begon de verkoop.

Onder de toehoorders bevond zich een heer, die ook zoo'n pakje kocht en nog eens goed informeerde of het een geneesmiddel was en hoe het gebruikt moest worden. Daarna deed deze zich kennen als Inspecteur van Politie en verklaarde onzen menschenvriend *proces-verbaal te zullen opmaken, zoo al niet wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunde, dan toch wegens bedriegelijke oplichting.* Tableau!

De Justitie zal nu wel zorgen, dat de dienaar van dat wereldberoemde zestal behoorlijk beloond wordt.

Hulde aan het beleid der Dordrechtsche Politie, die wederom eens getoond heeft, hoe men op kalme en waardige wijze dit soort parasieten op beurs en gezondheid der marktbezoekers, onschadelijk kan maken.

Moge dit voorbeeld navolging vinden!

Onze medestanders op andere plaatsen kunnen de taak der Politie gemakkelijk maken door, bij het ontdekken van soortgelijke wetsovertredingen, haar, even als het hier geschied is, te waarschuwen.

De Nederlandsche pers en de kwakzalverij.

Naar aanleiding van het artikeltje, in ons vorig n^o. onder bovenstaanden titel opgenomen, hebben wij van verschillende zijden opmerkingen ontvangen. Waar het artikel niet van onze hand was, doch door ons — zij 't ook met bijna volkomen instemming — overgenomen uit het *Sociaal Weekblad* van 26 Juli, meenden wij die opmerkingen met stilzwijgen te kunnen voorbijgaan. Eén uitzondering gelooven wij echter te moeten maken met een z.g. terechtwijzing, voorkomende in het *Haarlemsch Dagblad* van 8 September j.l., omdat hierin een persoonlijke aanval tegen ons is gelegen. Die terechtwijzing luidt aldus:

„Pedant en onwaar.

„Het Maandschrift tegen de Kwakzalverij heeft zich, niet zonder pedanterie, gezet aan de taak om de Nederlandsche bladen te classificeeren naar hunne houding tegenover de kwakzalverij.

„En wat zien daar onze oogen? Niets minder dan dat Haarlem's Dagblad gezet is in de laagste klasse, die der diepverdorvenen, der laagst gezonden. Wij staan, om het ontzettende maar niet langer voor onze lezers te verhelen, wij staan op de zwarte lijst.

„En waarom? vraagt de lezer. Hij heeft het recht dat te weten. Op de zwarte lijst staan:

„de nieuwsbladen, welke zich niet ontzien som-
„tot steun eener kwakzalvers-annonce een
„redactioneel artikel ter aanprijzing te plaat-

„sen of die ingezonden waarschuwingen hebben geweigerd.”

„Niet waar? dat is een dubbele boosheid, waar je van aan 't griezelen raakt. Maar, jammer voor de betrouwbaarheid van de classificatie... wij maken ons aan geen van die twee boosheden schuldig. Onze lezers vinden geen redactionele artikelen ter aanprijzing van kwakzalvers-advertenties en wij weigeren geen ingezonden stukken tegen die annonces. Wel te verstaan, die stukken behoorlijk gesteld en ondertekend zijn.

„Wanneer de heele classificatie zoo juist is als dit staaltje zou doen vermoeden, dan doet men wel haar cum grano salis op te vatten. En mocht ooit de pedanterie ons zoo te pakken krijgen, dat wij een zwarte lijst gingen aanleggen van menschen, die maar wat neerschrijven zonder voorafgaand behoorlijk onderzoek, dan zullen wij den samensteller van de bovenbedoelde lijst er op zetten met een sterretje.”

Wanneer de Redactie van het *Haarlemsch Dagblad* ooit zoo pedant mocht worden, zooals zij zelve zegt, om aan haar voornemen, in den laatsten volzin neergeschreven, gevolg te geven, dan zou zij, 't moge weer pedant zijn om het te zeggen, juist in de fout vervallen, waarvan zij ons beschuldigt. Wij willen het *Dagblad* niet in zijn „toon” navolgen, maar meenen te kunnen volstaan met het releveeren van een enkel feit.

Voor eenige maanden is verschenen het Register op de jaargangen 1891—1900 van het Maandblad, ten verfolge van het reeds vroeger bestaande op de tien eerste jaargangen. In dat register zijn begrijpelijkerwijze opgenomen de namen der bladen, die in de betrekkelijke Maandbladen zijn besproken en, voor 't gemak van den lezer, zijn deze, naar aanleiding van den inhoud, die het onderwerp van bespreking uitmaakte, verdeeld in de volgende groepen:

- Bladen, den geheimmiddelhandel bestrijdend.
- Door niet plaatsing van advertenties van geheimmiddelen.
  - Door redactionele waarschuwingen.
- Bladen, den geheimmiddelhandel dienend.
- Door opname van aanbevelende artikelen enz.
  - Door opname van advertenties.
  - Uitgegeven of verspreid door handelaars in geheimmiddelen.

Uit deze groepen heeft nu het *Sociaal Weekblad*, op een kleine uitzondering na, zeer nauwkeurig — wat wij dankbaar erkennen — zijne lijsten opgemaakt, maar daarbij tevens gevoegd de namen der bladen, die in het register der tien eerste jaargangen zijn genoemd. Geheel in overeenstemming met den inhoud van het register is nu, op de bekende lijst, het *Haarlemsch Dagblad* niet vermeld als voorkomende in het *nieuwe* register, maar wel in het *oude*, van het eerste tiental jaren.

En ten onrechte?

Wij wenschen de Redactie in herinnering te brengen een correspondentie, gevoerd tusschen haar en den heer WILLEM F. OVERHOFF te *Haarlem*, op 't laatst van 't jaar 1888 en zullen, om aan te toonen dat het ons toegevoegde „onwaar” wel waar is, een gedeelte overnemen van 't geen de heer OVERHOFF over deze zaak, in het Maandblad van December 1888 schreef, den lezer het oordeel overlatende.

„Tot mijne verbazing ontdekte ik onlangs in een der plaatselijke blaadjes alhier, „het *Haarlemsch Dagblad*,” de walgelijke advertentie van Dr. Retau's Zelfbewaring. Denkende dat de redactie wellicht onbekend zou zijn met hetgeen de Vereeniging tegen de kwakzalverij bij monde van haar Maandblad tegen dit schandelijk boek had geschreven, en wenshende en die redactie en de lezers van dat blaadje in te lichten, zond ik aan die redactie een stuk van den volgenden inhoud, met verzoek dat als ingezonden stuk te willen plaatsen:

„Mijnheer de Redacteur!

„Nu ik ook in uw blad, dat er blijkens zijn inhoud zou zeer naar streeft, degelijken, flinken „kost aan zijne lezers voor te zetten, gisteravond „de schandelijke advertentie las van Dr. Retau's „Zelfbewaring, vond in het noodig en nuttig U en „uwen lezers eens mede te deelen, wat daarvan „de bekende Vereeniging tegen de kwakzalverij in „haar Maandblad zegt, in de hoop dat het of u zal

„weerhouden de bedoelde advertentie verder te „plaatsen, of, wanneer dit om eene of andere reden „ondoenlijk is, uwe lezers te weerhouden hun geld „aan eene zoo schandelijke afzetterij te besteden „Ik wil hier eenvoudig aanhalen, wat het laatste „nummer van genoemd Maandblad daarover schrijft: „(hier volgde dan de bekende waarschuwing tegen het geannonceerde boek.) (*”)

„De opname van dit stuk werd echter geweigerd. Een paar uur na de toezending ontmoette ik op straat een der redacteurs, die mij zeide: „Is dat stuk van u? Nu 't wordt niet geplaatst. Dat dokters- en apothekerskrantje schelt op alles, — enfin, ik spreek u er later wel eens over.” En hiermede — we hadden beiden haast — liep dit gesprek af. Den volgenden dag schreef ik de redactie den volgenden brief:

„Als oud lid der Vereeniging tegen de Kwakzalverij en als ijverig voorstander harer beginselen, „zond ik gisteren het stukje ter plaatsing in. Ik „meende, dat de redactie zoo fair zou zijn, het te „plaatsen, zooals b.v. de *Zaanlandsche Courant* „doet, die ook wel (om financiële redenen zeker) „kwakzalversadvertenties opneemt, maar zoo roiaal „is, in hare kolommen gelegenheid te geven tot „bestrijding van het door de advertenties uitge- „strooide kwaad, van welke gelegenheid door mij „meer dan eens werd gebruik gemaakt. De door „u mij gisteren mondeling medegedeelde reden der „niet-plaatsing: „dat maandblad tegen de kwakzalverij is een dokters- en apothekerskrant” is „zeker niet zoo gemeend, reden waarom ik u be- „leefd verzoek de werkelijke reden op te geven, en „mij zoo mogelijk mijn stukje terug te zenden.”

„Het eenige antwoord was de toezending zonder meer, zonder eenig begeleidend schrijven, van mijn ingezonden stuk!”

ANTIMORFINE.

Wij schreven in ons vorig N^o., dat de fabrikant van de Antimorfine het onderzoek van de deskundigen, die elk afzonderlijk in het middel *morphine* hadden aangetroffen, voor onjuist had verklaard. Tegen die verklaring zijn nu de onderzoekers Prof. B. FISSCHER en Dr. G. FENDLER, te *Breslau* opgekomen; zij schrijven o. a. — zooals de *Apotheker-Zeitung* mededeelt — het volgende: „Alle door ons verkregen gegevens leiden tot het niet te weerspreken resultaat, dat de stof, door ons uit de Antimorfine afgescheiden, *morphine* is. Wij kunnen van de vroeger gedane mededeeling geen jota terugnemen.”

Voor den deskundigen lezer zal, bij het lezen van de beschrijving van de methode van onderzoek en de daarbij verkregen resultaten, geen twijfel bestaan aan de juistheid van die verklaring en wij mogen dus gerust aannemen dat Antimorfine, aanbevolen als „een volkomen onschadelijk en zeker werkend geneesmiddel tegen het MORPHINISMS” *morphine* bevat en wel in vrij groote hoeveelheid. Schandelijk . . . zoo niet misdadig!

De geneesmiddelen van „The State Medical Institute.”

In ons n^o. van Augustus j.l. konden wij, ten gevolge van het onderzoek, verricht door de heeren Dr. L. VAN ITALLIE en J. J. HOFMAN, 't een en ander mededeelen over de samenstelling van de middelen, aanwezig in het proefpakje, dat door bedoeld Instituut „gratis aan mannen” wordt verzonden. Wij kunnen nu onze mededeeling aanvullen, daartoe in staat gesteld door de hulp van den heer L. J. RÖHNER, militair Apotheker te *Assen*, die zoo'n proefpakje onderzocht en het resultaat van zijn onderzoek ter onzer kennis bracht.

Het pakje bevatte: 1. grijze gecompriëerde tabletten, 2. blauwe cilindrische voorwerpen, 3. zwarte tabletten, 4. groote bruine tabletten, 5. kleine bruine tabletten, 6. een tube met z.g. „external solvent”, een dikke vloeistof, die gemengd met spiritus, dienen moet tot wasschen van de geslachtsdeelen.

2, 3, 4 en 5 bestaan uit een kern, omgeven met een laag, bestaande uit: *koolzure kalk*, *riet-*

(* Die waarschuwing zullen wij weer eens opnemen, zoodra de beschikbare ruimte dit toelaat. RED.

suiker en *zetmeel*, bij 2 blauw, bij 3 zwart, bij 4 en 5 bruin gekleurd.

Verder konden worden aangetoond:

In 1. Een ijzerverbinding, *cinchonine*, *rietsuiker* en *talkpoeder* (in ieder geval een *aluminiummagnesiumsilicaat*).

In 2. *Aloë*.

In 3. *Koolzuur-ijzer*, bestanddeelen van *braaknoten* (*strychnine* en *brucine*). (Zeer waarschijnlijk is hierin ook *Cubebepoeder*).

In 4. *Koolzuur-ijzer*, bestanddeelen van *hop*.

In 5. *Koolzuur-ijzer*, bestanddeelen van *braaknoten*.

In 6. Een stof, de reacties gevende van *arabische gom*, een gele kleurstof en een vluchtig bestanddeel, riekende als *lavendelolie*.

Het blijkt dus opnieuw, dat deze beroemde uitvinding uit niets anders bestaat, dan uit zeer gewone, alom bekende, sommige zeer vergiftige geneesmiddelen, waarvan enkele, met kennis van zaken, na voorafgaand onderzoek, toegepast, misschien eenig nut kunnen uitoefenen, maar die, onoordeelkundig aangewend alleen maar op het gezag van dat Instituut, de hoogst ernstige gevolgen kunnen teweeg brengen.

Wat men aan die inrichting betaalt, al stelt zij, in hare grootmoedigheid, hare geldelijke eischen steeds lager, is nog veel te duur. Men betaalt met zijn gezondheid!

POLMO.

Langs den meer en meer gebruikelijken weg wordt voor dit kwakzalversmiddel reclame gemaakt. Van uit *Amsterdam*, *Amstel 99*, wordt aan onze *geneesheeren* een proefbusje gezonden van dit onvertrefbaar strooipoeder, waarbij tevens de verschillende ziekten worden opgegeven, waarbij het middel radicaal zou helpen. Doel van deze zending is zeker de geneesheeren op te wekken om bij voorkomende gevallen het gebruik aan te raden van het medicament door „The Polmo Company” ten bate der menschheid (?) aan de markt gebracht.

Wij koesteren de hoop, dat de poging door de „Company” aangewend, niet zal slagen. Onze geneesheeren hebben gelukkig in 't algemeen weinig respect voor middeltjes, die hun op boven aangegeven wijze worden aangeboden; de ervaring heeft hun langzamerhand wantrouwend gemaakt, zooals o. a. blijkt uit de vragen om inlichtingen, die wij ontvingen en de proefbusjes, die ons werden toegezonden. Maar zeker zullen zij de hulp van de „Company” van de hand wijzen, wanneer zij weten, dat het poeder bestanddeelen bevat, die zij herhaalde malen voorschrijven in sommige gevallen, waar *Polmo* als een *bijzonder* middel wordt aanbevolen, zoodat zij 't best zonder de „Company” af kunnen. In het Maandblad van November 1900 hebben wij enkele woorden aan het strooipoeder *Polmo* gewijd en daarin opgenomen het resultaat van het onderzoek, door den heer A. J. WIJNNE te *Middelburg* verricht. Daaruit bleek dat *Polmo* is een gearomatiseerde verbinding van een vetzuur (*palmitinezuur*), met *zink* en *magnesium* . . . dus niets nieuws. Wij meenden dit in herinnering te moeten brengen.

Koninklijk Besluit, betreffende de bestrijding der Kwakzalverij.

* In het begin van dit jaar bestond er, uithoofde der uitlatingen van enkele hooggeplaatste personen in Nederland omtrent de wenschelijkheid van vrije uitoefening der geneeskunst hier te lande, gereede aanleiding om in dit Maandblad uiteen te zetten hoe die zelfde vrijheid in Duitschland bestond en welke treurige gevolgen zij na zich sleepte. Sinds dien tijd heeft dit laatste daar te lande meer en meer de aandacht van hoogerhand getrokken en is het gebleken, dat het algemeen belang dringend eischte paal en perk te stellen aan de uitspattingen der kwakzalvers, waarvan vele ongelukkige zieken slachtoffers zijn geworden.

Om te trachten hierin verbetering te brengen en het publiek te beschermen, heeft de Koning van Pruisen door den Minister van Binnenlandsche Zaken een rondschrijven gezonden aan alle Regeeringpresidenten en hoofden van politie onder dagteekening van 28 Juni 1902 en van den volgenden inhoud:

Bij dienstregeling zijn alle districtsgeneesheeren verplicht zich op de hoogte te houden van de personen, die, zonder door de geneeskundige faculteit daarvoor toegelaten te zijn, nochtans geneeskunst als bedrijf uitoefenen en tevens om aantekening te houden van het vroegere leven en het beroep dezer personen, zoodat van de zoogenaamde geneeskuren door hen aangewend en eventuele veroordelingen door hen ondergaan.

Aangezien echter volgens de Beroepswet deze personen niet gehouden zijn zich bij de plaatselijke autoriteiten aan te geven zal het noodig zijn die verplichting tot aangifte in eene politieverordening op te nemen.

Met het oog op de beduidende nadeelen aan gezondheid en beurs, die het publiek zeer dikwijls ondervindt ten gevolge van de handelingen dezer kwakzalvers (Kurpfuscher), schijnt het bovendien geraden de openlijke marktschreuwarij en schaamteloze aanbevelingen dezer personen op dezelfde wijze door een politieverordening tegen te gaan.

Ik verzoek derhalve voor uw distrikt over te gaan tot het uitvaardigen van zulk eene verordening of wijziging in dien zin der bestaande verordeningen, ongeveer als volgt:

Art. 1. Personen, die zonder van Staatswege eene toelating te hebben verworven, de geneeskunst als bedrijf verlangen uit te oefenen, moeten vóór den aanvang van hun bedrijf daarvan aangifte doen bij den districtsgeneesheer binnen wiens dienstkring zij zich metterwoon gevestigd hebben, met opgave van hun woning en onder gelijktijdige mededeeling van hunne persoonlijke levensomstandigheden (personalverhältnisse).

Personen, die reeds gevestigd zijn, zijn gehouden dezelfde opgaven alsnog binnen 14 dagen te doen.

Art. 2. Dezelfde personen zijn verplicht telkens binnen 14 dagen aangifte te doen van iedere verandering van woning of woonplaats.

Art. 3. Openbare aankondigingen van personen, welke geneeskunst uitoefenen zonder eene wettelijke toelating te bezitten, zijn verboden, wanneer zij er op ingericht zijn om het publiek op een dwaalspoor te brengen wat betreft de voorbereiding, de kennis en de resultaten van de behandeling dezer personen.

Art. 4. De openbare aankondiging van voorwerpen, toestellen, methoden of middelen, bestemd om ziekten of gebreken van menschen of dieren zoogenaamd te voorkomen, te verbeteren of te genezen is eveneens verboden, wanneer

- a. aan deze voorwerpen, methoden of middelen een bijzondere werking wordt toegeschreven of het publiek misleid wordt over hun aard of door de wijze van aanprijzing op een dwaalspoor wordt gebracht of eindelijk, wanneer
- b. deze voorwerpen, methoden of middelen door hun werking of samenstelling schadelijk zijn voor de gezondheid.

Art. 5. Overtreding dezer verordening wordt gestraft met *f* 36 boete, in zoo verre de wetten geen hogere straffen bedreigen.

Het Kon. Besluit voegt aan het slot hieraan de aanmaning toe om binnen drie maanden gevolg te willen geven aan de uitvoering van het bovenstaande

Nog vóór het begin van het volgend jaar zullen dus alle kwakzalvers-advertenties enz. uit de nieuwsbladen van het naburige Pruisen moeten verdwijnen. Het is reeds meermalen voorgekomen, dat wanneer door den een of anderen maatregel de werking der kwakzalvers in het buitenland beperkt of afgesloten werd, Nederland met verdubbelde kracht ter exploitatie genomen en met nieuwe geheimmiddelen overstroomd werd. De dagbladen en depôthouders in ons land gaan dus een goede toekomst te gemoet. In 1903 kunnen zij op verhoogde inkomsten rekenen door de klandisie der in Duitschland geweerde kwakzalvers.

Betugeling der kwakzalverij in Denemarken.

Waar een wil is, is ook een weg. Dat het mogelijk is de handelingen der kwakzalvers strafrechtelijk te vervolgen, al schijnt dit nog zoo moeilijk, wanneer men van het gevaarlijke dier handelingen overtuigd is, bleek ons uit een uitspraak van de rechtbank te Kopenhagen, waarvan Dr. J. B. van Gruns, te Amsterdam, ons de vertaling uit *Aftonbladet* toezond. De zaak betrof het haar- en baard-

middel, waarop men eenige maanden geleden, door de mooie prentjes die bij de advertentie gevoegd waren, zoo zeer de aandacht van het publiek trachtte te lokken.

„De Russische baardbalsem.” Het vonnis van de rechtbank te Kopenhagen in het proces tegen den verkooper van den zelfs hier in Zweden geannonceerde *Russischen baardbalsem* werd Dinsdag uitgesproken.

„DR. NIELSEN, de verkooper, werd veroordeeld tot een boete van 1000 kr. of bij niet betaling tot een gevangenisstraf van 60 dagen, verder tot betaling van 100 kr. aan de gemeente en in de proceskosten.

„De rechtbank vond het zeker niet aannemelijk dat NIELSEN zijn arcanum voor onfeilbaar aanzag maar achtte zich toch niet gerechtigd zijn verklaring te verwerpen dat hij geloofde, dat het in sommige gevallen kan helpen. NIELSEN had zich niet schuldig gemaakt aan bedriegerij door iets wat hem 20 öre per doosje kostte tot een hoogen prijs te verkoopen, maar daarentegen viel het openbaarmaken van onware attesten onder de strafwet. Bovendien had hij de wet op de benaming der waren overtreden, door het middel *Russisch* te noemen.”

Binnensmokkelen van geheimmiddelen.

* In Oostenrijk evenals in Rusland en sommige andere landen zijn vrij hooge inkomende rechten verschuldigd voor den invoer van zoogenaamde specialités. De fabrikanten en kwakzalvers hebben er nu het kunstje op gevonden om deze artikelen per post meestal als „monsters zonder waarde” gemerkt binnen te smokkelen, nadat zij zich vooraf met de patiënten in verbinding hebben gesteld, door dezen circulaires toe te zenden en te verzoeken, op de gewone wijze der brieven-dokters, verschillende vragen in te vullen omtrent den aard en den loop hunner ongesteldheden.

De Oostenrijksche regeering heeft thans daar een stokje voor gestoken door aan de post-administratie te gelasten alle verzendingen en pakketten, waarin vermoedelijk medicijnen en specialités uit het buitenland worden toegezonden, aan te houden en ter onderzoek op te zenden aan de ambtenaren, belast met het toezicht op den invoer.

RECHTSZAKEN.

Onbevoegde uitoefening der geneeskunde.

Bij vonnis van den kantonrechter te Os is A. v. O., koekbakker te Geffen, veroordeeld tot een boete van *f* 100, subs. 60 dagen hechtenis, wegens het „niet toegelaten tot een beroep, waartoe de wet eene toelating vordert, buiten noodzaak dat beroep uitoefenen.”

Bekl., die ter terechtzitting beweerde er bijzonder slag van te hebben zieke menschen te troosten en op te beuren, had drie kinderen van een landbouwer te Nuland geneeskundigen raad en bijstand verleend, hun in de keel gekeken, den pols gevoeld en een gorgel-drink aanbevolen. Verscheidene dagen achtereen was hij bijna geregeld iederen dag teruggekomen en had de kinderen o. a. den pols gevoeld om na te gaan hoe het met de koorts ging. Twee der kinderen genazen, doch een is gestorven, volgens verklaring van beklagde niet aan de ziekte in de keel „maar aan de gevolgen van een gevatte kou”. De geneesheer, belast met het verrichten der doodschouw moest als doodsoorzaak opgegeven „onbekend”.

Onbevoegde geneeskundige hulp.

Begin September stond voor het kantongerecht te Zutphen terecht J. J. G., em. predikant, wonende te Kampen, van wien wij al meer in deze rubriek melding hebben gemaakt.

Beklaagde had in de maand Februari van dit jaar te Voorstonden, in de gemeente Brummen, hoewel hij tot de uitoefening van het beroep van geneesheer niet was toegelaten, buiten noodzaak geneeskundigen raad en bijstand verleend aan twee personen, door deze personen te onderzoeken, hun medische vragen te stellen en het gebruik van bepaalde geneesmiddelen voor te schrijven, welke geneesmiddelen met gebruiksaanwijzing later door hem zijn gezonden, een en ander tegen betaling van een vooraf bepaalde som.

De ambtenaar van het O. M. eischte een geldboete van *f* 200 subs. 10 dagen hechtenis.

De kantonrechter heeft bekl. veroordeeld tot 2 boeten

elk van *f* 100, subs. 10 dagen voor elke boete, wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde tweemaal gepleegd. (Z. Ct.)

Onbevoegde uitoefening der tandheelkunde.

M. L. d. V., bijgenaamd de V. S., kunststandzetter te Zierikzee, was door het kantongerecht aldaar (zie de Mbl. van Aug. en September) veroordeeld tot een boete van *f* 10, subs. 4 dagen hechtenis, wegens het, buiten noodzaak, onbevoegd uitoefenen van een beroep, waartoe de wet een toelating vordert. Door den ambtenaar van het O. M., die een boete van *f* 100, subs. 20 dagen hechtenis had gevorderd, was tegen dit vonnis hooger beroep aangeteekend. De arrond.-rechtbank te Zierikzee heeft daarop d. V., in de zitting van 16 September, met vernietiging van het vonnis van den kantonrechter, veroordeeld tot de boete, door het O. M. bij het kantongerecht geëischt.

CORRESPONDENTIE.

Als nieuwe leden zijn toegetreden de heeren:

F. J. TAVERNE, arts, te 's Hage.

Dr. C. J. WARNSINK, arts, te Ommen.

L. J. B. te A. en J. W. te L. Wij danken u zeer voor uwe mededeeling en houden ons voor verdere medewerking aanbevolen.

F. A. te B. De zalf wordt onderzocht.

Dr. J. W. te W. Dank voor uw schrijven, dat ons te geleger tijd nog wel eens te pas kan komen. De advertentie van *Antimorfine* staat nog steeds in het Tijdschrift van Geneeskunde.

J. F. v. S. en W. G. te R. *Histogeen* wordt spoedig behandeld; het is onderzocht maar wij ontvingen het rapport te laat voor dit No. Het blijkt echte kwakzalverij te zijn.

W. M. H. A. te 's G. Van Dr. *Mitchell's American Hair Restorer* is ons de samenstelling niet bekend en wij kunnen het ook niet laten onderzoeken. Al dikwijls hebben wij meegedeeld, dat wij die middeltjes tegen z.g. herstel van het haar slechts bij groote uitzondering bespreken omdat wij overtuigd zijn dat er geen middel is, dat de verloren haren weer doet aangroeien. Wie nu toch veel geld wil uitgeven om aan zijn ijdelheid te voldoen, moet 't zelf weten.

P. D. R. te H. Tegen de *Pastilles Géraudel* (teer-pillen) hebben we herhaalde malen gewaarschuwd o. a. nog in het Maandblad van Januari 1897.

De vraag of *Puro-Vleeschap* werkelijk zoo heilzaam werkt, kunnen wij niet beantwoorden: vraag daar uw geneesheer naar. In verband met uw schrijven brengen wij nogmaals — in 't algemeen — in herinnering dat op ongeteekende brieven niet altijd acht wordt gelag. Waarom vertrouwt men ons niet? Op onze stilzwijgendheid kan, desverlangd, steeds worden gerekend.

Adm. „*Vooruitgang*” te 's-G. Uwe mededeeling dat gij het van ons advies afhankelijk stelt of een advertentie als kwakzalvers-annonce te beschouwen is of niet en dat in verband daarmee de plaatsing al of niet wordt geweigerd, ontvingen wij met veel genoegen. Mochten toch andere bladen uw voorbeeld volgen!

Dat *Hubert Ulrich*, niettegenstaande uwe weigering, toch op plaatsing blijft aandringen, verwondert ons niet. Die man houdt maar steeds aan, zooals wij al dikwijls hebben aangehouden.

Dr. B. te L. Zie omtrent den gezonden brief van *The State Medical Institute* het Maandblad van Aug. j.l. Het blaadje kennen wij.

Toezender van het *Twentsch Zondagsblad*. Het is kras zooveel annonces van kwakzalversmiddelen op één bladzijde! De geadvertende middelen zijn alle in ons Maandbl. besproken; zie o. a. over *Kloosterbalsem* het Mbl. van Febr. 1899, over de *Abdij-Siroop* dat van 5 Mei j.l. Over de *Wortelboer's kruiden* in het volgend nummer. Die brochure over *bestrijding van zenuwstoringsen* dient ter aanbeveling van het *Beroertewater van Roman Weissmann*, waartegen wij onophoudelijk waarschuwen. Zie o. m. de Maandbladen van Juni en September 1898.

J. d. I. E. te N. Het door U gezonden poeder bestaat, volgens onderzoek van den Heer A. J. WIJNNE te *Middelburg*, uit een mengsel van ongeveer gelijke deelen *venkelsuiker* en *dubbelkoolzure soda*, waarbij een kleine hoeveelheid *gemberpoeder* is gevoegd. *Lanoform* is nog in onderzoek.

Dr. H. G. H. te Br. O. L. Binnenkort ontvangt u antwoord.

— Vele middelen wachten nog op behandeling omdat het onderzoek nog niet is afgelopen. Mogen wij bij onze medewerkers beleefd op een beetje spoed aandringen?

Van het artikel over de *Electriche toestellen van de Gebrs. De Alimonde* zijn afdrucken ter verspreiding voorhanden, die, op aanvraag bij den Secretaris-Penningmeester, voor onze leden beschikbaar zijn.

Wie helpt nu eens mede?

ADVERTENTIE

Publicatie 1801.

Afdrukken op zwaar Hollandsch papier dezer Publicatie, die een in bijna alle opzichten typografische juiste reproductie is van het origineele stuk, dat op het Gemeente-Archief te Dordrecht berust, worden tegen ontvangst van *f* 0.15 franco toegezonden door ondergeteekenden, drukkers van het Maandblad.

BLUSSÉ & COMP., Dordrecht.

NAAMLIJST

VAN DE LEDEN DER

Vereeniging tegen de Kwakzalverij,

GESLOTEN 30 APRIL 1902.

Totaal 709 leden.

* Een sterretje wijst aan, dat de contributie over 1902 reeds per post toegezonden is.

† Een kruisje wijst aan dat, behalve de contributie, ook een extra-bijdrage over 1902 is gestort.

NEDERLAND.

EERE-LEDEN:

Dr. G. W. Bruinsma, te Teteringen (bij Breda).
Dr. Vitus Bruinsma, te Lochem.
G. B. Schmidt, te Amsterdam.
Aalsmeer.
* W. Snethlage, arts.
J. M. Neomagus.
Aalten.
* H. J. der Weduwen, arts.
Aardenburg.
* Dr. J. Doyer, arts.
Abcoude.
* Dr. H. P. Kapteyn.
Alkmaar.
* Dr. J. C. Overduin.
Dr. J. C. M. Simon Thomas.
Dr. J. W. Wicherink, arts.
Almelo.
Dr. O. J. Risselada, Dir. d. H. B. S. **Almen (bij Lochem.)**
Dr. A. M. Frerichse.
Ameide.
* F. J. van den Berg, arts.
Amersfoort.
† J. C. Rolandus Hagedoorn, arts.
† De openb. Gezondheidscommissie.
* Mr. J. van der Leeuw, Adv en Proc.
* C. M. M. Vermolen, apotheker.
Amsterdam.
* E. J. Abrahams, arts.
Dr. P. Ankersmit, apotheker.
E. W. Ansingh, apotheker.
A. Bachofner, apotheker.
* Dr. P. Barnouw.
A. H. M. v. d. Bergh, Pharm. Stud.
* W. Birza, apotheker.
* J. Blaauboer Jzn., apotheker.
* Lion Blitz, tandmeester.
G. A. Nering Bögel.
E. Bolkestein, apotheker.
* P. H. Bon, apotheker.
W. G. S. Boursse, kantoorbed.
N. M. Bouvy & Zoon, apothekers.
* G. Brink Bzn., apotheker.
† Prof. Dr. C. A. Lobry de Bruyn.
† Dr. H. Burger, arts.
A. van Bijsterveld, likeurstoker.
* Dr. H. C. A. Campagne.
* L. C. W. Cox, apotheker.
Dr. J. F. Coenen.
A. Cijfer, arts.
Dr. G. Dornseiffen, arts.
Dr. J. P. van der Eijden.
H. Fockens, geneesheer.
A. Frederikse, arts.
M. Gallenkamp.
† Dr. J^b. van Geuns.
M. C. Giltjes, apotheker.
* E. L. Glinderman, apotheker.
* Dr. J. G. Gohl, arts.
* Prof. Dr. A. A. G. Guye.
F. de Haas, apotheker.
* A. Harmens Wzn., Bureau Chem. onderzoek.
* H. Hempenius, apotheker.
J. C. Hertstein, arts.
Jos. Hess, Comm. in effecten.
* Rud. Heybroek.
A. H. ten Hoet, apotheker.
Dr. S. van der Horst, arts.
A. Huender, apotheker.
* Mej. C. Hugenholtz, apoth. Wilhelmina Gasthuis.
M. L. Q. van Ledden Hulsebosch, apotheker.
* A. J. van Huffel Jr., apotheker.
J. Menno Huizinga, Inspecteur Geneeskundigen Dienst.
* V. van Itallie, apotheker.
* J. Jonkman, apotheker.
B. A. van Ketel, apotheker.
* A. Koek, apotheker.
J. H. A. A. Kalf, koopman.
M. de Heer Kloots, Med. Stud.
* B. van Marwijk Kooij.

D. Koppe, in effecten.
* Dr. D. H. Koetsier, arts.
P. Kruysse.
P. J. Kruysse, apotheker.
Rud. J. Kyzer.
* Mevr. Dr. C. C. de Lange, arts.
Dr. N. Lansdorp.
* Mr. E. van Lennep.
* Mr. A. Lind.
† Dr. W. Rutgers v. d. Loeff, arts.
De Ned. Maats. t. bev. d. Pharmacie.
De Ned. Maats. t. bev. d. Geneesk.
† Mr. H. Massink.
* Dr. P. F. J. Ter Maten.
* P. J. Honoré Metz, apotheker.
* Dr. G. Ter Meulen.
* L. C. v. d. Meulen, arts.
Mevr. C. W. C. v. d. Meulen—van Manen.
M. J. Michel, apotheker.
J. V. Meijboom, Dir. off. van Gez K. N. M.
† Dr. W. C. Posthumus Meyes.
† Dr. W. Posthumus Meyes.
† P. N. Muller.
* L. H. C. Müller, apotheker.
* Cl. Neujean, apotheker.
* Mr. V. K. L. van Os, advocaat.
H. Pekelharing, apotheker.
* Dr. A. E. de Perrot.
De Pharm. Ver. Luctor et Emergo.
Dr. H. F. A. Peijpers, arts.
Dr. Joh. Peters, arts.
M. J. van der Plaats, apotheker.
Prof. Th. Place.
* Jacobus Polak, apotheker.
† J. H. Puhlinger.
J. A. Quantjer, arts.
Dr. A. W. van Renterghem.
* J. van Riel, Milit. apoth. 1ste kl.
* G. H. Roll, geneesheer.
* Dr. P. F. v. Hamel Roos, Bureau chem. onderz.
* J. van Rosmalen.
* A. J. Rijk.
* G. Rijkens.
* H. van 't Sant, apotheker.
* J. H. Schaffers, „
* J. Schlencker, Comm. in assuran-tiën.
* J. W. Schouten, apotheker.
P. Schrijnen, apotheker.
* Dr. S. Simons, arts.
† E. Th. Smeets, contr. bij het kad.
Dr. J. van der Spek, arts.
* J. Spruijt Landskroon, arts.
* E. Stark, tandmeester.
Dr. Stephan, arts.
† Prof. W. Stoeder.
D. M. v. d. Stempel.
J. Stenvers.
W. S. Stüven, veearts.
* J. F. Suyver, apotheker.
† A. van Swieten, ingenieur.
Joh. Jelgerhuis Swildens, apoth. Ned. Tandmeesters-Vereeniging.
Dr. J. Teixeira de Mattos.
H. Timmer, arts.
L. C. Trip, apotheker.
† Prof. Dr. Hector Treub.
Dr. L. B. Ubbens, arts.
* P. Verhagen, arts.
W. A. Vermaas, arts.
Dr. P. C. Vlaanderen, arts.
* A. de Vogel, apotheker.
* G. G. v. d. Voort, apotheker.
* V. H. C. v. d. Voort, apotheker.
* G. P. H. Vriens, apotheker.
Mr. L. Zegers Veeckens, notaris.
* L. A. Weissenbruch, apotheker.
H. M. C. Wellinghuyzen, fabrikant.
Prof. Dr. J. K. A. Wertheim Salomonson.
F. W. Westerouen van Meeteren, technoloog.
Wijnhoff en Van Gulpen, handels-scheikundigen.
* P. van der Wielen, lector Artsenij-beredkunde.
P. J. de Witt.
Dr. J. Zeeman.
J. J. S. R. Zimmerman.
Apeldoorn.
* P. Persijn, apotheker.
* L. Pot, arts.
* Dr. A. Zaaier.
Arnhem.
* Dr. G. J. M. Couvée.
Dr. A. Fockema.
* Th. Hillen, apotheker.
* Mej. G. Jongbloed, gemeente-apoth.
Dr. A. E. Post, insp. geneeskundig staats-toezicht.

Dr. W. Renssen, arts.
Adr. Spruijt, apotheker.
Dr. J. Tjaarda.
* Mr. R. Veldwijk.
* Mr. D. J. Mom Visch.
* L. M. de Buy Wenniger, arts
Arum (Fr.)
* A. T. Eelkema.
Assen.
* Dr. H. Anema, arts.
* D. Bakker, arts.
Mr. A. Hilbingh ten Oever.
Assendelft.
* S. Bon, geneesheer.
Axel.
Dr. R. P. Offringa Hzn., arts.
Baarn.
* D. Bierhaalter, apotheker.
* Dr. F. J. A. Muysken.
* Dr. A. J. Thomas.
Barendrecht.
* J. van der Meulen, arts.
Beek bij Nijmegen.
* G. S. H. Wendelaar.
Bennekom.
Mr. A. C. van Daalen.
Bennebroek.
* A. Kouwenaar, arts.
Benningbroek.
* G. C. v. Balen Blanken, geneesh.
Bergen op Zoom.
* J. C. de Meulemeester, arts.
Bergschen Hoek.
Murray.
Beverwijk.
* Dr. J. W. Schuit.
De Bilt.
† K. J. Lette, arts.
Bleskensgraaf.
* J. V. Huysman, arts.
Bloemendaal.
Dr. D. Bakker, arts.
Bolsward.
D. v. d. Meer, apotheker.
* K. van Ringh, „
Den Bommel.
* J. Prins Fokkes, arts.
Borger.
J. Frima, arts.
Boskoop.
* Dr. H. H. van Eyk, arts.
Bovenkarspel.
* J. Broek, arts.
Bozum.
J. H. Regenbogen, arts.
Brakel.
* J. J. Warnsinck, arts.
Breda.
* J. A. J. Bruinsma.
C. L. Drossaers, wijnhandelaar.
* Dr. G. S. Moerel, arts.
* J. Bartolotti Rijnders, offic. v. gez.
Kon. Milit. Academie.
Dr. E. A. O. Was, leeraar aan het Gymnasium.
* J. E. H. v. Waegeningh, mil. apoth.
Breukelen.
† Dr. Joh. Keijzer, arts.
Broek op Langendijk.
Dr. H. G. Hamaker, arts.
Brouwershaven.
* A. A. Knaap, arts.
Burg (Texel.)
A. Wagemaker, arts.
Bussum.
* C. J. Koning, apotheker.
Delft.
Dr. A. Brester.
* J. W. Giltay.
Dr. Gribling.
* Het Gen. Leesgezelschap Hippocrat. Sacrum.
* Dr. C. J. Snijders.
J. A. Straman, apotheker.
* J. Thomée, arts.
Delfzijl.
Dr. C. U. J. Trip, arts.
Denekamp.
† A. J. Hondelink, arts.
Deventer.
Afd. der Maats. ter bevordering der Geneeskunst.
F. Bartelink.
* I. L. G. Cayaux, kapt. paardenarts.
Dr. P. van Delden Sz.
* P. Volders, apotheker.
Dodewaard.
Nuts-Departement Hien en Dode-waard.
Doetinchem.
W. W. Huber Noodt.
Domburg.
J. H. Duijvis, arts.
Dongen.
† C. J. J. Maassen, geneesheer.
Dordrecht.
Afd. Dordrecht en Omstr. der Ned. Mij. ter bev. der Geneeskunst.
* Mr. H. W. de Bas.
* Mr. P. Blussé van Oud-Alblas, advocaat.
* G. C. Bosch, tandmeester.
Depart. Dordrecht der Mij. ter bevord. der Pharmacie.
† J. M. van Elk, handelsagent.
P. A. Giltay, apotheker.

S. M. Hugo van Gijn, Lid van de 2e Kamer der Staten-Generaal.
C. H. van Hattem, aannemer.
† Jan Hordijk Izn., fabrikant.
* Mr. A. C. Crena de Iongh, advoc.
A. J. Leuret, fabrikant.
J. H. Leuret, „
Mr. A. A. Moll, advocaat en proc.
M. L. C. Staring, oud-maj. d. art.
* D. Vogelenzang, apotheker.
J. P. A. Wijers.
Doorn.
M. J. van Dam, arts.
Driebergen.
* C. J. P. Verhoeff, arts.
Drönriip.
* Dr. H. J. Offerhaus.
* Dr. D. A. van der Weide.
Dubbeldam.
* Dr. A. G. Degenaar.
Ede.
J. M. Hooreman, arts.
Eerbeek.
Mej. E. Staring.
Eindhoven.
* J. A. H. Rijke, apotheker:
Elst.
Het Gemeentebestuur.
Emmen.
J. L. Tymes, arts.
Enschede.
* C. Baurichter, apotheker.
* H. Sijtsema, apotheker.
Ezinge.
* J. A. Schleurholts, arts.
Fijnaart (N-Br.)
* Dr. A. Heller.
Garmerwolde (Gr.)
* J. H. v. Heijningen Naanninga, arts.
Gasselter Nijveen (Dr.)
* H. Adams, koopman.
Geldermalsen.
J. Prins Visser, arts.
Ginneken.
* Dr. J. P. Loonen.
Goes.
* Dr. J. L. Goemans.
* J. J. Ochtman.
Gorinchem.
H. J. Suerhoff, apotheker.
Gorredijk.
* G. Zwart, apotheker.
Gouda.
De openb. Gezondheids-Commissie.
* Loge: „de Ware Broedertrouw”.
Gouderak.
† Dr. F. Beekenkamp.
Goudswaard.
* W. N. van Ravesteijn, arts.
Grave.
* Dr. J. J. P. Hilbers, arts.
's Graveland.
Jhr. J. W. Six.
's Gravendeel.
* J. Bossers, geneesheer.
's Gravenhage.
* A. van Andel.
W. M. H. Anten, gep. kap. d. inf.
F. J. Beekman, apotheker.
* Mr. J. W. Belinfante.
* A. C. v. d. Bijllaardt Jr., apoth.
C. P. v. d. Bijllaardt, apotheker.
A. J. E. Brouwer.
† P. J. van den Burgh, oud-Burg.
† Mr. P. A. Callenfels, advocaat.
† J. W. del Campo, gen. Camp.
* Dr. G. D. Cohen Tervaert, arts.
Jhr. P. J. Vegelin v. Claerbergen, Referend. b./h. kab. der Koningin.
* Mr. L. P. Denekamp.
Het Dep. d. Maatsch. v. Pharm.
† Mr. W. Dolk.
† J. Dijk.
* W. S. A. van Eck, notaris.
W. van Eeden, apotheker.
Dr. D. W. Ekker, arts.
A. M. van Embden.
Dr. C. J. L. Feith.
Mr. E. Fokker, lid v. d. 2e Kamer der Staten-Generaal.
G. van Gennep.
D. Gerhardt, apotheker.
* Dr. J. R. van Geuns, arts.
† Dr. G. A. de Geus.
* B. M. Gratama, ing. bij de Ned-Ind. Spoorw.-Mij.
Dr. J. de Groot, arts.
† G. N. H. Schultz van Haegen, oud-ritmeester bij de huzaren.
Dr. E. H. Halbertsma, arts.
* Dr. C. E. Heijnsius, arts.
* Arthur Herckenrath, tandmeester.
* J. J. Hofman, apotheker.
* Dr. H. M. Hijmans.
W. G. J. Jaarsveld.
Dr. A. J. Jelgersma.
* Mr. A. Kerdijk, lid v. d. 2e Kamer der Staten-Generaal.
† H. J. Provó Kluit.
Dr. A. A. Kortweg.
Dr. W. W. v. d. Meulen, leeraar H. B. S.

* J. Mouton & Zn., apothekers.
Dr. Mulder.
* Mr. C. W. J. J. Pape, subst. offic. van justitie.
* Mr. C. P. D. Pape.
H. J. A. Borst Pauwels, apotheker.
* Dr. G. Prins, officier van gez.
Jhr. Dr. N. F. G. Pompe v. Meer-dervoort, arts.
Dr. N. C. J. Rahder, arts.
* A. A. Regensburg, tandmeester.
* H. Reinders.
* Dr. J. A. M. T. Sannes.
J. F. Schill.
* Dr. H. B. Semmelink.
* E. Sijbolts, apotheker.
* Dr. G. J. Teljer, offic. v. gez. 2de kl.
* J. C. van den Tol.
* Dr. A. Tückermann, arts.
* F. R. Vechtman, apotheker.
* A. Veenhuyzen.
† Mr. J. D. Verbroeck, advocaat.
Dr. H. J. Vinkhuyzen.
* W. J. Zeegelaaar.
Groede.
* J. Prins Mellema, arts.
Groenlo.
* H. J. L. Sicherer, arts.
Groningen.
* Dr. M. Bolt.
Dr. L. Bouman.
Dr. Ch. Ali Cohen, inspect. v. het Geneesk. Staatstoez.
T. E. van Dijk, apotheker.
* F. J. Gruno, fabrikant.
* F. J. Keiser, arts.
Dr. H. Kremer, arts.
P. Noordhoff, uitgever.
* Prof. Dr. G. C. Nijhoff.
* Dr. S. B. Ranneft, arts.
* U. G. Schilthuis Jzn.
* M. J. Schröder, apoth.-Ziekenhuis.
H. J. Sicman, apotheker.
* Prof. Dr. K. F. Wenckebach.
* Dr. H. G. de Zaaier, apotheker.
Groot-Ammers.
* W. Bal, arts.
Groot-Schermer.
* A. L. van der Lek, arts.
Haarlem.
* Dr. F. Daniëls, dir. offic. v. gez. 2e kl.
* J. Dekker, apotheker.
Dr. A. N. Dinger, arts, offic. v. gez.
* R. Duijm, apotheker.
* Dr. S. Fijan.
* H. van Gelder, mil. apoth. 1e kl.
* Mevr. A. G. Kerkhoven—Wijthoff.
Dr. Ten Oever, arts.
J. H. Remmers, apotheker.
A. G. H. v. Genderen Stort, arts.
Mr. F. Willekes Mac Donald, adv. en proc.
* J. Waller Zeper, arts.
Haastrecht.
* F. L. Deterding, arts.
Hallum (Fr.)
* A. Cannezieter, arts.
* Dr. B. H. Vos, arts.
Harlingen.
† De Plaatselijke Gezondh.-Comm.
F. W. Grotendorst, arts.
Hattum.
N. Cnopius, arts.
Hedel.
* H. Reidt, arts.
Heemstede.
† Jhr. J. B. van Merlen.
Heerenveen.
* J. Hepkema, uitgever.
* Dr. G. van Schouwen, arts.
Heinoord.
A. de Reus, arts.
Helder.
* F. M. Rasker, mil. apoth. K. N. M.
Hellevoetsluis.
M. Goedhart, geneesheer.
† K. R. Rootzant, arts.
Helmond.
Dr. L. P. Dentz, arts.
* H. M. J. E. Steijns, apotheker.
Heumen.
* R. J. van der Heijde, arts.
Hendrik-Ido-ambacht.
D. J. Kamberg, arts.
Hengelo (O.)
G. O. D. Dikkers, fabrikant,
* J. Frank, arts.
* R. A. de Monchy.
D. W. v. Wulfen Palthe, fabrikant.
Mevr. D. W. Stork.
's Hertogenbosch.
† P. J. Jansen, apotheker.
Het Officiëren Leesgezelschap.
Heythuizen.
* J. D. Smits, arts.
Hillegom.
† C. J. Kleijn, arts, oud-offic. v. gez. 1ste kl. K. N. M.
Hilversum.
Mevrouw Godthelp-Feith.

T. A. Huizinga.
 * J. P. J. de Joncheere.
 * Dr. M. Niemeijer, arts.
 Hoogeveen.
 * J. R. Meijeringh, arts.
 Hoorn.
 G. H. van Hoolwerff, apotheker.
 Dr. A. E. Veenenbos.
 Huizen (N.-H.)
 J. J. Klein, arts.
 † Dr. G. Jaarsveld.
 Hulst.
 * Dr. J. E. Callenfels.
 Jutphaas.
 * E. J. Idenburg, arts.
 Kampen.
 P. Butter, arts.
 * Mr. F. O. v. d. Dussen, adv. en proc.
 * D. v. d. Weerd, apotheker.
 Katwijk aan Zee.
 † Dr. D. L. van Elk, arts.
 H. E. de Ruiters Zijkler.
 Kinderdijk.
 * H. C. Knappert, arts.
 Jan Smit V.
 * J. M. Prins Visser, ingenieur.
 Klaaswaal.
 * D. F. Groenewoud, arts.
 Klundert.
 † Dr. B. J. Holster.
 Kollum.
 * Dr. A. Schuckink Kool, arts.
 Kortezwaag.
 J. B. Ebbing, arts.
 Krimpen a. d. IJsel.
 W. M. Blom, arts.
 Krommenie.
 * H. J. M. Schoo, arts.
 Kuinre.
 * Dr. P. Peel.
 Laren (N.-H.)
 * H. G. Willenborg, arts.
 Leerdam.
 * H. W. Schomper.
 Leeuwarden.
 Jhr. Mr. A. E. v. Boelens v. Eysinga.
 Dr. Jac. Baart de la Faille.
 * Mr. A. Menalda Hz.
 * Mr. J. Bieruma Oosting.
 Mr. J. D. v. d. Plaats.
 Dr. J. A. Römer, arts.
 P. H. de Ruijter, hoofd der school
 voor M. U. L. O.
 * Dr. J. F. Selhorst.
 * A. E. Sissingh, arts.
 De Ver. ter bevorder. v. Volksgez.
 C. J. de Vogel, apotheker.
 Afd. v. d. Prov. Fr. Werkl.-Ver.
 Leeuwen.
 * Dr. van Haagen.
 Leiden.
 * Mr. M. d'Aumerie.
 * G. F. A. ten Bosch, apotheker
 Acad. Ziekenhuis.
 J. G. Colenbrander, jur. stud.
 * Mr. H. L. Drucker, lid van de 2de
 Kamer der Staten-Generaal.
 R. Dijkstra, apotheker.
 E. A. van Grastek, apotheker.
 * E. J. van Itallie, militair apoth.
 J. P. L. Hulst.
 † Prof. Dr. J. A. Korteweg.
 * Dr. Thomas van Wijk.
 Leiderdorp.
 T. F. Thyssen, arts.
 Leimuiden.
 C. van Altena, arts.
 Lemmer.
 Th. H. Bakker, arts.
 Leur.
 F. B. A. M. Hohmann, arts.
 Lexmond.
 * P. Bon, arts.
 Lisse.
 * D. Blok, arts.
 Lith.
 * J. Wieggersma, arts.
 Loenen a. d. Vecht.
 * Dr. H. J. Planten.
 Lossen.
 * J. G. Frederiks, arts.
 Lunteren.
 * Dr. Kimmijser.
 Maasland (Z.-H.)
 Dr. J. van der Hoeven.
 Maassluis
 Dr. H. J. M. Boonacker, arts.
 G. H. Nikkels, arts.
 W. Thiebout,
 Maasstricht.
 Loge „La Persévérance.”
 J. Ploeger.
 * Dr. Emile Schreinemacher.

Makkum.
 Dr. W. Driëndijk.
 Marsum (Fr.)
 Dr. H. Reitsma.
 Medemblik.
 † E. Heckman, apotheker.
 Meerkerk.
 * B. H. van Nes, arts.
 Meppel.
 Het Dep. v. d. Maatschappij tot
 Nut van 't Algemeen.
 St. Michiels Gestel.
 H. F. J. Immens, arts.
 Middelburg.
 * H. W. J. Gelinck, arts, offic. v. gez.
 * J. C. v. d. Harst J. Jzn., apotheker.
 † L. K. v. d. Harst J. Jzn., apotheker.
 † P. Keg, Cz., directeur posterijen.
 Jhr. Mr. L. Schorer, burgemeester.
 † A. J. Wijne, gemeente-apotheker.
 Middelharnis.
 C. J. H. v. d. Broek
 Midwoud.
 * A. H. van den Berg, arts.
 Milligen
 Dr. B. ter Cock, arts.
 Mijdrecht.
 * Dr. D. de Bruyn.
 Molenaarsgraaf.
 * A. J. Formijne, arts.
 Montfoort.
 R. Peel, arts.
 Musselkanaal.
 * E. Uniken v. d. Tuuk, arts.
 Naaldwijk.
 † Dr. J. Snellen van Vollenhoven.
 Naarden.
 * G. M. van der Wal, arts, offic. v.
 gez.
 Neede.
 * Dr. G. Beins.
 Nieuw-Buinen.
 † J. Bolt, arts.
 Nieuwe Diep (Willemsoord.)
 * Dr. A. W. M. van Deventer, dir.
 offic. van gez. Kon. Ned. Mar.
 Nieuw en St. Joosland.
 * B. F. Catz, arts.
 Nieuwerkerk a. d. IJsel.
 * J. C. Bom, arts.
 Nieuwkoop (Z.-H.)
 J. Baart de la Faille, arts.
 Nieuweveen.
 † J. W. R. Koch, arts.
 Nieuwehoorn (eiland Voorne).
 C. Jonges, arts.
 Noordwijk Binnen.
 Mr. J. C. L. Vlaanderen.
 Numansdorp.
 * C. Flohil, arts.
 Nunspeet.
 * Dr. J. Schut, arts.
 Nijmegen.
 † F. Bar. v. Aerssen Beijeren v. Voshol.
 Dr. Wiardi Beckman.
 * P. G. Bender, apotheker.
 * Dr. J. P. S. Berends Sr.
 * Dr. L. P. J. Berends.
 * F. W. J. v. d. Brink, tandmeester.
 * Dr. C. J. van Duijl.
 * Dr. J. van Hoek.
 Dr. W. J. Koff.
 Loge St. Lodewijk.”
 * G. Ph. G. Moeijs, apotheker.
 * Dr. N. Munk, arts.
 * W. F. A. Wijnen, tandmeester.
 Oenkerk (Fr.)
 * S. H. Kijlstra, geneesheer.
 Oldehove (Gr.)
 * E. Boerma, arts.
 Oldenzaal.
 L. A. de Vries, arts.
 Oost- en West Souburg.
 * C. E. Plugge, arts.
 Oostermeer (Fr.)
 † A. P. Schaafsma.
 Oosterbeek (bij Arnhem).
 † J. Le Bret.
 * Mr. J. J. S. baron Sloet.
 Oud-Beijerland.
 Dr. K. Lodder.
 Oudenbosch.
 * A. C. Granpré Molière.
 Oude Pekela.
 * Joh. van Dam, apotheker.
 Oudshoorn a. d. Rijn.
 * J. W. C. Bloem, burgemeester.
 Overschie.
 * Dr. C. van Schouwen.
 Overveen.
 * C. H. Bos.
 Papendrecht.
 Dr. E. Brandts.
 St. Philipsland.
 A. Leon van Eldik, arts.

Polsbroek.
 P. N. van Lit, arts.
 Princenhage.
 Dr. M. Batenburg, arts.
 Purmerend.
 B. W. Hartong van Ark, apoth.
 K. van Giffen, apotheker.
 Dr. J. J. Maats.
 Putten.
 * M. C. G. Middelburg, arts.
 * A. H. Haentjes, arts.
 Raamsdonksveer.
 † C. Gutteling, arts.
 Ransdorp.
 P. J. Rijkens, burgemeester.
 Rauwerd.
 Dr. G. A. Murray Bakker.
 Rhenen.
 * J. J. Post, apotheker.
 * N. L. Reijnders, arts.
 Ridderkerk.
 * J. M. Langeveld, arts.
 Roermond.
 * F. A. Haan, apotheker.
 Dr. J. L. Herten.
 Jhr. Mr. Louis Michiels v. Kessenich.
 * Th. Paulussen, officier v. gez.
 Dr. Phil. Stehr, tandmeester.
 Rotterdam.
 † Mr. A. C. v. Blommestein, adv. en
 proc.
 Mr. W. P. R. Bouman, ambt. O. M.
 b. h. kantonger.
 J. Bulterman & Zn., apothekers.
 † Dr. Dutilh.
 * W. H. J. Gantvoort, apotheker.
 Dr. L. Goossens.
 * C. Groenewegen, arts.
 * Mej. A. Grutterink, apoth. ziekenh.
 * Dr. I. J. Hage, arts.
 * Dr. L. v. Itallie, gemeente-apoth.
 * M. Jagerink, arts.
 * J. Jurrewitz, apotheker.
 * H. F. Koff.
 † W. J. van Limburgh.
 * Dr. T. Lycklama à Nijeholt.
 * M. J. v. d. Meij de Bie, apoth.
 * Dr. H. W. de Monchy.
 C. & C. J. Pluijgers, handel in
 chemicaliën.
 * M. Polak arts
 * R. F. H. de Richefont, apotheker.
 * Dr. F. A. K. Rombach.
 * H. van Roijen, arts.
 † G. M. Rueb.
 * Van Schaick & Baljon, kooplieden.
 * Dr. P. H. Simon Thomas.
 * Mej. M. Snellen.
 Maurice Son, tandmeester.
 † Christina Stronck, apotheker.
 * C. L. W. Stutterheim, apotheker.
 * Rotterdamsche Tandheelkundige
 Vereeniging.
 † D. Teessen, apotheker.
 * Dr. L. A. Thomée, arts.
 Dr. P. A. Vos, apotheker.
 H. H. P. de Wit, gep. kapt. d. art.
 * K. J. Wijlacker, dir. ziekenfonds.
 * H. C. Zeelt, apotheker.
 * J. J. van der Zwet, arts.
 Rijnsburg.
 * Dr. A. J. van Walssem, arts.
 Ruuro.
 * H. W. C. E. Hofstede, arts.
 Sassenheim.
 * Dr. A. G. Metzlar.
 Scharmer (gem Slochteren.)
 * H. J. Fockens, arts.
 Scherpenzeel.
 S. F. Boekhoudt, geneesheer.
 Scheveningen.
 * Ernest Cassuto, tandmeester.
 Dr. K. de Lint.
 * Dr. M. Rutgers, arts.
 * Mr. S. J. Visser, adv. en proc.
 Schildwolde (Gr.)
 * Dr. M. J. Adriani.
 Serooskerke (Walcheren.)
 * H. G. J. van den Bosch, arts.
 Sliedrecht.
 * I. J. v. d. Berg, apotheker.
 Dr. A. Prins de Raat, arts.
 Dr. P. Langeveld, arts.
 De Afdeeling v. den „Volksbond.”
 Sneek.
 * B. J. Boerrigter, apotheker.
 L. Hertzberger, arts.

Steenwijk.
 * R. J. Roelofs, arts.
 Soest.
 Het Gemeentebestuur.
 Spaarndam.
 W. Nije, arts.
 Spanbroek.
 * G. C. van Balen Blanken, arts.
 Stolwijk.
 * S. Bijlsma, geneesheer.
 Terborg.
 * N. P. Brunt, arts.
 Ternaard.
 Dr. P. de Jager.
 Tiel.
 * Mr. F. J. W. G. Spiering.
 Mevr. M. E. v. Tienhoven-Muijsken.
 Tilburg.
 * J. I. Keijzer, apotheker.
 Tolbert (Gr.)
 * W. R. Mansholt.
 Uithuizen.
 * Dr. M. T. Tichelaar, arts.
 Utrecht.
 * Mevr. A. C. Alblas-Sorber, apoth.
 Dr. C. H. L. Baelde.
 * H. F. Beijerman, ingenieur.
 * E. Berents, apotheker.
 Jan Wefers Bettink, fabrikant.
 † Prof. Dr. H. Wefers Bettink.
 * Dr. C. W. Broers, arts, off. v. gez.
 * Dr. P. Q. Brongdeest.
 P. W. C. M. Busch, med. stud.
 † Prof. Dr. H. C. Dibbits.
 * Dr. F. C. E. van Embden, apoth.
 * C. D. Fehrmann, apotheker.
 Dr. B. Frerichs.
 † S. E. Haagsma, werktuigk. ingen.
 D. Harting Jzn., azijnfabrikant.
 * Dr. J. Hartog.
 Prof. Dr. B. J. Kouwer.
 Dr. L. J. Lans.
 † Dr. L. T. van Lelyveld, arts.
 † Dr. J. Lorie.
 * J. P. van de Marel, milit. apoth.
 J. C. Th. Marius, agent in wetensch.
 instrumenten.
 † P. E. A. Musquetier.
 Pharmac. Gezelsch. „Scheele.”
 J. Poell Jr., cand. arts.
 Dr. G. Romijn, apoth.
 * D. Schaap Jr.
 C. Sleswijk, apoth.
 J. H. K. Smeets, apotheker.
 Unitas Pharmaceuticorum.
 Vereen. ter bev. v. Volksgezondh.
 * H. Vlaanderen.
 Jb. Tigler Wijbrandi, apotheker.
 Vaals (Limburg.)
 W. van Reij, apotheker.
 Veen (bij Heusden.)
 * J. E. Schmitz, arts.
 Veenedaal.
 * J. G. C. Van de Meene, arts.
 Veendam.
 E. Steenhuizen Hz., apotheker.
 Dr. Th. Tjabbes, arts.
 Veenhuizen.
 * S. van Mesdag, arts.
 Velp (bij Arnhem.)
 * R. Piekema, arts.
 * Mr. de Vos tot Nederveen Cappel.
 * Dr. A. v. d. Willigen, arts.
 Vianen.
 * H. J. Thorbecke, arts.
 Vlaardingen.
 C. H. Bekker, apotheker.
 C. A. v. Buuren v. Heyst, koopm.
 G. v. Buuren v. Heyst, koopman.
 * H. R. v. Buuren v. Heyst, „
 † C. M. Hoogenboom, arts.
 A. Hoogendijk, reeder en koopm.
 † Dr. H. Kikkert Czn., arts.
 * Huib Kikkert, reeder en koopman.
 * A. Knottenbelt, notaris.
 * D. O. Lels, reeder.
 * P. van Leeuwen, fabrikant.
 † Dr. J. Voogd.
 G. A. L. E. A. Geraerds Thesingh,
 comm. der posterijen.
 * Dr. L. W. H. Tjeenk Willink, arts.
 * J. M. Zembsch Jr., apotheker.
 Voorburg (bij 's Hage).
 Dr. C. Ten Bosch Az., arts.
 Voorst.
 D. Brocx, arts.
 Waardenburg.
 * G. J. van Wieringen, arts.

Waddinxveen.
 * H. Blanken, Johzn., arts.
 Wageningen.
 C. D. Bergacker, apotheker.
 R. van Eck, apotheker.
 Warga.
 B. Sijbrandi, arts.
 Weesp.
 * N. A. Ballentijn, apotheker
 Dr. G. P. Kortenhorst.
 P. de Leur, rijks-veearts.
 Westervoort.
 * J. H. W. Kuneman, arts.
 Winkel.
 W. H. Melchior, geneesheer.
 Winschoten.
 * Dr. Jen Wartena, arts.
 Winterswijk.
 * J. Hagens, arts.
 H. J. Manschot, arts.
 Wirdum (Fr.)
 F. van Setten, arts.
 Wissenkerke.
 * D. J. Helderman, geneesheer.
 Wognum (bij Hoorn.)
 * L. H. W. Janssens, arts.
 Wommels.
 * W. K. J. Hoekstra, geneesheer.
 Workum.
 Dr. L. A. A. Sluiterman.
 Wormer.
 * W. de Booi, arts.
 Wormerveer.
 * Dirk Laan, fabrikant.
 Woubrugge.
 * W. A. Asman, arts.
 Wijhe.
 J. W. Engels, arts.
 Wijk bij Duurstede.
 Dep. der Mij. tot Nut van 't Alg.
 IJselmonde.
 * H. C. van den Bijllaardt, arts.
 Zaandam.
 * G. van Sante Bz., apotheker.
 Zaandijk.
 Dr. P. E. v. d. Horst, arts.
 Zalt-Bommel.
 * J. van Tright, apotheker.
 Dr. J. de Wit.
 Zeist.
 * Dr. A. S. de Bruyn.
 C. Guldensteeden Egeling, apoth.
 * Dr. S. Heeg, arts.
 * N. A. Kortlandt, arts.
 Zevenhuizen (Z.-H.)
 * Dr. H. J. de Witt, arts.
 Zoetermeer.
 W. J. C. v. Bouwdijk Bastiaan, arts.
 * A. Meerburg, arts.
 Zuid-Scharwoude.
 * C. Rootlieb Jr., arts.
 Zutphen.
 * C. Storm Buijsing, burgemeester.
 H. W. Massink, ijzerhandelaar.
 * G. J. W. Rosenkranz,
 * G. L. Tjeenk Willink, apotheker.
 Zwolle.
 * R. Meulenhoff, apotheker.
 Dr. J. H. H. Stroinck Jr., apoth.

NED. OOST-INDIE.

Batavia.
 Dr. C. Alers, chef gen. dienst b. d.
 zeemacht.
 A. Morel, milit. apotheker.
 Semarang.
 Mr. H. B. Pleyte, advocaat.

JAPAN.

Dr. H. T. C. ten Kate Jr. te
 Nagasaki.

BESTUREN DER AFDEELINGEN.

Amsterdam.

J. van Riel, voorzitter.
 P. J. de Witt, secretaris.
 J. Stenvers, penningmeester.
 E. Th. Smeets.
 Dr. W. Rutgers van der Loeff.
Dordrecht en Omstreken.
 Mr. A. A. Moll, voorzitter.
 J. M. van Elk, secretaris-penningm.
 J. Bossers te 's-Gravendeel.
 Tot de omstreken van Dordrecht
 behoren :

's Gravendeel.
 Dubbeldam.
 Sliedrecht.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: J. M. VAN ELK, Handelsagent te Dordrecht, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Middelburg, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 715

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Middelburg, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

He tradrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch worst zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per Jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den Inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Kennisgeving aan de leden aangaande overdrukken van een artikel tegen de Gebrs. d'Alimonda.

Hoofdartikel: Reimanns de breukgenezer.

Berichten: Publicatie van den Gezondheidsraad te Karlsruhe betreffende H. Vinnai. — Adres van adhaesie in zake frankeerkosten voor Maandbladen. — Prof. W. Stoeder, in memoriam. — Gevaarlijk bijgeloof. — Is kaalhoofdigheid een ziekte? — Kwakzalvers-advertenties geweigerd.

Mededeelingen van verschillenden aard: De Zutphensche Courant over vrijheid van drukpers. — Antimorfine. — Histogen. — Lanoforum. — Salaperlen. — Hoe kwakzalvers aan geneeskundigen komen. — Wortelboer's kruiden-poëzie. — De „kwakzalverij“ in de Deutsche Ver. voor openbare gezondheidsregeling. — Verbod van advertenties in Sleeswijk.

Rechtszaken: Een kanker-genezer. — De em.-predikant in hooger beroep.

Correspondentie.

Verhaalde Waarschuwingen: Retau's zelfbewaring.

Zij, die me het nieuwe Vereenigingsjaar lid der Vereeniging wenschen te worden, of zich op het maandblad willen abonneren, gelieven zich reeds thans bij den Secretaris-Penningmeester aan te melden. Hun zullen dit en het vogend Nummer van den lopenden jaargag gratis worden toegezonden.

De voorwaarden van het lidmaatschap en van het abonement staan aan het hoofd van het Maandblad opgegeven.

Vereenig tegen de Kwakzalverij.

Van het Artiel over *Alimonda* in het Sept. N^o. zijn een groot aantal overdrukjes ter verspreiding gereed gemaakt

Leden, die ertvan gebruik willen maken gelieven het verlagde getal bij den ondergeteekende aan te vragen.

Laten nu een velen medehelpen!

De Secretaris-Penningmeester,
A. J. WIJNNE.

Ades: tot 15 Nov. te Middelburg,
daarna: te Rotterdam.

Reimanns de breukgenezer.

Met tegenzin — want de man en zijne opsnijderij vervelen os in hooge mate — moeten wij weer eenige warden wijden aan den menschenredder wiens nam hier boven staat.

De enorme rlamme die hij, vooral in 't Zuiden van ons land en in de Deutsche grensprovincien maakt, noodzaakt ons opnieuw te waarschuwen.

Een der adrtenties in de duitsche bladen luidt aldus:

„einen Bruch mehr!

0,000 Mark Belohnung.

Demjenigen, r bei Anwendung meiner Methode nicht von sein Bruchleiden vollständig geheilt wird. Höchste Auszeichnungen, tausende Dank-schreiben.

Verlangt Gratis-Brochure von

Dr. M. REIMANNS, VALKENBERG 372 (HOLLAND)."

Op die advertentie is, zodals wij in ons vorig n^o. mededeelden, van de politie een waarschuwing ingekomen, die de Dusseldorfer *Neuesten Nachrichten* heeft publiek gemaakt en die wij hier nogmaals laten volgen.

„Zooals ons van wege de politie wordt meege-deeld, bevatten de dagbladen in den laatsten tijd veelvuldige advertenties van een zekeren „Dr. M. REIMANNS te Valkenberg (Holland)“, waarbij een onfeilbare methode tot genezing van breuken wordt aanbevolen. Hun, die zich daarop tot Reimanns wenden, wordt tegen inzending van 15—20 Mark, een breukband zonder veel en een potje breukzalf verstrekt. Volgens het oordeel van deskundigen is de bedoelde breukband in de meeste gevallen, de breukzalf steeds geheel onwerkzaam en onbruikbaar. Van een genezing van breuken door het gebruik van voornoemde praeparaten kan geen sprake zijn. Door de politie wordt derhalve tegen het optreden van Reimanns gewaarschuwd.“

Wat hier gezegd wordt kan aan de getrouwe lezers van ons blad bekend zijn. Wij willen intusschen hun geheugen nog even oprisssen.

REIMANNS begon hier te lande met de *breukzalf van Pastoor Beck*. Voor f 2.50 werd een potje van nog geen 10 ct. waarde, inhoudende een mengsel van *vet, terpentijn* en *was*, den breuklijders aanbevolen, als brengende *volkomen genezing*; van een *breukband* was in 't begin geen sprake.

In de Maandbladen van December '96 en Januari '97 hebben wij aangetoond, dat *een breuk niet door een zalf kan worden genezen*, dus ook niet door het mengseltje van BECK of REIMANNS. Wij schreven toen, naar aanleiding van de bewering van REIMANNS omtrent de breukzalf: „Zooewel door „Binnen- als Buitenlandsche geneeskundige specialiteiten *dringend* aanbevolen“, het volgende:

„Nooit heeft eenige zalf een breuk genezen“ of heeft enig geneeskundige, die zelf geen bedrieger is, de mogelijkheid van zulk eene genezing kunnen beweren.

„Evenmin als het gat in een plank zal dichtgroeien door een smeerseltje, evenmin kan de abnormale opening in den spierwand van den buik weder gesloten worden door zalf te smeren op de huld, die haar bedekt. Er kan verschil bestaan omtrent de werking van het een of ander geneesmiddel, de geneeskundigen mogen het somwijlen niet eens zijn aangaande de behandelingswijze, die zij bij sommige kwalen of gebreken het meest doelmatig achten, — hier echter is alle twijfel buiten gesloten; allen zijn het volmaakt eens; — wie zegt een breuk door zalf te kunnen genezen, liegt en bedriegt.“

Inmiddels zette REIMANNS zijn zaakje voort. Toen het bleek dat er genoeg lui waren, die zijn praatjes geloofden en zijn zalf kochten, werd de prijs van

't mengseltje nog met 50 ct. verhoogd en moesten de lijders zich op eens, ad 7 gulden, tevens een breukband aanschaffen die zij overal elders, voor hun doel goed aangepast, voor de helft van 't geld konden krijgen. „Goed aangepast“, zeide wij en dat is een hoofdzaak bij een breukband, zal hij nuttig effect uitoefenen. Bij R. moet men zich tevreden stellen met den band die hij aflevert en klaagt men dan later dat hij niet past, dan wordt men met grofheden overladen. (Men zie het Mbl. van Augustus 1897. Trouwens, dat R. niet bang is voor grofheden hebben wij zelf ondervonden).“

Wij hebben dus, even als de Deutsche politie maar reeds veel vroeger, gezegd, dat de *breukzalf*, geleverd door REIMANNS, *niet zal uitwerken* en dat de 3 gulden, daaraan besteed, weggegooid zijn, terwijl, wanneer men zich een breukband moet aanschaffen, men zeer verstandig doet de deur van Reimanns voorbij te gaan en aan te kloppen bij een door een geneeskundige aanbevolen breukbandenmaker. Men krijgt dan passend werk en komt veel goedkooper terecht.

MEN WACHTEN ZICH DUS OM HULP BIJ REIMANNS TE ZOEKEN!

Nog een enkele waarschuwing: Ieder, die vertrouwen stelt in de belofte van REIMANNS en zich aan hem overgeeft, loopt groot gevaar, dat zijn gebrek verergert niet alleen, omdat hij de meest doelmatige behandeling verwaarloost, maar bovendien, dat hij zich zoodoende blootstelt aan het ergste wat een breuklijder kan overkomen, die zich niet in acht neemt, namelijk: beklemming van de breuk.

In een brochure, waarvoor men N.B. ook nog moet betalen, heeft REIMANNS een groot getal z.g. attesten verzameld. Wie zich een oordeel wil vormen over de waarde dier attesten — hoe weinig daaraan is te hechten — leze o. a. het Maandblad van Juli 1898. En wat de belooning van 10,000 Mark aangaat, een truc door meerdere kwakzalvers aangewend, wij zouden niemand raden daarop te speculeeren. De kwakzalver weet altijd wel te bewijzen dat het aan u, maar niet aan hem of zijn middel ligt, dat de genezing niet is ingetreden.

Er is ons gevraagd of REIMANNS doctor in de geneeskunde is?

Daar is geen quaestie van; voor zoover wij weten is hij voorzichtig genoeg in zijn advertenties in de Nederlandsche bladen het „Dr.“ weg te laten; dit gebruikt hij alleen in Deutschland. Welk soort van doctoraat hij bezit en hoe hij er is aangekomen, is voor ons een raadsel, maar wij brengen in herinnering, dat, in Amerika, doctors-diploma's voor een prikke te koop zijn. Wie weet?

BERICHTEN.

Publicaties van den Gezondheidsraad te Karlsruhe. Sedert eenigen tijd wendt een „Heil-

magnetopath" HEINRICH VINNAI te Bretten pogingen aan om klanten te krijgen voor zijn methode tot genezing van lijders aan galsteenen, waarbij hij de verwijdering dier steenen binnen 48 uren belooft.

De zieken, die zich bij VINNAI vervoegen, moeten door hem bereide kruiden en olie in zijn tegenwoordigheid innemen. Na het gebruik van de olie in groote hoeveelheid, worden gewoonlijk eigenaardige, meest bolvormige en als gal gekleurde lichamen, z.g. zeepkogels, uit den darm afgescheiden. Dit zijn echter in de verste verte geen galsteenen, zooals bij een nauwkeurig onderzoek spoedig blijkt. Nu en dan worden echter bij dusdanige olie-kuren, die ook door geneeskundigen niet zelden worden aangewend, werkelijk galsteenen verwijderd.

Daar intusschen door VINNAI, die zich voor een consult en de middelen den hoogen prijs van 65 Mark laat betalen, al deze afscheidingen zonder onderscheid als galsteenen worden bestempeld, is deze handelwijze te beschouwen als een bewuste of onbewuste misleiding van het lijdend publiek.

Wij waarschuwen derhalve voor een consult met VINNAI.

Karlsruhe, 19 September 1902.

Frankkeerkosten voor Maandbladen. Naar aanleiding van het besluit, genomen in de jongste vergadering van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij, is dezer dagen door het Bestuur aan H. M. de Koningin een adres gericht, waarbij het, ook in verband met en ten opzichte van het onder zijn redactie verschijnend Maandblad, zijn volle adhaesie schenkt aan het adres van de Vereeniging tot afschaffing van alcoholhoudende dranken in zake vermindering van frankkeerkosten voor Maandbladen. (Zie het Maandblad van Sept. jl.)

Aan de Regeering en Kamerleden is een afdruk toegezonden.

PROF. W. STOEDEK † is op 71jarigen leeftijd te Amsterdam overleden. Een woord van dankbare hulde aan de nagedachtenis van den Hoogleraar, die, van de oprichting onzer Vereeniging af, haar steeds moreel en financieel steunde, past ons hier ter plaatse.

Gevaarlijk bijgeloof. Een spreekwoord in Friesland zegt: „Het haar van den hond, geneest de wond”, wat hetzelfde beteekent als het Hollandsch gezegde: „De hond, die je bijt, moet je ook weer genezen.” De vrouw van een bakker in de gemeente Achtkarspelen nam, zegt de *N. R. Ct.*, het spreekwoord wat al te woordelijk op, toen haar hond haar in de hand gebeten had. Zij plukte n.l. den hond wat haar uit en legde dit op de wond. Het gevolg was dat een paar dagen later de hulp van een geneesheer moest worden ingeroepen; de wond was geïnfecteerd.

Is kaalhoofdigheid een ziekte? Het opperste Pruisische gerechtshof heeft zich dezer dagen bezig gehouden met de vraag, of kaalhoofdigheid als een ziekte te beschouwen was. Een heer had tegen kaalhoofdigheid en het uitvallen van het haar een middel aanprezen en was door de strafkamer veroordeeld, omdat hij voor een geneesmiddel tegen een ziekte reclame had gemaakt. In hooger beroep betwistte hij, dat kaalhoofdigheid een ziekte was. De strafkamer van het Kammergericht heeft hem nu ook vrijgesproken. Kaalhoofdigheid, zoo meende het hof, kan weliswaar als gevolg van een ziekte van den haarbodem beschouwd worden; kaalhoofdigheid zelf is echter geen ziekte, maar een schoonheidsgebrek. (*N. Rott. Ct.*)

Kwakzalversadvertenties. Een pas opgericht dagblad te Weenen heeft aan de *Aerztekammer* medegedeeld, dat het iedere advertentie zal weigeren, die door de geneeskundigen zouden moeten worden afgekeurd, en dat het twijfachtige advertenties aan het oordeel der Kamer zou onderwerpen.

Dezelfde overeenkomst was vroeger reeds gesloten tusschen een blad te München en de perscommissie der geneeskundige vereeniging aldaar. Een advertentie van een gevaarlijken kwakzalver, die niettemin in dat blad was binnengeslopen, werd terstond voor het vervolg geweigerd, toen de perscommissie den uitgever daarop gewezen had. (*W. T. G.*)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

De Zutphensche Courant over vrijheid van drukpers.

Met genoegen namen wij kennis van een hoofdartikel van de *Zutph. Courant* van 23 Oct., naar aanleiding van de veelbesproken brochure over vermeende mishandeling die een krankzinnige in het Krankzinnigen-Gesticht te Zutphen zou hebben ondergaan.

Dit blad schrijft daarin o. a.:

„Wij zullen op den inhoud van zijn brochure niet

verder ingaan, maar willen er slechts op wijzen, dat deze en de vele andere geschriften van krankzinnigen, waarin zij zich beklagen over hetgeen men hen heeft aangedaan, allengs een afzonderlijk en zeer treurig genre in onze hedendaagsche literatuur beginnen te vormen. Die werkjes vinden helaas drukkers en koopers, zij worden gelezen, verslonden, besproken, en doen veel kwaad.

„Wij zouden ons kunnen voorstellen, dat men, dit aanzien, kan komen tot de vraag, of het niet tijd wordt, de wenschelijkheid te overwegen van een verbod om geschriften van oud-krankzinnigen te drukken of te verspreiden.

„Die stap zou evenwel zeker te ver gaan,” enz. En later:

„Wellicht evenwel zou de vraag overweging verdienen, of het drukken van dergelijke geschriften, wanneer men met een algeheel verbod niet kan instemmen, althans niet aan banden gelegd, aan zeker toezicht onderworpen zou kunnen worden. Doch ook daarmee bedreeft men een gevaarlijken weg. De vrijheid der drukpers is in onze samenleving een goed van te groote waarde, dan dat men er ook maar zijdelings aan zou mogen raken, zoolang het hier geschetste kwaad op andere wijze te verhelpen is.

„Voorshands gelooven wij, dat diezelfde drukpers, wier vrijheid wij niet gaarne beperkt zonden zien een machtig middel kan zijn om het kwaad, dat door de bedoelde geschriften gesticht wordt, tegen te gaan, en wel door aan het lezend publiek duidelijk te maken, hoe gevaarlijk het is, dergelijke uitingen zonder nader onderzoek voor waarheid aan te nemen.

„Daartoe zullen wij zelf gaarne bereid zijn, en bieden datzelfde met bescheidenheid aan onze collega's van de dagbladpers ter overweging aan.”

Tot zoover de *Z. Ct.*

Plaatst men voor „geschriften van Krankzinnigen” — „Advertenties of aanbevelingen van Kwakzalvers”, die zeker — (behoudens voor de financiën van de uitgevers) — veel schadelijker zijn voor beurs en gezondheid van allen die er door bedrogen worden en ook de moraliteit van de bladen schaadt, zoo kunnen wij ons met boven aangehaalde beschouwingen grootendeels vereenigen.

Ook wij zouden ongaarne de vrijheid van drukpers aangeeroerd zien, maar, waar die ontaardt in vrijheid tot behulpzaam zijn in plegen van bedrog, ware o. i. die handeloosheid van regeeringswege onder contrôle te plaatsen en de drukker en verspreider daarvoor aansprakelijk te stellen, even als dit reeds geschiedt bij mededeelingen of advertenties waarvan de inhoud zedekwetsend is.

Is het toch niet jammer, dat in een blad, dat de aangehaalde principes huldigt, een waardeloos mengsel van wijn met een bittertje, dat de fabrikanten zelf voor den rechter verklaarden geen geneesmiddel te zijn, onder den naam van *Sanguinose* wordt geadverteerd als geneesmiddel?

Is 't niet betreurenswaardig, dat door opname van advertenties van *Abdij-Siroop*, *Pinkpillen*, *Reimanns-breukzalf* enz., enz., de lezers misleid en hun gezondheid in gevaar gebracht worden?

En zoude het dan door de Heeren Redakteurs, die zulke praktijken, evenals wij, verfoeien, niet wenschelijk geacht worden, als hunne degelijke, naar waarheid strevende artikelen, niet meer gevolgd werden door bedriegelijke en leugenachtige advertenties?

Inmiddels verheugen wij ons, vooral ook om het slot van het artikel van de *Z. Ct.*, en hopen dat de Redactie, door nu en dan onze waarschuwingen op te nemen, „aan het lezend publiek duidelijk „(zal) maken, hoe gevaarlijk het is dergelijke „(geadverteerde) uitingen zonder nader onderzoek „voor waarheid aan te nemen.”

ANTIMORFINE.

De firma ALFRED BENZON in Kopenhagen deelt in het *Archiv for Pharmaci og Chemi* mede, dat zij van de firma NORIS ZAHN & Co. te Berlijn, de leveranciers van Antimorfine, opheldering verlangd heeft over de vraag of de Antimorfine inderdaad *morphine* bevatte, en tevens een analyse had gevraagd. 't Antwoord bevatte een opgaaf der samenstelling, alsmede de verzekering dat het praeparaat geen spoor *morphine* bevat. De firma BENZON heeft nu haren analyticus een onderzoek

opgedragen. Op haar verklaring dat zij haar naam niet meer voor de antimorfine wilde leenen, antwoordde de firma NORIS, ZAHN & Co.: „Wij kunnen u datgene wat wij reeds eerder mededeelden, niet dikwijls genoeg herhalen, dat Antimorfine inderdaad geen spoor van *morphine* bevat. Wij hebben binnenkort een conferentie met den fabrikant, om uit te maken hoe wij eens en vooral tegen deze valsche en verkeerde opvatting kunnen optreden.”

Men leze echter 't geen wij over deze zaak in de twee vorige Maandbladen schreven, waaraan zich het volgende volkomen aansluit:

In het *D. Med. Wochenschr.* van 7 Aug. 111 komt een hoogst merkwaardige mededeeling voor van Dr. OTTO EMMERICH (*Baden-Baden*).

't Blijkt daaruit dat in Antimorfine *morphine* aanwezig is. Bij een zorgvuldige chemische analyse werden in de mixtuur 1.404 % watervrije *morphine*, overeenkomende met 1.84 % *hydrochloras morphini* gevonden.

De schrijver spreekt zijn verontwaardiging uit over de grenzeloze kwakzalverij dezer dagen; niet alleen is hier sprake van een grove misleiding, doch bovendien stelt men den goedgeelovigen aan het groote gevaar bloot van kwaad tot erger te geraken en bovendien vergiftigd te worden. En dat onder het cachet „opiumrij”!!

Histogen.

Balsem voor wonden en huidziekten.

„Histogen ter genezing van Wonden en Huidziekten, ook de meest verouderde. Door Geneeskundigen aanbevolen tegen *Beenvonden*, *Kneuzingen*, *Beeneter*, *Lupus*, *Kankerwonden*. Onovertroffen voor *Verzweringen* van allerlei aard. *hardnekkige Eczema's*, *Dauwworm*, vervaarlooze *Fijt*, *Fistel*, *Pestbuil*, ziekten in haren en baard. Zoolw reeds tot verettering overgegaane *Klieren* als *Nieuw Vormingen*, koude abcessen worden door dezen balsem geabsorbeerd.”

Aldus luidt de advertentie waarmee de firma SNABLIÉ te Rotterdam deze wonderzalf bij het publiek introduceert.

Men zou zoo zeggen dat men met de werkzaamheid van dien balsem tevreden kon zijn ... maar men is er nog niet.

In 't biljet, bij 't potje zalf vertrekt, lezen wij verder nog het volgende:

„Dit voortreffelijk geneesmiddel naar overoud voorschrift bereid, kan, volgens verklaring van H.H. Geneeskundigen, te allen tijde, zonder gevaar worden aangewend, verwijderd pijn en wondkoorts en geneest ook na jaren tijdens.”

Wat „die verklaringen van H.H. Geneeskundigen” betreft, daarvan kan men zich overtuigen. In het biljet zijn verscheidene van die verklaringen opgenomen, doch zoowel de namen er z.g. geneeskundigen, als hunne woonplaatsen in door initialen aangegeven. Zoo iets bewijst veel.

Om nu op de zalf terug te komen verklaren wij gaarne, dat de leverancier inderdaad waarheid vertelt, doch slechts in één opzicht n.l. daar, waar hij zegt dat het middel „naar overoud voorschrift is bereid”. Zeker; volgens het onderzoek van Mej. A. GRUTTERINK, Apotheker te Rotterdam, uit een mengsel van *loodpleister* (*dialumpleister*) en *vet*, een zeer oud, bekend huismiddel — dat trouwens al door vele Nederlandsche kwakzalvers, soms met andere stoffen vereenigd, om allerlei benamingen gebruikt is om er geld uit te slaan. (Wij herinneren o. a. aan de *Drzles* of *Schavonenzalf*). Tegenover deze ééne waarheid van den leverancier — of fabrikant? — wij weten 't niet, staan echter zooveel onwaarheden dat wij ons genoodzaakt zien met ernst tegen *Histogen* te waarschuwen. Trouwens, ieder die weet waaruit die zalf bestaat, zal zelf wel kunnen nagaan, dat dat mengsel niet het wondermiddel kan zijn, waarvoor het wordt aanbevolen.

Onwaar is het, dat dit middel „ook de meest verouderde huidziekten” zou genezen; wie, op die belofte vertrouwend, den balsem u gebruiken en niet tijdig doelmatig geneeskundige hulp zou inroepen, zou zich aan 't groots gevaar blootstellen.

Onwaar is het — in 't kort — dat de zalf als geneesmiddel zou kunnen optren bij de meeste der ziekten in de advertentie of et biljet opge-

noemd; menigmaal zal de aanwending de geneezing tegenhouden of vertragen.

Onwaar, ten slotte, is het — en deze onwaarheid is een van de gevaarlijkste — dat Histogen wondkoorts kan verwijderen; in tegendeel. Het is reeds meermalen gebleken, dat bij 't aanwenden van deze en dergelijke zalfjes bij verwondingen, door het nalaten van antiseptische voorzorgsmaatregelen, wondkoorts is te voorschijn geroepen.

Wij zouden nog vele onwaarheden nader kunnen uiteenzetten, maar meenen met het bovenstaande te kunnen volstaan om aan te toonen, dat Histogen is een, in de meeste gevallen, waardeloos, somwijlen zeer gevaarlijk kwakzalversmiddel.

Lanofom.

Als iets heel nieuws werd in den laatsten tijd het bovengenoemd middel voor strooipoeder aanbevolen en het *Nieuws van den Dag*, waarin de advertentie meermalen voorkwam, wist, in het redactioneel gedeelte, aan zijne lezers mee te deelen, dat het poeder zóó goed was, dat het bij het Duitse leger was ingevoerd.

Wat is Lanofom, of zooals 't ook genoemd wordt Lanofom-strooipoeder?

Op het busje, dat ons verschaft werd, vonden wij alleen waarvoor het moest dienen; het werd aanbevolen als een voortreffelijk, desinfecteerend strooipoeder zoowel voor volwassenen als voor kinders. En daar het geprezen wordt als volkomen onschadelijk en van onovertroffen werking, verwondert het ons niet dat de fabrikant, WALTER WEISS, apotheker te Berlijn, van zijn middel verklaart: dat Lanofom-strooipoeder alle tot nu toe in gebruik zijnde soorten van strooipoeder overtreft.

Wij zijn het met die verklaring niet eens, nu wij door het onderzoek, welwillend voor ons vericht door den heer F. R. VECHTMANN te 's-Gravenhage, te weten zijn gekomen dat het middel bestaat uit zeer gewone bestanddeelen, n.l. Venetiaansche talk (Talcum venetum), zinkoxyde, rijstpoeder en een weinig lanoline.

Antiseptische stoffen, als boorzuur of salicylzuur werden niet aangetroffen. Waarin dus het voortreffelijke van het Lanofom-strooipoeder schuilt, vatten wij niet; integendeel, wij zouden verre de voorkeur geven aan het strooipoeder bij ons leger in gebruik, dat ook bij onze geneesheeren bekend en dikwijls door hen wordt voorgeschreven, en in hoofdzaak dezelfde stoffen, maar vermengd met salicylzuur, bevat. Maar dit daargelaten, zal men het toch wel met ons eens zijn, dat Lanofom niets nieuws en geen aanwinst is.

Salaperlen.

De Duitse apothekers voeren — even al hunne Nederlandsche collega's — tegenwoordig een harden strijd om 't bestaan en daarin trachten enkele tegemoet te komen door het vervaardigen van middeljes, die in velerlei opzichten op kwakzalversmiddelen gelijken. Wezen wij reeds in dit n^o. op de Lanofom van apotheker WEISS, wij moeten thans even onze aandacht schenken aan een fabriekaat van een apotheker PAUL STEINITZ eveneens te Berlijn, n.l. de Salaperlen, waarvoor, ook in onze bladen, per duitsche advertentie, reclame wordt gemaakt en waarvan de bekende firma SNABILIÉ in den Haag als Generaal-depôthouder optreedt. De samenstelling van deze paarlen wordt in de advertentie bekend gemaakt en waarlijk bleek het — bij onderzoek van den heer B. J. BOERRIGTER te Sneek — dat de opgave juist was. De paarlen bevatten Sandelhout-olie en Salactol. Dit Salactol, een salicyl-paerpraeparaat, kwam vroeger nog-al op de prijscouranten der groothandelaars voor, doch wordt in den laatsten tijd daarop zelden meer aangetroffen; vermoedelijk is het door andere middelen van zijn plaats verdreven. STEINITZ heeft het nu, als wat zeer bijzonders, weer opgevat; dat ziet men meer.

De Sandelhout-olie wordt inderdaad gebruikt bij sommige kwalen, waartegen de „Salaperlen” worden aanbevolen.

Wij hebben hier dus met geen geheimmiddel te doen; maar ook niet met een kwakzalversmiddel? Het antwoord op deze vraag moet luiden: de fabrikant heet het middel tot een kwakzalversmiddel gemaakt. Door zijn reclame, door de paar-

len in de dagbladen en in biljetten, aan 't groote publiek aan te bevelen als het uitstekendst werkend middel tegen ziekten van de geslachtsorganen en blaasziekten — wat hij, als apotheker, niet kan weten, ofschoon hij wel kan weten, dat elk dezer ziekten speciaal door een deskundige moet worden behandeld en niet voor allen zijn geneesmiddel heilzaam kan werken — houdt hij de lijdens, die als waar aannemen wat hij adverteert, terug van het inroepen van geneeskundige hulp bij kwalen, waar die hulp in de eerste plaats noodig is. En door die handeling, die groot gevaar voor de patiënten kan opleveren, maakt hij de „Salaperlen” tot een kwakzalversmiddel en zichzelf tot een kwakzalver.

Hoe kwakzalvers aan „geneeskundigen” komen.

Eenigen tijd geleden kon men in de *N. Rott. Ct.* de volgende advertentie lezen:

„HEEREN DOCTOREN.

Gevraagd een Arts om spreekbeurten te houden in de voornaamste plaatsen van ons land, tegen flinke vergoeding.

Offerten enz.

Een onzer leden, arts en doctor in de geneeskunde, kwakzalverij vermoedende, doch die gaarne dienaangaande iets meer te weten wilde komen, schreef op de advertentie, met verzoek te willen mededeelen over welke onderwerpen de spreekbeurten gehouden moesten worden en welke vergoeding daaraan verbonden was.

Als antwoord daarop kwam een schrijven uit Blerik van H. VAN GANSEWINKEL, waaruit blijkt dat deze heer een geneesheer zocht om hem te assisteren bij de zittingen, die hij van plan was in de voornaamste plaatsen van ons land te houden, ter geneezing van „uitwendige kankerlijders”.

Het is dus duidelijk; VAN GANSEWINKEL, tegen wien wij reeds in het Maandblad van Januari 1895 en later nog meermalen waarschuwen, schijnt zijn zaak te willen uitbreiden en wordt tevens wat voorzichtiger. En met dit laatste heeft hij gelijk. Reeds herhaalde malen konden wij mededeelen, dat hij tot verschillende boeten is veroordeeld wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunst en ook aan de rechtszaak uit Venlo, in dit No. opgenomen, schijnt hij niet vreemd te zijn. Het wordt dus tijd voor hem om zich, op de wijze van WINDELINCX, van VAN BIJSTERVELD e. a., te dekken, door te trachten een geneeskundige, als stroopop, bij zijne consulten te plaatsen.

Of 't lukken zal? Helaas! waarom niet? 't Is de anderen ook gelukt. En daarom haasten wij ons onze lezers nogmaals tegen dezen kwakzalver te waarschuwen; reeds zijn er voorbeelden te over — wij hebben er o. m. nog een opgenoemd in het Maandblad van Maart 1901 — om te bewijzen, dat de methode van VAN GANSEWINKEL hoogst ernstige gevolgen na zich kan slepen, wat trouwens niet te verwonderen is, al belooft v. G. ook zekere geneezing. De behandeling van kanker eischt een deskundig oog en een deskundige hand en menigeen, die deze versmaadde en baat zocht bij een niet-deskundige, heeft te laat berouw gehad.

Wortelboer's kruiden-poëzie.

Reeds meer dan 7 jaren geleden, in 't Maandblad van Januari 1895, zagen wij ons genoodzaakt te waarschuwen tegen een Nederlandsch kwakzalversmiddel, dat, vooral in 't Noorden van ons land, veel werd geadverteerd en helaas! gebruikt. Een zekere JACOBIA MARIA WORTELBOER te Oude Pekela trachtte het mensdom gelukkig te maken door het in de gelegenheid te stellen de z.g. Wortelboer's kruiden te slikken, een middel waarbij, volgens de aanbeveling, duizenden baat gevonden hadden niet alleen „tegen de influenza „(griep) maar ook tegen gevatte koude, slechte „spijsvertering, trage ontlasting, maagpijn, volheid „in de borst, slijmhoest, pijn en stramheid in de „leden, hoofdpijn enz.”

Bij het onderzoek van de kruiden, toen op ons verzoek door wijlen den heer A. H. VAN TUBERGEN te Haarlem verricht, bleken deze te bestaan uit: galanga-, gentiaan- en kalmoeswortel, verder uit kinabast, sennabladen en — een vrij algemeen bestanddeel der kwakzalversmiddelen: aloë.

Wij vonden in het resultaat van het onderzoek

aanleiding om met kracht tegen het gebruik van de kruiden te waarschuwen en als ons uit te spreken dat het middel, bij sommigen in de aanbeveling genoemd, veel meer dan goed zou doen.

De toenmalige Ambtenaar van het Openbare Ministerie bij het kantongerecht te Winschote, besloot daarop een vervolging in te stellen en werkelijk werd de echtgenoot van JACOBIA MARIA veroordeeld tot f 100.— boete, subsidiair 30 dagen hechtenis, ter zake het verkoopen van geneesmiddelen: aloë, kalmoeswortel en sennabladen, voorkomende op de lijst, aangewezen door den Min. van Binnenl. Zaken en beneden de hoeveelheid, daarbij voor elk dier middelen bepaald, zonder te zijn apotheker of geneeskundige tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd.

Fluks werden daarna eenige van die geneesmiddelen (niet alle, zooals uit een later onderzoek bleek) uit de kruiden verwijderd, enkele andere bijgevoegd en per advertentie bekend gemaakt dat de kruiden, vroeger geannonceerd als „het beste huismiddel” „thans veel zijn verbeterd.”

Zou het publiek, vooral de plattelandsbevolking in 't Noorden, de oogen thans open gaan? Zou het nu beseffen dat het de firma Wortelboer al heel weinig kan schelen wat zij aflevert, als zij maar verkoopt? En zou het nu begrijpen, dat daardoor aan het middel — als geneesmiddel — niet de minste waarde was te hechten?

Wij weten het niet. Maar wel weten wij dat, trots veroordeeling en waarschuwing, de advertenties ter aanbeveling der kruiden in de plaatselijke bladen van 't Noorden bleven verschijnen en ook heden ten dage nog een plaats in vele dier bladen vinden. Een van de mooiste kwam ons kort geleden onder de oogen en wij willen haar aan onze lezers niet onthouden; 't gebeurt zoo zelden dat wij aan de „schoone kunsten” een plaatsje in ons Maandblad kunnen geven.

Die advertentie luidt aldus:

„Die niet al te wel is,

Moet niet dadelijk naar den dokter loopen.

Maar eerst voor 30 cent (1) een pakje Kruiden

[kopen,

Duizenden vonden baat, vraagt het maar na, Door de kruiden van Jacoba Maria Wortelboer

[van Oude Pekela.

Hebt ge last van volheid in de borst en slijm,

Of dikwijls hoofdpijn,

Hebt gij pijn in de maag,

Of is uw ontlasting wat traag,

Hebt ge pijn in de leden,

Of pijn in de mond,

Een pakje kruiden maakt u weer

frisch en gezond.

Voor bovenstaande pakjes Wereldberoemde Kruiden worden overal waar dit blad gelezen wordt, verkoopers gevraagd, tegen goede provisie, door JACOBIA MARIA WORTELBOER te Oude Pekela.”

Jammer; dit onderschrift onderdrukt weer alle verheven gevoelens, door het gedicht bij ons opgewekt.

De Kwakzalverij, besproken in de Duitse Vereeniging v. openbare gezondheidsregeling.

In de vorige maand hield bovengenoemde Vereeniging, die overeenkomt met ons Congres voor Openbare Gezondheidsregeling en Sociale Hygiëne, haar 27ste vergadering te München. Aan een verslag in de *Apotheker-Zeitung* is het volgende ontleend:

Een der sprekers, Dr. CARL GRASSMANN, behandelde het onderwerp: *De invloed der Kwakzalvers op de gezondheid en het leven der bevolking*. Reeds vooraf was dit punt aangeroerd in de openingszitting, toen de woordvoerder der Münchener geneeskundigen zich beklaagde over het gebrekkig optreden der Regeeringen en van de Pers tegen de kwakzalverij.

Dr. GRASSMANN begon zijn rede met toe te geven, dat eenige invloed van leken op den voortgang van enkele takken der geneeskunde niet viel te loochenen, maar deze invloed werd gewoonlijk overschat. Te vergeefs zoekt men in het werken der kwakzalvers naar hervormingsideeën, zij leven slechts van wat zij aan de „schoolgenees-

(1) Franco per post na inzending van 40 cent.

kleenen. De ontwikkelingsgraad der kunde'ers is in 't algemeen zeer laag, bij 79 % kwakzalf worden aangenomen dat zij slechts lager perwijs hebben genoten. In geen enkele staat is de kwakzalverij zóó als in Duitschland; de opgaven van den Duitschen bond van artsverenigingen spreken van 5000 kwakzalvers, hun aantal wordt tegenwoordig veelal nog hooger, tot op 12,000 geschat. In Pruisen is een groot aantal kwakzalvers aangeslagen voor een inkomen van 3000—20,000 Mark.

De mededeelingen van den spreker voerden hem tot de volgende stellingen:

1. De door kwakzalverij veroorzaakte schade treedt, met betrekking tot het openbaar welzijn, hoofdzakelijk aan het licht op het gebied van epidemien en andere besmettelijke ziekten, vooral geslachtsziekten, van ziekenverpleging en krankzinnigen-verpleging, van vaccinatie, schoolhygiëne, verzekering tegen ziekte en ongevallen, en de openbare moraal. Daarbij komt nog de schade, aangebracht door stelselmatig aankweken van wantrouwen in de van staatswege geaprobeerde artsen, de aangewezen vertegenwoordigers der geneeskunde.

Individueel wordt veel schade berokkend door roekeloos geldafzetten, uitstel of verhindering van deskundige hulp, het vervallen van het medisch beroepsgeheim, terwijl rechtstreeks nadeel aan de gezondheid wordt toegebracht door het veroorzaken van lichaamsgebreken of van den dood.

2. Het hierin gelegen sociaal-gevaarlijke karakter der kwakzalverij, is, evenals de mate van schade door kwakzalverij teweeggebracht, in verhouding tot vroeger belangrijk gestegen.

a. Sedert de geneeskunde door de betreffende wetten van 1869 en 1873 tot een vrij beroep is verklaard, is de kwakzalverij in Duitschland enorm toegenomen.

b. Afgezien van de wettige erkenning als vrij beroep, toont de tegenwoordige vorm van kwakzalverij kenmerkend onderscheid met vroeger. In de plaats van het vroegere individueele beroep, treedt steeds meer een uitgebreide organisatie op. Onder het voorwendsel, een nieuwe wetenschappelijke beweging te vertegenwoordigen en met naäping van de uitwendige vormen der werkelijke geneeskunde, bedient zij zich van alle moderne reclame-middelen.

De tegenwoordige kwakzalversbent in Duitschland tracht, met behulp zijner organisatie, het volk systematisch op te zetten tegen den geneeskundigen stand en de wetenschappelijke geneeskunde in discredit te brengen.

c. Door zich als gesloten macht te stellen tegenover den van Staatswege georganiseerden gezondheidsdienst, belemmert het kwakzalversdom steeds meer vele door den Staat genomen hygiënische maatregelen voor het algemeen welzijn en remt het de volle werking der moderne, sociaal-politieke, wetgeving.

3. De omvang der schade, door georganiseerde en niet-georganiseerde kwakzalvers berokkend, is slechts onvoldoende bekend. De bestudeering van deze vraag verdient de volle belangstelling, niet alleen van den hygiënist, maar ook van de regeeringskringen en rechterlijke ambtenaren, alsmede van economen en wetgevende lichamen.

4. Het natuurlijke en gerechtvaardigde belang van den Duitschen medischen stand bij een energisch optreden tegen de kwakzalverij wordt heden ten dage verre overtroffen door het belang van 't algemeen bij die bestrijding. Daarom is het in de eerste plaats plicht van de organen van staat en gemeenten, strijd te voeren tegen het kwakzalverdom, want deze strijd vormt een noodwendig bestanddeel van de openbare gezondheidszorg. De artsen hebben tot taak, als deskundigen, alsmede door verspreiding van voorlichting, hierbij doelmatige hulp te bieden.

5. Door verdere uitwerking en scherpere handhaving der Rijkswetten, alsook door gemeenschappelijk optreden der bondsstaten op den weg der rijkswetgeving, zou de kwakzalverij met succes bestreden kunnen worden.

Zoo denkt men er in Duitschland over, en hier?
A. J. W.

Verbod van kwakzalversadvertenties.

* Tengevolge van het rondschrijven van den Minister van Onderwijs enz. in Duitschland, in ons No. van Aug. j.l. vermeld, heeft de Regeerings-president in Sleswijk de volgende politieverordening uitgevaardigd, gedagteekend 6 Mei 1902:

Art. 1. Openbare aankondigingen van geneesmiddelen of geneesmethodes door of vanwege personen, die tot uitoefening der geneeskunst niet bevoegd verklaard zijn, doch zich met de behandeling van zieken enz. onledig houden, zijn verboden, voor zooverre deze aankondigingen erop zijn ingericht om het publiek te misleiden omtrent de kennis en voorbereidende studiën dezer personen of indien daarin genezing wordt voorgespiegeld.

Art. 2. Overtreding van dit artikel wordt gestraft met een boete van f 36.— of hechtenis naar verhouding, in zooverre door de bestaande wetgeving niet een hooger straf moet worden toegepast.

RECHTSZAKEN.

Een kanker-genezers.

Voor het kantongerecht te Venlo stond kort geleden terecht F. H. v. G., reiziger te Blerik, beklaagd ter zake: dat hij op een dag in den loop der maand Januari 1902, althans omstreeks dien tijd, hoewel hij niet toegelaten was tot de uitoefening van het beroep van geneeskundige, tot de uitoefeningen van welk beroep als bedrijf de wet eene toelating vordert, te Blerik aan L. v. d. Sch., huisvrouw van H. S., wonende te Cromvoirt, welke vrouw op raad van F. v. H. te Hevoirt tot hem gekomen was met de mededeeling, dat zij een gezwel aan de linkerborst had, buiten noodzaak als bedrijf geneeskundigen raad en bijstand heeft verleend.

De beklagde, die niet verschenen was, is, zooals uit de voorgelezen stukken blijkt, bereids voor een soortgelijke overtreding door het kantongerecht te Oss in het jaar 1901 veroordeeld tot eene geldboete van f 50.—, subs. 30 dagen hechtenis.

In deze zaak werden als getuigen gehoord o. a. L. v. d. S., huisvrouw van H. S. te Cromvoirt.

Zij verklaart: dat zij sedert eenigen tijd aan een kwaal aan de borst leed en zich daarmede onder behandeling stelde van Dr. H. te V. Dat zij, na eens bij Dr. H. geweest te zijn, in het *Zondagsblad* en in de *Bosche Courant* een bericht van beklagde las, waarin stond dat bekl. uitwendige kanker kon genezen.

Zij is daarop naar beklagde gegaan, die haar, na onderzoek van de borst een pleister op het gezwel legde en haar beloofde dat zij zou genezen. Later kreeg ze een fleschje om te smeeren en nog een pleister. Zij heeft daarvoor f 12.50 betaald, doch hoegenaamd geen beterschap ondervonden.

De get. Dr. P. H. H. 38 j. arts te V., tevens als deskundige gehoord, verklaart: dat hij in begin 1901, de eerste get. heeft behandeld en bevonden heeft dat zij aan de linkerborst een knobbelte had ter grootte van een erwt; dat hij toen nog niet kon zeggen wat het was en haar daarom gezegd heeft nog eens terug te komen ter nader onderzoek, om casu quo dan te opereeren; dat zij toen niet eerder is teruggekomen dan een jaar daarna en dat zij toen een groote dikte aan de borst had. hetgeen een zwaar geval van kanker was.

Hij kan niet verklaren dat dit was tengevolge van het toegepaste middel van bekl.; hij vermoedt dat de grauwe pleister een kwikpleister zal zijn geweest, welke pleisters op gezwollen niet mogen worden toegepast daar dit irritatie te weeg brengt, wat voor kankergezwollen slecht is.

Het Openbaar Ministerie requireert schuldverklaring van beklagde aan het hem ten laste gelogde en veroordeeling tot een geldboete van f 100 subsidiair 30 dagen hechtenis.

De kantourechtter heeft hen veroordeeld tot f 80 boete, subs. 4 dagen hechtenis.

De em.-predikant in hooger beroep, Mr. Th. EYKINK, advocaat en procureur te Zutphen heeft namens J. J. G., em.-predikant te Kampen hooger beroep aangetekend tegen het vonnis van het kantongerecht te Zutphen van 23 Sept. j.l., (zie ons vorig No.) waarbij bovengenoemde G. ter zake van het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, tweemaal gepleegd, is veroordeeld tot twee geldboeten, elk van f 100, subs. 10 dagen hechtenis voor elke boete.

CORRESPONDENTIE.

J. T. S. te R. Dank voor uw medewerking; het antwoord op uw vraag vindt gij in het Hoofdartikel van heden.

T. te V. De brief, hoe goed ook gemeend, kan niet worden opgenomen. Dit is niet de toon, die wij in ons blad gewoon zijn aan te slaan. Aan een ander verzoek zal worden voldaan.

Dr. J. de G. te 's H. Ook u onzen hartelijken dank. Van uwe mededeeling is, zooals gij ziet, gebruik gemaakt; wij houden ons verder aanbevolen.

D. S. te V. Het verslag van het rechtsgeding te uwent, door u aan de Red. van het *Pharm. Weekbl.* gezonden, is ons door deze ter hand gesteld. Het zal zeker met uw bedoeling overeenkomen dat wij het in hoofdzaak publiceren.

J. A. Q. te A. De mooie? circulaire in dank ontvangen; zij is reeds in 't *Pharm. Weekbl.* besproken en hoort daar ook meer thuis dan in ons blad.

P. te A. Van uwen wenk hebben wij nota genomen; wij zullen er, wanneer de gelegenheid zich aanbiedt, gebruik van maken.

Incender uit 's Gravenhage. Zie over het *State Medical Institute* o. a. de Maandbladen van November van den vorigen, en die van Januari, Maart en Augustus van dezen jaargang.

H. G. W. te L. Het middel »Salubre» is ons niet bekend. Wij zullen het laten onderzoeken. Met ons zult gij het wel eens zijn (en dit zouden wij den patiënt voorloopig antwoorden) dat het eenige ons tot nu toe bekende middel tegen misbruik van sterken drank is; onthouding.

Dr. L. te A. Dank voor de toegezonden advertentie; de pillen zullen aangekocht en onderzocht worden.

J. H. P. te A. Een waarschuwing tegen *Glanduleen* is opgenomen in de Maandbl. van November '97 en Juni '98. Zoodra de ruimte het toelaat zullen wij aan uw verzoek om een hernieuwde waarschuwing, voldoen.

B. te E. Het bericht over *kwakzalversadvertenties* uit het *Tijdschr. v. Geneesk.* is in dit blad opgenomen; met u zouden wij gaarne zien, dat onze bladen deze methode eens gingen toepassen, maar er is weinig kans op. Wij hebben er al zoo dikwijls om verzoekt.

P. A. te B.-o.-Z. Het rapport van het onderzoek der zelf is te laat voor dit No. ontvangen.

— Een »Ingezonden stuk» van Mr. A. Kerdijk zal, met het antwoord van het bestuur, in het volgend No. worden geplaatst.

— De toezenders van de brochure over *Kina-Laroche* betuigen wij onzen dank.

— Wij ontvingen het verslag over 1901—'02 der Vereeniging »Ziektenzorg», dat wij met belangstelling hebben gelezen. Voor een bespreking in ons blad bestaat echter geen aanleiding.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Dr. RETAU's zelfbewaring. Dit schandelijk boek wordt nog voortdurend in onze Nederlandsche nieuwsbladen geadverteerd tot schande voor die bladen en tot schade voor de jongelieden, die zich tot koopen laten verlokken. De prijs van f 2 is hoog, maar de schade, die men daardoor in zijn beurs lijdt, is niets-beteekenend in vergelijking met het schromelijk nadeel dat de koper er door naar lichaam en geest kan ondervinden.

Eerst heeft men een angstvallige schildering van de onheilen, die kunnen voortspruiten uit sommige uitspattingen en kwade gewoonten; dit ware op zich zelf, als afschrikwekkend voorbeeld, misschien niet te misprijzen, doch alles is met zulke schromelijke overdrijving voorgesteld en in zulke veel te schrille kleuren geteekend, dat den ongelukkige, die het leest, de wanhoop om het hart slaat. Wij kennen tal van personen die geheel en al radeloos zijn geworden door 't lezen van dit boek.

Maar op deze radeloosheid juist hebben de schrijvers het gemunt. De ware of vermeende lijders moeten zich in hunne handen werpen, zich voorstellende dat bij hen alleen heil en redding te vinden is. »Lees dit boek met opmerkzaamheid door» — staat er dan ook reeds in het begin — »en vindt gij, dat gij geneeskundige hulp noodig hebt, wendt u dan met vertrouwen tot ons. Gij zult zeker hulp vinden.»

Die geneeskundige hulp wordt aangeboden door het zoogenaamd *Geneeskundig Bureau* te Leipzig, een geheel onbekend gezelschap, en bij de eerste aanmelding moet de lijder reeds zes gulden insluiten voor het consult en liefst nog onmiddellijk dezelfde som voor geneesmiddelen.

Van een geneeskundige, die zich met de zaak inlaat, bemerkt men niets; een boekverkoopersfirma ontvangt en verzendt de correspondentie en de middelen worden uit een zoogenaamde apotheek toegezonden.

Omdat het getal speculanten op dit terrein sedert langen tijd legio is, en de hier bedoelde lijders met velen hunner natuurlijk hebben kennis gemaakt, zonder op den duur eenige gunstige uitwerking te ondervinden, zoo is het zaak hun wijs te maken, dat men zelf niet tot dat ras van bedrivers behoort.

Daarom eindigt het schandelijk boek met het volgende: »Ons hoofddoel is, de knoeters en kwakzalvers, die in de bladen hunne onnutte geneesmiddelen aanbieden of door bluffende aanprijzing schadelijke tinturen, pillen, poeders enz. voor enorme sommen trachten te verkoopen, in hun schandelijk handwerk te fruiken en in plaats daarvan tot heil der menscheid een rationeel, door duizende ervaringen deugdelijk gebleken geneesmiddel op deugdelijke gronden ingang te doen vinden.»

Welnu! de mannen, die dit schrijven, die de gulden, door de domme koopers van hun boek hun toegezonden, lachende binnenstrijken zijn erger dan kwakzalvers en knoeters.»

Ieder, die zegt, lijders per brief te kunnen behandelen, is een bedrieger, en ieder, die zich aan hen toevertrouwt, een dwaas!

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: J. M. VAN ELK, Handelsagent te Dordrecht, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam. Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam. SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 713.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Hoofdartikel: Samenstelling der middelen in 1902 onderzocht. *Berichten:* Van Gansewinkel heeft een bekende geneeskundige gevonden. — De hoestpastilles. — De tegenweer der kwakzalvers.

Mededeelingen van verschillenden aard: Drie soorten van vrouwenpillen: Pillen van Dr. de Brisac, Damespillen van Dr. Mortin, Vrouwenpillen van Dr. Mortin verkrijgbaar bij Spetter. — Breukzalf van Waersegers. — Antinevralgieke pillen van Cronier. — Samosa. — De kanker-kwakzalvers beschuldigd van moord.

Correspondentie.

Register op den 22^{en} jaargang van het Maandblad.

Het adres van den Secretaris-Penningmeester der Vereeniging, en dus ook van het Maandblad, is in het vervolg:

Plantageweg 77 — Rotterdam.

Zij, die met het nieuwe Vereenigingsjaar lid der Vereeniging wenschen te worden, of zich op het Maandblad willen abonneren, gelieven zich reeds thans bij den Secretaris-Penningmeester aan te melden. Hun zal dit Nummer gratis worden toegezonden.

De voorwaarden van het lidmaatschap en van het abonnement staan aan het hoofd van het Maandblad opgegeven.

Opgaaf van de samenstelling der middelen, vanwege de Vereeniging tegen de Kwakzalverij in 1902 onderzocht en behandeld in dezen jaargang van het Maandblad.

ABDYSIROOP uit het klooster Saneta Paulo is aardappelstroop met een weinig salicylzuur, waaraan een reukje van kaneel is. (N°. 5)

BREUKZALF VAN WAERSEGERS: naar alle waarschijnlijkheid een zalf, bereid door koking van oliezuur met loodwit, waarbij van beide bestanddeelen een deel onverbonden is gebleven en door hooge temperatuur ontleding en bruinkleuring is ontstaan, en bij welker bereiding gebruik is gemaakt van ordinaar, met zwaarspaath⁹ vervalscht, onzuiver loodwit. (N°. 12.)

DAMESPILLEN VAN DR. MORTIN; capsules, die zeer vermoedelijk olie van zevenboom (oleum sabinæ), vermengd met wat terpentijnolie, bevatten. (N°. 12.)

DIPHTHERITIS-MIDDEL VAN A. NOORTWIJCK bestaat o. m. uit een teerachtige stof, die een vrij groote hoeveelheid zwavel bevat; de antiseptische werking op diphteriebacillen is veel zwakker dan die van andere antiseptica. (N°. 7.)

GEZONDHEIDSPILLEN DEFENSE bestaan in hoofdzaak uit rhabarber. (N°. 3)

HAEMINE STAAL bevat ongeveer 0,02 pCt. ijzer, kina-alkaloïden en looizuur, is vermoedelijk een kina-aftreksel, waarbij een of ander ijzerpraeparaat is gevoegd. (N°. 8.)

HAIG'S MIDDELEN TEGEN KROEGZWELLEN. De

bruine pastilles bestaan in hoofdzaak uit rhabarber-extract, een coffeinebevattend plantenpoeder en kaneelolie.

De roode pastilles, bereid met chocolade poeder, bevatten een pepersoort. Verder een conicine-houdend praeparaat, terwijl er aanwijzing bestaat voor kinine en berberine. (N°. 8)

HISTOGEN is een mengsel van loodpleister (diapalmpleister) en vet. (N°. 11.)

JAUER'S NORMALTRANK: ongeveer 6 gram Engelsch zout en 15 gram keukenzout in circa 200 gram water opgelost. (N°. 3.)

KRUIDEN VAN DE HAAS bestaan uit waterdrieblad, kruisemunt, gezegende distel, rosmarijnbladen en duizendguldenkruid, benevens afval van andere kruiden. (N°. 3.)

KRUIDEN VAN DE HERMITAGE bevatten becredruifbladen (folia uvæ ursi) eucalyptusbladen en gezegende distelkruid. (N°. 5.)

LAMA QUINA, een vrij sterk alcohol-houdende wijn (14 pCt.), die 14 pCt. extract — waarvan 10,7 pCt. druivensuiker — bevat, doch geen kina-alkaloïden of bitterstoffen. (N°. 8.)

LANOFORM bestaat uit Venetiaansche talk, zinkoxyde, rijstpoeder en een weinig lanoline (N°. 11.)

PILLEN VAN DE HERMITAGE bestaan hoofdzakelijk uit duivelsdrek en guttegom. (N°. 5.)

PILLEN VAN MORTIN bereid door SPETTER; versuikerde, oude, Blandsche-pillen. (N°. 12.)

PILLEN VOOR VROUWEN VAN DR. DE BRISSAC bevatten 50 mgr. ijzercarbonaat en zijn geheel gelijk aan de gewone Blandsche-pillen. (N°. 12.)

PILULE ANTINEVRALGIQUES VAN CRONIER bevatten codeïne, morphine en valeriana-extract. (N°. 12.)

POEDER TEGEN EPILEPSIE bestaat, (zoals vele van dergelijke poeders) uit Zedoariawortel en Dietamnuswortel. (N°. 3.)

POEDER TEGEN ENGELSCH ZIEKTE VAN MEJ. V. D. MARCK is een mengsel van magnesia met 50/10 poeder van ijzer en een weinig zoethoutpoeder, waaraan een weinig anijsolie is toegevoegd. (N°. 7.)

POEDER TEGEN HET ZUUR VAN MEJ. V. D. MARCK; een mengsel van 950/10 magnesia en 50/10 zoethoutpoeder. (N°. 4.)

POEDER TEGEN NERVEUS BRAKEN bestaat uit een mengsel van ongeveer gelijke deelen venkelsuiker en dubbelkoolzure soda, waarbij een kleine hoeveelheid gemberpoeder is gevoegd. (N°. 10.)

REPARATEUR INFALLIBLE DES CHEVEUX heeft veel overeenkomst met een oplossing van paraphenyleendiamine. (N°. 5.)

ROODE PILLEN VAN L. DUPUIS bevatten in hoofdzaak aloë en jalapestengelhars. (N°. 7.)

SALAPERLEN bevatten Sandelhout-olie en Salactol (N°. 11.)

SAMOSA, echte Grieksche druivenborsthoig, een soort van kunsthoig (geen natuurhoig), bestaande uit een mengsel van dextrine en glucose. (N°. 8.)

STATE MEDICAL INSTITUTE. Het proefpakje, door

deze inrichting gratis verzonden, bevatte: 1. grijze geocomprimeerde tabletten, 2. blauwe cilindrische voorwerpen, 3. zwarte tabletten, 4. groote bruine tabletten, 5. kleine bruine tabletten, 6. een tube met z.g. „external solvent”, een dikke vloeistof, die gemengd met spiritus, dienen moet tot wasschen van de geslachtsdeelen.

2, 3, 4 en 5 bestaan uit een kern, omgeven met een laag, bestaande uit: koolzure kalk, rietsuiker en zetmeel, bij 2 blauw, bij 3 zwart, bij 4 en 5 bruin gekleurd.

Er konden worden aangetoond:

In 1. Een ijzerverbinding, cinchonine, rietsuiker en talkpoeder (in ieder geval een aluminium-magnesiumsilicaat.)

In 2. Aloë.

In 3. Koolzuur-ijzer, bestanddeelen van braaknoten (strychnine en brucine.) (Zeer waarschijnlijk is hierin ook Cubebevoeder.)

In 4. Koolzuur-ijzer, bestanddeelen van hop.

In 5. Koolzuur-ijzer, bestanddeelen van braaknoten.

In 6. Een stof, de reacties gevende van Arabische gom, een gele kleurstof en een vluchtig bestanddeel, riekende als lavendelolie. (N°. 10.)

BERICHTEN.

Van Gansewinkel heeft een geneeskundige gevonden. In ons vorig n^o maakten wij melding van de poging van dezen kwakzalver om een geneeskundige in zijn „zaak” te betrekken en antwoordden toen op de vraag of 't lukken zal: „Helaas ja, waarom niet? 't Is anderen ook gelukt.”

Wij hebben goed gezien, blijkens de volgende advertentie, die ons welwillend werd toegezonden:

„BEKENDMAKING.”

„Doctor KORTEWEG, Arts, specialist voor het behandelen van Ingewandziekten, Zenuw- en borstlijders, Breuken enz., in vereeniging met den Heer VAN GANSEWINKEL, voor de behandeling van Kanker zonder operatie, is te spreken van af Maandag 29 September, en vervolgens iedere Maandag van 10 uur voorm. tot 4 uur nam., ten huize van den Heer G. VERHAGEN, tegenover het Duitenhuis te Prinsenhage.

„Br. Ir. zijn te zenden aan Doctor KORTEWEG, Arts te Prinsenhage of aan den Heer VAN GANSEWINKEL, Blerik bij Venloo.”

De geneeskundige KORTEWEG is geen onbekende; hij heeft ook den kwakzalver A. W. VAN BIJSTERVELD met zijn hulp — of naam? — ter zijde gestaan.

De hoestpastilles. De winter is weer in 't land en 't gewone verschijnsel doet zich opnieuw voor, dat onze kranten overstromd worden met opzienbarende advertenties, waarin verschillende kwakzalvers in hoestpastilles hun waar aanbevelen. PONCELET, die in een uur verlichting belooft „aan hen die lijden”, GÉRAUDEL, die zich beroept op de goedkeuring van den Geneeskundigen Raad in het Russische Keizerrijk, GUYOT, die de menschen bang maakt met een teekeninkje van de bestanddeelen van een druppel onzuiver water, aan een

of ander leerboek ontleend, zij allen zijn op 't appel en KARTING, met zijn borstpastilles, die de menschen tracht te doen gelooven dat in het belastingstempel iets bijzonders zit, sluit zich waardig bij zijn collega's aan.

Reeds ettelijke malen hebben wij tegen al die pastilles gewaarschuwd en zullen 't weer doen in de „Herhaalde waarschuwingen” zoodra onze ruimte het toelaat. Maar wij willen hier ter plaatse toch één opmerking te berde brengen. Ieder van deze vier pastillefabrikanten verklaart zijn middel voor het beste. Wie liegt er nu? *Liegen ze alle vier?*

De tegenweer der kwakzalvers. De „Laienpraktiker” hebben van den „Schutzverband aller Heilbessenen Deutschlands” een rondschrijven ontvangen, waarin zij worden uitgenoodigd, een adres aan de volksvertegenwoordigers te zenden, ten einde te voorkomen, dat het verzoek van den Deutschen Aertzetag om opheffing der „Kurirfreiheit” wordt aangenomen, waardoor alle leekengeneeskundigen zouden worden te gronde gericht. Zij hebben het al hard genoeg door de vele vervolgingen, die toch wel in staat zullen zijn, de onzuivere bestanddeelen uit hun midden uit te roeien. De geneeskunst zou het zonder mannen als PRIESSNITZ, LINK enz. nooit zoo ver gebracht hebben. Het zijn alleen de artsen, die opheffing der tegenwoordige wetten verlangen. Het gaat niet aan, de leekengeneeskundigen te vernietigen, nadat zij vele jaren lang hun beroep op zegenrijke en conscientieuse wijze hebben uitgeoefend. In Berlijn bestaat een vakschool, waar men (in zes maanden!) theoretisch en practisch wordt onderricht en een uit leeken en artsen (!) samengestelde commissie het eindexamen afneemt. De jongste maatregelen tegen de kwakzalversreclame dreigen de „Kurirfreiheit” te verijdelen. Dit zijn de klachten der miskende vakgenooten. De vereeniging wil hun belangen verder bevorderen door geschriften, openbare vergaderingen, invloed op de pers, ten einde de menigte voor het „Laiantum” te winnen en de veelvuldige schade, door artsen aan de zieken toegebracht, bekend te maken. Zij wil ook een syndicaat oprichten tot het verschaffen van rechtsgeleerden raad en bijstand. (W. T. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

TWEE SOORTEN VAN VROUWENPILLEN.

„Voor de Vrouwen. Nieuw-Malthusianisme.”

Mej. Hoekstra, Deskundige, 1e Helmersstraat 73, huis, Amsterdam. Consult 1—9 uur. Tevens gelegenheid tot Pension.

Verkrijgbaar de beroemde Pillen van Dr. de Brisac; herstellen, zonder gevaar, het abnormaal achterblijven der maandelijksche zuivering. Prijs f 5.”

„Voor de Vrouwen”

worden voor de moeilijke jaren aanbevolen de Pillen van Dr. Mortin. Zij benemen de pijnen, voorkomen het achterblijven en herstellen zonder gevaar de normale verschijnselen.

Prijs per flacon vijf Gulden. Uitsluitend echt bij Sanitas, Weesperstraat 11, Amsterdam.

Wacht u voor namaak!”

Het leidt geen twijfel of bovenstaande advertenties, herhaaldelijk in het *N. v. d. D., Alg. Handelsblad* en andere bladen aan te treffen, hebben reeds menigeeen doen vragen: „Wat zijn dat voor pillen?”

Ook het Bestuur onzer Vereeniging stelde die vraag en verzocht mij, zoo mogelijk daarop het antwoord te geven.

Daartoe werd allereerst f 5 aan Mej. HOEKSTRA geofferd en ofschoon deze juffrouw niet het minste recht heeft om geneesmiddelen te verkoopen, werd toch zonder eenig bezwaar een fleschje met circa 90 pillen afgegeven, met de hieronder volgende gebruiksaanwijzing daarop geplakt:

„Gebruiksaanwijzing.

Deze pillen van Dr. de Brisac per dag 2 x 5, herstellen zonder gevaar het abnormaal achterblijven der maandelijksche zuivering. Wettig gedep. Wacht U voor namaak.

DUIZENDE ATTESTEN.

Mode d' Emploi.

On prend par jour 2 x 5 de ces pillules célèbres de Dr. de Brisac. Ils guérissent sans danger le retardement abnormal des menstruations. Déposé. Evitez tout contre-nature.

MILLES DE CERTIFICATS.

Verrassend was het resultaat van het onderzoek, want die zoo hooggeroemde pillen van Dr. de BRISAC, waarvan Mej. HOEKSTRA alleenverkoopster is, zijn doodgewone staalpillen met 50

mgr. ijzercarbonaat per pil, d. w. z. staalpillen, Blaudsche pillen, van gelijke sterkte, als zij in iedere apotheek verkrijgbaar zijn.

Ik vond voorts suiker, magnesium en kaliumsulfaat, waaruit de deskundige lezer kan opmaken, dat zij naar een algemeen bekend voorschrift zijn bereid. Volgt nog, dat de pillen gewikkeld waren in lycopodium.

Het is weer het oude liedje. Een bekend geneesmiddel uit de apotheek wordt door specialiteiten-handelaars als iets buitengewoons, onder een anderen naam en tegen hoogen prijs aan den man, of beter gezegd hier aan de vrouw gebracht.

Zoo zijn de staalpillen tot *Levenspillen van Huerta*, tot *Pinkpillen van Dr. Williams* en nu tot *Pillen voor Vrouwen van Dr. de Brisac* gepromoveerd.

Wij vertrouwen, dat onze Nederlandsche vrouwen, na lezing van het bovenstaande, zoo verstandig zullen zijn, om Mej. HOEKSTRA met hare dure pillen te laten zitten. Een eventuele Staalkuur kunnen zij zoo noodig voor $\frac{1}{10}$ van den door haar gestelden prijs wel aanvangen.

En nu de *Pillen van Dr. Mortin*.

Een boodschap in den winkel van *Sanitas*, Weesperstraat is tengevolge der étalage van allerlei Nieuw-Malthusiaansche middelen en openlijk aangeplakte gebruiksaanwijzing geen aangename, zoodat ik, om de Vrouwenpillen van Dr. Mortin machtig te worden, liefst een man naar dien winkel zond.

Aanvankelijk door de gelijkheid van prijs vermoedend, dat Dr. de BRISAC hier in Dr. MORTIN was omgedoopt, bleek het al dadelijk, dat in *Sanitas* wat anders wordt afgeleverd.

Ik kreeg een flacon met 18 capsules, in het Hollandsch-Fransch prospectus „*Damespillen*” geheeten, dat, in verband met den aristocratisch hoogen prijs, dan ook meer passend is.

Dagelijks, 's morgens en 's avonds een capsule gedurende 4 à 5 dagen te nemen, worden zij bevorderlijk genoemd aan het pijnloos doen optreden van menstruatie-verschijnselen en heeten, ook in geval van zwangerschap, geen kwade gevolgen in het leven te roepen.

Aan oudere vrouwen voor de „moeilijke” jaren aanbevolen, kan een jongere generatie door het gebruik dier pillen de moedervreugde smaken, zoodat het prospectus aan ieder wat belooft

Mij leerde het onderzoek dier pillen of capsules het volgende:

Bij opening vloeide een lichtgeel getinte, 300 mgr. wegende, inhoud uit, met aromatieken reuk naar terpentijn en pepermint, in de dubbele hoeveelheid alcohol geheel oplossend, terwijl na verdamping een vette, reuklooze olie, waarschijnlijk alzo *ricinus- of wonderolie*, achterbleef,

Door den reuk en de verhoudingen tegenover jodium, broomdamp, kali, zwavelzuur enz. en in verband met genomen controle-proeven is zeer vermoedelijk *sabinaolie* of *olie van zevenboom*, dat specifieke werking op de vrouwelijke geslachtsorganen heeft, met wat *terpentijnolie* vermengd, het hoofbestanddeel der vluchtige olie.

Uit den aard der zaak, kan wegens de weinig kenmerkende scheikundige eigenschappen der stoffen, die het hier geldt, een niet zoo beslissende uitspraak als bij de pillen van Dr. BRISAC worden gegeven, zelfs 10 flacons zouden voor het onderzoek daartoe nog niet voldoende zijn.

Kostbaar, maar tevens overbodig zou het wezen, waar reeds de kennismaking met het prospectus maant tot voorzichtigheid. En immers, Nederland kent genoeg bekwame vrouwenartsen, dat het onnoodig is, bij zulke belangrijke stoornissen, in *Sanitas* winkel tegen hoogen prijs een product van onbekende samenstelling van een onbekend Fransch medicus te koopen!

J. VAN RIEL.

Amst., Nov. 1902.

Vrouwenpillen Dr. MORTIN.

(Verkrijgbaar bij Spetter.)

Meen niet lezer, dat wij u tweemaal denzelfden kost opdissen; de pillen, die wij thans op 't oog hebben, zijn heel wat anders dan die, welke de heer VAN RIEL hierboven heeft beschreven, zooals gij terstond zult zien. Zij worden als *Vrouwenpillen*

Dr. Mortin à f 4.— per flacon verkrijgbaar gesteld in de Volksapotheek, Jonkerfransstraat te Rotterdam.

De firma SPETTER, aan wie deze apotheek behoort, heeft de gewoonte kwakzalversmiddelen van bekenden naam na te maken, deze iets goedkoper aan de markt te brengen maar — en dit is 't ergste — ze op even kwakzalverachtige wijze aan te bevelen als de echte kwakzalverijen. Spoedig zullen wij op de handelingen van die firma eens terugkomen, voor heden bepalen wij ons tot de „*Vrouwenpillen*”. De flacon bevat 300 pillen, die, volgens het onderzoek van Dr. PÆR, apotheker te Veenhuizen, geheel overeenkomen met *Blaudsche pillen* (men denke aan de pillen van Dr. de BRISAC, hierboven beschreven); alleen zijn zij met een laag gekleurde suiker omgeven. De pillen waren erg hard, vermoedelijk dus oude, die op die manier voordeelig worden opgeruimd.

Bij de pillen werd het volgend, met potlood geschreven, briefje verstrekt:

„Ieder uur 10 pillen, dus 100 per dag. U hebt dus voor 3 dagen. U moet ze maar met melk innemen en veel warm water inspuiten met een irrigator; helpt het binnen 8 dagen niet, dan hier komen en dit briefje meebrengen. — 't is toch te doen om de menstruatie terug te krijgen?”

Over 't schandelijke van deze handelwijze willen wij hier niet uitweiden; misschien vindt de *justitie* in deze mededeeling aanleiding om zich de zaak aan te trekken. Maar ernstig moeten wij tegen het opgegeven gebruik van deze pillen waarschuwen. 't Moet een paardenmaat zijn, die dagelijks 100 van deze steenharde pillen kan verdragen. Daarbij verwachtte men van deze Blaudsche pillen — als staalpraeparaat — weinig werking: zij zijn te hard om ontleed en opgenomen te worden.

Een breukzalfje van Waersegers.

(Bewijs voor de zorg, die kwakzalvers aan hunne middeltjes besteden.)

Een lezer van het Maandblad zond ons een zalfje van den breukenezer *Waersegers* ten onderzoek. 't Was een bruine, vrij harde zalf, die bleek te bestaan uit een bruine pleistermassa, gemengd met een weinig oliezuur en een wit poeder. De bruine pleistermassa was loodpleister, maar overeenkomende met de zoogenaamde Neurenberger pleister, in de geneeskunde in vroeger tijden als *Emplastrum matris fuscum* bekend, bruin gekleurd dus tengevolge van ontleding, door hooge temperatuur bij de bereiding. Het witte poeder was een mengsel van loodwit en *zwaarspaath* (bariumsulfaat).

Aannemende dat de bereider een zalf heeft willen afleveren, bestaande uit *bruine pleister* en *loodwit*, doet zich de vraag voor: wat heeft die *zwaarspaath* hier te maken? En dan ligt de verklaring voor de hand, dat een goedkoope loodwitsoort is gebruikt en niet het zuivere praeparaat der apotheken. *Zwaarspaath* immers is bekend als een veel gebruikt vervalschingsmiddel voor ordinaire loodwitsoorten. *Bewijst dit niet ten duidelijkste dat kwakzalversmiddeltjes geen zekerheid voor zuiverheid en betrouwbaarheid bieden, dat het den bereider onverschillig is, of, wat hij aflevert, deugdzaam is of niet?*

Zalven met loodwit zijn niet onbekend, maar een opzettelijk mengsel van loodpleister met loodwit is toch niet zeer waarschijnlijk. Nu bestaat er echter een voorschrift (o. a. voorkomende in Hager's *Handbuch der Pharmaceutischen Praxis*), volgens hetwelk een dergelijke zalf bereid wordt door koking van oliezuur met loodwit. Goed bereid ziet dan die zalf wit, maar bij te sterke verwarming kan bruinkleuring intreden. Niet onwaarschijnlijk is de onderhavige zalf op dergelijke wijze bereid, wat ook af te leiden valt uit de aanwezigheid van het vrije oliezuur.

't Geval zou dus neerkomen op een zalf, bereid door koking van oliezuur met loodwit, waarbij van beide bestanddeelen een deel onverbonden is gebleven en door hooge temperatuur ontleding en bruinkleuring is ontstaan en waarbij verder gebruik is gemaakt van ordinaar, met *zwaarspaath* vervalscht, onzuiver loodwit.

Daargelaten nu nog het genoeg bekende feit,

dat voor het genezen van breuken geen zelfjes bestaan (door de Redactie is hierop nog gewezen in het hoofdartikel van het November N^o), moet dan bovendien niet aan een ieder ten strengste ontraden worden, middeltjes van zulk slecht maaksel, en leveranciers van zulk goed, te vertrouwen? Bewijst niet de samenstelling van dit potje zelf, hoe weinig het zoo iemand schelen kan of, wat hij aflevert, goed is, en dat hij tevreden is als de goedgelovige lijdens er maar veel van koopen?

Men zou zoo zeggen, van ja!

A. J. WIJNNE.

Atinevralgieke pillen van Dr. Cronier.

Een mooie naam, vertaling van „Pilules Antinevralgiques”, voor een middel dat herhaaldelijk in onze bladen wordt aanbevolen als brengende „onmiddellijke genezing bij zenuwpijnen en hoofdpijnen. Koopt men de pillen, dan ziet men, op het daarbij gevoegde biljet, dat zij nog bij andere kwalen uitstekende (?) diensten bewijzen, o.a. bij influenza. Waarom niet? Hoe meer er verkocht worden, hoe liever. De pillen zijn hoogst gevaarlijk. Dr. PREY, die de goedheid had ook deze voor ons te onderzoeken, vond daarin *valeriaanextract, codeïne en morphine*, dit laatste in vrij belangrijke hoeveelheid. Nu is 't best mogelijk dat deze stoffen bij enkele neuralgieën tijdelijk verlichting, of liever verdooving, aanbrenge maar zeker is het, dat het middel erger is dan de kwaal. Het, op eigen hand, gebruiken van morphine is, in elk geval, altijd gevaarlijk, maar nog groter wordt het gevaar, wanneer men, bij 't waarnemen van een tijdelijke verlichting, gedurende eenigen tijd zijn toevlucht tot de pillen van CRONIER neemt. Onwillekeurig raakt men er aan verslaafd, onbewust is men morphinist geworden.

En wat dit wil zeggen behoeven wij niet nader te verklaren.

S A M O S A.

Echte Grieksche druivenborsthonig.

Op verzoek nemen wij het onderstaande nog eens op.

De, door haar vorm, opzienbarende advertentie heeft dikwerf genoeg in onze kranten gestaan om de aandacht op dit product gevestigd te krijgen, maar bovendien wordt ook op andere wijze tegenwoordig zóóveel reclame voor dezen honig gemaakt, dat het niet kwaad is, er nogmaals tegen te waarschuwen.

Vermoedelijk hebben onze lezers gevraagd: Wat is *Samosa*? Het antwoord op die vraag geeft het biljet, waarin de flacons van dien honig zijn gewikkeld. Daarin verklaren H. B. SCHWARZE & Co. te Amsterdam, de Generale Depôthouders in Nederland en België, het volgende:

„Deze *Samosa* is Grieksche Druivenborsthonig, samengesteld uit de heilzaamste medicinale producten van het welbekende eiland SAMOS en heeft door hare talrijke dankbetuigingen en aanbevelingen van vele Geneeskundigen bewezen, dat deze *Samosa* de eerste plaats in de wereld bekleedt, op het uitgebreide veld van hoestgeneesmiddelen. Met het volste vertrouwen kunnen wij verzekeren, dat deze *Samosa* van Dr. VEJATOS bij hare aangename en fijne smaak, alle *krampen, hoest, borst-, long- of keelaandoeningen onherroepelijk* direct geneest.

„Wij brengen de *Samosa* in den handel origineel verpakt, doch met Hollandsche redactie op de etiketten, terwijl alléén door ons het Grieksche inwikkelingspapier is vervangen voor Nederland, met Fransch, Duitsch en Engelsche téxt.

„Bij hevig hoesten gebruike men gedurende de eerste drie uur, elke 15 minuten één eierlepel, voor volwassenen het dubbele, daarna ieder half uur en vervolgens elk uur, tot de hoest geheel verdwenen is. Indien men precies deze gebruiksaanwijzing volgt, zal de strengste hoest onherroepelijk in één dag genezen zijn.

„Bij krampen, long-, borst- of keelaandoeningen gebruike men elk uur één eierlepel.”

Inderdaad, men moet alle respect hebben voor zoo'n middel, en den Griekschen doctor en zijne Nederlandsche handlangers dankbaar zijn, dat zij

iemand in de gelegenheid stellen in één dag onherroepelijk van hoest en ook onherroepelijk (binnen hoeveel tijd staat er niet bij) van borst-, long- en keelaandoeningen genezen te worden. Wat jammer voor al die belangrijke sommen, die men reeds aan de oprichting van Sanatoria voor longlijders heeft besteed! Die inrichtingen zijn overbodig geworden nu *Samosa* is verschenen.

Of zou 't soms niet waar zijn, wat in de advertentie en in de gebruiksaanwijzing wordt gezegd?

Zouden het weer de gewone brutale lengens zijn zooals alle kwakzalvers die gebruiken om hunne middeltjes met succes ter markt te brengen?

Volmondig antwoorden wij op deze vragen: ja. *Samosa* is een kwakzalversmiddel, dat nooit de werking kan hebben, die er van gezegd wordt.

De heeren J. C. v. D. HARST J.J.ZN. en A. J. WIJNNE te Middelburg hebben de echte Grieksche druivenborsthonig aan een scheikundig- en polarimetrisch onderzoek onderworpen en wat bleek hun?

Dat de flacon, inhoudende circa 250 gram van een vloeistof, die reeds eenigermate in gisting verkeerde, geen natuurhonig bevatte, maar dat alle resultaten wezen op een soort van kunsthonig, bestaande uit een mengsel van *dextrine en glucose*, de laatste een suikersoort zooals zij in de aardappelstroop voorkomt. Andere bestanddeelen werden niet aangetroffen.

't Is dus waarlijk niet noodig het product uit Griekenland te laten komen, want beide samenstellende deelen zijn bij ons, tegen billijken prijs, te krijgen. Maar zelfs, wanneer men zich deze hier aanschafft, moet men bij het gebruik er niets meer van verwachten, dan dat zij bij hoesten een beetje verzachting aanbrenge, zooals b.v. een uvelud doet. Genezing verricht deze niet... en de *Samosa* derhalve ook niet.

Dit is toch voor ieder te vatten; niet waar?

Moord!

* Onze beste professoren hebben in de laatste jaren er herhaaldelijk op gewezen, dat de jongere artsen, hoe bekwaam ook, hun neiging moeten intoomen om, waar dit zonder gevaar kan geschieden, telkens naar het mes te grijpen, en niet eerder over te gaan tot eene operatie, dan waar dit door den aard van het geval of door de omstandigheden volstrekt noodig is. Dit neemt niet weg, dat zij even beslist aanraden tijdig en snel tot eene operatie over te gaan, wanneer met zekerheid ernstig gevaar voor de lijdens in de toekomst dreigende is.

Juist in die laatste gevallen doen de kwakzalvers en geheimmiddelfabrikanten met hunne raadgevingen zoo ontzaglijk veel nadeel, omdat zij oorzaak worden van uitstel en het geschikte oogenblik daardoor voorbij gaat. Nergens springt dit meer in het oog dan bij het behandelen van kanker; op allerlei toonen schreeuwen de kwakzalvers het uit, dat zij genezing beloven door hunne zalven, pleisters en smeersels zonder operatie, ook in de meest wanhopende gevallen, bij kankeraandoeningen van alle in- en uitwendige organen enz. De ongelukkigen gelooven, vertrouwen, stellen uit wat bekwame geneesheeren hun als noodzakelijk aanraden en .... gaan onder vreeselijk lijden zeker te gronde; — is het te sterk, wanneer wij de zalf- en pleisterverkoopers, die door hun advertenties en circularis hiervan de directe oorzaak zijn, beschuldigen van: Moord?

De tijdige onderkenning en in verband daarmee het tijdig opereeren van kanker is juist zoo hoog noodzakelijk om blijvende genezing te verkrijgen. In „een Woord aan de geneeskundigen in Nederland” heeft de Nederlandsche Gynaecologische Vereeniging dit nogmaals in het licht gesteld bij monde van haar bestuur: Prof. B. J. Kouwer, Dr. Catharine van Tussenbroek en Dr. C. H. Stratz.

„Deze Vereeniging”, zoo lezen wij in de brochure „door haar uitgegeven, „bestaande uit hoogleraren, „specialisten en geneeskundigen, die meer in het „bijzonder de verloskunde en gynaecologie beoefenen, heeft uit treurige ervaring de overtuiging „gewonnen, dat er in Nederland veel vrouwen aan „uterus-carcinoom (kanker) te gronde gaan, die

„door tijdige diagnose (onderkenning) en behan- „deling konden zijn gered.”

Van deze kankergevallen, die deze specialisten door dergelijke aandoeningen onder de oogen krijgen, zijn 66 pCt., dus veel meer dan de helft, reeds niet meer te opereeren, wegens de groote uitbreiding die zij hebben ondergaan en het lijdt geen twijfel of vele van deze zijn zoo ver gekomen, omdat de lijdens en haar omgeving zich in slaap hebben laten sussen door de verzekering van kwakzalvers, dat bij kanker geen operatie noodig is en hun middeltjes zeker en onfeilbaar genezing kunnen aanbrenge. Wie het gelooft en daardoor de eenig afdoende hulp van een bekwaam operateur bij tijds verzuimt, is mede schuldig aan een vroegtijdigen dood der ongelukkige lijdens.

CORRESPONDENTIE.

Onbekende te A. Gij behoort ons uw naam bekend te maken; op onze stilzigheidheid kunt gij rekenen.

J. B. R. te B. Dank voor 't gezondene.

J. D. te B. Uw vraag behoort in ons blad niet thuis; wel in een geneeskundig tijdschrift. Wij vreezen intuschen dat men u ook daar moeilijk zal kunnen antwoorden, omdat er tegenwoordig verscheidene reukeloze stoffen ter vervanging van jodoform worden aanbevolen en sommige aangewend. 't Is dus moeilijk na te gaan welke stof gij bedoelt.

J. H. P. te A. Wij kunnen het begrijpen, dat de enorme reclame, die er voor dit *electro-magnetisch Instituut* wordt gemaakt, bij u de vraag deed opkomen of hier kwakzalverij in 't spel is. Wij mogen het intuschen niet als zoodanig beschouwen. De in de advertentie beschreven methode vindt inderdaad tegenwoordig toepassing bij geneeskundigen en dewijl de behandeling alleen op advies en in overleg met den geneesheer plaats heeft, vinden wij, al schijnt de aanbeveling ons erg overdreven toe, geen aanleiding om dit Instituut in ons blad te bespreken.

T. W. te R. De Medicinale *Septoform-zoep* kennen wij niet; wij moeten dus, tot ons leedwezen, voorloopig het antwoord op uw vraag schuldig blijven. Is 't u soms mogelijk ons enkele van die aanbevelingen toe te zenden? Dan kunnen wij verder zien.

Toezender van de *Nieuwe Arnhemse Ct.* Wij gelooven niet dat er tegen die zaak iets te doen is; 't is moeilijk als oefening van de geneeskunde te beschouwen. Wij zullen eens naar dien Amerikaanschen dokter informeren.

Z. v. d. B. te R. Dank voor 't gezonden Nieuwsblad.

W. L. M. te L. De lezing van de gezonden brochure heeft bij ons geen vertrouwen opgewekt in den *Vin de Chassaigne*. Het is weer het oude liedje: de andere pepsinepraeparaten worden sterk afgekeurd en 't eigen middel hemel-hoog geprezen. Of 't een goed middel is tegen alle ziekten in de brochure vermeld? Op die vraag zouden wij niet gaarne een bevestigend antwoord geven; zeker, *pepsine* wordt wel eens met goed gevolg bij sommige maagkwalen aangewend, maar lang niet altijd. De aanwezigheid van „slechte bestanddeelen” kan alleen door een onderzoek worden vastgesteld.

Register op den twee en twintigsten jaargang van het Maandblad.

(De cijfers geven het nummer van het Maandblad aan. Ber. beteekent Berichten, Corr. Correspondentie, H. W. Herhaalde Waarschuwingen, Ingez. Ingezonden en R. Rechtszaken.)

<i>Abdijsiroop</i> uit het klooster Sancta Paulo.	5
<i>Ackermann's kuur</i> tegen longziekte.	Ber. 6
<i>Adres van de Ver.</i> tot afschaffing van alcoholen dranken.	9
<i>Adres van adhaesie</i> met bovenstaand.	Ber. 11
<i>Adverteeren.</i> Verbod van	1, 11
<i>Advertentie.</i> Een walgelijke — van Poncelet.	4
„ voor een nieuw haarmiddel.	Ber. 2
<i>Advertenties.</i> Kwakzalvers-1, 3, 9, 10, 11	Ber. 2, 11
<i>Alimonda-toestellen.</i>	9, 11
„ „ Nagemaakte	1
<i>Aloë-houdende pillen.</i>	H. W. 8
<i>Anti-épileptique</i> van Uten.	H. W. 5
<i>Antimorphine.</i>	9, 10, 11
<i>Antinevralgieke pillen</i> van Cronier.	12
<i>Apotheek.</i> Spécialités en geheimmiddelen buiten de	7
<i>Bestrijding</i> der kwakzalverij in Bulgarije.	8
„ „ „ „ Denemarken.	10
„ „ „ „ Duitschland.	
„ „ „ „ Sleeswijk.	4, 9, Ber. 10
„ „ „ „ „	11
<i>Biermann's Galvano-electr. apparaten</i>	Ber. 1
<i>Boekbeschuwing:</i>	
<i>Dr. v. Hamel Roos.</i> Sprokkelingen op hygiën. en maatsch. gebied.	3
<i>Oscar Pyfferoen.</i> La petite Bourgeoisie aux Pays-Bas.	9

